

INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI

**VÝZKUM TRESTNÉHO ČINU LOUPEŽE
V PRAZE**

Odpovědný řešitel: Mgr. Jan Rozum

**Spoluřešitelé: Mgr. Petr Kotulan
                                     Mgr. Lucie Háková
                                     Mgr. Jan Tomášek**

Technická spolupráce: Marie Kuntová

Tento text neprošel jazykovou korekturou a je určen pro studijní účely

Neprodejné

©

Praha 2005

ISBN 80-7338-047-1

© Institut pro kriminologii a sociální prevenci

OBSAH:

1. Úvod	str. 5
1.1 Zařazení výzkumu	str. 5
1.2. Předmět a cíl výzkumu	str. 6
1.3. Metody a techniky výzkumu	str. 6
2. Trestný čin loupeže z pohledu kriminologie	str. 8
3. Vývoj a analýza současné právní úpravy trestného činu loupeže	str. 39
4. Statistické údaje k trestnému činu loupeže	str. 57
4.1. Policejní statistiky	str. 57
4.2. Justiční statistiky	str. 70
5. Poznatky získané z analýzy trestních spisů k trestnému činu loupeže	str. 80
5.1. Kriminologické poznatky o loupežných útocích, pachatelích a obětech	str. 82
5.1.1. Okolnosti zkoumaných loupežných útoků	str. 82
5.1.2. Způsob provedení loupežného útoku	str. 87
5.1.3. Kořist	str. 92
5.1.4. Údaje o pachatelích	str. 93
5.1.5. Psychiatrické posudky pachatelů	str. 97
5.1.6. Údaje o pachatelích z dalších zdrojů	str. 99
5.1.7. Poznatky o obětech	str.100
5.2. Poznatky o projednávání a rozhodování trestných činů loupeže získané z trestních spisů	Str.103
5.2.1. Rozhodování soudů o vině, trestech a náhradě škody způsobené trestnou činností	str.103
a) Rozhodnutí o vině	str.103
b) Rozhodnutí o trestech, ochranných opatřeních a náhradě škody	str.116
5.2.2. Procesní postupy se zaměřením na řízení před soudy prvního a druhého stupně a návrhová činnost státních zástupců	str.136
a) Řízení před soudy prvního stupně	str.136
b) Odvolání a řízení o něm	str.144

c) Dovolání	str.152
d) Návrhová činnost státních zástupců	str.155
e) Délka trestního řízení a jeho jednotlivých fází	str.158
6. Shrnutí a závěr	str.166
6.1. Shrnutí	str.166
6.2. Závěr	str.185
Literatura	str.186
Přílohy	str.189
Příloha č. 1 Loupeže v Praze v letech 1994– 2003 podle obvodů	str.189
Příloha č. 2 Popis analyzovaných loupežných útoků	str.194
Summary	str.205

1. Úvod

1.1. Zařazení výzkumu

Výzkum byl řešen v Institutu pro kriminologii a sociální prevenci od října 2004 do listopadu 2005 v souladu se Střednědobým plánem výzkumných úkolů Institutu pro kriminologii a sociální prevenci na období let 2004 – 2007, který byl schválen rozhodnutím ministra spravedlnosti ze dne 20. 2. 2004, č. j. 84/2004-Org. Výzkum trestného činu loupeže v Praze byl řešen plně v souladu se záměrem IKSP provádět výzkumné sondy do jednotlivých vybraných konkrétních forem a projevů kriminality a sociálně patologických jevů.

Trestný čin loupeže (ustanovení § 234 TrZ) vždy patřil k nejzávažnějším deliktům vůbec. Společenská nebezpečnost loupeže je vysoká, protože je stabilně v posledních letech jedním z nejfrekventovanějších závažných trestných činů. Po roce 1990 je patrný nárůst registrovaných loupeží. Tato charakteristika platí dvojnásobně pro region Prahy. Vysoká frekvence trestného činu loupeže výrazně oslabuje pocit osobního bezpečí u občanů. Je prokázáno, že obavy občanů z viktimizace vedou k omezování společenských a obchodních aktivit, k vyhýbání se problémovým místům apod. Obavy z viktimizace veřejnost pocítuje především ve vztahu k násilným trestným činům. Loupež je typickým příkladem pouliční kriminality. Pouliční kriminalita úzce souvisí s úrovní společenské kontroly lidského chování, ať již touto kontrolou míníme kontrolu formální, prováděnou ze strany orgánů činných v trestním řízení, nebo neformální, prováděnou ze strany veřejnosti.

Je zřejmé, že vždy bude loupeží mnohem víc v prostředí velkoměsta než v prostředí maloměstském či venkovském. Přesto je nutné i v prostředí velkoměsta udržet počet loupeží v přijatelných mezích tak, aby se občané cítili relativně bezpečně, a zvláště, aby se návštěva některé městské lokality nestala v nočních hodinách vysloveně nebezpečnou.

V posledních letech je k problematice trestného činu loupeže v analytických materiálech orgánů činných v trestním řízení pravidelně konstatován fakt, že se stále zvyšuje brutalita útoků a agresivita pachatelů. Dále je zmiňováno, že roste počet loupeží, při kterých bylo použito zbraně,

kdy jde o plánovitou činnost ve spolupachatelství, s přesným vytipováním poškozeného objektu, je poukazováno na stále se snižující věk pachatelů. V analytických zprávách je zdůrazňováno i to, že častým motivem loupeží je snaha získat mobilní telefon či peníze, obětí bývají mnohdy mladistvé osoby, a pachatelé jsou často ve zvýšeném počtu toxikomani.

K problematice loupeží v Praze se vyjadřuje i Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2004. Ve zprávě nalezneme zjištění, že v průběhu roku 2004 v obvodu KSZ v Praze nadále pokračoval trend postupného zvyšování počtu osob stíhaných a obžalovaných pro trestný čin loupeže podle § 234 TrZ. Je konstatováno, že přetrvávají potíže vyplývající z poměrně značného počtu případů spáchaných trestných činů loupeže podle § 234 TrZ, kdy se nepodařilo zjistit pachatele. Z hlediska způsobů a forem páchaní trestného činu loupeže se upozorňuje na zavrženíhodnost loupežných útoků, zejména pokud jde loupeže se zvýšenou intenzitou násilí nebo násilí proti starší či bezbranné osobě. Podle poznatků státních zástupců narůstá počet loupeží páchaných v denní době.

1.2. Předmět a cíl výzkumu

Problematikou trestného činu loupeže se v roce 1990 zabývali kolegové v IKSP. Cílem jejich výzkumu bylo formulovat prostřednictvím fenomenologie loupeží spáchaných na území obvodu Prahy 1 kriminologické faktory a navrhnout konkrétní preventivní opatření.

Domníváme se, že bylo užitečné zjistit, jak se situace v Praze z pohledu fenomenu loupeží vyvinula. Předmětem našeho výzkumu byla problematika trestného činu loupeže v Praze. Cílem našeho výzkumu byl popis a analýza aktuálního stavu TČ loupeže v Praze podle zvolených proměnných, poznání, a popis základních kriminologických faktorů.

1.3. Metody a techniky výzkumu

Při výzkumu byly uplatněny tyto metody, techniky a procedury:

- a) studium odborných materiálů a pramenů (domácích i zahraničních) k dané problematice,
- b) analýza naší právní úpravy a jejího vývoje,
- c) analýza statistických údajů od soudů a státních zastupitelství, policie (předmětem analýzy byly speciální sestavy policejních statistik k trestnému činu loupeže podle jednotlivých pražských obvodů) a vězeňské služby,
- d) studium a analýza údajů ze soudních spisů z roku 2003 (analyzovali jsme trestní spisy celkem čtyř obvodních soudů v Praze a spisy městského soudu v Praze; vzorkem pro naši sondu byly spisy obvodního soudu, kde bylo podle statistiky o trestném činu loupeže rozhodováno nejvíce, resp. nejméně, dále spisy dvou obvodních soudů, kde bylo o trestném činu rozhodováno podle statistiky průměrně, a konečně spisy, kde rozhodoval o trestném činu městský soud, přičemž loupež se stala na území obvodních soudů, jejichž spisy jsme analyzovali.)

2. Trestný čin loupeže z pohledu kriminologie

Na kvalitu lidského života má v současné době vliv celá řada faktorů. Jedním z těch, které ho mohou měnit výrazně negativním způsobem, je nepochybně i subjektivně prožívaný strach ze zločinu. Ukazuje se totiž, že obavy občanů z viktimizace (tedy z toho, že se oni sami, případně jejich blízcí, mohou stát obětí trestné činnosti) vedou mnohdy k omezování společenské a obchodní aktivity, k vyhýbání se centrům měst či k podstatnému zhoršování vztahů se sousedy¹. Moderní kriminologie dnes ostatně strach ze zločinu chápe vedle klasických objektivních ukazatelů (tj. stavu, struktury a dynamiky kriminality) jako jedno ze základních měřítek bezpečnostní situace v daném státě nebo lokalitě. Z domácích i zahraničních výzkumů přitom v těchto souvislostech poměrně jednoznačně vyplývá, že obavy z viktimizace veřejnost pociťuje zejména ve vztahu k násilným trestným činům. Mezi ty, které jsou občany vnímány jako delikty obzvlášť ohrožující, patří i trestný čin loupeže.

Vyjdeme-li v tomto ohledu z poznatků Wrighta², který se ve své práci uvedenou problematikou zabývá, loupež je dokonce možno považovat za jakousi „ústřední součást“ či přímo „páteř“ zmiňovaného strachu ze zločinu. Jakkoli totiž veřejnost dává obecně nejsilněji najevo své obavy spíše z vražd či ze znásilnění, tím, co lidi podle Wrighta skutečně omezuje ve volném pohybu po ulicích, co je nutí vyhýbat se neznámým lidem, a na základě čeho se opevňují ve svých domovech, je především strach z možnosti, že se stanou obětí loupežného přepadení. Tento fakt je přitom dozajista dán i tím, že z nejzávažnějších zločinů patří právě loupež k deliktům nejfrekventovanějším. Není třeba připomínat, že v našich podmínkách došlo k dramatickému nárůstu počtu registrovaných loupeží po společenských změnách v roce 1989. Srovnáme-li tu například údaj o počtu loupeží spáchaných v tehdejší ČSFR v roce 1990 s obdobím předcházejícím, zjistíme, že oproti letům 1986-1989 byl zaznamenán nárůst bezmála čtyřnásobný (přesně o 388,51 % více)³. Tento nepříznivý trend se bohužel potvrdil i v letech následujících. Jestliže v roce 1989 registrovala policie

¹ Zapletal, J.: K problematice násilí a násilné kriminality v současnosti. In: Kriminalistika, č. 2/1994, s. 147

² Wright, R., Decker H. Scott: Robbers on Robbery. Prevention and the Offender. (el. verze publikovaná na stránkách U.S. Department of Justice, 2002).

³ Malý, F.: Analýza vývoje kriminality v ČSFR v letech 1986-1990. In: Kriminalistický sborník, č. 11/1991, s. 455

celkem 789 loupeží a v roce 1990 celkem 3 855 loupeží, pak mezi roky 1991-2002 policejní statistiky uvádějí průměrně 4 371 loupež ročně⁴.

Jak v souvislosti s tímto druhem trestné činnosti podotýká v obecné rovině Calder⁵, zákonná vymezení loupeže se sice mění stát od státu, avšak v zásadě je možno konstatovat, že vždy obsahují stejný a klíčový prvek, jímž je jasně definované užití síly ze strany pachatele k získání peněz či majetku oběti. Takřka univerzálně je tak ve světě chápán rozdíl mezi loupeží a krádeží, kdy krádež je deliktem odehrávajícím se spíše skrytě, a především pak bez zmíněného násilného prvku vůči poškozenému. Citovaný autor ve své práci podobně poukazuje i na fakt, že loupež je deliktem s nesmírně bohatou a zajímavou tradicí, sahající do nejranějších období lidského společenství. Stejnou tradici má ovšem podle něj i přísné trestání jejích pachatelů, nevyjímající v historických časech kruté mučení a veřejné popravy, a zobrazující se v moderní době ve vysokých trestních sazbach, jimiž na loupež pamatují trestní zákoníky.

Již ze skutkové podstaty loupeže, jak je zachycena v našem trestním zákoně, vyplývá, že se jedná o trestný čin na pomezí násilné a majetkové kriminality, neboť útok směřuje jak proti tělesné integritě jiné osoby, tak proti cizímu majetku. Náš trestní zákoník u loupeží zohledňuje především zásah do osobní svobody člověka, a tak tento delikt zařadil mezi trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti (hlava 8 zvláštní části tr. zákona). Je jisté na místě připomenout, že uvedený termín násilná kriminalita, který se ve vztahu k loupežím vcelku běžně užívá, není termínem právním (trestní zákony ostatně ani neuvádějí trestné činy násilné povahy jako ucelenou skupinu), ale spíše kriminologickým či kriminalistickým. Vyjadřuje skutečnost, že prvek násilí vystupuje při páchání loupeží výrazně do popředí. Podle mínění některých odborníků se dokonce zdá, že v současné době jeho rozsah a intenzita mnohdy převyšují potřeby docílení účelu, jímž je zmocnění se cizího majetku. Násilný akt se tak jakoby stává cílem, který pachatel sleduje, zatímco získaná kořist se jeví pouze jako jeho určité dovršení či dokončení. V tom se loupeže páchané dnes do jisté míry odlišují od těch, k nimž docházelo v minulosti, a u nichž byl útok proti tělesné

---

⁴ srov. Marešová, A.: Kriminalita v roce 2002. Praha, Institut pro kriminologii a sociální prevenci 2003, s. 109

⁵ Calder, J.D.: Robbery. In: Bryant, C.D.: Encyclopedia of Criminology and Deviant Behavior. Philadelphia, Brunner-Routledge 2001, str. 452

integritě sledovanému účelu, tedy zmocnění se cizího majetku, výrazněji podřízen⁶. Ať už ale toto historicko-srovnávací hledisko je, či není na místě, rozhodně lze v tomto směru souhlasit s názorem Cooka⁷, že ačkoli je loupež trestným činem spadajícím do kriminality jak majetkové, tak i násilné, jeho závažnost a nebezpečnost je dána především užitím násilí proti oběti, nikoli způsobenou materiální škodou. Kořist, kterou si pachatelé odnášejí, bývá totiž u loupeží zpravidla takřka nepatrná.

Kriminologové se v zásadě shodují, že trestný čin loupeže je typickým příkladem tzv. pouliční či velkoměstské kriminality. Někteří autoři dokonce připomínají, že mnohdy se výraz „pouliční zločin“ stává pro loupež až jakýmsi hojně užívaným synonymem⁸. Kriminální statistiky v tomto ohledu skutečně vypovídají vcelku přesvědčivě o tom, že k loupežím dochází mnohem častěji na veřejných prostranstvích ve městech a velkých průmyslových aglomeracích, než v prostředí venkova. Vysvětlení je možno hledat především v nedostatečné úrovni společenské kontroly lidského jednání a chování. Je totiž známo, že intenzita této kontroly je nepřímo úměrná hustotě obyvatelstva v dané lokalitě. Kriminologové i sociologové, kteří se otázkou vysoké míry kriminality ve městech zabývají, poukazují na to, že procesy industrializace a urbanizace, k nimž od konce devatenáctého století docházelo, vyústily mimo jiné i ve zjevnou sociální dezorganizaci. Jak takto připomíná například Komenda⁹, ve městech začalo žít obyvatelstvo v podmínkách sociální diferenciaci, konfliktu hodnot a norem, sociální mobility, kulturní změny, kulturní prázdnoty a rovněž slabých primárních sociálních vztahů. Na rozdíl od venkova, kde sousedy spojuje nejen přátelství, ale kupříkladu i podobné ekonomické problémy či způsoby trávení volného času, a kde tak vzájemná interakce primární vztahy posiluje, dochází ve městech k tomu, že industrializace, doprovázená dělbou práce, sociální vztahy spíše štěpí a oslabuje. Sociální dezorganizace pak následně nutně snižuje zmiňovanou sociální kontrolu (vnitřní i vnější), přičemž jedním z důsledků tohoto procesu je podle Komendy i deviantní chování, a to včetně závažných kriminálních činů.

---

⁶ Osmančík, O.: Trestný čin loupeže v Praze. Praha, IKSP 1992, str. 1

⁷ Cook, P.J.: Robbery violence. *Journal of Criminal Law and Criminology* č.2/87, str. 357

⁸ srov. například: Smith, J.: *The nature of personal robbery*. London, Home Office Research 2003, str. 2

⁹ Komenda, A.: *Sociální deviace*. Olomouc, Univerzita Palackého 1999, str. 173

Detailně vztah mezi kriminalitou a prostředím měst studuje Schmeidler¹⁰, který si klade otázku, jaké faktory mají obecně ve městech vliv na existenci a šíření sociálně patologických jevů. Usuzuje, že vliv městského prostředí na četnost patologií je možno vidět ve dvou stránkách působení - fyzikální a společenské. Působením fyzikálních podmínek přitom rozumí znečištění, nadměrnou stimulaci (uliční hluk), nekvalitní vizuální stránku prostředí (například monotónní sídliště) apod. Společenskými podmínkami pak pro změnu chápe zejména přelidnění měst, špatné socioekonomické podmínky a sociální izolaci. Sociální patologie je však podle něj v současné době zkoumána i v měřítku ulice, jednotlivých budov a jejich komplexů. V této souvislosti cituje zejména výzkumy Newmana, který srovnával 100 různých lokalit v New Yorku a zjišťoval výskyt kriminality, aby posléze došel k závěru, že míra kriminality byla charakterem fyzického prostředí ovlivněna značně, a že zjevně existují určité typy prostorů ulic, budov a obytného prostředí, kde se odehrává více kriminálních činů než jinde. K podobným výsledkům podle Schmeidera dospěla i celá řada dalších autorů. Ukazuje se, že velké plochy ulice, které nejsou nikým přehlíženy, a které působí dojmem, že nikomu nepatří, skutečně stimulují k příležitostné kriminalitě. Poměrně vysokou míru kriminality či deviantního chování tradičně vykazují nepřehledné uliční prostory, výškové budovy od určitého počtu podlaží, nepřehledné vchody, výtahy, haly, schodiště a požární schodiště, podzemní garáže a chodby.

Čírtková¹¹ v podobném duchu připomíná, že v zásadě existují tzv. viktimgenní situace, čili místa a časové okamžiky, s nimiž je spojeno velké riziko ohrožení trestnou činností. Zdůrazňuje navíc fakt, že všechna světová velkoměsta jsou podle tohoto hlediska výrazným způsobem strukturována, a lze je tak dělit na specifické viktimgenní zóny (to přirozeně platí nejen pro loupeže, ale například i pro vloupání, znásilnění, drogovou kriminalitu apod.). Obecně je pak podle ní možno pro viktimgenní lokality vysledovat následující momenty:

- leží v blízkosti velkých aglomerací s levnými obecními byty, ve kterých bydlí velké množství svobodných, nezaměstnaných mužů ve věku nad 15 let,

---

¹⁰ Schmeidler, K.: Sonda Hodonín: Jak občané vnímají riziko kriminality ve svém městě. Mohou urbanisté kriminalitu zmenšit? In: Policista, č. 6/2002, příloha Prevence, str. 1-8

¹¹ Čírtková, L.: Kriminální psychologie. Praha, Eurounion 1998, str. 107

- jsou spojeny hustou sítí veřejných dopravních prostředků, případně jsou těmito prostředky snadno dostupné,
- nejsou protkány sousedskými vztahy a vazbami,
- jsou sociálně nepřehledné, nelze snadno rozpoznat domácí lidi od vetřelců a cizinců,
- v pravidelném rytmu jsou opouštěny svými uživateli (přes den lokality bydlení a večer administrativní a správní lokality).

Podobně jako o prostředí, které je pro trestný čin loupeže charakteristické, se v odborné literatuře často diskutuje i o typickém pachateli. Osmančík¹², který ve své práci vychází především z poznatků zahraničních výzkumů, tak například soudí, že mezi pachateli tohoto trestného činu obecně převažují mladší osoby mužského pohlaví, vykazující navíc podprůměrnou vzdělanostní úroveň a pocházející z nižších sociálních vrstev. Často jsou u nich konstatovány i sklony k vyhýbání se práci a k alkoholismu, přičemž právě pod vlivem alkoholu se trestné činnosti mnohdy dopouštějí a jejím motivem také někdy bývá snaha si na něj opatřit prostředky.

Messerschmidt¹³ mezi pachateli loupeží pro změnu registruje nejen vysoký podíl mladých mužů, ale stejně tak i značný podíl příslušníků etnických minorit. Vyslovuje přitom názor, že toto nanejvýš disproportionální zastoupení mladých mužů z těchto skupin mezi pachateli loupeží, které obvykle ani zdaleka neodpovídá jejich poměrnému zastoupení v populaci jako celku, je možno vysvětlit pomocí maskulinních vzorců chování, pro něž je typický určitý vzdor. Messerschmidt se totiž domnívá, že pouliční násilná kriminalita je svým způsobem možností, jak projevit svou mužnost, a jak se zároveň vyrovnat s negativními zkušenostmi ze škol, se špatnými sociálními podmínkami, rasismem, nepříliš dobrými vyhlídkami na budoucnost, či s pocity nedostatečné moci a síly. Loupež tak podle něj představuje pro tyto osoby takřka ideální šanci chovat se mužně a drsně, a osvojovat si tak role náležející příslušníkům mužského pohlaví v jakési opozici k tradiční výchově uvnitř škol.

¹² Osmančík, O.: Násilná kriminalita. Praha, IKSP 1992, str.52

¹³ srov. Harper, D.W.: Robbery, Armed (Stee). In: Encyclopedia of Criminology and Deviant Behavior, Philadelphia, Brunner-Routledge 2001, str. 460.

Velmi často bývá v kriminologické literatuře věnované tomuto tématu citován Conklin¹⁴, který se dokonce pokusil vytvořit určitou typologii pachatelů loupeží. Vycházel při ní z hlediska, nakolik a jakým způsobem je u dané osoby páchaní loupeží spjato s opatřováním si prostředků k životu. Rozlišil tak celkem čtyři typy pachatelů, a to lupiče profesionálního, lupiče příležitostného, lupiče závislého na drogách a lupiče-alkoholika. Profesionálním lupičem rozumí pachatele, který se loupežím věnuje dlouhodobě a intenzivně, a pro nějž je typické pečlivé plánování činu, stejně jako fakt, že se specializuje spíše na delikty vynášející větší sumy peněz (například bankovní loupeže). Příležitostný lupič naproti tomu své činy páchá spíše náhodně, ačkoli i on u potenciálních obětí obvykle zvažuje takové znaky, jako je dostatek peněz či fyzická síla, a ohledně míst, kde loupeže páchá, pak rozmýšlí například možnosti následného útěku. Pro zbylé dva typy lupičů je podle Conklina charakteristické, že základním motivem pro páchaní loupeží je u nich nutnost obstatat si peníze na nákup návykové látky. Pachatel závislý na drogách loupí spíše výjimečně, neboť mnohem častěji se snaží potřebné prostředky získat krádeží. Přesto je o něm možno prohlásit, že své činy rozmýšlí a plánuje pečlivěji, než lupič příležitostný, neboť ho k tomu nutí potřeba pravidelně si obstatat finanční prostředky. Pro lupiče-alkoholika je pak zase typické, že se loupežím nevěnuje dlouhodobě a své činy ani neplánuje, naopak jedná spíše pod vlivem momentální situace. Při loupeži si tento typ pachatele nepočíná příliš opatrně, a bývá proto také poměrně často záhy zatčen.

Podobně jako s pokusy o typologii pachatelů loupeží se v kriminologické literatuře můžeme setkat i typologií loupeží jako takových. Inspirativním způsobem přistupuje k této problematice již výše vzpomínaný Smith¹⁵, který na základě dat získaných výzkumem rozlišuje loupeže podle toho, jakým způsobem zibíhá úvodní kontakt mezi útočníkem a jeho obětí. Na základě tohoto hlediska je podle Smithe možno hovořit v zásadě o pěti různých typech loupeží. První z nich označuje jako bleskový útok. Jeho charakteristickým znakem je použití násilí za účelem oběť ohromit, přemoci a dostat její případný odpor maximálně pod kontrolu, a to ještě před tím, než dojde k samotnému uloupení kořisti či k žádosti

---

¹⁴ srov. například Harper, citované dílo, str. 459, případně u nás též Večerka, K.: Mladiství pachatelé na prahu tisíciletí. Praha, IKSP 2004, str. 95.

¹⁵ Smith, J.: The nature of personal robbery. London, Home Office Research, Development and Statistics Directorate 2003, str. 40

pachatele, aby poškozený peníze či jiné předměty útočnickovi vydal. Násilí je tu tedy prvotním momentem ve vzájemném kontaktu a nepředchází mu žádná slovní výměna mezi pachatelem a obětí (ačkoli výhrůžky a nadávky ze strany pachatele mohou útok pochopitelně provázet).

Druhý typ nazývá autor konfrontací. Pro ni je naopak typické, že kontakt mezi pachatelem a obětí začíná slovní výzvou pachatele k vydání kořisti. Jako příklad uvádí typický požadavek ve smyslu „Dej mi svoje peníze a svůj mobilní telefon“. I zde se jako průvodní jev mohou objevit výhrůžky, příležitostně pak i užití přímého fyzického násilí.

Typem třetím je takové chování pachatele, kdy oběť je kontaktována pomocí určité léčky či obalamucení. Pachatel ji například osloví se žádostí o zapálení cigarety či s dotazem na to, zda mu nemůže sdělit, kolik je hodin. Jedná se tedy o zjevnou snahu oběť pomocí předstíraného zájmu vtáhnout do vzájemné interakce, a otupit tak před samotným činem její pozornost a ostražitost.

Čtvrtý typ Smith definuje jako pokus kořist získat bez předchozího slovního či fyzického kontaktu. Snaha získat majetek oběti je tak v tomto případě úvodním momentem vzájemného střetu. Většinou je zde cílem pachatele uloupit předmět, který má oběť na jasně viditelném místě, tedy například batoh na zádech či mobilní telefon v ruce, a to nejlépe pouhým vyškubnutím či vytržením. Fyzické násilí proti oběti se zpravidla objeví pouze v případě, kdy se poškozený snaží svůj majetek aktivně bránit.

Pátým a posledním typem pak citovaný autor chápe takový úvodní kontakt mezi pachatelem a obětí, který určitým způsobem iniciuje sama oběť. Charakteristický je například u osob, které jednají s dealery drog za účelem jejich zakoupení, či s lidmi zprostředkovávajícími sexuální styk s prostitutkami.

Smith v těchto souvislostech podotýká, že pachatelé při výše zmíněném typu bleskového útoku a také při typu začínajícím snahou rovnou ukořistit majetek bez předchozího kontaktu s obětí využívají ve velké míře okamžiku překvapení. K oběti při nich přistupují nejčastěji zezadu a jejich útok je veden se značnou rychlostí. Typ autorem označovaný jako konfrontace, a rovněž typ s užitím léčky je naopak charakteristický daleko

vyšším stupněm vzájemné interakce, při níž dochází k déle trvajícimu kontaktu „tváří v tvář“. Není proto divu, že mezi pachateli, které se policii později podaří dopadnout, je většina těch, pro jejichž delikty je typický právě jeden z těchto dvou naposledy jmenovaných postupů.

Ve své podstatě velmi jednoduchou, ale o to výstižnější a užitečnější typologii loupeží uvádí ve své práci i Večerka¹⁶, a to s odvoláním na zahraniční monografii autorů Robba, Houghtona a Travise. Podle nich je možno odlišit především dva základní typy loupeže, a to loupeže zaměřené na instituci a loupeže zaměřené na osoby. První typ přitom obvykle zahrnuje větší finanční sumy (případně cennější majetek), vyžaduje na pachatelích určitou míru plánování a určitou schopnost vypořádat se s danými fyzickými a prostorovými okolnostmi. Loupeže druhého typu naproti tomu většinou zahrnují mnohem menší částky peněz, avšak jejich výsledkem častěji bývá zranění obětí. Obecně má tento typ charakter méně plánovaných a impulzivnějších deliktů a méně často se při něm užívá zbraně.

Jak již naznačila výše předestřená Smithova typologie, široce diskutován bývá v odborné literatuře u trestného činu loupeže význam zapojení oběti do utváření predelikventní situace a do celkového mechanismu události. Již vzpomínaný Osmančík¹⁷ je toho názoru, že v mnoha případech je možno u loupeží vysledovat tzv. viktimologické zavinění. Odvolává se přitom zejména na výzkum Musila, který podrobil šetření vzorek 102 loupeží, jejichž pachatelé byli pravomocně odsouzeni pražskými soudy v letech 1987 až 1988. Určitou míru podílu oběti na vzniku deliktu bylo totiž tehdy možno konstatovat takřka v polovině případů. Velmi významnou se tu ukázala například souvislost s alkoholem, neboť více než třetina obětí byla v době napadení opilá, a pachatelé tak zjevně využívali skutečnosti, že osoby pod vlivem alkoholu jednak nejsou schopny klást účinný odpor, a jednak později jen stěží identifikují pachatele. Kromě opilosti se na deliktech v některých případech podílela i promiskuita či homosexualita oběti, a poměrně často se vyskytly rovněž případy, kdy oběť pozvala pachatele do svého bytu, aniž by ho znala. Doplňme, že v obecné rovině shrnuje rizikové faktory chování oběti například

---

¹⁶ Večerka, K.: Mladiství pachatelé na prahu tisíciletí. Praha, IKSP 2004, str. 93

¹⁷ Osmančík, O.: Trestný čin loupeže v Praze. Praha, IKSP 1992, str. 10

Sochůrek¹⁸, který mezi nejvýznamnějšími jmenuje pohyb po tmavých, málo frekventovaných a odlehlých místech, navazování kontaktů s neznámými osobami (zejména v restauracích), vpuštění neznámých osob do bytu, autostop, opilost, špatné zabezpečení bytu, garáže, auta či domku, vychloubání se vlastnictvím cenných předmětů či solventností, pohyb v rizikových skupinách, pohyb na hraně zákona, a také agresivní či arrogantní chování.

Jiným problémem spojeným s loupežemi, kterému se věnují dílčí kriminologické studie, je užití zbraní při tomto druhu trestné činnosti. Dostupné poznatky o této problematice, včetně závěrů řady výzkumů ve své práci obsáhle a nanejvýš přehledně shrnuje Mouzosová¹⁹. Zajímá jí přitom například otázka, podle jakých kritérií pachatel volí typ zbraně, kterou při loupeži následně použije, a jaké rozdíly je možno vysledovat v charakteristikách pachatelů, kteří se vyzbrojují střelnými zbraněmi, a to oproti pachatelům, kteří při loupeži využívají zbraně jiné než střelné. Celkově dochází k závěru, že ohledně výběru vhodné zbraně pachatelé nejčastěji zvažují takové prvky, jako možnost účinně ovládat chování oběti, typ cíle útoku či otázky přípravy na samotný čin. Zároveň si ale někteří z nich plně uvědomují i jistou spojitost mezi zbraní a výší následného trestu při dopadení, a tak právě z tohoto důvodu volí často raději jiné než střelné zbraně.

Ve vskutku zajímavé a netradiční rovině nahlíží problematiku loupeže již dříve citovaný Calder. Soudí, že loupež je deliktem, který takřka magicky přitahuje pozornost veřejnosti. Celkové vnímání tohoto typu zločinného chování je však podle něj do jisté míry rozporuplné. Na jednu stranu totiž média i veřejnost o tomto deliktu smýšlí jako o deliktu zvláště zavrženíhodném, na stranu druhou by nám ale nemělo uniknout ani to, že již malým dětem jsou tradičně předkládány pohádky a pověsti, v nichž jako kladní hrdinové vystupují právě legendární loupežníci (například Ali Baba nebo Robin Hood). Obdobně jsou pachatelé loupeží s paradoxně vyzdvihovanými pozitivními vlastnostmi také častým námětem filmů či románů pro dospělé, což platí zvláště pro případy, žene-li tyto hrdiny ke

---

¹⁸ Sochůrek, J.: Nástin vybraných problémů viktimologie. Liberec, Technická univerzita 2003, str. 42

¹⁹ Mouzos, J., Carcach, C.: Weapon Involvement in Armed Robbery. Canberra, Australian Institute of Criminology 2001.

zločinu tíživá sociální situace, či dokáží-li mistrně a nápaditě unikat ze spárů spravedlnosti.

Je pochopitelné, že bohatým zdrojem, z něhož je možno čerpat zřejmě nejpřesnější charakteristiky trestného činu loupeže, jsou na tuto oblast přímo zaměřené kriminologické výzkumy. Jedním z prvních, kdo takový výzkum realizoval v našich podmínkách, byl Jambor²⁰. Jeho práce se týká okolností ovlivňujících výskyt trestného činu loupeže a postihu jeho pachatelů stíhaných v roce 1978 u tehdejší městské a krajské prokuratury v Ostravě a u okresních prokuratur v Karviné, Frýdku-Místku a Olomouci. Podnětem k výzkumu byla přítom skutečnost, že výskyt loupeží v Severomoravském kraji během předcházejících let nápadně stoupal (v roce 1976 bylo podle § 234 stíháno celkem 153 osob, o rok později 176 osob a v roce 1978 již 234 osob).

Jamborův výzkum ukázal, že v absolutní většině byli pachatelé muži. Z celkového počtu stíhaných osob bylo totiž pouze 6 žen. Z hlediska věku jednoznačně převažovali pachatelé ve věku do 29 let (95,8 % ze všech známých pachatelů), nejsilnější zastoupení pak měla věková skupina 20 až 29 let (48,7 % ze všech známých pachatelů). Zajímavé jsou dozajista i údaje o vzdělání pachatelů - 50,7 % mělo vzdělání neúplné (19,4 % z nich absolvovalo zvláštní školu), 47,3 % mělo úplné základní vzdělání. Pouze jedna osoba měla vzdělání vyšší, dvě osoby byly naproti tomu negramotné.

S ohledem na trestní minulost pachatelů autor poukazuje na skutečnost, že 64 % pachatelů již bylo trestáno, ovšem jen jednoho z nich bylo možné hodnotit jako zvlášť nebezpečného recidivistu. Ukázalo se rovněž, že zcela převládalo špatné rodinné prostředí pachatelů (86 osob), přičemž u svobodných pachatelů šlo o rodiny, kde se vyskytoval alkoholismus, kriminalita či špatné charakterové a morální vlastnosti jednoho nebo obou rodičů. Většina mladistvých pachatelů se sdružovala v závadových partách. Významně se na celkovém počtu známých pachatelů podílely i osoby, které byly před činem psychiatricky léčené (15 %).

---

²⁰ Jambor, J.: Některé poznatky z vyhodnocení výsledků průzkumu okolností ovlivňujících výskyt trestného činu loupeže podle § 234 trestního zákona a postihu jeho pachatelů u vybraných prokuratur Severomoravského kraje za rok 1978. In: Prokuratura, č. 4/1979, str. 32-37

Rozbor samotné trestné činnosti ukázal, že loupeže byly páčány ve všech měsících roku (nejméně v únoru, červnu a červenci, nejvíce v dubnu, srpnu, říjnu a listopadu). Co se týče zastoupení jednotlivých dní, nejfrekventovanějšími byly pátek a sobota, naopak k nejméně loupežím došlo ve čtvrtek, v neděli a v úterý. Celých 80 % loupeží bylo spácháno v nočních hodinách, nejvíce pak od 21. do 24. hodiny a dále od půlnoci do 6. hodiny ranní. Nejméně jich naopak bylo spácháno v odpoledních hodinách od 12. do 15. hodiny.

Jamborova práce jednoznačně potvrzuje i výše uvedené teoretické poznatky o tom, že trestný čin loupeže bezprostředně souvisí se soustředěním obyvatelstva do městských aglomerací s vyspělým průmyslem. Z celkového počtu sledovaných loupeží jich totiž plných 50 % bylo spácháno v krajském městě Ostrava. Zbylé loupeže pak připadaly na okresní města a na další města v regionu, zatímco na vesnici byly spáchány pouze 2 loupeže. Nejčastěji k loupežím docházelo na veřejném prostranství mimo objekt, z toho ve 45 % případů na ulici, a dále před restaurací, před nádražím a v parku. Z loupeží spáchaných ve vnitřních prostorách se jich nejvíce odehrálo v bytech při příležitostné návštěvě poškozeného pachatelem, na společných ubytovnách a také na chodbách domů. Výrazný je podíl alkoholu na páčání trestné činnosti - plných 65 % pachatelů ze sledovaného vzorku svůj čin spáchalo pod jeho vlivem.

Průzkum dále ukázal, že samotná trestná činnost byla většinou spáchána spontánně, tedy bez předchozí přípravy (o ní bylo možno hovořit ve 33 % případů, a to většinou v souvislosti s tím, že se pachatelé dohodli na přepadení vytipované osoby). V převažujícím počtu případů pachatel či pachatelé využili příhodných okolností, například noci, vhodného místa či podnapilosti oběti (ta byla zjištěna u 50 % poškozených). Najevo rovněž vyšlo, že v 82% případů byl útok spáchán násilím pachatele bez užití zbraně. V naprosté většině převažovaly útoky nepatrné či jen malé intenzity, o útoku s velkou intenzitou bylo možné hovořit jen ve třech případech a o vysoké intenzitě v případě jediném. Z toho důvodu se 69 % loupeží obešlo bez následku ublížení na zdraví. Způsobené majetkové škody v 88 % případů nepřesáhly hodnotu 1 000 Kč. Útok většinou spáchal jediný pachatel (v 68 % případů), následovaly loupeže páčané ve dvojici a ve skupinách pachatelů stejného pohlaví.

Z osmdesátých let dvacátého století pochází pro změnu práce Surmíka²¹, týkající se vyhodnocení některých charakteristik loupeží, které byly vyšetřovány v ČSR v roce 1983. Podle údajů federální kriminální statistiky bylo tehdy na našem území zjištěno a statisticky vykázáno 893 loupeží. Do sledovaného vzorku, o němž autor referuje, bylo zahrnuto celkem 572 případů, což představuje 63 % celkového počtu (37 případů bylo posléze vyřazeno, a to nejčastěji z toho důvodu, že u nich došlo ke změně právní kvalifikace skutku na jiný trestný čin). I Surmík mimo jiné dokládá předchozí tvrzení o typickém prostředí, v němž k loupežím dochází nejčastěji, neboť prakticky 60 % případů ze zkoumaného vzorku připadalo na Severomoravský kraj, pro nějž je typická koncentrace klíčového průmyslu, a dále na hlavní město Praha. Přibližně 70 % případů bylo přitom spácháno na volně přístupných místech (opět zejména na ulici, a opět také v prostorách blízko restaurací, v parcích a sadech, na zastávkách městské dopravy či na dvorech domů). Z vnitřních prostor převažovaly byty (většinou poškozeného), restaurační zařízení (necelá polovina z tohoto počtu připadala na prostory WC), nádraží a ubytovny. Větší frekvence spáchaných loupeží byla tentokrát zjištěna také v prostorách benzínových čerpadel, pošt a spořitelen. V těchto případech se jednalo o loupeže provedené kvalifikovaným způsobem, nejčastěji s použitím střelné zbraně a maskování pachatele.

Z časového rozdělení zkoumaných loupeží do jednotlivých měsíců nebylo podle autora možné vyčíst určitou preferenci či pravidelnost ze strany pachatelů (nejčtenější výskyt byl zaznamenán v září - 68 případů a v prosinci - 60 případů, ve zbylém období se počet pohyboval v rozmezí 34 až 48 případů za měsíc). Podobné konstatování platilo i u statistiky podle jednotlivých dnů, kdy nejvíce loupeží bylo zaznamenáno v pondělí (83) a v pátek (84), nejméně v neděli (65). Výrazně stabilnější rozdílly byly zjištěny při rozdělení loupeží do jednotlivých hodin v rámci dne. Ukázalo se, že ke zhruba 3/4 loupeží došlo v době mezi 18. hodinou večerní a 1. hodinou v noci (celkem 386 případů). Absolutně nejvyšší počet loupeží byl zjištěn mezi 22. a 23. hodinou (91 případů), což je doba, na níž připadá uzavírací hodina v restauracích a rovněž konec většiny kulturních představení. Nejméně frekventovanými částmi dne z hlediska počtu loupeží byla naopak doba od 4. do 13. hodiny (maximálně 10 případů za hodinu).

---

²¹ Surmík, M.: Některé charakteristiky páchaných loupeží. In: Československá kriminalistika, č. 1/1985, str. 85-90

Pokud jde o pachatele, z počtu 419 objasněných případů byl ve 205 z nich zjištěn jeden pachatel, ostatní loupeže byly páčány ve spolupachatelství dvou (144 případů) či více pachatelů (70). Do zkoumaného vzorku tak bylo zahrnuto celkem 730 pachatelů. Jednoznačnou převahu mezi nimi měli muži, pachatelek bylo zjištěno pouze 13 (z toho 12 romského původu). Dalších 36 žen se však na spáchání loupeže podílelo některou z forem účastenství (převážně formou pomoci, spočívající například ve vylákání postiženého na místo činu). Z hlediska věku se ukázalo, že plná polovina pachatelů byla mladší 21 let, přičemž v této skupině převládali mladiství (220) nad osobami ve věku 18-20 let (98) a nad nezletilými a dětmi (47). V dalších věkových kategoriích počet pachatelů postupně klesal, nicméně významné zastoupení měly i kategorie 21-24 let (130) a 25-30 let (122). Pouze 15 % pachatelů bylo starších 30 let, v kategorii nad 50 let pak šlo již o skutečné výjimky. Co se týče trestní minulosti pachatelů, Surmík dokládá, že ze sledovaného vzorku 683 pachatelů starších 15 let bylo již soudně trestáno 287 osob (42,2 %), přičemž plná polovina z nich jedenkrát či dvakrát. 13 pachatelů bylo oproti tomu trestáno desetkrát i vícekrát. Zajímavým se ukázal podíl pachatelů bez pracovního poměru (21 %), a také podíl romského obyvatelstva (164 osob, tj. 22,5 %).

Uvedený výzkum se dále zaměřil i na zkoumání obětí. Vyšlo tak najevo, že ve vzorku 535 loupeží převažovaly případy, kdy byl napaden jeden poškozený (91 %). Dva poškození byli napadeni ve 34 případech a tři a více poškozených ve 14 případech (zpravidla dvěma či více pachateli). Celkově bylo z 608 poškozených 512 mužů (84 %) a 96 žen. Necelou polovinu přitom představovaly osoby ve věku do třiceti let (122 ve věku 21-30 let, 90 ve věku 15-20 let a 66 nezletilých), relativně nejčtenější počet poškozených byl ve věkové kategorii 15-20 let (v průměru 18 osob připadajících na jeden rok fyzického věku). Ve věkových kategoriích nad třicet let počet obětí postupně klesal. Ukázalo se rovněž, že 23 poškozených bylo napadeno v souvislosti se svou příslušností k určité profesi a 77 poškozených (tedy 13 %) bylo silně opilých či podnapilých. Ve 37 případech se pachatel a poškozený znali, ovšem většinou převažovaly nahodilé známosti, navázané například v restauraci či na nádraží za účelem soulože, homosexuálního styku nebo údajného prodeje tuzexových poukázek. Dlouhodobější vzájemný vztah mezi obětí a násilníkem bylo možno konstatovat pouze u 12 případů. I tento výzkum tak ve shodě

s jinými celkem jednoznačně potvrdil, že u loupeží jde na rozdíl od jiných trestných činů většinou o konfrontaci pachatele s jemu zcela neznámou obětí.

Z hlediska následků loupeží převažovaly případy, kdy poškozený nebyl zraněn, případně kdy následky fyzického násilí nedosáhly charakteru lehké újmy na zdraví (celkem 608 poškozených). K těžkému zranění došlo jen u 13 poškozených. Škody vzniklé uloupením věci byly rovněž nepatrné, převažovaly škody v rozmezí do 100-500 Kč (159 případů) a 500-1000 Kč (86 případů). Pouze ve 14 případech přesáhla škoda 20 000 Kč. Pachatelé kromě peněz nejčastěji uloupili hodinky, další cennosti, hodnotnější spotřební věci a také součásti oblečení.

Z psychiatrického hlediska se problematiku loupeží pokusil uchopit Grumlík²². Ve své studii se zabýval souborem 99 pachatelů loupežného činu (96 mužů a 3 ženy), kteří se ho dopustili v letech 1988 až 1991, a to většinou v ostravsko-karvinském průmyslovém regionu. 86 z nich bylo přitom stíháno podle § 234 trestního zákona (loupež), 13 podle § 219 trestního zákona (vražda). Průměrný věk zkoumaných pachatelů byl 25,89 let. Další charakteristiky hovoří o tom, že 10 z nich bylo mladistvých, 52 Romů, 61 neměl pracovní poměr, 76 se již dříve ocitlo před trestním senátem a 36 z nich se v dřívější době psychiatricky léčilo. Za zmínku stojí i fakt, že zhruba 45 % pachatelů pocházelo z destruovaných či jinak neucelených rodin. O růstu brutality a agresivity pachatelů oproti předcházejícím obdobím svědčí skutečnost, že důsledkem loupežných útoků bylo tentokrát již 19 usmrcených obětí.

Grumlík loupežné útoky rozdělil z hlediska způsobu jejich provedení do celkem šesti skupin:

1. Banální oloupení - většinou k nich dochází ve volném terénu, na prostranstvích města, při vyhledávání oběti nebo při náhodném setkání, s předcházejícím vytipováním (ze sledovaného souboru 43 případů celkem, nejvíce 20 v roce 1990).
2. Organizované a programové napadání starých lidí v jejich bytech, do nichž pachatelé vnikají pod nejrůznějšími záminkami, přičemž k tomu využívají jejich dobroty a důvěřivosti. Jedná se o případy, při nichž jsou

---

²² Grumlík, R.: Loupežný trestný čin v psychiatrické expertize. In: Kriminalistický sborník, č. 12/1992, str. 473-475

vražedné útoky vedeny s nesmírnou brutalitou, a to většinou dvojicí až čtveřicí pachatelů (19 případů celkem, z toho 13 v roce 1990).

3. Loupežné obírání opilců v okolí hospod nebo na jejich WC (8 případů celkem).
4. Lákání vytipované oběti pod různými sliby (například výhodný prodej valut, dohození pohlavního styku apod. - 11 případů celkem).
5. Zahájení útoku s deklarací vymyšlených poklesků napadeného a s jeho osočováním za tyto údajné poklesky (kupříkladu zneužívání útočnickovy sestry, poměr s manželkou apod. - 5 případů celkem).
6. Programovaný loupežný útok na předem vyhlédnutou oběť, u níž se dá očekávat značný hmotný zisk, s jednoznačným úmyslem usmrtit ji, a také s patřičným útočnickovým vyzbrojením (13 případů celkem).

Autor uzavírá, že za sledované období (1988-1991), do něž se promítly zásadní společenské změny v roce 1989, lze vyzorovat nárůst výše charakterizovaných banálních loupeží, nárůst počtu smrtelných loupežných přepadení, nově se objevující fenomén přepadávání starých bezbranných lidí v jejich obydlí a také programové napadání jedinců oplývajících značným bohatstvím (příslušníků tzv. „vekslácké subkultury“).

Na počátku devadesátých let se na trestný čin loupeže podrobně zaměřil i jeden z výzkumů Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, a to pod vedením zde již opakovaně citovaného Osmančíka²³. Zkoumáno bylo celkem 329 vyšetřovacích spisů, týkajících se tohoto trestného činu na území Prahy 1 z roku 1990, a 21 vyšetřovacích spisů z roku 1989. Pro komparaci bylo navíc k dispozici i 29 vyšetřovacích spisů ohledně loupeží spáchaných v lokalitě Prahy 6 (jednalo se o oblast s nejnižším výskytem loupeží na území hlavního města za stejné období). Celkově tak bylo analyzováno 347 loupeží na území Prahy 1 a 38 loupeží na území Prahy 6.

Co se týče obětí, u loupeží na Praze 1 jimi ve sledovaném období byli v 93 % případů muži. Údaje o Praze 6 vypovídají o tom, že z 38 případů byla žena obětí ve 12 z nich. V obou sledovaných letech byli nejčastěji obětí loupeží občané ve věkové kategorii 31-40 let, která se ovšem v roce 1990 posunula i na kategorie 25-30 let a 41-50 let, a tak bylo možno konstatovat, že kategorie 25-50 let tvořila 57,6 % daných obětí. Zbýlých 42,4 % obětí

---

²³ Osmančík, O.: Trestný čin loupeže v Praze. IKSP, Praha 1992

bylo téměř rovnoměrně rozloženo mezi ostatní věkové kategorie. Autoři výzkumu dále poukázali na skutečnost, že zatímco v roce 1989 nebyl podle dostupných údajů mezi oběťmi loupeží žádný cizinec, v roce následujícím již cizinci představovali 27,7 % obětí (z toho 78,1 % připadalo na občany ze západní Evropy).

Dominující okolností ovlivňující trestný čin loupeže byl podle zjištěných informací jednoznačně alkohol (a to i přesto, že u 71,8 % obětí nebylo shledáno jednoznačné viktimologické zavinění). Konzumaci alkoholických nápojů s pachatelem například udávala takřka třetina všech obětí. Velmi časté bylo i navázání kontaktu s pachatelem za účelem uspokojení sexuálních potřeb (zejména se to týkalo homosexuálů), a podobně významným viktimologickým faktorem se ukázala i skutečnost, že se oběť vyskytovala na osamělém či neosvětleném místě.

Z hlediska časového rozložení loupeží dospěli autoři ke zjištění, že výskyt tohoto trestného činu se ve sledovaných letech kumuloval v nočních a pozdně večerních hodinách. 47,6 % loupeží přitom připadlo na interval 0,00 až 4,30 hod, 20,7 % pak na interval mezi 22,01 - 0,00 hod. Jinými slovy, na dobu mezi desátou hodinou večerní a půl pátou ranní připadalo 68,3 % všech analyzovaných loupeží. Nejfrekventovanějšími měsíci byly srpen (37 případů) a září (35 případů), nejfrekventovanějšími dny úterý (73 případů) a sobota (51 případ). Nejméně loupeží bylo naopak spácháno v prosinci a v lednu, z hlediska jednotlivých dnů pak v neděli.

K loupežím na území Prahy 1 docházelo nejčastěji na ulicích, a to zvláště v bezprostřední blízkosti zábavního podniku či restaurace. Nejméně bezpečným místem se z tohoto hlediska ukázalo Václavské náměstí, kde bylo spácháno 23,2 % loupeží, přičemž spolu s ulicí Vodičkovou a Na Příkopech představovala tato lokalita dokonce místo, kde se odehrálo 39,4 % všech loupeží na Praze 1. V oblasti Prahy 6 převažovaly loupeže spáchané v bytě poškozeného, kdy oběť byla předem vytipována. Oproti letům předcházejícím se zvýšil počet loupeží spáchaných v prostorách metra. Autoři výzkumu se dále zaměřili i na způsob a intenzitu napadení, přičemž se ukázalo, že nejčastěji byl veden končetinou (70,3 % případů), nožem (12,8 %), tyčí (4,7 %) nebo sprejem (3,9 %). Zdravotní následky útoku nebyly shledány u 188 obětí, naopak ve 111 případech ke zranění

došlo (ve vztahu k intenzitě útoků autoři podotýkají, že u 51 % pachatelů převážil útok nepřiměřený, a až brutální ve 22,9 %).

Mezi pachateli byla nejvíce zastoupena skupina ve věku do 18 let (celkem 26 osob) a skupina v rozmezí 25-30 let (24 osob). Údaje o národnosti pachatelů hovoří o tom, že Češi představovali 41 %, Romové rovněž 41 % a Slováci 13 %. Z hlediska vzdělání převažovaly osoby se základním vzděláním (61 pachatel), 17 pachatelů mělo základní vzdělání nedokončené a 15 jich bylo absolventy zvláštní školy. Pouze dva pachatelé byli vyučeni, středoškolské či vysokoškolské vzdělání zjištěno nebylo. Zmíněné údaje bezesporu korespondují s tím, že 84,2 % pachatelů mělo dělnická povolání, přičemž 50 % z toho tvořili tzv. pomocní dělníci. Plných 53,6 % pachatelů bylo navíc aktuálně bez pracovního poměru. V souvislosti s majetkovými poměry bylo i proto možno uvést, že 96,7 % pachatelů patřilo do kategorie nemajetných. Recidiva byla zjištěna u 58,9 % pachatelů. Nelze si nepovšimnout ani toho, že hned na 20 osob se vztahovala rozsáhlá amnestie z ledna roku 1990. Ve 21 případech byl pachatel loupeže klasifikován jako psychopat²⁴ či psychotik, u 23 osob byla zjištěna alkoholová závislost a u 5 osob závislost drogová. V 6 případech se mentální úroveň pachatele pohybovala na úrovni „debility“. Významné změny oproti dřívějším šetřením byly zjištěny ve vztahu ke spolupachatelství. Ukázalo se totiž, že nejčastěji se na loupeži podíleli tři a více pachatelů, nebo alespoň dva, zatímco předchozí výzkumy odhalovaly ve větší míře pachatele jediného. Ke značnému posunu došlo i v oblasti škod. Ve 33,2 % případů se jednalo o škodu do 2 000 Kč, ve 27 % již v rozsahu od 2 000 do 10 000 Kč (dříve působené škody byly nejčastěji v kategorii do 500 Kč).

V poslední době se problematice loupeží, a konkrétně pak jejím mladistvým pachatelům, věnoval z domácích autorů Večerka²⁵. Z jím provedené sondy do nápadu trestné činnosti za jeden rok v osmi okresech ČR vyšlo najevo, že jednání kvalifikovaného jako loupež se dopustilo celkem 48 mladistvých. I tentokrát se poměrně jednoznačně potvrdilo, že loupež představuje delikt typický pro mužské pachatele, neboť v celém

---

²⁴ Podle aktuální terminologie se místo výrazu psychopat používají v odborné literatuře v těchto souvislostech spíše výrazy osoba s disociační či asociální poruchou osobnosti .

²⁵ viz. citované dílo, 2004

souboru byly nalezeny pouze dvě dívky obžalované z tohoto trestného činu. Odhalena byla dále také skutečnost, že loupeží se dopouštějí především pachatelé, kteří jsou bez zaměstnání, a kteří aktuálně v době spáchání trestného činu nenavštěvují žádnou školu či učební obor (toto konstatování neplatilo pouze o 15 % obžalovaných). Z hlediska etnicity patřily dvě třetiny pachatelů k Romům.

Zajímavé údaje citovaný výzkum poskytl ohledně rodinného zázemí pachatelů. Podíl mladistvých z neúplných rodin sice podle autora zřejmě nepřekračoval polovinu případů, nicméně i některé rodiny formálně úplně na svou výchovnou funkci často rezignovaly, a to mnohdy z toho důvodu, že jeden z rodičů byl během dospívání svého dítěte ve výkonu trestu odnětí svobody. Kriminální náklaza pak byla pozitivně zjištěna u čtvrtiny vzorku, přičemž přibližně stejně jako rodiče se na ní podíleli i sourozenci klienta.

Večerka dále konstatuje, že nejméně 60 % pachatelů ze vzorku mělo před aktuální obžalobou konflikty se zákonem (v některých případech se jednalo pouze o přestupky, v jiných již naopak o pravomocná odsouzení za trestný čin), a že velmi častým jevem bylo i zastavené trestní stíhání za skutky spáchané v nezletilosti. Nejčastější kategorií přitom byly majetkové delikty, avšak zjistit bylo možné i přestupky proti veřejnému pořádku, rvačky, ublížení na zdraví, řízení motorového vozidla bez ŘP či útěky z výchovných zařízení.

U většiny zkoumaných pachatelů bylo kromě toho zjištěno poruchové chování během školní docházky (porušování školního řádu, masivní absence, agresivita, nesoustředěnost, kouření), a v důsledku toho i snížené známky z chování. Pachatelé byli navíc v hojně míře případů frekventanty zvláštních škol. U čtyř klientů autor výzkumu výslovně zmiňuje výrazné psychické problémy, u řady dalších pak dissocialitu, agresi či disharmonický vývoj osobnosti. Pozornost si dozajista zaslouží i fakt, že deset mladistvých (tedy bezmála každý čtvrtý) zneužívalo v době činu omamné a psychotropní látky. Někteří z nich pak byli údajně intoxikováni i přímo při činu.

Jako základní charakteristiku způsobu provedení analyzovaných loupeží Večerka jmenuje skupinovitost. Zhruba 60 % případů totiž provedla skupina pachatelů, a to nejčastěji tříčlenná nebo čtyřčlenná (pětinu případů

měl dále na svědomí jeden pachatel, pětinu pak dvojice pachatelů). Ukázalo se přitom, že skupiny často nejsou věkově homogenní. U méně závažných případů bývá obžalovaný mladistvý vůdcem či iniciátorem akce a ostatní členové skupiny jsou nezletilí, v kauzách závažnějších pak pro změnu mladiství často vystupují jako pomocníci, zatímco vůdčí roli zde přebírají osoby dospělé. Večerka v této souvislosti dokonce vznáší otázku, zda se nejedná o jakési „zaškolování“ mladších členů gangu (typické zejména pro romské skupiny).

Z hlediska typologie loupeží se většina případů jevila jako činy neplánované nebo málo plánované. Pouze několik z nich neslo znaky většího rozmyslu a plánování (například unesení oběti automobilem, nalákání příslibem sexuálních služeb či zablokování osobního vozu poškozeného a následné vymáhání peněz). Prostředky, které pachatelé užili k dosažení cíle, sahaly od prostých výhrůžek fyzickým násilím až po útoky s použitím zbraně. Ukázalo se, že pouhé „vystrašení obětí“, po němž jsou požadované cennosti vydány „dobrovolně“, stačilo zhruba v 15 % případů. V dalších 25 % se již jednalo o cloumání obětí, případně o cloumání zavazadly či o „prošacování“. Nejčastějším způsobem provedení (cca 45 % případů) ovšem bylo fyzické napadení oběti, tedy facky, údery pěstí či kopance. Ve zbylých sedmi případech došlo k vyhrožování zbraní (nejčastěji bodnou). Útoky se většinou obešly bez vážnějších zdravotních následků, nicméně desetina z nich skončila lehkým zraněním vyžadujícím lékařské ošetření, a v další desetině případů vedlo poranění oběti k následné pracovní neschopnosti. Co se týče kořisti, zpravidla zahrnovala pouze menší finanční částky (nejčastěji v řádu stokorun), případně se pachatelé zmocnili také mobilního telefonu, šperků, hodinek nebo bundy oběti.

Z citovaného výzkumu je rovněž možno vyčíst několik zajímavých informací o obětech studovaných trestných činů. Co do četnosti napadení totiž z celkové počtu obětí vyčnívají dvě zcela rozdílné skupiny. První z nich tvoří podnapilé osoby (většinou muži středního věku) vracející se ve večerních či nočních hodinách z restauračního podniku. Pachatelé si je obvykle vytipovali přímo v restauraci, v její blízkosti či v prostředcích MHD, a následně je sledovali do míst, kde se díky pozdní noční hodině nevyskytovali žádní svědci, a kde na ně posléze i zaútočili. Podle Večerky takto postupují zejména skupiny rómských pachatelů. Druhým častým typem oběti byli vrstevníci mladistvého útočníka. K atakům v těchto

případech obvykle došlo v odpoledních hodinách, a to poblíž školy či poblíž místa bydliště. Kořist si pak pachatel vynutil spíše pohrůzkou použití násilí, k jeho závažnějšímu užití zpravidla nedošlo. Viktimologicky významnou skupinu dále představovaly i starší osoby (zejména ženy), které pachatelé oloupili vytržením tašky či kabelky. Stejně tak se mezi oběťmi vyskytovali lidé nějakým způsobem oslabení či handicapovaní. Zmiňovány jsou v uvedené práci rovněž dva poněkud neobvyklé případy, kdy skupina Romů napadla a následně oloupila osamělého mladíka pod záminkou, že je členem hnutí skinheads.

Trestný čin loupeže je přirozeně předmětem i mnohých zahraničních kriminologických výzkumů. Podrobné informace o některých starších je možno získat z výše citované práce Osmančika, na níž případně záměrem tímto odkazujeme. Z novějších jmenujme například výzkum, který realizovali pracovníci Univerzity v Montrealu, a který publikovala Národní rada pro prevenci kriminality v Kanadě v roce 1995²⁶. Mimo jiné z něj vyplývá, že většina pachatelů trestného činu loupeže:

- byla mladší 30 let,
- měla pouze základní vzdělání,
- v každé práci vydržela maximálně jeden rok,
- neměla vlastní děti (zhruba polovina pachatelů byla ženatých, polovina svobodných),
- často měnila bydliště.

Dále bylo zjištěno, že recidivující pachatelé loupeží se začali zpravidla dopouštět přestupků proti zákonu již ve věku kolem 12 let, přičemž ti, kteří tak konali již ve velmi raném věku (kolem 10 let), své činy postupně stupňovali od krádeží prostých, přes vloupání až po loupeže. Není jisté nezajímavé, že v období adolescence pak okolo jedné poloviny pachatelů pravidelně požívalo alkohol a bralo drogy (zejména marihuanu a hašiš).

Z Kanady, avšak v tomto případě konkrétně z její provincie Britská Kolumbie, pochází i data z dalšího výzkumu, který zde stručně zmíníme²⁷. Analyzováno bylo v jeho rámci celkem 927 případů z roku 1996, zahrnujících 1600 pachatelů a 1150 obětí. Ukázalo se, že 33 % všech loupeží se odehrálo v prostředí ulice či jiných dopravních tepen. K dalším

²⁶ Offender profiles. National Crime Prevention Council, Canada 1995, str. 9.

²⁷ BC Crimes Trends: Robbery. Ministry of Attorney General, Police Services Division, BC 2000.

zhruba 9 % případů došlo v jiných typech veřejného prostranství, jako jsou parky, školní hřiště či parkoviště. V prostředí bytů a domů bylo ve sledovaném období spácháno 8 % případů, stejný počet připadal i na obchodní domy. Dalšími v pořadí pak byly banky (7 %) a čerpací stanice (6 %).

Přibližně v jedné polovině případů se loupeže dopustil jeden pachatel, ve 28 % se jednalo o pachatele dva. Na deset pachatelů přitom připadalo hned osm mužského pohlaví. Z hlediska věku bylo mezi známými pachateli 30 % osob mladších 18 let, 32 % ve věku 18 až 25 let a 15 % ve věku 26 až 39 let. Z hlediska obětí autoři výzkumu konstatují, že přibližně dvě třetiny jich tvořili muži, zatímco ženy představovaly pouze jednu třetinu. Zhruba 27 % obětí bylo ve věku 11 až 20 let, 21 % ve věku 21 až 30 let a 23 % obětí pak ve zkoumaném vzorku reprezentovaly oběti ve věku 31 až 45 let. V 81 % případů byla obětí jedna osoba, naproti tomu ve 13 % loupeží byly zaznamenány oběti dvě. Použití zbraně bylo registrováno přibližně v polovině zkoumaných případů, přičemž ve 27 % z tohoto počtu se jednalo o střelnou zbraň a ve 41 % pachatelé loupili vybaveni nožem. Objasněna byla zhruba jedna třetina případů.

Uvedený výzkum se dále velmi podrobně zaměřil na problematiku loupeží spojených s násilným vniknutím do bytu či domu obětí. Ukázalo se, že takové případy se dají v zásadě rozdělit do tří základních kategorií. První z nich je možno charakterizovat jako loupeže specificky vázané na určitá bydliště, přičemž pachatelé při nich používají metody blízké těm, které se objevují u trestného činu vydírání. Velmi často se tohoto typu ve zkoumaném souboru dopouštěli členové asijských gangů, kteří si jako oběti volili dobře situované rodiny imigrantů, případně zahraničních studentů, pocházející ze stejné kultury jako pachatelé. Druhým typem byly loupeže, u nichž jak pachatel, tak i samotná oběť pocházeli z kriminální subkultury. Motivem zde často bylo získat přístup k drogám či k ziskům z nejrůznějších nelegálních činností, případně byla loupež jakýmsi symbolickým gestem, jímž měla být demonstrována moc v rámci určité skupiny. Typem třetím pak v rámci uvedené kategorie autoři výzkumu rozuměli loupeže zaměřené na staré lidi.

O jiném kriminologickém výzkumu, týkajícím se loupeží, obsáhle informuje Barkerová²⁸. Stav pouliční kriminality v Londýně ve druhé polovině osmdesátých let vedl pracovníky tamní metropolitní policie v roce 1988 k analýze vzorku 5 615 zločinů vztahujících se k tomuto typu trestné činnosti. Jako loupež či jako pokus o ni bylo z celkového počtu nakonec klasifikováno zhruba 50 % případů (přesněji 2402 loupeže a 363 pokusy o loupež). Z časového hlediska se nejfrekventovanější dobou páchaní zkoumaných trestných činů ukázala doba mezi 23. a 24. hodinou, což autorka vysvětluje ukončením provozu restaurací a hospod a také ukončením provozu městské podzemní dráhy. Z hlediska míst, kde byl zločin spáchán, jednoznačně převládalo prostředí ulice (75,5 % případů), a to před autobusem (6 %) a parkem (5 %). Ve 44 % případů použil pachatel násilí vůči oběti, přičemž za těchto okolností utrpělo 28 % obětí zranění a 3 % vážná zranění s trvalými následky. Podobně jako u výše zmiňovaných výzkumů i zde převládaly oběti v mladším věku - zhruba 55 % jich bylo ve věku mezi 17 a 35 lety. Určitý rozpor s jinými výzkumy na toto téma, kterého si ostatně všimá i sama autorka, byl však zaznamenán v poměru mezi oběťmi ženského a mužského pohlaví (56,9 % žen).

Barkerová v citované práci čtenáře dále seznamuje i s velmi nosnými poznatky, které byly v rámci výzkumu získány z rozhovorů s pachateli a s oběťmi loupeží (jednalo se celkem o 45 pachatelů a 33 obětí). Pachatelům byla při této příležitosti kladena řada otázek, vztahujících se mimo jiné k jejich rodinnému zázemí, k osobní historii, k motivům k trestné činnosti i k jejich názorům na možnosti a účinnost prevence loupeží. Ukázalo se tak například, že více než dvě třetiny pachatelů bylo vychovááno v neúplných rodinách, 25 % strávilo alespoň část dětství v ústavní péči. I navzdory této skutečnosti nicméně 66 % dotazovaných pachatelů na dětství vzpomínalo jako na „šťastné“. Společným rysem pro většinu pachatelů bylo rovněž časné ukončení školní docházky (nejčastěji ve věku 15 let). Zhruba dvě třetiny pachatelů bylo navíc v době spáchání činu nezaměstnaných.

Část otázek se zaměřila na problematiku míst, kde k loupežím došlo. Pachatelé byli mimo jiné dotazováni i hypoteticky na to, zda by si určité prostředí ke spáchání loupeže zvolili záměrně - vyšlo však najevo, že

---

²⁸ Barker, M., Geraghty, J., Webb, B., Key, T.: The Prevention of Street Robbery. London, Home Office Police Department 1993

konkrétní výběr podle zvláštního typu místa pachatelé neprovádějí. Mnohem významnější je v tomto ohledu vzdálenost místa činu od místa bydliště pachatelů - v devatenácti zkoumaných případech došlo k činu ve vzdálenosti menší než 1 míle, v dalších třiceti méně než 6 mil. Malá část pachatelů zdůrazňovala význam vhodného výběru určitého místa pro spáchání loupeže, ovšem pouze v souvislosti s tím, zda se v tomto prostředí vyskytuje dostatečný počet vhodných obětí (v případě Londýna se jedná například o oblast West Endu, kde se pohybuje mnoho turistů).

Výzkumníci se dále dotazovali i na to, podle jakých znaků si pachatelé vybírali oběť. Nejčastěji zmiňovanou charakteristikou bylo „vzezření zámožného člověka“. Podobně důležitými faktory se ukázal majetek viditelný na první pohled - hodinky, batoh, šperky apod. Část dotazovaných pachatelů ovšem žádný z těchto ani jiných znaků neuvědomila, neboť cílem loupeže je podle nich především zmocnit se peněz, a ty má u sebe zpravidla každý. Dalšími faktory, které byly zmiňovány, bylo například to, že oběť je muž (uvědlo 11 pachatelů), mladý člověk (10 pachatelů) či Asiat (11 pachatelů). Barkerová v této souvislosti podotýká, že tyto poznatky jsou ve zřejmém rozporu s obecně rozšířenou představou typické oběti loupeže, kterou by podle všeho měla být „drobná, stará a zranitelně vyhlížející žena“. Dodává přitom, že někteří pachatelé (celkem 14) dokonce výslovně možnost přepadení oběti ženského pohlaví vyloučili (například z důvodu, že něco takového se stalo jejich matce, pro niž se jednalo o velmi negativní zkušenost). Zároveň však podle ní platí, že ačkoli pachatelé mají určité představy o ideální oběti, při páchaní trestné činnosti se s nimi vlivem konkrétní situace mnohdy výrazně rozcházejí. Svědčí o tom porovnání jejich výroků se záznamy o spáchaných deliktech.

Část otázek se následně zaměřila i na problematiku loupeží ve vztahu k pouličnímu osvětlení. Právě o něm se totiž často uvažuje jako o jednom z možných způsobů prevence tohoto druhu kriminality, neboť se předpokládá, že dostatečné osvětlení veřejných prostor může potenciální pachatele od provedení činu odradit (pachatelé si podle této teorie uvědomují, že na osvětleném místě je riziko toho, že je někdo při činu spatří a na základě toho i dopadne, daleko vyšší, než na místech tmavých a neosvětlených). Citovaná práce však tuto domněnku příliš nepotvrzuje. Pouze 6 dotazovaných pachatelů uvedlo, že k loupeži došlo za tmy, a to proti 22 pachatelům, kteří uváděli plné denní světlo, a 16 pachatelům, kteří

svůj čin údajně provedli na místě osvětleném pouličními lampami. Na otázku, zda si při zvažování vhodného místa ke spáchání trestného činu loupeže záměrně volí spíše místa špatně osvětlená, se pouze tři pachatelé vyjádřili v tom smyslu, že tento faktor je jedním z těch, které promýšlejí, a jen dva pachatelé prohlásili, že si špatně osvětlená místa rovnou záměrně vybírají. Na základě tohoto zjištění proto Barkerová po právu usuzuje, že o pouličním osvětlení není možné uvažovat jako o účinném prostředku odstrašení pachatele od úmyslu dopustit se loupeže. Vysvětlení je podle autorky možné hledat v tom, že pachatelé nepřikládají velký význam skutečnosti, zda jsou činu přítomni další svědci, neboť tento fakt pro ně zpravidla nemusí znamenat jakékoli nepříznivé důsledky. S tímto zjištěním ostatně korespondují i informace, které vyplynuly s rozhovory s oběťmi loupeží - ukázalo se, že většina z nich byla oloupena na místě, kde se v době činu pohybovali i další lidé. Přítomnost potenciálních svědků tak v tomto směru skutečně neznamená účinnou ochranu před viktimizací. Svůj význam však podle autorky kvalitní pouliční osvětlení přesto má, a to minimálně ve vztahu k vytváření pocitu bezpečí občanů v ulicích měst.

Poslední oblastí, na níž se výzkumníci v citované práci zaměřili, byla problematika užití násilí při páchání loupeže. O zranění, které při činu utrpěly, referovala více než polovina dotazovaných obětí. Pachatelům pak byla v této souvislosti pro změnu položena otázka, jakou míru násilí jsou připraveni při činu použít. Shodně odpovídali, že takovou, jaká je nutná pro to, aby od oběti získali to, co žádají. Vcelku jednoznačně z toho vyplývá, že pachatelé se starají především o zisk z loupeže, a mnohem méně již o to, jaké následky bude mít čin pro oběť. O úplné necitlivosti vůči obětem však podle Barkerové hovořit nelze, neboť jak již bylo uvedeno výše, část pachatelů se vyjadřovala v tom smyslu, že by nikdy nezaútočili na ženu či na starší občany. Rozhovory vedené s oběťmi však každopádně potvrdily, že prožitá zkušenost s tímto druhem trestné činnosti je pro ně zkušeností velmi traumatizující, která má dlouhodobé následky, a to i bez ohledu na to, zda pachatel při činu násilí použil či nikoli. Výzkum zároveň poukázal na fakt, že oběti se při útoku většinou nebrání. Barkerová tento přístup oceňuje jako „správný“, neboť z dotazování pachatelů lze vcelku přesvědčivě odvodit, že osoby, které se brání, si v jejich očích o použití násilí svým způsobem vysloveně „koledují“ (vyjádřeno doslovným citátem z uvedené práce: „pokud se pokouší odporovat, dostanou to, co si zaslouží“).

Neméně podnětné poznatky o názorech samotných pachatelů na okolnosti trestného činu loupeže přináší i Wright²⁹. Jeho práce je v daném kontextu o to pozoruhodnější, že k získání dat využil narozdíl od Barkerové metod typických spíše pro sociální antropologii, a to dotazování samotných aktérů přímo v terénu a (kvazi) zúčastněné pozorování. Prostřednictvím dvou „informátorů“, z nichž jeden byl bývalý a jeden dosud „aktivně činný“ pachatel loupeží, se zmíněnému autorovi podařilo kontaktovat celkem 86 osob, které měli s pácháním trestného činu loupeže přímou zkušenost. Jak navíc vyplývá hned z následujících údajů, nejednalo se přitom o zkušenost právě zanedbatelnou – 71 % oslovených jedinců přiznalo, že má na svědomí více než deset loupeží, a 36 % jich dokonce stihlo spáchat údajně již 50 a více. Z hlediska typu se 85 % jedinců hlásilo k páchání loupeží v prostředí ulice, 12 % se pak podle svých slov věnovalo spíše loupežím v obchodech.

Z hlediska motivace k trestnému činu loupeže Wright na základě uvedených rozhovorů dospěl k nikoli překvapivému názoru, že základní pohnutkou je takřka vždy silně prožívaná potřeba opatřit si rychle peníze. Podle něj je ovšem na místě konstatovat, že většinu pachatelů k takovému jednání nežene stav bezprostřední nouze. Z 59 dotazovaných pachatelů, kteří výzkumníkům odpověděli na otázku, jak po činu nakládají s kořistí, jich totiž rovných čtyřicet přiznalo, že získané peníze slouží k realizaci nejrůznějších forem nelegálních či sociálně patologických aktivit, jakými je například zvýšená konzumace alkoholu a drog nebo gamblerství. Autor v souvislosti s tím upozorňuje, že většina pachatelů se sice podle svého vlastního mínění permanentně potýká s finančními potížemi či „chronickou“ chudobou, nicméně na vině je většinou právě a jen jejich závadový životní styl, který je doslova žene do stále hlubších a hlubších problémů. Loupež je tak podle názoru takřka všech zkoumaných pachatelů z tohoto hlediska naprosto ideálním typem trestné činnosti, neboť narozdíl od jiných deliktů vede obvykle k přímému a relativně snadnému získání vytožené finanční hotovosti. Právě ta je také z pohledu pachatelů nejžádanější kořistí, neboť například získání platební karty či šperků oběti je spojeno s nutností podstoupit následně další, mnohdy i s velkým rizikem spojené úkony při snaze získat ve finále za tyto předměty peníze.

Druhou oblastí, na níž se rozhovory s pachateli v rámci uvedeného výzkumu zaměřily, byla podobně jako ve výzkumu Barkerové otázka

---

²⁹ Wright, R., Decker H. Scott: Robbers on Robbery. Prevention and the Offender. (el. verze publikovaná U.S. Department of Justice, 2002).

výběru potenciální oběti. Navzdory obecně rozšířeným představám o tom, jak pečlivě pachatelé cíl svého útoku zvažují, se podle Wrighta i zde potvrdilo, že ve skutečnosti se jedná pouze o jeden či dva prvky, které pachatelé při přípravě na trestný čin berou v potaz. Největší pozornost patrně věnují výběru vhodného místa, kde k přepadení dojde, a to zejména s ohledem na možnost následného útěku či úkrytu. Sporná je v tomto ohledu kupodivu otázka přítomnosti či naopak nepřítomnosti jiných lidí na místě činu coby možných svědků. Zatímco některé pachatele přítomnost dalších osob od loupeže vysloveně odrazuje, jiní naopak záměrně vyhledávají místa, kde se pohybuje velké množství lidí, neboť takové okolnosti jim podle jejich slov umožňují bezprostředně po činu jednoduše zmizet v davu.

Ústředním zájmem většiny pachatelů při výběru samotné oběti je i na základě výše zmíněného zvolit pochopitelně pokud možno takovou osobu, která u sebe bude mít dostatek peněz v hotovosti. Podle Wrighta je pro značnou část dotazovaných pachatelů tento problém v zásadě vyřešen tím, že se v podstatě soustředí na oběti, které svým způsobem samy spadají do kriminální subkultury. Je totiž zřejmé, že například drogoví dealeri, klienti prostitutek či hráči nelegálních hazardních her jsou ideálním terčem přepadení, neboť je pravděpodobné, že u sebe mají finanční hotovost v lákavé výši. Existuje zde samozřejmě riziko, že oběť tohoto typu může být ozbrojena, avšak na druhou stranu může pachatel počítat s tím, že taková oběť patrně nebude své přepadení ochotně hlásit policii. Zbývající část pachatelů se nicméně zaměřuje spíše na oběti z „nekriminální populace“. Zpravidla se takové osoby pokoušejí pachatelé vytipovat v oblastech, kde dochází k intenzivní manipulaci s penězi v hotovosti, tj. například poblíž směnárny, zábavních podniků v centru města či telefonních automatů. I zde je přirozeně cílem vyhlédnout si někoho, kdo u sebe má dostatek financí. Pachatelé se přitom velmi často spoléhají na určité vnější znaky, které podle jejich mínění takovou skutečnost u potenciálních obětí potvrzují (například drahé šperky nebo oblečení). Wright však současně zmiňuje i mírně paradoxní poznatek, že pro některé pachatele je zámožné vzevření potenciální oběti naopak důvodem si ji jako terč útoku nezvolit, neboť mají zato, že tento typ lidí u sebe zpravidla mnoho peněz v hotovosti nemá, a to z toho prostého důvodu, že dávají přednost spíše platbám prostřednictvím bankovních karet či účtů.

Pouze malá část pachatelů ze zkoumaného vzorku dávala podle vlastních slov před přepadáváním na ulici přednost útokům na obchody. Pakliže ano, většinou se jednalo o malé místní obchůdky, a to typu prodejny alkoholických nápojů či zastavárny. Jako výhodu pachatelé v tomto případě uváděli, že při přepadení obchodu mohou najisto počítat s alespoň minimálním finančním obnosem, který bude v pokladně prodejny k dispozici. Citovaný autor dodává, že část pachatelů tohoto druhu loupeží je možno bezesporu charakterizovat jako profesionální zločince na vyšší úrovni.

Poslední oblastí, na níž se výzkumníci zaměřili, a kterou zde stručně popíšeme, byl okamžik samotného přepadení, tedy bezprostřední konfrontace mezi pachatelem a obětí. Většina dotazovaných pachatelů uvedla, že k oběti se snaží pokud možno přistoupit ze zadu a maximálně využít momentu překvapení. Někteří se přitom vyjadřovali v tom smyslu, že je důležité při loupeži oběti nějakým způsobem fyzicky ublížit, avšak většina měla spíše za to, že přímého násilí je potřeba pouze v tom případě, kdy oběť odmítá spolupracovat. Wright konstatuje, že variant, jak pachatelé oběti dávají na srozuměnou, že se jedná o loupežné přepadení, je celá řada. Vždy se nicméně jedná o rychlé a účelné jednání, a vždy je jeho smyslem vyvolat v poškozeném dojem bezprostředního ohrožení smrtí. Z uvedeného podle autora mimo jiné vyplývá, že patrně nejlepším způsobem, jak z hlediska oběti předejít při loupeži vážnému zranění či smrti, je co možná nejvíce a nejochotněji s útočníkem spolupracovat. Sami pachatelé totiž shodně uváděli, že mají ve zvyku reagovat na jakýkoli odpor při přepadení zvýšeným násilím. V tomto směru tak Wright dospívá prakticky ke stejným závěrům jako výše vzpomínaná studie Barkerové.

Z kriminologických výzkumů uveřejněných v nedávné době zmiňme na závěr ještě výzkum, o němž ve své práci obsáhle informuje Smith³⁰, a který nabízí podrobnou analýzu takřka 2000 loupeží³¹ spáchaných ve vybraných oblastech Anglie a Walesu v letech 2001 až 2002. Také v tomto případě se podle autora ukázalo, že loupež je především typickým

---

³⁰ Smith, J., citované dílo

³¹ Výzkum se primárně zabýval loupežemi zaměřenými proti osobám. Jak uvádí samotný autor, v Británii se od roku 1998 tento typ rozlišuje od loupeží komerčních. Je pro něj přitom typické, že získaná kořist pochází z majetku fyzické osoby, nikoli z majetku osoby právnické. Klíčem k třídění tak v zásadě není místo, kde k loupeži dochází (srov. citované dílo, str. 2).

„mužským zločinem“. Tři čtvrtiny obětí (přesně 76 %) a rovněž devět z deseti pachatelů (přesně 94 %) byli totiž ve zkoumaných deliktech muži. Vyšlo též najevo, že hned v sedmi z deseti případů byli muži pachatelem i obětí, a zhruba v jednom případě z pěti se jednalo o ženskou oběť napadenou mužem. Tento poměr se však znatelně lišil v jednotlivých oblastech, a tak zatímco například v Lambethu činilo zastoupení mužů mezi oběťmi v jednom ze sledovaných časových období 56 % a ve druhém 68 %, u loupeží, k nimž došlo v londýnském metru, byli muži oběťmi hned v 93 % případů. Mnohem méně se naopak měnilo procentuální zastoupení mužů mezi pachateli loupeží, kdy bezmála výhradní zastoupení mužských pachatelů bylo shledáno napříč všemi zkoumanými regiony.

Smith dále konstatuje, že u analyzovaných loupeží byl v zásadě „normou“ čin spáchaný dvěma či více osobami. Z deseti případů zahrnutých do zkoumaného vzorku jich totiž hned šest měl na svědomí více než jeden pachatel, přičemž častěji se jednalo o takové případy, kde věk obětí nepřesahoval 20 let. Svou roli zde ovšem zjevně hrálo i pohlaví oběti – sedm z deseti případů, kdy byl obětí muž, bylo dílem skupiny pachatelů, zatímco obětí jediného pachatele se častěji stávaly ženy (59 % případů).

Co se týče věku obětí i pachatelů, citovaný autor jednoznačně soudí, že pro trestný čin loupeže je jedním z nejcharakterističtějších rysů vysoký podíl mladých lidí mezi oběma zmíněnými skupinami. Značná část obětí a takřka většina pachatelů náležela ve zkoumaných případech do věkové skupiny 11 až 20 let. Loupeže spáchané osobami ve věku nad 25 let byly podle Smithe naopak poměrně vzácné. V případě obětí pak dále platilo, že nejsilněji byly v analyzovaném vzorku zastoupeny skupiny osob ve věku 16-20 let (23 %) a 11-15 let (22 %).

Zajímavé jsou v uvedené práci údaje o čase, v němž oběti po přepadení referovaly policii. Ukázalo se, že zhruba v 62 % případů se policie o činu dozvěděla v intervalu do jedné hodiny po činu, nicméně u 18 % případů se tak stalo v době 1 až 4 hodin po činu, a u 16 % případů byla časová prodleva dokonce delší než 8 hodin. Významné byly i rozdíly ve způsobu, jak k oznámení deliktu došlo. Zhruba 45 % případů bylo policii zprostředkováno pomocí tísňové linky, 28 % oznámením na policejní stanici, 16 % voláním na jiné číslo než tísňové a 7 % oznámením policejní hlídce, která se vyskytovala přímo v terénu poblíž místa činu. Podle autora

je z těchto údajů možno vyvodit několik zajímavých postřehů. Mimo jiné je rozhodně s podivem, že ačkoli loupež nepochybně patří mezi nejzávažnější trestné činy (a je tak veřejností i obecně vnímána), nemalá část obětí neoznamuje delikt bezprostředně po jeho spáchání, ale s poměrně výraznou prodlevou. Vzhledem k tomu, že úspěšnost následného dopadení pachatele s rychlostí, s jakou se policie o činu dozvídá, mnohdy výrazně souvisí, jedná se podle Smitha o vcelku závažné zjištění. Vysvětlení je podle jeho mínění možno hledat kupříkladu v tom, že oběti po přepadení často pokračují v cestě domů a teprve z domova policii kontaktují, případně jsou po přepadení v šoku. Lidé z nejmladších věkových kategorií navíc mnohdy volají nejprve rodičům. Velmi častým jevem je pak i to, že oběti, které byly přepadeny v noci, vyčkávají s oznámením až na ráno, za což v mnoha případech může fakt, že jsou pod vlivem alkoholu.

Velkou pozornost věnuje uvedená studie okolnostem trestného činu loupeže. Smith upozorňuje, že ačkoli je tento skutek trestním právem jednoznačně vymezen, ve zkoumaném vzorku se často nacházely činy diametrálně odlišné. Proto je podle něj nutné, chceme-li problematiku tohoto druhu trestné činnosti zkoumat, údaje o tom, jak a kde k loupežím nejčastěji dochází, pečlivě analyzovat.

Co se týče času, lze podle autora prohlásit, že k loupežím dochází častěji v noci (míněno mezi 6 hodinou večerní a 6 hodinou ranní). K více než 51 % loupeží ze zkoumaného vzorku přitom došlo mezi 6. hodinou večerní a 2. hodinou ranní, dalších zhruba 25 % pak představovaly loupeže spáchané odpoledne, tj. mezi 2. a 4. hodinou odpolední. Polovina všech případů připadala na víkend, přičemž víkendem se zde ovšem rozuměla doba již od páteční 6. hodiny večerní do pondělní 6. hodiny ranní. Určité rozdíly zde opět byly zaznamenány v jednotlivých správních oblastech, což je pochopitelně objasnitelné například dostupnými možnostmi noční zábavy v dané lokalitě.

Z hlediska místa činu i Smithova studie prokázala, že k loupežím nejčastěji dochází na volně přístupných veřejných prostranstvích, a to zvláště na ulici. Častá místa jsou i chodníky a stezky v parcích, a stejně tak prostory metra. Autor i zde poukazuje na fakt, že mezi jednotlivými lokalitami existují v tomto směru určité rozdíly. Podle něj je dokonce možno tvrdit, že v některých městech se drtivá většina loupeží odehrává

v určitých specifických lokalitách (například v Birminghamu připadá 40 % loupeží na okolí velkého nákupního střediska a na okolí zábavního centra). V mnoha ohledech jsou pro nás v této souvislosti zajímavé a nanejvýš inspirativní poznatky o loupežích spáchaných v prostorách londýnského metra. Ukázalo se totiž, že k více než polovině z nich dochází přímo ve vagónech během jízdy, zatímco podíl případů spáchaných například na nástupištích či na ostatních místech podzemní dráhy (schody, spojovací chodby apod.) je celkově nižší. Smith dává tuto skutečnost do přímé vazby s preventivními opatřeními, která byla v minulosti v londýnském metru za účelem snížení počtu loupeží v jeho prostorách učiněna. Výskyt tohoto typu trestné činnosti kulminoval v Londýně v roce 1987, a dozajista i díky instalaci průmyslových bezpečnostních kamer a turniketů se na tuto úroveň již nikdy nevrátil. To však pachatele loupeží zároveň přimělo k tomu, že deliktů se nyní mnohem častěji dopouštějí během jízdy přímo ve vagónech metra, kde podobná opatření situační prevence dosud chybí.

Uvedený výzkum se dále kromě jiného zabýval i užitím zbraně při loupežích. Autor v tomto ohledu připomíná, že přítomnost zbraně mnohdy nutně automaticky neznamená, že ji pachatel použije ke skutečnému násilí proti oběti. Často totiž slouží pouze k tomu, aby útočník prostřednictvím jasného poukázání na to, že u sebe zbraň má, vzbudil u oběti strach a vymohl si splnění všech svých požadavků. Případy, kdy pachatelé výhružně přikládají zbraň k tělu oběti, jsou mnohem méně časté, a ještě o něco vzácnější jsou pak takové, kdy pomocí zbraně dojde k opravdovému zranění. Ve zkoumaném vzorku loupeží byla přítomnost zbraně konstatována zhruba v jedné třetině případů. Nejčastěji se přitom jednalo o nůž, který pachatelé užíli ve 21 % všech deliktů. Střelnou zbraň naproti tomu užíly pouze 3 % pachatelů.

Pozoruhodné jsou údaje o reakcích obětí na loupeže. Ukázalo se totiž, že zhruba ve čtvrtině případů projevil poškozený při přepadení odpor, a to formou přímé fyzické obrany. Nejčastěji se tak dělo při loupežích, které probíhaly tak, že pachatel se pokusil ukořistit majetek oběti bez předchozího varování (například vytržením mobilu z ruky či stržením batohu ze zad). Za takových okolností se dokonce snaha bojovat s pachatelem objevila hned ve 46 % případů, tedy bezmála v jedné polovině. Je jistě na místě dodat, že častěji se o aktivní odpor pokoušely oběti ženského pohlaví, což je ovšem bezesporu do jisté míry dáno i tím, že právě ženy byly také častěji než muži oběťmi výše zmíněného typu loupeže. Co se týče zranění, která oběti

utrpěly, autor shrnuje, že k nějakému typu fyzické újmy došlo ve 43 % případů. Z hlediska kořisti se pak nejčastěji jednalo o peníze v hotovosti, které z celkového počtu uloupeného majetku ve zkoumaném vzorku představovaly 25 %. Dále se kořisti často stávaly i mobilní telefony (18 %) nebo kreditní karty (9 %). I zde se u obětí projevil rozdíl mezi oběma pohlavími. Zatímco v případě mužských obětí jednoznačně převládaly peníze a mobilní telefony, u žen pachatelé často vyhledávali i takové věci jako batohy, osobní věci, kreditní karty či doklady. Smith tuto skutečnost ovšem z části opět vysvětluje tím, že ženy byly častěji cílem výše charakterizovaného typu loupeže, při němž jim pachatel ukořistil například celý batoh nebo kabelku, v níž se tyto jednotlivé položky nacházely. Muži se v porovnání s tím stávali spíše oběťmi takového přepadení, v němž hrál důležitou roli fyzický kontakt, a to včetně šacování či násilného donucení vyndat z kapes veškerý majetek. Pachatelé si pak vcelku logicky při takovém průběhu samotného činu mohli následně vybrat, které věci ukořistí, a které naopak zanechají na místě.

3. Vývoj a analýza současné právní úpravy trestného činu loupeže

Loupež znamená násilný zásah do svobody člověka spojený s úmyslem zmocnit se cizí věci. Jde o jednání vysoce společensky nebezpečné, které bylo vždy posuzováno jako trestný čin (zločin), a zákon na ně stanovil přísné tresty odnětí svobody.

Zákonem č. 11 Sb. z. a n. z 28. října 1918 o zřízení samostatného československého státu bylo prohlášeno, že dosavadní zákony a nařízení, které platily v Rakousku, zůstávají zatím v platnosti. Tak byl zachován v platnosti i **trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích, uvedený patentem č. 117/1852 ř.z.**, i ostatní trestní zákony. Některá ustanovení byla později zrušena a další trestněprávní zákony byly v následujících letech vydány.

Objektem loupeže je jednak osobní svoboda, jednak majetek. Trestní zákoníky zpravidla zařazují loupež mezi trestné činy proti majetku. Stejně tak trestní zákon č. 117/1852 ř. z., který u nás platil až do 31. července 1950, systematicky řadil loupež mezi trestné činy proti majetku. Podle závažnosti jej považoval za těžší trestný čin - zločin (§ 57 TrZ).

Trestní zákon z roku 1852 upravoval trestný čin loupeže v samostatné dvacáté druhé hlavě, v ustanoveních § 190 až § 196. Dále mezi trestnými činy o veřejném násilí je v ustanovení § 90 TrZ uvedena skutková podstata zločinu loupeže lidí, a mezi trestnými činy o vraždě a zabití je v ustanovení § 141 TrZ stanoven trest za loupežné zabití.

Podle § 190 TrZ z roku 1852 se loupeže dopustí ten, kdo učiní někomu násilí, aby se zmocnil jeho nebo nějaké jiné cizí movité věci, nechť se násilí stane skutečným ublížením nebo jen pohrůzkou. Násilí mohlo být buď fyzické, nebo psychické (vyhrůžka). Násilí fyzické muselo směřovat proti osobě, k překonání jejího odporu. U psychického násilí se podle judikatury (č. 3571) vyžadovala pohrůžka bezprostředním a okamžitým násilím, směřujícím proti životu nebo tělu, a to takovým způsobem, že napadená osoba nemá jiného východiska, než obětovati věc. Účelem pohrůžky je zde okamžité zmocnění se cizí věci (její okamžité odnětí).

Pohrůžka násilím může směřovat i proti někomu jinému, než proti tomu, kdo má být donucen věc vydat.

Úmysl zde směřuje k tomu, aby se pachatel zmocnil cizí věci. Napadený nemusí být jejím vlastníkem ani držitelem (např. hlídač). Zločin je dokonán již samotným užitím násilí. Užije-li pachatel násilí k tomu, aby si zachoval v držení věc již odňatou, nejde o loupež, ale o krádež kvalifikovanou podle § 174, I b) TrZ (č. 3261, 4221).

O trestu za tento zločin pojednávají ustanovení § 191 až § 195 TrZ. Za pohrůžku pronesenou jen jedním člověkem, která neměla žádného účinku, byl stanoven trest těžkého žaláře od pěti do deseti let (§ 191 TrZ). Byla-li pohrůžka pronesena společně s jedním nebo s více osobami nebo s vražednou zbraní, anebo byla-li věc pod takovou pohrůžkou skutečně uloupena, byl za takové jednání stanoven trest těžkého žaláře od deseti do dvaceti let (§ 192 TrZ). Stejný trest bylo možno uložit v případě použití násilí (zákon uvádí násilné vztažení ruky), pokud loupež nebyla dokonána (§ 193 TrZ). Tato výměra trestu, zpřísněná o zostření, byla stanovena i pro dokonanou loupež za použití fyzického násilí (§ 194 TrZ).

Doživotní těžký žalář měl být uložen za způsobení poranění nebo těžkého poškození na těle napadeného; anebo byl-li někdo déle trvajícím zlým nakládáním nebo nebezpečným vyhrožováním uveden v trapný stav (tělesné útrapy a trýzeň). Takto měl být potrestán každý spoluobviněný, který se takového jednání zúčastnil (§ 195 TrZ).

Podílnictví na loupeži bylo upraveno v ustanovení § 196 TrZ. Obdobně jako u podílnictví na krádeži a zpronevěře u tohoto zločinu nebylo možno dosáhnout beztrestnosti z důvodu účinné lítosti. Trestní sazba byla stanovena od jednoho do pěti let těžkého žaláře.

Mezi trestnými činy postihujícími veřejné násilí bylo zařazeno i ustanovení § 90 TrZ o loupeži lidí. Jeho skutková podstata byla formulována tak, že tohoto zločinu se dopustí ten, kdo se zmocní lstí nebo násilím člověka bez svolení úřadu k tomu povoláného, aby ho vydal proti jeho vůli do zahraničí. Tento zločin byl formálně dokonán již zmocněním se osoby k uvedenému účelu. Bylo za něj možno podle § 91 TrZ uložit těžký žalář od pěti do deseti let, který bylo možno prodloužit až do dvaceti let,

byla-li uvedeným jednáním osoba vydána v nebezpečí života nebo v nebezpečí, že nedosáhne opět svobody. I přes jeho označení, tento zločin neobsahuje všechny znaky typické pro loupež, a bylo by jej možno přirovnat k trestnému činu zavlčení do ciziny (§ 233 TrZ) podle platné právní úpravy.

Ochranu proti útokům na život a zdraví poskytoval trestní zákon v hlavě patnácté o vraždě a zabití. Mezi kvalifikované případy zabití bylo zařazeno loupežné zabití, které bylo upraveno v ustanovení § 141 TrZ. Podle tohoto ustanovení měli být potrestáni trestem smrti všichni, kdo při loupeži jednali s člověkem tak násilně, že mu způsobili smrt. Trestem smrti podle tohoto ustanovení měli být potrestáni pouze ti, kdo spolupůsobili při usmrcení napadeného, a nikoli pouze při loupeži. Toto ustanovení bylo v poměru speciality k ustanovení obecnému ustanovení § 140 o zabití.

Trestní zákon z roku 1852 stanovil za zločin dva hlavní tresty - trest smrti a žalář. Podle způsobu výkonu pak žalář prostý (§ 15 TrZ) a žalář těžký (§ 16 TrZ). Oběma bylo společné omezení na stravě ve věznicí obvyklé a povinnost vykonávat přidělenou práci. V těžkém žaláři bylo možno povolit rozmluvu jen v případech zcela zvláštních a důležitých. Novelou z roku 1867 bylo zde odstraněno spoutání železy na nohou, a mělo být nahrazeno jedním nebo několika způsoby zotřetí.

Za zločin loupeže bylo možno uložit pouze trest těžkého žaláře, a za loupežné zabití trest smrti. Obecně uložení trestu smrti bylo omezeno pouze na zločiny, jimiž byla způsobena smrt, a pachatel mohl tento následek předvídat, a dále na některé další případy zločinů spáchaných po vyhlášení stanného práva. Tento trest bylo nutno uložit i v případě, když soud zjistil polehčující okolnosti. Osobám, které v době spáchání trestného činu nedosáhly 20 let, bylo možno místo trestu smrti nebo doživotního žaláře uložit trest těžkého žaláře mezi deseti a dvaceti lety (§ 52 TrZ).

U osob mladistvých (14 - 18 let) byl aplikován **zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží**, který stanovil četné odchylky od obecné úpravy. Ve vztahu k loupeži a jejímu trestání možno uvést následující:

- trestný čin spáchaný ve věku mladistvém se nazývá proviněním, bez ohledu na to, zda je podle trestního zákona zločinem, přečinem nebo přestupkem - tedy provinění loupeže (§ 3 odst. 1 zákona),
- místo trestu smrti nebo trestu na svobodě (žaláře, těžkého žaláře), stanoveného trestním zákonem, lze uložit mladistvému trest zavření bez jakéhokoliv zostření (§ 8 odst. 1 zákona),
- horní a dolní hranice trestů na svobodě, stanovené trestními zákony, se snižují na polovinu, přičemž horní hranice snížené trestní sazby nesmí činit více než pět let a dolní hranice více než jeden rok (§ 8 odst. 3 zákona),
- stanoví-li trestní zákon na trestný čin trest smrti nebo doživotní ztráty svobody, uloží se mladistvému trest zavření od jednoho do deseti let, a byl-li mladistvý v době spáchání trestného činu starší než šestnáct let, mezi dvěma až patnácti lety; snížení trestu pod uvedené dolní hranice není podle zákona přípustné (§ 8 odst. 4 zákona).

Nedospělci, tj. osoby, které v době spáchání trestného činu nedovršily 14 let, nebyly vůbec odpovědné podle trestních zákonů (§ 1 odst. 1 zákona). Pokud se dopustil nedospělý starší 12 let činu, na který zákon stanovil trest smrti (např. loupežné zabití podle § 141 TrZ) nebo doživotní ztráty svobody (pokud byl loupeží způsobem těžší následek uvedený v ustanovení § 195 TrZ), měl poručenský soud nařídit jeho ochrannou výchovu nebo umístění v léčebném ústavu (§ 1 odst. 3 zákona). Kromě toho mohl poručenský soud udělit napomenutí osobám, které byly povinny pečovat o nedospělého (§ 1 odst. 4 zákona).

Tato právní úprava platila až do poloviny roku 1950, kdy v rámci tzv. „kodifikační dvouletky“ byly vydány **nový trestní zákon č. 86/1950 Sb.** a **nový trestní řád č. 87/1950 Sb.**, které nabyly účinnosti dnem 1. srpna 1950. Nový trestní zákon zrušil rovněž zákon č. 48/1932 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží.

V novém trestním zákoně z roku 1950 byl trestný čin loupeže podle systematiky zvláštní části zařazen do hlavy VII. (trestné činy proti svobodě a důstojnosti člověka), oddílu prvního, mezi trestné činy proti svobodě.

V ustanovení § 232 TrZ byly vymezeny základní a kvalifikované znaky skutkové podstaty trestného činu loupeže a stanoveny tresty takto:

odst. 1/ Kdo proti někomu užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, bude potrestán odnětím svobody na dvě až deset let.

odst. 2/ Odnětím svobody na deset až dvacet let bude pachatel potrestán,
a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 jako člen společnosti,
b) má-li takový čin za následek těžkou újmu na zdraví, nebo
c) je-li tu jiná přitěžující okolnost.

odst. 3/ Odnětím svobody na doživotí bude pachatel potrestán, má-li čin uvedený v odstavci 1 za následek smrt.

Základní skutková podstata trestného činu loupeže měla tedy shodné znaky s předchozí právní úpravou. V kvalifikačních momentech se lišila především formulačně. Úprava všech zákonných znaků byla zahrnuta v jednom zákonném ustanovení § 232 TrZ. Zločin loupeže lidí byl v novém trestním zákoně nově formulován v ustanovení § 231 TrZ jako trestný čin zavlečení do ciziny.

Podle § 76 odst. 2 TrZ o užití násilí jde i tehdy, když pachatel osobu, jejíž odpor má být překonán, uvedl do stavu bezbrannosti lstí, pokud již předtím měl úmysl zmocnit se cizí věci. Jako člen společnosti ve smyslu § 232 odst. 2 písm. a) TrZ bude potrestán spolupachatel nebo i jednotlivý pachatel loupeže, předcházelo-li spáchání tohoto trestného činu spolčení (§ 166 TrZ). Spolčením se rozumělo sdružení dvou nebo více osob k dosažení téhož trestného cíle. Ke spolčení postačovala i dohoda učiněná mlčky a bylo třeba, aby došlo alespoň k pokusu o loupež (jinak by šlo o trestný čin podle § 166 TrZ).

Dalším znakem kvalifikované skutkové podstaty trestného činu loupeže podle § 232 odst. 2 písm. b) TrZ bylo způsobení těžké újmy na zdraví (v předchozí právní úpravě těžké poškození na těle). Nový trestní zákon v ustanovení § 75 odst. 13 vymezil pojem těžké újmy na zdraví výčtem vážných poruch na zdraví nebo vážných onemocnění uvedených pod písm. a) až i).

Výklad pojmu jiné zvláště přitěžující okolnosti, jako zákonného znaku kvalifikované skutkové podstaty trestného činu loupeže podle § 232 odst. 2 písm. c) TrZ, byl uveden v § 75 odst. 4 TrZ. Podle tohoto ustanovení se zvláště přitěžující okolností rozumí taková okolnost, která s trestným činem zpravidla spojena nebývá, a která pro svou důležitost zvyšuje nebezpečnost činu nebo pachatele pro společnost. Na rozdíl od obecně přitěžujících okolností uvedených v § 20 TrZ, které ovlivňovaly výměru trestu v rámci trestní sazby, zvláště přitěžující okolnosti podmiňovaly použití vyšší trestní sazby (§ 4 odst. 2 TrZ).

Ustanovení § 30 TrZ připouštělo snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici zákonné trestní sazby (s omezením podle § 30 odst. 2 TrZ) jen tehdy, jestliže to odůvodňovaly pachatelovy poměry a závažnost polehčujících okolností. Při snížení trestu nebylo možno uložit trest odnětí svobody pod deset let, má-li být podle zákona uložen trest odnětí svobody na doživotí. Podmíněně bylo možno odložit výkon trestu odnětí svobody nepřevyšujícího jeden rok (§ 24 odst. 1 TrZ). V případě loupeže tak bylo možno podmíněně odložit pouze snížený trest odnětí svobody uložený podle odst. 1 § 232 TrZ.

Při trestání osob, které v době trestného činu dovršily patnáctý rok a nepřekročily osmnáctý rok, se postupovalo podle zvláštních ustanovení o trestání mladistvých (§ 56 a násl. TrZ). Trestní sazby trestu odnětí svobody stanovené v zákoně se snižovaly u mladistvého na polovinu, přičemž horní hranice snížené sazby nesměla nikdy převyšovat pět let a dolní hranice jeden rok. Toto snížení bylo přípustné i tam, kde to zákon jinak vylučoval (§ 60 odst. 2 TrZ). Místo trestu smrti nebo odnětí svobody na doživotí stanoveného v zákoně nastupoval u mladistvého trest odnětí svobody na tři až patnáct let (§ 60 odst. 1 TrZ).

Novela trestního zákona provedená **zák. č. 63/1956 Sb.**, která nabyla účinnosti od 1. ledna 1957, se dotkla trestného činu loupeže pouze u sankce stanovené v ustanovení § 232 odst. 3 TrZ. Podle právní úpravy z roku 1950 měl být pachatel loupeže s následkem smrti potrestán trestem odnětí svobody na doživotí. V článku V č. 47 zák. č. 63/1956 Sb. byla nově stanovena u tohoto trestného činu trestní sankce odnětí svobody na patnáct až pětadvacet let. Je to důsledek čl. I. novely, kterým byl trest odnětí svobody na doživotí zrušen a nahrazen trestem odnětí svobody na

pětadvacet let. Toto ustanovení bylo doplněno čl. VI. novely, který stanovil, že trest odnětí svobody na doživotí uložený před počátkem účinnosti tohoto zákona se mění v trest odnětí svobody na pětadvacet let s účinností ode dne právní moci rozsudku. Byl-li uložen trest odnětí svobody na doživotí jako trest dodatkový, mění se v trest odnětí svobody na pětadvacet let souhrn trestů.

Od 1. ledna 1962 nabyl účinnosti **nový trestní zákon č. 140/1961 Sb.** a **nový trestní řád zák. č. 141/1961 Sb.**, které platí dosud. Oba zákony prošly celou řadou novelizací, zejména po listopadu 1989, kdy byly provedeny změny zcela zásadní povahy. Ve sledované problematice trestného činu loupeže byly dílčí změny zákonné právní úpravy provedeny novelami č. 175/1990 Sb. a č. 557/1991 Sb. Zásadní hmotněprávní i procesní změny u osob mladistvých přinesl zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), který nabyl účinnosti od 1. 1. 2004.

Trestný čin loupeže, nově označen jako § 234 TrZ, byl i v novém trestním zákoně systematicky zařazen ve hlavě osmé zvláštní části trestního zákona mezi trestné činy proti svobodě, neboť značná nebezpečnost loupeže spočívá především v zásahu do osobní svobody. Tento trestný čin má však dva objekty. Předmětem jeho ochrany je vedle osobní svobody i majetek, jehož se chce pachatel zmocnit

V trestním zákoně č. 140/1961 Sb byly oproti předcházející právní úpravě provedeny pouze dílčí změny u zákonných znaků kvalifikované skutkové podstaty trestného činu loupeže podle § 234 odst. 2 TrZ, a u všech tří odstavců tohoto trestného činu byla provedena změna v zákonném rozpětí trestních sazeb trestu odnětí svobody.

Skutková podstata trestného činu loupeže se v základní skutkové podstatě podle § 234 odst. 1 TrZ oproti předcházející úpravě nezměnila, ale dolní hranice zákonné trestní sazby u trestu odnětí svobody se zvýšila ze dvou na tři roky (horní hranice zůstala na deseti letech). Novelou trestního zákona, provedenou zák.č. 557/1991 Sb., byla s účinností od 1. 1. 1992 dolní hranice zákonné trestní sazby snížena zpět na dvě léta.

U kvalifikované skutkové podstaty podle § 234 odst. 2 písm. a) TrZ byl znak spáchání činu uvedeného v odstavci 1 členem spolčení nahrazen spácháním členem organizované skupiny. Pod písm. b) uvedeného zákonného ustanovení byl vedle následku způsobení těžké újmy na zdraví doplněn další následek spočívající ve způsobení značné škody. Konečně v tomto ustanovení byl v novém zákoně vypuštěn znak uvedený pod písm. c) - jiná přitěžující okolnost. Snížena byla dolní i horní hranice zákonné sazby trestu odnětí svobody z deseti na pět a ze dvaceti na dvanáct let.

V ustanovení § 234 odst. 3 TrZ bylo v novém zákoně předcházející rozpětí trestu odnětí svobody, stanovené od patnácti do pětadvaceti let, nahrazeno trestem odnětí svobody v zákonném rozpětí od deseti do patnácti let. Novelou trestního zákona č. 175/1990 Sb. byl od 1. 7. 1990 v tomto ustanovení doplněn další zákonný znak způsobení škody velkého rozsahu.

Objektivní stránka trestného činu loupeže podle **§ 234 odst. 1 TrZ** i nadále záleží v použití násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí. Tyto prostředky pachatel slouží k překonání kladeného nebo očekávaného odporu napadeného. Násilím je použití fyzické síly jako prostředku nátlaku na vůli poškozeného, i když nemá za následek újmu na zdraví. Použití násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí je u trestného činu podle § 234 TrZ prostředkem ke zmocnění se cizí věci; musí proto k nim dojít před zmocněním se cizí věci (R 1/80). Není podmínkou, aby napadený kladl odpor, např. když si je vědom fyzické převahy útočnicka nebo útočníků, a z obavy před dalším násilím odpor raději vůbec neprojevuje a plně se podrobuje vůli pachatele. Násilí zpravidla směřuje proti tomu, kdo má věc u sebe; lze je však spáchat i proti jiné osobě nebo věci, pokud je prostředkem nátlaku na vůli poškozeného (R 1/1980). Neočekávané vytrhnutí věci z ruky ještě není násilím ve smyslu § 234 odst. 1 TrZ, a proto přivlastnění si cizí věci tím, že se jí pachatel zmocní tímto způsobem, ještě není loupeží (jednalo by se pouze o krádež podle § 247 TrZ). Za násilí ve smyslu § 234 odst. 1 TrZ by však bylo třeba považovat takové počínání pachatele, při kterém pachatel překonává odpor poškozeného, například tím, že věci cloumá (R 19/72 a shodně R 1/80).

Ani výjimečně malá intenzita násilí nemůže být důvodem pro kvalifikaci činu jako trestného činu krádeže podle § 247 TrZ, protože o takový trestný čin může jít jen v případě, že se pachatel zmocní cizí věci

bez použití jakéhokoliv násilí, resp. pohrůžky bezprostředního násilí. Nižší intenzita násilí pouze snižuje stupeň nebezpečnosti trestného činu, což lze vyjádřit při ukládání trestu (R 55/1980 a shodně B 3/1980-29). V žádném případě není možno prostřednictvím hodnocení materiálního znaku trestného činu zaměňovat jeho formální znaky za znaky jiné skutkové podstaty, upravovat je či doplňovat (R 39/1989).

Pojem násilí není v trestním zákoně výslovně definován. Podle § 89 odst. 6 TrZ, který byl zařazen do trestního zákona až novelou provedenou zák.č. 175/1990 Sb., je trestný čin spáchán násilím i tehdy, je-li spáchán na osobě, kterou pachatel uvedl do stavu bezbrannosti lstí. Lstí je uvedena jiná osoba do stavu bezbrannosti např. podáním alkoholických nápojů, omamných prostředků nebo psychotropních látek. Bezbranností je stav, kdy poškozený není schopen se účinně bránit proti jednání pachatele. Za stav bezbrannosti se v praxi považuje i hluboký spánek. Toto ustanovení se vztahuje na případy, kdy pachatel násilím chce dosáhnout jiného cíle, u trestného činu loupeže zmocnit se cizí věci.

Pohrůžka bezprostředního násilí je pohrůžka násilím, jež má být ihned vykonána. Hrozba musí být zřejmá a může směřovat i k tomu, že může být vykonáno proti životu, zdraví nebo majetku jiné osoby než napadeného. Pohrůžka bezprostředního násilí bývá zpravidla vyjádřena výslovně, ale postačuje i konkludentní jednání (ohrožování zbraní, posunky apod.).

Napadenou osobou může být vlastník věci, ale také někdo jiný, kdo má věc ve své moci a je oprávněn s věcí nakládat (opravář, prodavač, schovatel), ale i ten, kdo má povinnost ji chránit (hlídač). Napadeným však může být i osoba, která nemá k věci žádný z uvedených vztahů, a jen náhodně se postavila do cesty pachateli a bránila mu v uskutečnění jeho záměru.

Zmocněním se rozumí, že si pachatel zjedná možnost s věcí nakládat s vyloučením toho, kdo ji měl dosud ve své moci. Pachatel se věci zmocní i tehdy, když ohrožovaná osoba mu ji v důsledku použitého násilí nebo pod tlakem pohrůžky sama vydá. Přitom nerozhoduje, zda si pachatel věc chtěl ponechat, předat jiné osobě, přechodně užívat nebo ji zničit. Z hlediska formálních znaků trestného činu loupeže není hodnota věci rozhodná, ba ani

to, že poškozenému žádná majetková škoda nevznikla, protože například neměl žádnou věc u sebe (R 1/1980, R 51/1976).

Po subjektivní stránce je třeba zavinění úmyslného (§ 3 odst. 3 TrZ). Úmysl pachatele se musí vztahovat k násilnému jednání, jímž chce pachatel překonat nebo znemožnit odpor oběti a k tomu, aby se zmocnil cizí věci. Trestný čin loupeže je dokonán již užitím násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí proti někomu v úmyslu zmocnit se cizí věci, aniž by bylo třeba, aby tento úmysl byl uskutečněn (R 20/1998).

Kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu loupeže podle § 234 odst. 2 TrZ tvoří znaky základní skutkové podstaty s dalšími znaky, které spočívají v závažnějším porušení nebo ohrožení objektu trestného činu. V tomto odstavci jsou těmito znaky spáchání trestného činu členem organizované skupiny (písm. a) a způsobení těžké újmy na zdraví nebo způsobení značné škody (písm. b).

Předpokladem pro naplnění znaků podmiňující použití vyšší trestní sazby uvedené v **§ 234 odst. 2 písm. a) TrZ** je, aby šlo nejméně o tříčlenné sdružení trestně odpovědných osob, jejichž vzájemná součinnost na realizování trestné činnosti vykazuje takovou míru plánovitosti jejího průběhu a tomu odpovídající rozdělení a koordinaci úloh jednotlivých účastníků, že tyto okolnosti zvyšují pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu loupeže, a tím i jeho nebezpečnost pro společnost. Skupina nemusí mít trvalejší charakter, a tímto způsobem lze spáchat i jen ojedinělý, jednotlivý trestný čin (R 45/1986).

Jednání člena organizované skupiny, vytvořené ke spáchání trestného činu krádeže podle § 247 odst. 1, 3 písm. a) TrZ, který vybočí z původní dohody a věci se zmocní násilím, je třeba posoudit jako trestný čin loupeže podle § 234 TrZ, avšak bez kvalifikační okolnosti podle § 234 odst. 2 písm. a) TrZ, že loupež spáchal jako člen organizované skupiny. Jednání ostatních členů organizované skupiny je třeba posoudit jako dokonáný trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. a) TrZ, neboť všechny znaky tohoto trestného činu byly společným jednáním členů skupiny naplněny (R 24/1983). Toto stanovisko řeší případ excessu člena organizované skupiny z původní dohody, který spočívá v tom, že navíc použil násilí, aby se zmocnil cizí věci.

Způsobení těžké újmy na zdraví je zákonným znakem skutkové podstaty trestného činu loupeže podle § 234 odst. 2 písm. b) TrZ. V ustanovení § 89 odst. 7 TrZ je vymezen pojem těžké újmy na zdraví dvěma podmínkami, které musí být splněny současně, a to:

- způsobení vážné poruchy zdraví nebo vážného onemocnění a
- způsobení alespoň jednoho z druhů těžké újmy taxativně uvedených v § 89 odst. 7 písm. a) až ch) TrZ.

Těžká újma na zdraví tu může být způsobena úmyslně nebo i z nedbalosti (R 1/1980). Posouzení těžké újmy na zdraví v konkrétním případě je otázkou právní, jejíž řešení přísluší soudu. Tuto otázku řeší soud zpravidla na podkladě odborného vyjádření nebo posudku znalců z oboru lékařství (§ 105 a násl. TrŘ).

Jednočinný souběh s trestnými činy ublížení na zdraví podle § 222 a § 224 TrZ je vyloučen. Stejně je vyloučen jednočinný souběh s trestným ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1 TrZ, neboť újma na zdraví, kterou má na mysli toto zákonné ustanovení, je již zahrnuta ve skutkové podstatě trestného činu loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ.

Dalším znakem této kvalifikované skutkové podstaty je způsobení značné škody. Rozsah škod u jednotlivých kategorií uvedených v trestním zákoně se v průběhu let postupně měnil. Až do roku 1990 rozsah škod nebyl zákonem vymezen. Značnou škodou se rozuměla majetková škoda v částce nejméně 20 000 Kč a nejvýše 100 000 Kč, a za škodu velkého rozsahu se považovala škoda nad 100 000 Kč (škody rozhodné z hlediska kvalifikačních znaků trestného činu loupeže). Teprve v roce 1990 (zák. č. 175/1990 Sb.) byla stanovena nová škála majetkových škod a způsob jejich výpočtu přímo v ustanovení § 89 odst. 14 TrZ tak, že značnou škodou byla škoda dosahující padesátinásobku nejnižší měsíční mzdy stanovené obecně závaznými právními předpisy, a škodou velkého rozsahu škoda dosahující dvousetpadesátinásobku takové mzdy. Další novelou z roku 1993 (zák. č. 290/1993 Sb.) byly s účinností do 1.1.1994 tyto hranice stanoveny tak, že značnou škodou byl stonásobek a škodou velkého rozsahu pětisetnásobek nejnižší měsíční mzdy stanovené nařízením vlády. Škoda nikoli nepatrná činila 2 000 Kč, a další škody byly stanoveny násobkem této částky (značná škoda 200 000 Kč a škoda velkého rozsahu 1 000 000 Kč).

Po novelizaci provedené zákonem č. 265/2001 Sb. byly s účinností od 1.1.2002 hranice výše jednotlivých škod stanoveny přímo v zákoně. Podle § 89 odst. 11 TrZ se značnou škodou rozumí škoda dosahující částky nejméně 500 000 Kč, a škodou velkého rozsahu se rozumí škoda dosahující nejméně částky 5 000 000 Kč.

K posuzování jednání pachatele pokračujícího trestného činu loupeže spáchaného několika útoky, z nichž jedním se pachateli nepodařilo zmocnit cizí věci, vyslovil NS ČR v R 15/1996-I toto stanovisko: „V případě, kdy škoda způsobená ani spolu se škodou, kterou pachatel zamýšlel způsobit, nedosáhne výše značné škody, jde o dokonáný trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ. V případě, kdy škoda již způsobená teprve se škodou, kterou pachatel zamýšlí způsobit, dosáhne výše značné škody, jde o pokus trestného činu loupeže podle § 8 odst. 1, § 234 odst. 1, 2 písm. b) TrZ. V případě, kdy již způsobená škoda sama dosahuje výše značné škody a ani spolu se škodou, kterou pachatel zamýšlí způsobit, nedosáhne výše škody velkého rozsahu, jde o trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1, 2 písm. b) TrZ dílem dokonáný, dílem nedokonáný ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 TrZ, a to i za okolností, že pachatel útokem, který se mu nepodařilo dokončit, chtěl získat věc, jejíž hodnota nedosahovala sama o sobě výše značné škody.“

Pachatel, který se loupeží zmocní cizího motorového vozidla jen za účelem jeho přechodného užívání, dopustí se pouze trestného činu loupeže podle § 234 TrZ, když jednočinný souběh s trestným činem neoprávněného užívání cizí věci podle § 249 TrZ je vyloučen. Pokud pachatel při neoprávněném užívání cizího motorového vozidla způsobí značnou škodu, půjde o okolnost odůvodňující použití vyšší trestní sazby podle § 234 odst. 1, 2 písm. b) TrZ. Musí jít o škodu, která vznikla v souvislosti s neoprávněným užíváním motorového vozidla, např. jeho poškozením nebo zničením.

Pokud byla loupežným útokem způsobena škoda velkého rozsahu nebo smrt, půjde o naplnění zákonných znaků kvalifikovaného trestného činu loupeže uvedených v ustanovení **§ 234 odst. 3 TrZ**. Jak již bylo uvedeno, škodou velkého rozsahu se rozumí škoda ve výši nejméně 5 000 000 Kč.

Usmrcení člověka je dalším zákonným znakem kvalifikované skutkové podstaty trestného činu loupeže podle § 234 odst. 3 TrZ. O trestný čin loupeže podle uvedeného zákonného ustanovení půjde pouze v případě nedbalostního zavinění smrtelného následku.

Před novelizací trestního zákona v roce 1990 bylo úmyslné zavinění smrti při loupeži posuzováno jako souběh trestného činu vraždy podle § 219 TrZ s trestným činem loupeže podle § 234 odst.1, 3 TrZ (R 41/1976). Novela z roku 1990 doplnila u trestného činu vraždy podle § 219 TrZ řadu kvalifikačních okolností, mezi jinými i úmysl získat majetkový prospěch. Nebezpečnost loupežné vraždy pro společnost je nyní dostatečně vystižena použitím kvalifikace podle § 219 odst. 1, 2 písm. f) TrZ. Jednočinný souběh tohoto trestného činu s trestným činem loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ je vyloučen. Z obou citovaných ustanovení je zřejmé, že znaky trestného činu vraždy podle § 219 odst. 1, 2 písm. f) TrZ jsou takové, že v sobě zahrnují i znaky trestného činu loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ. Znak „spáchá čin v úmyslu získat majetkový prospěch“ ve smyslu § 219 odst. 1, 2 písm. f) TrZ vyjadřuje všechny případy získání majetkového prospěchu. I když trestný čin vraždy je systematicky zařazen mezi trestné činy proti životu a zdraví podle sedmé hlavy zvláštní části trestního zákona, poskytuje ve skutečnosti ochranu i svobodě jako objektu, který je jinak sám o sobě chráněn ustanovením osmé hlavy zvláštní části trestního zákona. To vyplývá právě z okolnosti, že znak trestného činu vraždy „úmyslně usmrtí jiného“ zahrnuje mimo jiné i případy násilného jednání proti vůli poškozeného. Není proto důvodu vedle ustanovení § 219 odst. 1, 2 písm. f) TrZ vyjadřovat ještě právním posouzením skutku podle § 234 odst. 1 TrZ to, že jednání záležející v úmyslném usmrcení jiného je zároveň jednáním působícím na vůli poškozeného a překonávajícím odpor, který poškozený klade úmyslu pachatele zmocnit se cizí věci (R 27/1992 - podle stávající právní úpravy je u trestného činu vraždy úmysl získat majetkový prospěch uveden pod písm. h) v odst. 2 § 219 TrZ)).

Od 1. ledna 2004 nabyl účinnosti **zák. č. 218/2003 Sb., zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů** (zákon o soudnictví ve věcech mládeže - ZSM). Podle ustanovení § 1 odst. 1 tento zákon upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoně, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup, rozhodování

a výkon soudnictví ve věcech mládeže. Soudnictví ve věcech mladistvých a ve věcech posuzování činů jinak trestných spáchaných dětmi mladšími patnácti let vykonávají soudy pro mládež (§ 4 ZMS).

Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá proviněním (§ 6 odst. 1 ZMS). Mladistvý pachatel se tedy nedopouští trestného činu, ale provinění loupeže. Čin mladistvého může být posouzen jako provinění, jestliže jeho stupeň nebezpečnosti pro společnost je vyšší než malý (§ 6 odst. 2). Hodnocení konkrétního stupně nebezpečnosti činu pro společnost má podstatný význam nejen pro úvahu, zda vůbec jde o provinění, ale rozhodujícím způsobem zasahuje i do úvah, zda jde o provinění závažnějšího nebo méně závažného charakteru (R 33/1962). Dolní hranice trestní odpovědnosti spočívající v malém stupni nebezpečnosti činu pro společnost je dána v oblasti materiálního znaku provinění. Znaky skutkové podstaty provinění nelze vykládat u mladistvého jinak než u dospělého pachatele; buď takový znak dán je, anebo není. Stupeň nebezpečnosti činu pro společnost se posuzuje podle hledisek § 3 odst. 4 TrZ. (R 16/1982). Nelze některá z hledisek posuzovat izolovaně mimo rámec stupně nebezpečnosti činu pro společnost. Okolnost, že trestným činem (proviněním) loupeže podle § 234 TrZ nevznikla poškozenému žádná majetková škoda, není rozhodujícím kritériem pro posouzení stupně nebezpečnosti činu pachatele (mladistvého) pro společnost.

Základním trestněprávním následkem provinění mladistvých osob jsou opatření, jejichž systém tvoří opatření výchovná, ochranná a trestní (§ 10 odst. 1 ZMS). Nemusí však být jedinou formou reakce na jejich trestnou činnost, a není vyloučeno, že k dosažení účelu zákona o soudnictví ve věcech mládeže (§ 1 odst. 1 a § 3 odst. 1 ZMS) postačí postup, který nezahrnuje přijetí žádného z uvedených opatření. Např. soud pro mládež může při splnění zákonem vymezených podmínek upustit od uložení trestního opatření. V případech provinění činu loupeže však tento postup upravený v ustanoveních § 11 (obecná úprava) a v § 14 (podmínečně upuštění) ZSM nebude zřejmě přicházet v úvahu, protože není splněn jeden z předpokladů pro tento postup, že provinění dosahuje menšího stupně nebezpečnosti pro společnost. Bylo by však možno postupovat podle ustanovení § 12 ZSM a upustit od uložení trestního opatření, pokud by mladistvý spáchal provinění loupeže ve stavu vyvolaném duševní poruchou, a soud pro mládež má za to, že ochranné léčení, které zároveň ukládá, zajistí

nápravu mladistvého lépe než trestní opatření. Zde upuštění od trestního opatření není podmíněno stupněm společenské nebezpečnosti provinění.

Ukládání výchovných opatření je upraveno v ustanovení § 15 odst. 1 ZSM, a výčet jejich druhů je uveden v ustanovení § 15 odst. 2 ZSM. U provinění loupeže je možno výchovné opatření mladistvému pachateli uložit rozsudkem, jímž byl uznán vinným, a bylo mu uloženo určité trestní opatření, příp. i ochranné opatření, nebo bylo-li upuštěno od trestního opatření podle ustanovení § 12 ZSM.

Podle § 21 odst. 1 ZSM jsou ochrannými opatřeními ochranné léčení, zabránění věci a ochranná výchova. První dvě ochranná opatření se ukládají podle trestního zákona a ochrannou výchovu lze uložit pouze podle ZSM (§ 21 odst. 2). Ochrannou výchovu je možno uložit jen za podmínek uvedených v ustanovení § 22 odst. 1 ZSM. Je možno ji uložit i vedle trestního opatření, avšak při jejím ukládání vedle trestního opatření odnětí svobody nelze pominout, že výkon ochranné výchovy se musí začít vykonávat před dovršením osmnácti let věku pachatele.

Z výčtu trestních opatření uvedených v ustanovení § 24 odst. 1 ZSM je možno mladistvému za provinění loupeže jako samostatný trest uložit odnětí svobody podmíněně odložený na zkušební dobu (písm. g), odnětí svobody podmíněně odložený na zkušební dobu s dohledem (písm. h) a odnětí svobody nepodmíněně (písm. i). V rámci zákonné trestní sazby vybere soud trestní opatření, které bude odpovídat stupni společenské nebezpečnosti spáchaného provinění. Základní zásady pro jeho volbu jsou uvedeny v ustanovení § 31 TrZ.

Nepodmíněné odnětí svobody je podle ustanovení § 31 odst. 2 ZSM posledním prostředkem trestního postihu pro mladistvé pachatele. Lze je uložit jen tehdy, jestliže by uložení jiného trestního opatření zjevně nepostačovalo k dosažení účelu zákona o soudnictví ve věcech mládeže s ohledem na okolnosti případu, osobu mladistvého a předchozí použitá opatření. Trestní sazby odnětí svobody stanovené v trestním zákoně se u mladistvých snižují na polovinu, přičemž však horní hranice trestní sazby nesmí převyšovat pět let a dolní hranice jeden rok (§ 31 odst. 1 ZSM). Ustanovení § 32 ZSM stanoví podmínky pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody pro mladistvého, přičemž snížení trestního opatření odnětí

svobody pod dolní hranici zákonem stanovené trestní sazby je bez omezení uvedeného v trestním zákoně (§ 40 odst. 4 TrZ).

Při podmíněném odsouzení a podmíněném odsouzení mladistvého s dohledem stanoví soud pro mládež zkušební dobu na jeden rok až tři léta a současně může stanovit i výchovná opatření (§ 33 ZSM). Dohled nad mladistvým vykonává probační úředník, jak je upraveno v ustanovení § 16 a postupu při jeho výkonu v ustanovení § 80 ZSM.

Vedle shora uvedených trestních opatření je možno uložit např. i peněžité opatření ve výměře od 1 000 do 500 000 Kč za podmínek stanovených v trestním zákoně (§ 53 a § 54 odst. 1,2 TrZ), je-li mladistvý výdělečně činný nebo jeho majetkové poměry uložení takového trestního opatření umožňují. Peněžité opatření lze u mladistvého stanovit také formou denní sazby ve výši od 100 do 1 000 Kč na den na dobu 5 až 500 dnů. Náhradní trestní opatření odnětí svobody je možno stanovit až na jeden rok (§ 27 odst. 1, 2, 3 ZSM). Kumulace tohoto trestního opatření s nepodmíněným odnětím svobody a zejména s podmíněným odsouzením by u provinění loupeže mohlo, při splnění uvedených zákonných podmínek, přicházet v úvahu.

Trestní opatření vyhoštění lze uložit samostatně nebo vedle jiného druhu trestního opatření mladistvému jen za podmínek stanovených v trestním zákoně (§ 57 odst. 1 TrZ). Je možno je tedy uložit mladistvému, který není občanem České republiky, ani osobou, které bylo přiznáno postavení uprchlíka, vyžaduje-li to bezpečnost lidí nebo majetku, anebo jiný obecný zájem. Může být uloženo ve výměře od jednoho do pěti let. Soud pro mládež je povinen přihlídnout též k rodinným a osobním poměrům mladistvého a dbát toho, aby tímto trestem nebyl vydán nebezpečí zpustnutí (§ 26 odst. 3 ZSM).

Návrh nového trestního zákona, který je v současné době projednáván Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR (podle informačního serveru českého soudnictví – staženo dne 1. 11. 2005) předpokládá rozsáhlé změny oproti stávající právní úpravě i u trestného činu loupeže. Tato změna by se měla projevit předně v systematickém zařazení tohoto trestného činu ve zvláštní části trestního zákona a jeho číselném označení, ve zvýšení počtu kvalifikovaných skutkových podstat i jejich znaků, a ve zpřísnění

trestních sazeb trestu odnětí svobody u nejzávažnějších porušení nebo ohrožení objektu trestného činu.

Podle nové systematiky trestního zákona je trestný čin loupeže zařazen ve druhé hlavě zvláštní části, díle prvním, nazvaném jako trestné činy proti svobodě, a číselně je označen jako **§ 151 TrZ**. Tato změna je důsledkem nového systematického uspořádání hlav zvláštní části trestního zákona, když je navrhováno změnit pořadí chráněných skupinových objektů. V pořadí stupnice hodnot je v návrhu preferována ochrana člověka, jeho práv a svobod, a tyto skupiny trestných činů byly zařazeny na samý začátek zvláštní části trestního zákona. V pořadí hlav trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství (jak se nazývá hlava druhá TrZ) následují ihned za trestnými činy proti životu a zdraví, které byly nově zařazeny do první hlavy TrZ.

Základní skutková podstata trestného činu loupeže ve vymezení zákonných znaků i její trestní sankce nedoznala změn, ale zvýšil se počet kvalifikovaných skutkových podstat i jejich znaků, které vyjadřují vyšší stupeň společenské nebezpečnosti činu, a došlo ke změně v nejvyšších odstavcích u navrhovaných trestních sankcí. V odstavci druhém, při nezměněném rozpětí zákonné trestní sazby trestu odnětí svobody (pět až dvanáct let), se zvýšil počet zákonných znaků tak, že nadále, vedle stávajících, kterými jsou spáchání činu jako člen organizované skupiny (písm.a/), způsobení těžké újmy na zdraví (písm. d/) a značné škody (písm. f/), bude přísněji posuzováno i spáchání loupeže se zbraní (písm.b/), spáchání ve stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek (písm.c/), způsobení takovým činem jinému stav těžké nouze (písm. e/), jeho spáchání v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 288), teroristického útoku (§ 290) nebo teroru (§ 291-vše písm. g/), nebo spáchání takového činu na věci, která je předmětem kulturní hodnoty nebo archiválií (písm. h/).

V odstavci třetím je ponechána stávající zákonná trestní sazba odnětí svobody na deset až patnáct let. Vedle smrtelného následku (písm.a/) a způsobení škody velkého rozsahu (písm.b/) byl zde doplněn další následek spočívající ve spáchání činu uvedeného v odstavci 1 na věci patřící do sbírky muzejní povahy nebo na věci, která je kulturní památkou. Zcela nově

se v odstavci čtvrtém stanoví, že příprava je trestná, jako důsledek navrhované změny zákonné úpravy přípravy v obecné části návrhu trestního zákona (§ 20 odst.1).

4. Statistické údaje k trestnému činu loupeže

Pro potřeby výzkumu trestného činu loupeže byly podrobně analyzovány statistické údaje za posledních dvacet let, tj. z let 1985 až 2004. Zdrojem dat pro nás byly statistické ročenky kriminality (vydávané v současné době Ministerstvem spravedlnosti, dříve Generální prokuraturou ČSSR, poté ČSFR, ročenky vězeňské služby České republiky, statistiky kriminality vydávané Policejním prezídiem) a nestandardní statistické sestavy poskytnuté Policií ČR.

4.1. Policejní statistiky

Celkový nárůst kriminality v České republice po roce 1989 se projevil i u trestného činu loupeže ohromným vzestupem (tabulka č. 1). V prvních letech po revoluci se zvýšil počet loupeží v ČR oproti roku 1989 zhruba 5x. Tento trend ve vývoji trestného činu loupeže kopíruje obecné trendy kriminality a platí i pro Prahu. Nepříznivý trend ve vývoji trestného činu loupeže se v polovině 90. let zastavil a stagnoval, ale v posledních letech došlo k dalšímu podstatnému nárůstu (např. počet zjištěných loupeží v ČR v roce 2004 se oproti roku 2001 zvýšil o 39,6 %). Z hlediska objasněnosti³² (tabulka č. 2, graf č. 2) je patrné, že v posledních deseti letech se objasněnost u trestného činu loupeže v ČR pohybovala v rozmezí od 38,9 do 45,1 % - průměrná hodnota byla 42,5 %. Objasněnost u trestného činu loupeže v Praze je jednoznačně a trvale nejnižší ze všech krajů v ČR, a za posledních deset let se pohybuje v pásmu od 22,4 do 28,4 % - ve sledovaném období byla průměrná hodnota 24,6 %. Pokud jde o podíl loupeží zjištěných v Praze na celkovém počtu loupeží v ČR, ten se pohyboval ve sledovaném období od 29,7 % do 38,3 % - průměrná hodnota 33,4 %. Region hlavního města Prahy se tak na celkovém počtu zjištěných loupeží v letech 1995 – 2004 podílel jednou třetinou.

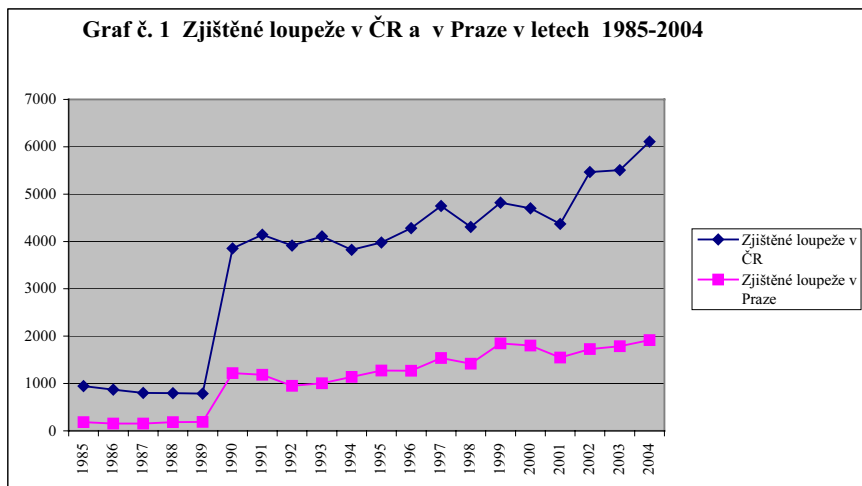
---

³² Objasněností policie u loupeží se rozumí počet trestných činů, u nichž je pachatel trestného činu v době ohlašování policii znám, či v průběhu zpracování statistických údajů policií zjištěn.

Tabulka č. 1 Počet zjištěných loupeží v letech 1985 – 2004 v ČR a v Praze

Rok	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
ČR	944	870	800	799	789	3 855	4 142	3 915	4 109	3 826
Praha	185	155	156	186	191	1 219	1 183	953	1 007	1 142

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ČR	3 978	4 281	4 751	4 306	4 817	4 699	4 372	5 468	5 508	6 107
Praha	1 274	1 271	1 539	1 420	1 845	1 802	1 548	1 727	1 785	1 915

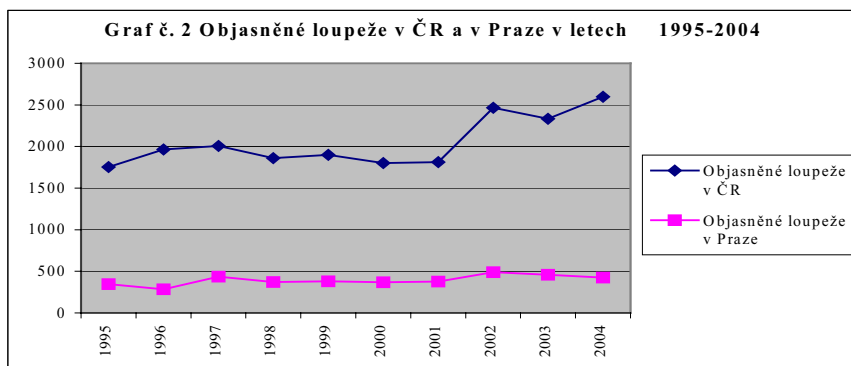

Tabulka č. 2 Počet zjištěných loupeží a procento objasnění v letech 1995 – 2004 v ČR a v Praze ; podíl loupeží spáchaných v Praze na celkovém počtu spáchaných loupeží v ČR

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ČR	3 978	4 281	4 751	4 306	4 817	4 699	4 372	5 468	5 508	6 107
Objasněno	1 752	1 965	2 006	1 861	1 900	1 800	1 813	2 464	2 334	2 598
tj. %	44,04	45,90	42,22	43,22	39,44	38,90	41,47	45,06	42,37	42,54
Praha	1 274	1 271	1 539	1 420	1 845	1 802	1 548	1 727	1 785	1 915
Podíl na všech loupežích v ČR %	32 %	29,7%	32,4%	32,9%	38,3%	38,3%	35,4%	31,6%	32,4%	31,3%
Objasněno	345	285	437	371	379	370	376	491	459	426
tj. %	27,08	22,42	28,40	26,13	20,54	20,53	24,29	28,43	25,71	22,25

V tabulce č. 3 jsou uvedeny počty stíhaných osob policejními orgány v ČR a v Praze za TČ loupeže za posledních deset let. Z celkového počtu stíhaných osob ve sledovaném období tvoří stíhaní za TČ loupeže v Praze 17,8 %. Z celkového počtu stíhaných osob za TČ loupeže v ČR tvořili recidivisté 35,8 %, v Praze byl jejich podíl 33,3 %. Cizinci byli zastoupeni mezi stíhanými za TČ loupeže v ČR v letech 1995-2004 11,7 %, v Praze tvořili cizí státní příslušníci jednu čtvrtinu ze všech stíhaných (25,1 %). Pokud jde o stíhané ženy za TČ loupeže v ČR a v Praze, je jejich podíl na celkovém počtu stíhaných osob podobný (v ČR 7,3 %, v Praze 7,8 %).

Co se týče stíhaných osob podle věku v letech 1995 - 2004 (tabulka č. 3), jsou v ČR za TČ loupež nejpočetnější skupinou stíhané osoby ve věku 20 - 23 let (19,6 %), v Praze jsou na prvním místě mezi stíhanými osoby ve věku 24 – 29 let (23,9 %). Zajímavou informací z policejních statistik je počet osob vyšetřovaných za loupež, které jsou z důvodu nedovršení patnácti let věku trestně neodpovědné, a tudíž policejní orgány jejich stíhání nemohou vůbec zahájit. U TČ loupeže v letech 1995 – 2004 tato skupina osob představovala v ČR 10,9 % - 2884, v Praze 5,4 % - 255, ze všech policií stíhaných osob za TČ loupeže.

Tabulka č. 3 Stíhané osoby za TČ loupeže v letech 1995-2004 v ČR a v Praze – celkem a podle věku

	ČR		Praha	
Stíháno za loupež celkem osob v letech 1995-2004	26 382	100 %	4 701	17,8 %
do 15 let	2 884	10,9 %	255	5,4 %
15 až 17 let	4 529	17,2 %	659	14 %
18 až 19 let	3 346	12,6 %	507	10,8 %
20 až 23 let	5 157	19,6 %	1 042	22,1 %
24 až 29 let	4 996	18,9 %	1 124	23,9 %
30 až 39 let	3 751	14,3 %	777	16,7 %
40 až 59 let	1 673	6,3 %	326	6,9 %
60 a více let	46	0,1 %	10	0,2 %
Z toho - žen	1 933	7,3 %	365	7,8 %
- cizinců	3 091	11,7 %	1 182	25,1 %
- recidivistů	9 450	35,8 %	1 568	33,3 %

V tabulce č. 4 jsou uvedeny počty stíhaných osob policejními orgány v ČR a v Praze za období let 1995 - 2004 podle jednotlivých let. Ve sledovaném období bylo nejvíce stíhaných osob za TČ loupeže v ČR v roce 2004, a to 3203 osob, v Praze to bylo v roce 2003 – 609 osob. Zvýšenému počtu zjištěných loupeží od r. 2002 odpovídá i nárůst stíhaných osob od tohoto roku.

Tabulka č. 4 Stíhané osoby za TČ loupeže v letech 1995 - 2004 v ČR a v Praze – podle jednotlivých let

	ČR 1995	Praha 1995	ČR 1996	Praha 1996	ČR 1997	Praha 1997	ČR 1998	Praha 1998
Stíháno celkem osob	2 434	431	2598	378	2576	474	2 400	415
do 15 let	281	43	290	22	244	22	242	16
15 až 17 let	500	95	514	63	464	74	380	57
18 až 19 let	342	47	368	35	365	57	298	37
20 až 23 let	479	82	503	97	516	101	486	104
24 až 29 let	405	87	411	78	470	109	485	105
30 až 39 let	282	40	361	58	351	74	361	70
40 až 59 let	142	36	146	24	159	35	144	26
60 a více let	3	1	5	1	7	2	4	0
Z toho ženy	195	34	209	40	187	32	159	45
Z toho cizinci	219	67	291	75	367	128	352	114
Recidivisté	784	116	872	122	832	130	815	107

	ČR 1999	Praha 1999	ČR 2000	Praha 2000	ČR 2001	Praha 2001	ČR 2002	Praha 2002
Stíháno celkem osob	2 441	484	2 315	407	2 198	420	3 048	568
do 15 let	292	28	285	25	297	19	283	25
15 až 17 let	370	56	341	39	350	65	498	65
18 až 19 let	256	41	252	50	262	55	381	67
20 až 23 let	482	94	466	103	386	75	633	129
24 až 29 let	473	118	452	102	448	118	607	145
30 až 39 let	384	103	343	58	285	60	455	109
40 až 59 let	179	44	172	28	169	28	187	28
60 a více let	5	0	4	2	1	0	4	0
Z toho ženy	149	44	164	24	137	40	245	37
Z toho cizinci	336	150	297	109	235	106	361	151
Recidivisté	828	142	775	138	759	133	1 208	212

	ČR 2003	Praha 2003	ČR 2004	Praha 2004
Stíháno celkem osob	3 169	609	3 203	515
do 15 let	365	42	305	13
15 až 17 let	542	83	570	62
18 až 19 let	389	56	433	62
20 až 23 let	598	137	608	120
24 až 29 let	619	145	626	117
30 až 39 let	462	106	467	99
40 až 59 let	186	39	189	39
60 a více let	8	1	5	3
Z toho ženy	261	43	227	26
Z toho cizinci	331	171	302	111
Recidivisté	1 273	235	1 304	233

V tabulce č. 5 a 6 jsou uvedeny statistické údaje k TČ loupeže v Praze podle jednotlivých obvodů za období 1994 – 2003 (jelikož jsme z policejních statistik nezískali potřebné údaje, byla řada posunuta již od r. 1994 podle obvodů z roku 2004, aby byla zachována desetiletá statistická řada; statistika podle obvodů viz příloha č.1).

Tabulka č. 5 Loupeže v Praze v letech 1994 – 2003 podle obvodů – celkem

Rok 1994 - 2003	Praha 1-10
Zjištěné loupeže	15 274
Z toho pod vlivem alkoholu	171
Z toho loupeže se zbraní	1 489
Objasněno	4 697
Stíháno osob	4 568
Z toho - cizinců	1 145
- žen	363
- recidivistů	1 439

K statistickým údajům týkajících se loupeží pod vlivem alkoholu je nutno přistupovat s velkou opatrností, protože údaje jsou velmi nízké. Je to zřejmě způsobeno tím, že policie do statistiky uvede pouze ty případy, kdy je pachatel loupeže zadržen bezprostředně po loupežném útoku a je zjevně pod vlivem alkoholu.

V letech 1994 – 2003 bylo 1489 loupeží spácháno se zbraní, což představuje 9,7 % ze všech zjištěných loupeží. Policie vykazuje jako zbraň

střelné zbraně, chladné zbraně, výbušniny, ale i další předměty, které lze použít jako zbraň, např. paralyzér, sekyru, obušek apod.

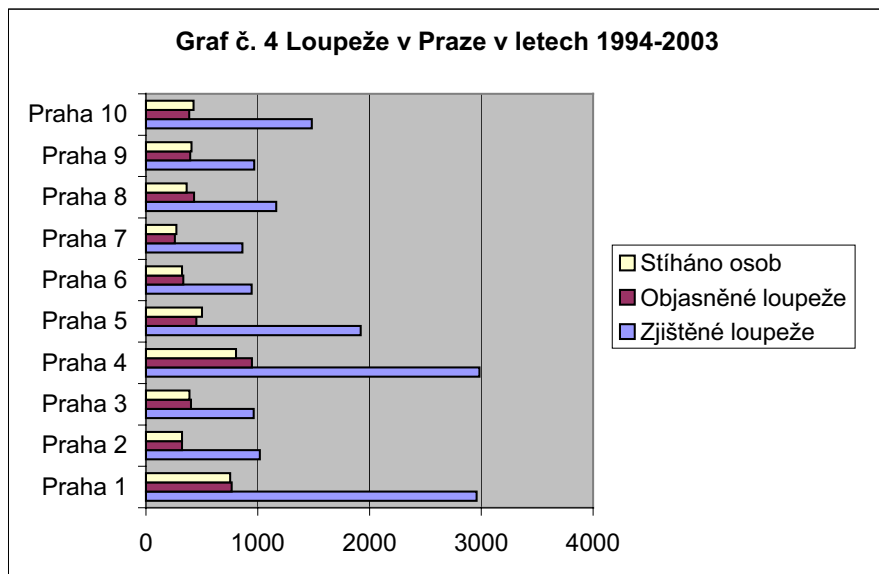
Tabulka č. 6 Loupeže v Praze podle obvodů v letech 1994 – 2003

Rok 1994 – 2003	Praha 1	Praha 2	Praha 3	Praha 4	Praha 5
Zjištěné loupeže	2 958	1 020	965	2 984	1 921
Z toho pod vlivem alkoholu	45	11	67	50	47
Z toho loupeže se zbraní	153	74	107	311	151
Objasněno	766	323	404	947	451
Stíháno osob	754	323	389	806	502
Z toho - cizinců	239	69	85	181	135
- žen	77	29	36	66	53
- recidivistů	275	125	134	198	144

Rok 1994 – 2003	Praha 6	Praha 7	Praha 8	Praha 9	Praha 10
Zjištěné loupeže	945	863	1 166	968	1 484
Z toho pod vlivem alkoholu	45	11	54	17	18
Z toho loupeže se zbraní	131	86	179	166	131
Objasněno	334	259	431	395	387
Stíháno osob	322	272	365	408	427
Z toho - cizinců	72	60	110	100	94
- žen	8	17	30	14	33
- recidivistů	91	100	121	154	97

Zaměříme-li pozornost na zjištěné loupeže za léta 1994 – 2003 (graf č.4), z deseti pražských obvodů jsou na prvních dvou místech Praha 4 – 2984 a Praha 1 - 2958. U Prahy 4, podle počtu obyvatel největšího pražského obvodu, není tato skutečnost překvapivá. Vysoký počet loupeží na Praze 1 je dán tím, že obvod Prahy 1 je historickým a geografickým centrem města, je centrem administrativy, obchodu, služeb, kultury a zábavy. Je přitažlivé pro obyvatele Prahy, ale i pro návštěvníky. Praha 1 je obvodem s velmi malým počtem obyvatel, jsou zde ovšem vynikající podmínky pro výdělečnou činnost (restaurace, bary, herny, hotely, kina, divadla apod.) Je zde zaručena maximální míra anonymity, v centru je též velká koncentrace zahraničních návštěvníků. V centru Prahy jsou vytvořeny ideální podmínky pro celou řadu kriminogenních situací. Centrum Prahy je tak velice atraktivní i pro potenciální delikventy. Tyto osoby centrum města vyhledávají a snaží se využít každou nabízenou kriminogenní situaci (např. zvýšená konzumace alkoholu v podnicích v centru přispívá k oslabení obranyschopnosti oběti apod.). Ze statistických údajů je patrné, že objasněnost loupeží na Praze 1 je velmi nízká (v letech 1994 – 2003 Praha 1

byla s objasňeností 25,9 % na 9. místě v Praze). Centrum Prahy se stává lákavým prostředím pro zahraniční delikventy. Podle statistických údajů bylo ve sledovaném období na Praze 1 nejvíce stíhaných cizinců (232).

V tabulkách č. 7, 8 a 9 je uvedeno pořadí jednotlivých pražských obvodů pokud jde o zjištěné loupeže, stíhané osoby a objasňenost.

Tabulka č. 7 Zjištěné loupeže 1994 - 2003 – pořadí podle obvodů

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
PHA4	PHA1	PHA5	PHA10	PHA8	PHA2	PHA9	PHA3	PHA6	PHA7
2 984	2 958	1 921	1 485	1 166	1 020	968	965	945	863

Tabulka č. 8 Stíhané osoby za loupeže 1994 –2004 – pořadí podle obvodů

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
PHA4	PHA1	PHA5	PHA10	PHA9	PHA3	PHA9	PHA8	PHA6	PHA7
806	754	502	427	408	389	365	323	322	272

Tabulka č. 9 Objasněné loupeže 1994 – 2003 – pořadí podle obvodů dle podílu v % ke zjištěným loupežím

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
PHA3	PHA9	PHA8	PHA6	PHA4	PHA2	PHA7	PHA10	PHA1	PHA5
41,9%	40,8%	36%	35,3%	31,7%	31,6%	30%	26%	25,9%	23,5%

*) údaje poskytnuté k trestnému činu loupeže v Praze z policejního prezidia nesouhlasí s oficiálně zveřejněnými údaji ve Statistice kriminality na území ČR - údaje nejsou shodné u počtu objasněných loupeží, a tím je jiný i podíl objasněných loupeží z celkového počtu zjištěných loupeží v %

Tabulka č. 10 Zjištěná škoda u loupeží v Praze v letech 1994 –2003

	Zjištěná škoda v letech 1994 –2003 v tis. Kč
1994	41 366,5
1995	55 654,7
1996	66 930,3
1997	123 108,6
1998	64 683,0
1999	139 209,7
2000	111 819,6
2001	92 574,3
2002	203 278,2
2003	69 050,2
Celkem	967 675,1

Celková zjištěná škoda u TČ loupeže v Praze v letech 1994 – 2003 dosáhla výše 967 675,1 tis. Kč. Nejvyšší zjištěná škoda byla v roce 2002 – 203 278,2 tis. Kč. Zde je nutno připomenout, že objektem loupeže se v posledních letech mnohdy stávají finanční instituce, a proto je celková škoda značně vysoká.

Následující nestandardní statistické údaje se týkají 1 732 loupeží zjištěných v roce 2003 v Praze (oficiální policejní statistiky uvádějí, že v Praze v roce 2003 bylo zjištěno 1 785 loupeží; naše sestavy vycházejí ze základního statistického údaje zjištěných loupeží – 1 732).

Tabulka č. 11 Počet obětí při loupežích v roce 2003 v jednotlivých obvodech

Praha – zjištěno 1 732 loupeží	Rok 2003 – oběti loupeže –1 932
Praha 1	295
Praha 2	100
Praha 3	91
Praha 4	431
Praha 5	223
Praha 6	155
Praha 7	112
Praha 8	105
Praha 9	190
Praha 10	221

Tabulka č. 12 Počet obětí loupeží v roce 2003 podle objektu napadení

Rok 2003	Praha 1	Praha 2	Praha 3	Praha 4	Praha 5
Muž - samostatně	171	40	43	211	118
Žena - samostatně	60	49	39	124	77
Skupina osob (2 a více)	24	5	3	33	14

Rok 2003	Praha 6	Praha 7	Praha 8	Praha 9	Praha 10
Muž - samostatně	82	69	60	87	130
Žena - samostatně	57	26	34	64	62
Skupina osob (2 a více)	5	7	3	14	10

V 1011 případech se v roce 2003 stal obětí loupeže v Praze muž, v 600 případech žena a ve 121 případech se obětí loupeže stala skupina osob.

Co se týče věku obětí, byly v roce 2003 mezi muži nejčastěji oloupeny následující věkové skupiny:

- muži ve věku 41 - 60 let (190),
- muži ve věku 31 - 40 let (181),
- muži ve věku 20 - 24 let (169),
- muži ve věku 25 – 30 let (148).

Pokud jde o ženy, bylo pořadí následující:

- ženy ve věku 41 - 60 let (162),
- ženy ve věku 20 - 24 let (106),
- ženy ve věku 61 a více (100),
- ženy ve věku 31 - 40 let (87).

Z celkového počtu 1 932 obětí byla způsobeno zranění 336 obětím, nikdo v roce 2003 při loupeži nepřišel o život. Materiální újma byla způsobena 1 405 obětím v celkové výši 69 050,2 tis.Kč, bez fyzické či materiální újmy se ocitlo v roce 2003 v Praze pouze 182 obětí.

Tabulka č. 13 Zjištěná škoda v tis. Kč u loupeží v roce 2003 podle obvodů

Rok 2003 Praha	Zjištěná škoda v tis. Kč
Praha 1	8 818,5
Praha 2	3 129,8
Praha 3	3 785,9
Praha 4	21 142,3
Praha 5	7 691,2
Praha 6	6 177,4
Praha 7	2 685,7
Praha 8	3 257,3
Praha 9	4 328,3
Praha 10	8 033,8
Celkem škoda	69 050,2

V roce 2003 byla při loupežích v Praze policií zjištěna škoda v celkové výši 69 050,2 tis.Kč.

Tabulka č. 14 Časové rozložení loupeží v roce 2003

Časový interval	Zjištěné loupeže v Praze v roce 2003	
od 0 - do 6 hodiny	484	27,9 %
od 6,01 – do 12 hodiny	230	13,3 %
od 12,01– do 18 hodiny	499	28,8 %
od 18,01 – do 24 hodiny	519	30,0 %
Celkem od 0 – do 24 hodiny	1 732	100 %

Není novou informací, že TČ loupeže se kumulují v nočních hodinách. V časovém intervalu od 22,01 – 02 hodin bylo zjištěno 547 loupeží, což představuje 31,7 %. Od 21,01 do 03 hodin se stalo 696 loupeží, to je 40,1 %.

Tabulka č. 15 Zjištěné loupeže podle dnů v týdnu v roce 2003

Pondělí	215
Úterý	235
Středa	249
Čtvrtek	245
Pátek	285
Sobota	283
Neděle	220
Celkem	1 732

Nejvíce loupeží bylo spácháno v pátek (285) a v sobotu (283). Nejméně loupeží bylo spácháno v roce 2003 v pondělí (215) a v neděli (220). Rozdíly mezi jednotlivými dny nebyly nikterak významné.

Tabulka č. 16 Zjištěné loupeže v roce 2003 - podle měsíců

Rok 2003	Zjištěné loupeže v Praze – celkem 1 732
Leden	128
Únor	144
Březen	159
Duben	145
Květen	140
Červen	128
Červenec	117
Srpen	133
Září	133
Říjen	142
Listopad	182
Prosinec	181

Nejvíce loupeží bylo v roce 2003 spácháno v Praze v měsíci listopadu (182) a v prosinci (181). Nejméně pak v červenci (117), červnu a lednu (128). Pokud si rok rozdělíme na zimní a letní měsíce, je situace následující – v období zimních měsíců (od října do dubna) bylo spácháno 936 loupeží – 54 %; v letních měsících (od dubna do září) to bylo 796 loupeží – 46 %.

Tabulka č. 17 Objasněné loupeže podle obvodů a podle místa spáchání v roce 2003

Místo loupeže	Praha 1	Praha 2	Praha 3	Praha 4	Praha 5
Osídlené místo	50	33	35	83	36
Samota	0	0	0	4	2
Sídlíště	0	0	0	4	2
Metro	5	0	0	2	1
Park	3	1	0	2	3
Nic z uvedeného	0	0	0	0	0

Místo loupeže	Praha 6	Praha 7	Praha 8	Praha 9	Praha 10
Osídlené místo	17	17	29	33	31
Samota	0	0	0	1	0
Sídlíště	1	0	2	4	1
Metro	0	1	0	1	0
Park	1	0	1	4	7
Nic z uvedeného	2	0	3	7	2

Z naší statistické sestavy bylo celkem v roce 2003 objasněno v Praze 426 loupeží, což představuje 24,6 % z 1 732 zjištěných loupeží.

Tabulka č. 18 Známí pachatelé TČ loupeže v Praze v roce 2003

	Pachatelé - Češi	Pachatelé - Cizinci	Známí pachatelé - celkem
Muži	359	145	504
Ženy	31	4	35
Celkem	390	149	539

Z celkového počtu 539 známých pachatelů bylo 390 pachatelů z Čech a 149 ze zahraničí. Mezi cizinci byli nejpočetněji zastoupeni Ukrajinci (72 pachatelů), Slováci (30) a Litevci (13). V roce 2003 bylo policií zjištěno 504 pachatelů mužů a 35 žen. Z nich bylo 432 svobodných, 52 ženatých/vdaných pachatelů a 39 rozvedených. Co se týče výchovného prostředí (tak, jak je sledováno policií, pokud se jí podaří zjistit údaje), jednoznačně dominuje dělnické prostředí (u 247 pachatelů). Zaměříme-li se na dosažený stupeň vzdělání u známých pachatelů, pak se v 173 případech jednalo o základní školu s následným vyučením (173), na druhém místě základní školu bez další kvalifikace (112). U 215 pachatelů se policistům nepodařilo zjistit údaje o dosaženém stupni vzdělání. Pokud jde

o zaměstnání známých pachatelů, převažují nezaměstnaní (227) – policie je eviduje jako osoby bez pracovního zařazení, které nejsou registrované na úřadu práce. Z kriminálního hlediska bylo 47 pachatelů v roce 2003 již dříve policií vyšetřováno a 204 pachatelů bylo policií označeno jako recidivisté. Celkem 13 pachatelů spáchalo loupež v době podmíněného odsouzení, 13 pachatelů v době přerušení výkonu trestu, 2 pachatelé v době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, 2 pachatelé v době podmíněného zastavení trestního stíhání a 2 pachatelé před nástupem výkonu trestu.

4.2. Justiční statistiky

Po roce 1990 byl zaznamenán jak nárůst absolutního počtu osob odsouzených za trestný čin loupeže, tak i vzestup jejich podílu na celkovém množství odsouzených osob (tabulka č. 19). Zatímco před rokem 1989 se počet odsouzených za loupež pohyboval kolem 500-600 osob (521 v roce 1989), po patnácti letech se jejich počet ztrojnásobil (1695 v roce 2004). Podíl na celkovém množství odsouzených osob se pak u loupeží zvýšil z necelého jednoho procenta (0,7 %-0,9 % v letech 1985-1989) na hodnotu přesahující 2 % (s výjimkou jediného roku 1994, kdy podíl dosáhl 1,9 %), v některých letech dokonce 3 % (1991 – 3,1 %; 1998 – 3,0 %). Tento trend kopíruje obecné trendy kriminality, respektive její popřevratový vzestup. Rostoucí počet loupeží i růst jejich podílu na celkové kriminalitě také signalizuje často diskutovaný nárůst závažné trestné činnosti v poslední dekádě.

Tabulka č. 19 Odsouzené osoby za TČ loupeže 1985 - 2004 a podíl na celkovém počtu odsouzených osob

Rok	Odsouzeno osob CELKEM	Odsouzeno osob § 234	%
1985	67 899	506	0,7 %
1986	77 837	632	0,8 %
1987	78 859	549	0,7 %
1988	69 012	590	0,8 %
1989	57 743	521	0,9 %
1990	18 871	514	2,7 %
1991	27 964	866	3,1 %
1992	31 032	741	2,4 %
1993	35 157	878	2,5 %
1994	51 931	989	1,9 %
1995	54 957	1 202	2,2 %
1996	57 974	1 418	2,4 %
1997	59 777	1 351	2,3 %
1998	54 083	1 619	3,0 %
1999	62 594	1 491	2,4 %
2000	63 211	1 427	2,3 %
2001	60 182	1 287	2,1 %
2002	65 098	1 441	2,2 %
2003	66 131	1 587	2,4 %
2004	68 443	1 695	2,5 %

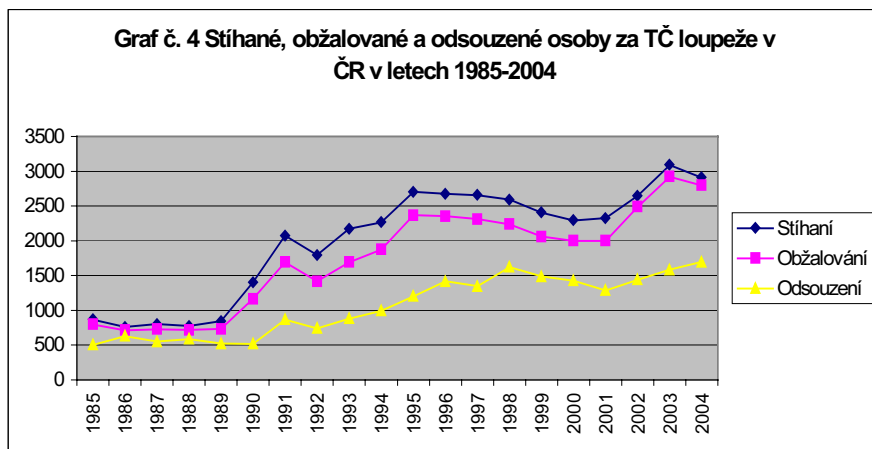
Následující tabulky č. 20 a 21 uvádějí počty stíhaných, obžalovaných a odsouzených osob za TČ loupeže v posledních dvaceti letech na území České republiky a zvlášť jsou uvedeny i údaje o Praze (srov. graf č. 4 a 5). Tabulka č. 22 pak obsahuje podíly odsouzených za TČ loupeže v Praze na celkovém počtu odsouzených za loupež v České republice v jednotlivých letech. Zajímavý je zejména vzestup podílu loupeží v Praze od počátku 90. let. V letech 1985-1989 činil průměrný podíl Prahy na celku loupeží v ČR 14,4 % (počítáno bez obtížně interpretovatelné extrémně nízké hodnoty v 1987, je průměrný podíl 15,6 %). Od roku 1990 do roku 1992 náhle přesáhl hranici 20 % (meziroční nárůst mezi roky 1989 a 1990 byl 5,9 %), aby se v následujících šesti letech 1993-1998 pohyboval kolem 15-16 % (průměrná hodnota v těchto letech byla 15,8 %). V dalších letech ovšem pokračoval návrat nad dvacetiprocentní hranici.

Tabulka č. 20 Stíhané, obžalované a odsouzené osoby za TČ loupeže – Česká republika v letech 1985-2004

(z důvodu srovnatelnosti je u všech číselných údajů uváděn počet stíhaných známých pachatelů)

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Stíhaní	866	760	804	772	846	1 407	2 073	1 794	2 175	2 265
obžalovaní	799	714	728	719	731	1 164	1 693	1 419	1 688	1 874
odsouzení	506	632	549	590	521	514	866	741	878	989

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Stíhaní	2 706	2 673	2 655	2 590	2 400	2 294	2 326	2 651	3 086	2 908
obžalovaní	2 369	2 355	2 313	2 236	2 058	1 999	1 999	2 487	2 917	2 796
Odsouzení	1 202	1 418	1 351	1 619	1 491	1 427	1 287	1 441	1 587	1 695

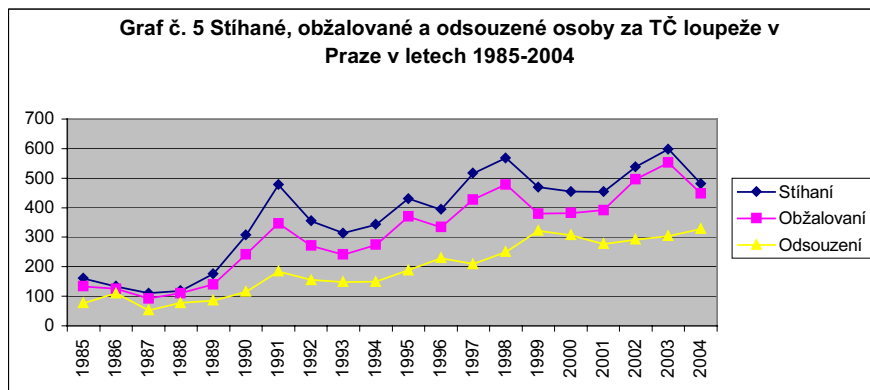

Tabulka č. 21 Stíhané, obžalované a odsouzené osoby za TČ loupeže – Praha v letech 1985-2004

(z důvodu srovnatelnosti je u všech číselných údajů uváděn počet stíhaných známých pachatelů)

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Stíhaní	160	133	110	118	177	306	477	355	314	343
Obžalovaní	133	125	93	110	141	243	347	271	241	274
Odsouzení	76	111	52	78	86	115	184	156	148	150

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Stíhaní	431	394	516	569	470	455	453	538	598	482
obžalovaní	370	333	428	478	380	381	392	496	552	448
odsouzení	188	229	209	250	322	307	276	291	303	327

Tabulka č. 22 Podíl odsouzených za TČ loupeže v Praze na celkovém počtu odsouzených za TČ loupeže v České republice v letech 1985-2004

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Praha : ČR	15,0%	17,6%	9,5%	13,2%	16,5%	22,4%	21,2%	21,1%	16,9%	15,2%
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Praha : ČR	15,6%	16,1%	15,5%	15,4%	21,6%	21,5%	21,4%	20,2%	19,1%	19,2%

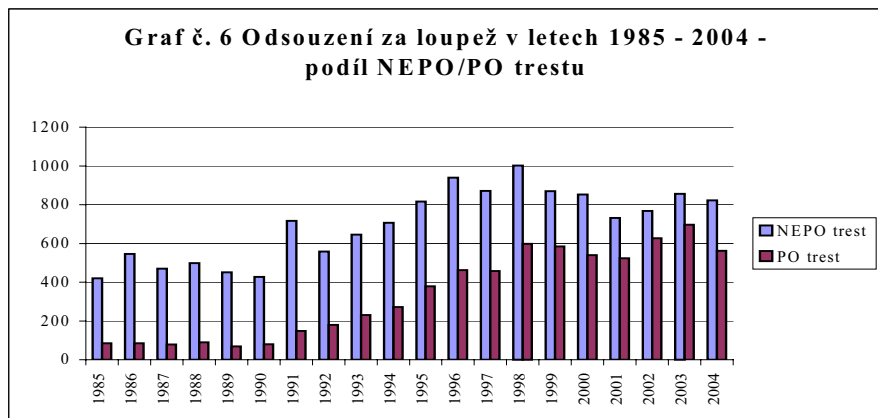
Z následující tabulky č. 23 a grafu č. 6 je patrné, jak se v průběhu posledních dvaceti let změnil způsob trestání za trestný čin loupeže. V letech 1985 až 1991 se ukládal nepodmíněný trest za trestný čin loupeže ve více než 80 % (82,7 % v roce 1991 až 86,6 % v roce 1989). Od roku 1990 však dochází k postupnému snižování jejich podílu ve prospěch trestů podmíněných, především v důsledku snížení dolní hranice zákonné trestní sazby. V roce 1990 bylo uloženo 83,1 % NEPO trestů a 15,6 % PO trestů, o pět let později už byl jejich poměr 67,9 % NEPO proti 31,5 % PO trestů, nejnovější data z roku 2004 pak udávají 48,5 % NEPO proti 33,2 % PO trestů. Vzhledem k charakteru a následku loupeží jsou další tresty ukládány minimálně. Statisticky byl vykázán v roce 2004 v 7 případech i trest obecně prospěšných prací, který u TČ loupeže zákon nepřipouští.

Tabulka č. 23 Tresty NEPO a PO za TČ loupeže v letech 1985-2004

	NEPO	% NEPO	PO	% PO
1985	420	83,0 %	85	16,8 %
1986	546	86,4 %	85	13,4 %
1987	470	85,6 %	79	14,4 %
1988	499	84,6 %	90	15,3 %
1989	451	86,6 %	69	13,2 %
1990	427	83,1 %	80	15,6 %
1991	716	82,7 %	148	17,1 %
1992	558	75,3 %	179	24,2 %
1993	646	73,6 %	231	26,3 %
1994	707	71,5 %	272	27,5 %
1995	816	67,9 %	379	31,5 %
1996	940	66,3 %	462	32,6 %
1997	871	64,5 %	457	33,8 %
1998	1 002	61,9 %	598	36,9 %
1999	870	58,4 %	585	39,2 %
2000	852	59,7 %	539	37,8 %
2001	732	56,9 %	523	40,6 %
2002	767	53,2 %	627	43,5 %
2003	856	53,9 %	696	43,9 %
2004	822	48,5 %	562	33,2 %

Jak můžeme vidět na datech v tabulce č. 24, struktura nepodmíněných trestů se v průběhu let 1985 až 2004 příliš nezměnila. Naprostá většina nepodmíněných trestů - 72,3 % (r. 1988) až 82,7 % (r. 1990) - byla uložena v délce od 1 roku do 5 let, u trestů přes pět let se rozpětí pohybuje od 12,6 % (r. 1994) do 21,2 % (r. 2002), u nejnižších trestů do jednoho roku pak od 3,1 % (r. 2001) do 7,9 % (r.1986). Průměrné hodnoty za roky 1985

až 2004 jsou následující: NEPO trest do 1 roku - 640 osob, tj. 4,6 %; přes 1 rok do 5 let – 10 928 osob, tj. 78,2 %; přes 5 let – 2 400 osob, tj. 17,2 % (viz tabulka č. 25). Žádný významný vývojový trend v ukládání nepodmíněných trestů odnětí svobody v posledních dvaceti letech tedy nebyl objeven.

Tabulka č. 24 Struktura NEPO trestů za TČ loupeže v letech 1985-2004

	1985		1986		1987		1988		1989	
do 1 roku	25	6,0%	43	7,9%	24	5,1%	39	7,8%	29	6,4%
přes 1 r. do 5 r.	310	73,8%	404	74,0%	349	74,3%	361	72,3%	342	75,8%
přes 5 r.	85	20,2%	99	18,1%	97	20,6%	99	19,8%	80	17,7%
CELKEM NEPO	420		546		470		499		451	

	1990		1991		1992		1993		1994	
do 1 roku	18	4,2%	34	4,7%	28	5,0%	31	4,8%	40	5,7%
přes 1 r. do 5 r.	353	82,7%	563	78,6%	452	81,0%	517	80,0%	577	81,6%
přes 5 r. do 15 r.	56	13,1%	119	16,6%	78	14,0%	98	15,2%	89	12,6%
přes 15 r.	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0,1%
CELKEM NEPO	427		716		558		646		707	

	1995		1996		1997		1998		1999	
do 1 roku	35	4,3%	35	3,7%	35	4,0%	57	5,7%	30	3,4%
přes 1 r. do 5 r.	653	80,0%	760	80,9%	696	79,9%	764	76,2%	692	79,5%
přes 5 r. do 15 r.	128	15,7%	145	15,4%	140	16,0%	181	18,0%	148	17,0%
CELKEM NEPO	816		940		871		1 002		870	

	2000		2001		2002		2003		2004	
do 1 roku	37	4,3%	23	3,1%	26	3,4%	39	4,6%	12	1,4%
přes 1 r. do 5 r.	661	77,6%	569	77,7%	578	75,4%	670	78,3%	657	80%
přes 5 r. do 15 r.	154	18,0%	140	19,1%	163	21,2%	147	17,1%	152	18,5%
přes 15 r.	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0,1%
CELKEM NEPO	852		732		767		856		822	

Tabulka č. 25 Nepodmíněné tresty za TČ loupeže v letech 1985-2004 – celkem

	1985 - 2004	
do 1 roku	640	4,6%
přes 1 r. do 5 r.	10 928	78,2%
přes 5 r.	2 400	17,2%
	13 968	100%

Ze soudních statistik můžeme také získat omezené množství údajů o osobách odsouzených za trestný čin loupeže. Můžeme konstatovat, že ani v základních charakteristikách odsouzených pachatelů loupeží nedošlo k výrazným změnám. Z hlediska pohlaví nepřekvapí, že odsouzenými pachateli loupeží jsou v naprosté většině muži (v průměru za roky 1985 až 2004: 93,8 % mužů, 6,2 % žen – tabulka č. 27). Poměr odsouzených mužů a žen v posledních dvou desetiletích nevykazuje žádný významný vývojový trend. Spíše pro zajímavost tedy uveďme, že ve sledovaných letech bylo nejvíce žen odsouzeno za trestný čin loupeže v roce 1994 – 8,7 %, nejméně pak v roce 1986 – 3,8 %.

Tabulka č. 26 Odsouzené osoby za TČ loupeže – podle pohlaví

	1985		1986		1987		1988		1989		1990		1991	
muži	480	94,9%	608	96,2%	516	94,0%	551	93,4%	498	95,6%	486	94,6%	806	93,1%
ženy	26	5,1%	24	3,8%	33	6,0%	39	6,6%	23	4,4%	28	5,4%	60	6,9%

	1992		1993		1994		1995		1996		1997		1998	
muži	684	92,3%	815	92,8%	903	91,3%	1125	93,6%	1342	94,6%	1277	94,5%	1514	93,5%
ženy	57	7,7%	63	7,2%	86	8,7%	77	6,4%	76	5,4%	74	5,5%	105	6,5%

	1999		2000		2001		2002		2003		2004	
muži	388	93,1%	1344	94,2%	1214	94,3%	1367	94,9%	1483	93,4%	591	93,8%
ženy	103	6,9%	83	5,8%	73	5,7%	74	5,1%	104	6,6%	104	6,2%

Tabulka č. 27 Odsouzené osoby za TČ loupeže podle pohlaví – 1985-2004 celkem

	1985 – 2004	
muži	19 992	93,8%
ženy	1 312	6,2%
	21 304	100%

Věkovou strukturu pachatelů můžeme sledovat pouze v posledních deseti letech. Údaje o věku odsouzených pachatelů nejsou ve starších statistických ročenkách uvedeny.

Tabulka č. 28 Věková struktura odsouzených za TČ loupeže 1995-2004

VĚK	1995		1996		1997		1998		1999	
15-17 let	296	24,6%	359	25,3%	382	28,3%	386	23,8%	331	22,2%
18-19 let	229	19,1%	269	19,0%	224	16,6%	266	16,4%	244	16,4%
20-24 let	290	24,1%	359	25,3%	318	23,5%	428	26,4%	411	27,6%
25-29 let	158	13,1%	187	13,2%	190	14,1%	237	14,6%	215	14,4%
30-39 let	175	14,6%	172	12,1%	162	12,0%	205	12,7%	210	14,1%
40-49 let	43	3,6%	64	4,5%	65	4,8%	81	5,0%	64	4,3%
50 a více	11	0,9%	8	0,6%	10	0,7%	16	1,0%	16	1,1%
CELKEM	1 202		1 418		1 351		1 619		1 491	

VĚK	2000		2001		2002		2003		2004	
15-17 let	283	19,8%	269	20,9%	314	21,8%	328	20,7%	381	22,5%
18-19 let	199	13,9%	180	14,0%	214	14,9%	222	14,0%	282	16,6%
20-24 let	418	29,3%	368	28,6%	391	27,1%	426	26,8%	410	24,2%
25-29 let	224	15,7%	193	15,0%	231	16,0%	274	17,3%	292	17,3%
30-39 let	213	14,9%	186	14,5%	196	13,6%	228	14,4%	224	13,2%
40-49 let	76	5,3%	79	6,1%	69	4,8%	90	5,7%	78	4,6%
50 a více	14	1,0%	12	0,9%	26	1,8%	19	1,2%	28	1,6%
CELKEM	1 427		1 287		1 441		1 587		1 695	

Tabulka č. 29 Věková struktura odsouzených za TČ loupeže – 1995-2004 celkem

	1995 - 2004	
15-17 let	3 329	22,9%
18-19 let	2 329	16,1%
20-24 let	3 819	26,3%
25-29 let	2 201	15,1%
30-39 let	1 971	13,6%
40-49 let	709	4,9%
50 a více	160	1,1%
	14 518	100%

Z hlediska věku jsou v průměru za roky 1995 až 2004 nejpočetnější skupinou odsouzení za TČ loupeže ve věkové kategorii 20 – 24 let (26,3 %). Ve sledovaném období dosáhla tato skupina největšího podílu na celkovém počtu odsouzených v roce 2000, a to 29,3 %. Druhou nejpočetnější skupinou jsou odsouzení ve věkové kategorii 15-17 let (22,9 %), tato skupina dosáhla největšího podílu na celkovém počtu odsouzených za trestný čin loupeže v roce 1997 (28,3 %).

Tabulka č. 30 Četnost trestného činu loupeže, za něj odsouzení vykonávají trest odnětí svobody

Rok 2000	Rok 2001	Rok 2002	Rok 2003	Rok 2004
2 511	2 502	4 543	5 225	3 099

(Zdroj GR VS stav k 31.12.)

Ve statistických ročenkách VS ČR jsou každoročně vykazovány počty všech trestných činů, kterými byli odsouzení uznáni vinnými pravomocnými rozsudky a trestními příkazy, z nichž vykonávají uložené nepodmíněné tresty odnětí svobody. Novela trestního zákona, provedená zákonem č. 265/2001 Sb., od 1. 1. 2002 umožnila oddělené projednávání a rozhodování o dílčích útocích pokračujícího trestného činu a zásadně změnila dosavadní pojetí skutku u pokračujícího trestného činu. Pokud k dosud stíhaným útokům přibudou další, je podle nové právní úpravy třeba dalším usnesením znovu zahájit trestní stíhání a pokračování v trestném činu náležitě právně kvalifikovat. Největší nárůst byl zaznamenán především u trestných činů namířených proti majetku a u trestných činů proti svobodě a lidské důstojnosti. Z majtkových trestných činů šlo především o trestný čin krádeže podle § 247 TrZ, podvodu podle § 250 TrZ

a poškozování cizí věci podle § 257 TrZ. Z trestných činů proti svobodě a lidské důstojnosti byl největší vzestup zaznamenán u trestného činu porušování domovní svobody podle § 238 TrZ (souvisí s trestným činem krádeže), loupeže podle § 234 TrZ (tabulka č.30), vydírání podle § 235 TrZ, obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku podle § 246 TrZ, ale i u trestných činů znásilnění podle § 241 TrZ a pohlavního zneužívání podle § 242 TrZ.

5. Poznatky získané z analýzy trestních spisů k trestnému činu loupeže

Analýzou soudních spisů o projednávání a rozhodování trestných činů loupeže ve vybraných obvodech hl. města Prahy byly získány další významné poznatky. V trestních spisech jsou obsažena nesporná fakta o trestném činu a okolnostech jeho spáchání, o jeho pachatelích a obětech, o průběhu vyšetřování, soudním projednávání v hlavním líčení i v odvolacím řízení, a o meritorním rozhodnutí. Jde přitom o fakta dostupná postupem finančně nenáročným, k jejichž utřídění a zpracování není zapotřebí širší okruh spolupracovníků.

V souladu s ustanovením § 192 odst. 2 Instrukce Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 3. 12. 2001, č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, byly vyžádány od Městského soudu v Praze a od Obvodních soudů pro Prahu 1, 2, 6 a 8 trestní spisy, kde bylo v roce 2003 pravomocně rozhodnuto o odsouzení pachatelů za trestný čin loupeže podle § 234 TZ.

Městský soud v Praze nám zapůjčil celkem 6 trestních spisů, kde pro trestný čin loupeže bylo odsouzeno 10 osob, a další 2 spoluobvinění byli z tohoto trestného činu zproštěni. Obvodní soud pro Prahu 1 nám zapůjčil celkem 16 trestních spisů, v nichž pro trestný čin loupeže bylo odsouzeno 17 osob, a u dalších 7 osob soud jejich jednání posoudil jako jiné trestné činy. Obvodní soud pro Prahu 2 nám zapůjčil 11 trestních spisů týkajících se 13 odsouzených. Obvodní soud pro Prahu 6 nám zapůjčil 11 trestních spisů. V 10 z nich bylo 14 osob odsouzeno pro trestný čin loupeže, a v jednom spise, kde byly 2 osoby rovněž žalovány pro trestný čin loupeže, soud u jednoho trestní stíhání zastavil a druhého z obžaloby zprostil. U Obvodního soudu pro Prahu 8 bylo v 10 zapůjčených trestních spisech 11 osob odsouzeno pro trestný čin loupeže.

Celkem jsme tedy získali poznatky o **65 osobách** odsouzených pro trestný čin loupeže ve vybraných obvodech hlavního města Prahy, a o 11 osobách, kde soudy žalovaný skutek právně posoudily jinak než obžaloba, nebo neshledaly důvody pro vynesení odsuzujícího rozsudku.

Poznatky z trestních spisů byly nejprve přeneseny do předem připravených záznamových listů, kde bylo sledováno 93 dílčích hledisek, které jsme považovali pro potřeby tohoto vyhodnocení za nejdůležitější, a které bylo možno celkem spolehlivě zjistit. V poznámkové části záznamových listů byly zaznamenávány i další konkrétní hmotněprávní a procesní skutečnosti, které se vztahovaly k projednávané trestní věci. Záznamové listy byly členěny na základní orientační údaje, poznatky o trestném činu a okolnostech jeho spáchání, o odsuzujícím rozhodnutí a podkladech, které vedly k jeho vydání, využívání a výslednosti řádných a mimořádných opravných prostředků, o procesních postupech soudů a rychlosti řízení v jeho jednotlivých fázích. Zvýšená pozornost byla věnována rozboru osobnosti odsouzeného a zjistitelným údajům o oběti trestného činu loupeže. Sledována byla i návrhová činnost státních zástupců u soudů prvního stupně i u soudů odvolacích.

Podle uvedených kritérií byly zjištěné **poznatky dále analyzovány s cílem především zjistit:**

- skutkové okolnosti týkající se trestného činu loupeže - čas a místo jeho spáchání, způsob provedení a jeho následky, podnět k zahájení trestního stíhání,
- pohnutky, které vedly pachatele ke spáchání trestného činu, jeho vztah k němu, spolupachatelství či postavení ve skupině,
- právní posouzení skutku a souběhy s jinými trestnými činy,
- druh a výši uložených trestů a ochranných opatření a způsob jejich výkonu, případně jiný způsob ukončení trestní věci,
- rozhodování soudů v adhezním řízení o náhradě škody způsobené trestnou činností,
- rozhodující důkazy, které vedly k vydání rozhodnutí o vině, trestu a jeho výkonu a jejich vyhodnocení v odůvodnění soudního rozhodnutí,

- využívání řádných opravných prostředků osobami oprávněnými k jejich podání (poučení o možnosti jejich podání, obsah odvolání, řízení u soudu prvního stupně) a rozhodování odvolacího soudu (posílení prvků apelace a omezení revizního principu),
- využívání mimořádných opravných prostředků a jejich výslednost (dovolání),
- procesní postupy soudů prvního i druhého stupně,
- délku doby, která uplynula od spáchání skutku do zahájení trestního stíhání, délku přípravného řízení, délku řízení u soudu prvního stupně a u soudu odvolacího, a celkovou délku trestního stíhání,
- návrhovou činnost státních zástupců u hlavního líčení i u veřejného zasedání odvolacího soudu a jejich reakce na odchylné rozhodnutí soudu,
- charakteristiky odsouzených (věk, státní příslušnost, národnost, příslušnost k etnické minoritě, rodinný stav, vzdělání, zaměstnání, osobní hodnocení atd.),
- zjistitelné údaje o obětech trestného činu.

5.1. Kriminologické poznatky o loupežných útocích, pachatelích a obětech

5.1.1. Okolnosti zkoumaných loupežných útoků

Z trestních spisů, které jsme měli k dispozici, bylo možno získat informace o celkem 58 loupežných útocích³³. Z nich 27 se odehrálo v roce 2003, 23 v roce 2002, 5 v roce 2001, 2 v roce 2000 a 1 útok již v roce 1999. K celkem 15 z těchto útoků přitom došlo na území Prahy 2, k 14 na území Prahy 1, k dalším 14 na území Prahy 8, k 12 v Praze 6 a po jednom

---

³³ Pro lepší představu čtenářů uvádíme stručný popis všech zkoumaných loupežných útoků v příloze č.2.

loupežném útoku pak byla zastoupena i Praha 5 a Praha 10. Zbývající případ, který byl svým způsobem velmi specifický, a který podrobně zmíníme níže, se odehrál částečně v Praze 4 a částečně v Praze 1.

Co se týče jednotlivých měsíců, nic na základě námi zkoumaných případů nenahrává výrazněji tomu, abychom o určité roční době uvažovali jako o období, kdy dochází v daných pražských lokalitách k loupežím častěji než jindy. Ukázalo se totiž, že celkem 17 loupeží bylo spácháno v jarních měsících (5 v březnu, 8 v dubnu a 4 v květnu), 12 v letních měsících (7 v červnu, 2 v červenci a 3 v srpnu), 16 v podzimních měsících (6 v září, 5 v říjnu a 5 v listopadu) a konečně 13 v měsících zimních (4 v prosinci, 6 v lednu a 3 v únoru). Největší zastoupení z jednotlivých měsíců měl tedy duben (8 případů), nejmenší pak červenec (2 případy). Podobně rovnoměrné rozložení odhalíme i tehdy, rozdělíme-li náš vzorek podle dnů v týdnu, kdy k daným loupežím došlo. Zde jsou již nicméně rozdíly přece jen výraznější, alespoň co se týče nejvíce a nejméně frekventovaného dne, neboť zatímco na středu připadlo 15 loupeží, na neděli pouze 3. Druhým nejfrekventovanějším dnem pak bylo pondělí s 10 loupežemi, následované sobotou a úterým se shodně 9 loupežemi a dále čtvrtkem a pátkem se 6 loupežemi. Ani zde tedy nelze přesvědčivě vyvodit, že by určitý den znamenal z hlediska páchaní loupeží zvýšené riziko, ačkoli teoreticky by se taková skutečnost dala za určitých okolností předpokládat³⁴.

Vzpomeňme, že jedním ze závěrů, k nimž dospěl výše citovaný výzkum Osmančíkův z počátku devadesátých let, bylo zjištění, že loupeže se v analyzovaném období v Praze kumulovaly především v nočních a pozdních večerních hodinách (celkem 68,3 % loupežných útoků připadlo na dobu mezi 22,01 až 4,30, respektive 47,6 % na dobu 0,00 až 4,30 a 20,7 % na dobu 22,01 až 0,00). Zajímalo nás proto, zda je podobná situace

---

³⁴ V kriminologické literatuře bývají v tomto směru s vyšším rizikem loupežného přepadení tradičně spojovány především pátek a sobota. V těchto dnech totiž zpravidla vyrazí více lidí za zábavou, což znamená, že se mohou posléze v pozdních nočních hodinách vyskytovat na rizikových místech, kde je může potenciální pachatel vnímat jako snadný a lákavý terč útoku. Jiné a jistě podnětné vysvětlení pro tento jev nabízí na základě poznatků z vlastního výzkumu Paes-Machado (srov. Paes-Machado, E., Levenstein, Ch.: „I'm sorry everybody, but this is Brazil.“ Armed Robbery on the Buses in Brazilian Cities. In: *The British Journal of Criminology*, č. 1/2004, str. 6), který vyšší míru loupeží spáchaných o víkendů dává do přímé souvislosti s finančními potřebami samotných pachatelů. I pachatelé, v drtivé většině mladí lidé, totiž právě v tyto dny sami potřebují více peněz na nejrůznější aktivity zábavního charakteru.

charakteristická i pro současnost. Ukázalo se, že pokud použijeme při analýze našeho vzorku stejný časový interval, pak na zmíněnou dobu mezi 22,01 až 4,30 připadalo tentokrát celkem 18 případů (5 mezi 22,01 a 24,00, zbylých 13 mezi půlnocí a 4,30), což představuje zhruba 31 % ze všech námi analyzovaných loupežných útoků. Podíl loupeží spáchaných v tomto čase je tak ve srovnání s výsledky výzkumu ze začátku devadesátých let sotva poloviční. Naše výzkumná sonda naopak poukazuje na to, že patrně došlo k výraznému časovému přesunu, a to zejména do dopoledních a odpoledních hodin, neboť na dobu mezi 8,01 až 12,00 připadlo nyní celkem 9 loupežných útoků (cca 16 %), na dobu mezi 12,01 až 16,00 celkem 12 (cca 21 %), a na dobu mezi 16,01 až 20,00 celkem 8 (cca 14 %). Zbylé loupeže pak připadaly v 7 případech na dobu mezi 4,31 až 8,00 (cca 12 %), a ve 3 případech mezi 20,01 až 22,00. U jednoho útoku nebyl bohužel přesný časový údaj k dispozici.

Z hlediska počtu pachatelů, kteří se na analyzovaných loupežných útocích podíleli³⁵, je možno konstatovat, že ve 32 případech měl loupež na svědomí jeden pachatel, v 18 případech dva pachatelé, v 6 případech tři pachatelé, a v jednom případě pachatelé čtyři. U jednoho útoku pak nebyl přesný počet znám, ale je jisté, že se na něm podílelo minimálně pět pachatelů. Co se týče konkrétního prostředí, kde ke zkoumaným loupežím docházelo, jednoznačně převažují místa, která je možno obecně charakterizovat jako veřejná prostranství. Na nich se odehrálo celkem 37 analyzovaných útoků, tedy zhruba dvě třetiny z celkového počtu. Ve 27 případech se přitom jednalo o prostředí ulice, v 5 případech o park, ve 2 případech o zastávku městské hromadné dopravy, a jedním případem byl dále zastoupen i vestibul metra, venkovní prostory benzinové čerpací stanice, a dosti překvapivě také hřbitov. Tyto údaje je dozajista přínosné porovnat s denní dobou, kdy k daným loupežím došlo. Hluboce zakořeněné představy veřejnosti totiž zpravidla spojují nebezpečí loupežného přepadení na ulici s pozdně večerními či nočními hodinami. Náš vzorek však ukazuje, že z uvedeného počtu případů spáchaných na veřejném prostranství se jich v pomyslné kritické době (viz. výše) mezi 22,00 až 4,30 odehrálo pouze 14 (tedy něco málo přes jednu třetinu). Naopak v době mezi 8,00 až 20,00, což

---

³⁵ Zde uvedený souhrnný počet pachatelů nesouhlasí s celkovým počtem 65 pravomocně odsouzených osob, které náš vzorek zahrnoval. Je tomu tak proto, že u celé řady případů kromě usvědčeného a odsouzeného pachatele či pachatelů figurovali i další, dosud neztotožnění spolupachatelé (jak vyplývá například z výpovědí poškozených).

je čas, který si se zvýšeným rizikem většina občanů patrně nespojuje, se na veřejných prostranstvích odehrálo 16 případů. Zbylé útoky z této skupiny pak připadaly na dobu mezi 20,00 až 22,00 (3 případy) a na dobu mezi 4,30 až 8,00 (4 případy).

Druhým nejčastějším místem, kde k loupežím docházelo, byly v našem vzorku prostory obchodů či provozoven služeb. Ty si pachatelé pro svůj čin zvolili celkem v 10 případech (detailnější pohled ukazuje, že jejich výběr byl v tomto směru u konkrétních případů velmi rozmanitý - u dvou loupeží se jednalo o obchod s oblečením, u dalších dvou o sběrnou sazku, a dále byla v analyzovaném vzorku zastoupena i prodejna foto-video, zlatnictví, sportovní potřeby, večerka, obchod s elektronikou, a také provozovna kadeřnictví). Zbývající loupeže se odehrály v prostorách restaurací, barů či heren (5 případů), v bytě poškozeného (2 případy), ve vnitřních prostorách domu (2 případy), a v jednom případě též v dopravním prostředku (noční tramvaj). Jedna z loupeží, zmíněná pro svou specifičnost již výše, pak představovala určitou kombinaci uvedených kritérií, neboť její součástí bylo jak přepadení manažera casina na ulici ozbrojenými pachateli, tak i následné přepadení zmíněného podniku poté, co jim dotyčný zaměstnanec pod výhrůzkou násilí prozradil bezpečnostní kódy k trezorům a vydal jim k nim univerzální klíč.

V souvislosti s konkrétním prostředím, kde ke zkoumaným útokům docházelo, jsme se soustředili i na několik dalších faktorů, které mohly v kriminogenezi jednotlivých případů sehrát značnou roli. Jedním z nich je nepochybně skutečnost, zda pachatel (či pachatelé) na oběť zaútočil na osamělém místě a beze svědků, či zda tak učinil v přítomnosti jiných lidí. Ukázalo se, že toto kritérium určitou roli nepochybně hraje, neboť situace, kdy oběť (případně oběti) byla na místě činu osamocena a nemohla doufat v pomoc kolemjdoucích svědků, využili pachatelé celkem ve 27 případech (tedy zhruba v jedné polovině ze všech). Vzhledem k tomu, že zjevná přítomnost jiných lidí byla zaznamenána v trestních spisech u dalších 19 případů, není však ani výše zohledněný faktor pro potenciální oběti spolehlivou zárukou, že na místech, kde se vyskytují další lidé, k loupeži nedojde. Námi zkoumané případy, kdy se útok odehrál například v nejméně z poloviny míst obsazené noční tramvaji či na ulici plné lidí, svědčí v tomto směru spíše o opaku. Pro úplnost dodejme, že u zbylých 12 případů nebylo bohužel možno požadované hledisko z dostupných materiálů vyčíst.

Jedním z častých námětů odborných kriminologických diskuzí o pouliční kriminalitě, mezi níž loupeže náleží, jsou opatření charakteru situační prevence a jejich možné využití při boji proti tomuto druhu závažné trestné činnosti. Toto konstatování platí i pro kamerové bezpečnostní systémy, jejichž prudký rozvoj jsme u nás měli v posledních několika letech možnost zaznamenat³⁶. V naší analýze trestních spisů jsme se proto zaměřili i na skutečnost, zda u některého ze zkoumaných loupežných útoků objevíme ve spisech zmínku o tom, že kamerový systém (ať již se jednalo o městský kamerový systém či například o soukromé bezpečnostní kamery v obchodech) posloužil při dopadení či při pozdější identifikaci pachatele, případně jako důkazní materiál. Z dostupných údajů vyšlo najevo, že celkem u 8 loupežných útoků byl záznam bezpečnostní kamery skutečně prověřován, z toho ve 3 případech se jednalo o záběry kamer umístěných v obchodě či v herně, ve zbylých 5 případech pak o záběry z kamer umístěných na veřejných prostranstvích. Co se první skupiny týče, ve dvou případech byl záznam posléze použit i jako důkazní materiál, naopak v jednom bylo shledáno, že kamera nezabírala přímo ty prostory, v nichž k činu došlo. Ve druhé skupině uvedených případů (tj. kamery na veřejně dostupných místech) pak byly záběry jako důkazní materiál použity pouze v jediném případě, zatímco ve zbylých čtyřech bylo konstatováno, že navzdory přítomnosti kamer na místě činu se kritický okamžik bohužel zachytit nepodařilo (například z toho důvodu, že kamera byla v klíčový moment otočena jiným směrem).

Další okolností, o níž jsme se v analyzovaných trestních spisech u zkoumaných loupeží zajímali, bylo to, zda pachatel svůj čin předem alespoň minimálním způsobem plánoval a připravoval, či zda dostupné informace napovídají spíše tomu, že jednal naopak spontánně a víceméně pod vlivem příznivé momentální situace. Ukázalo se, že u případů, kde bylo možné zjistit v tomto ohledu dostatek informací, byly oba výše předestřené typy zcela rovnoměrně zastoupeny (v obou případech 23 loupežných útoků, u zbylých 12 nebylo možné dané kritérium na základě dostupných materiálů přesvědčivě uplatnit). Zmiňovaná příprava přitom nejčastěji spočívala v záměrném a aktivním vyhledání vhodné oběti (jeden z pachatelů si

---

³⁶ Jak uvádí MV ČR na svých webových stránkách, v Praze je městský kamerový systém budován již od roku 1997. Místa instalace kamer jsou přitom vybírána na základě analýzy bezpečnostní situace územně příslušným útvarům policie. Stejný zdroj také uvádí, že například k datu 3.11.2004 měl uvedený systém v provozu celkem 242 kamer, přičemž jejich počet nadále roste.

například vyhlédl poškozenou v bance, kde vybírala větší obnos peněz), ve vytipování prodejny či provozovny, kterou pachatel následně přepadl, či v navázání kontaktu s obětí pod nejrůznější falešnou záminkou, která následné spáchání loupeže usnadnila (například nalákání na odlehlé místo pod slibem vrácení ukradeného mobilního telefonu). Loupežné útoky, které jsme při naší analýze hodnotili jako spontánní, se naopak zpravidla vyznačovaly zcela náhodným charakterem setkání pachatele s obětí na příhodném místě, přičemž poměrně často zde hrál podstatnou kriminogenní roli alkohol či jiné návykové látky.

5.1.2. Způsob provedení loupežného útoku

Obrátíme-li nyní pozornost na způsob, jakým jednotliví pachatelé útoky spáchali, lze konstatovat, že v zásadě je možno v rámci našeho, byť rozsahem nevelkého vzorku vyčlenit několik základních typů loupeží. Jako ideálním východiskem pro takovou klasifikaci se přitom podle našeho mínění nabízí výše podrobně charakterizovaná typologie Smithova, založená na rozlišování způsobu, jakým proběhl prvotní kontakt mezi pachatelem a obětí. Právě toto hledisko je totiž pro rozlišení specifčnosti různých skutků, ale i jejich společenské závažnosti více než příznačné. Vzhledem k tomu, že na rozdíl od tohoto autora, který zkoumal výhradně pouliční kriminalitu, jsme analyzovali i loupeže odehrávající se na jiných místech než na veřejně přístupných, jsme však byli nuceni jím uváděné typy dále doplnit a rozšířit, a tak nám jeho přístup posloužil nikoli jako přesné klasifikační kritérium, ale spíše jako základní inspirace pro naši vlastní analýzu.

Z celkového počtu 58 loupežných útoků, o nichž jsme mohli z dostupných trestních spisů čerpat informace, byly nejvíce zastoupeny ty, které je možno charakterizovat jako rychlý, a ze strany poškozeného nečekaný útok pachatele. Takový popis bylo možno použít celkem pro 20 případů (tedy zhruba pro jednu třetinu všech). U 13 z nich se přitom jednalo o takový typ jednání, který výše zmiňovaný Smith nazývá „bleskovým útokem“. Pro takový skutek je typické, že násilí zde předchází samotnému uloupení kořisti či žádosti o její vydání, a slouží tak k jednoznačnému cíli oběť přemoci a dostat pod kontrolu její případný odpor. V našem vzorku byl takový útok veden například nastříkáním slzného spreje do očí, napadením

poškozeného zezadu holí v okamžiku, kdy si zavazoval tkaničku, případně nečekaným povalením oběti na zem a následným kopáním do ní. Společným jmenovatelem těchto případů byla často značná brutalita a bezohlednost pachatelů, a to i vůči obětem, u nichž byla užitá míra násilí sloužícího k získání kořisti zjevně zcela neúměrná (například brutalita vůči staré ženě). Pro zbylých sedm případů z uvedené první skupiny loupeží pak pro změnu platilo, že pachatel se nejprve pokusil zmocnit kořisti, a teprve v okamžiku, kdy se oběť začala bránit, použil násilí, aby danou věc získal. Příkladem zde může být loupež, kdy se pachatel pokusil strhnout oběti kabelku z ramene, a když se mu toto nepodařilo, strčil do poškozené, až upadla na zem, a následně ji vlácel po zemi, dokud tašku nevytrhl.

Druhým nejčastějším typem, s nímž jsme se mohli setkat, byly loupeže, při nichž se pachatel či pachatelé pokusili získat tržbu nebo zboží z obchodu, provozovny služeb, baru nebo herny. O takový případ se jednalo celkem u 12 posuzovaných loupežných útoků. Narozdíl od výše charakterizovaného typu bylo pro všechny tyto útoky (až na jednu výjimku) příznačné použití zbraně, kterou se pachatel snažil oběť zastrašit a přimět ji k vydání požadované kořisti. Nejčastěji se přitom jednalo o zbraň střelnou (6 případů) a o nůž (4 případy). V pěti případech navíc pachatel donutil oběť (či oběti) násilím odejít do vedlejší místnosti či do zkušební kabinky, kde ji následně uzamkl, případně i spoutal.

Pro dalších deset loupežných útoků platilo, že pachatel či pachatelé s poškozeným nejprve navázali kontakt, většinou pod falešnou záminkou či zavádějícím slibem, a teprve potom došlo k samotnému útoku. Oběť tak například byla dotázána na to, kolik je hodin, nebo ji pachatelé požádali o cigaretu či zapůjčení mobilu, případně ji vylákali na vhodné místo pod slibem obstarání pracovního poměru. V jiném případě pachatel poškozeného pronásledoval a následně napadl a oloupil na základě falešného obvinění, že dotyčný předtím urážel jeho partnerku.

Čtvrtým nejrozšířenějším typem, který zde můžeme uvést, a který rovněž vychází ze vzpomínaného Smithova pojetí, je typ nazývaný tímto autorem „konfrontace“. V našem šetření měl zastoupení v celkem 7 případech. Pro konfrontaci je charakteristické, že kontakt mezi pachatelem a obětí se odvíjí od slovní výzvy k vydání kořisti, přičemž další vývoj událostí je pak zpravidla odvislý od reakce poškozeného. I zde pachatelé

z námi analyzovaného vzorku využívali k zastrašení oběti mnohdy zbraň (nejčastěji se zde přitom jednalo o nůž).

Zbylé případy je pak možno popsat jako méně obvyklé a i v našem vzorku daleko méně zastoupené. Jednalo se například o loupeže v bytě oběti či v podniku, který jí patřil (3 případy). Shodným znakem těchto případů bylo, že pachatelé své jednání posléze obhajovali skutečností, že poškozený jim (případně někomu z jejich známých) dlužil peníze, a tak si je následně přišli vybrat v podobě věcí z jeho bytu, případně se snažili oběť přimět k podpisu dlužního úpisu. Pro jiné dva loupežné útoky bylo charakteristické společné popíjení oběti s pachatelem v restauračním zařízení, po jehož opuštění došlo k náhlému a nečekanému útoku. V dalších dvou případech v loupež vyústila předchozí slovní rozepře či hádka mezi pachatelem a obětí. Zcela specifické pak byly v našem vzorku trestních spisů dva případy, o nichž je nutno zmínit se zvlášť. V prvním, který jsme již vzpomenuli výše, se jednalo o přepadení manažera casina, kdy pachatelé nejprve dotyčného přepadli v jeho voze a na opuštěném místě ho fyzicky týrali tak dlouho, dokud jim neprozradil kódy od trezorů v uvedeném podniku a nevydal jim univerzální klíč. Část pachatelů pak přepadla i samotné kasino, přičemž obě skupiny se následně vzájemně domlouvaly prostřednictvím mobilních telefonů. Ve druhém případě pak šlo o loupež dvou žen (příslušnic romské komunity), které pomocí prášku rozmíchaného v pivu uspali cizího státního příslušníka, jehož předtím se slibem sexuálního styku kontaktovali na diskotéce, a následně ho na odlehlém místě na pražském předměstí oloupili o peníze a o doklady. Tento případ, jmenovaný jako druhý v pořadí, nebyl v našem vzorku bohužel výjimečný pouze svým provedením, ale také tragickými následky, neboť jako vůbec jediný ze všech zkoumaných skončil smrtí oběti (jako příčina úmrtí zde bylo určeno bezvědomí s následnou srdeční a dechovou nedostatečností s rozvojem otoku mozku a plic).

Námi analyzované případy můžeme nicméně klasifikovat i jiným způsobem než právě uvedeným. Nabízí se například hledisko, zda pachatel při činu skutečně použil násilí vůči oběti (tedy zda došlo k fyzickému kontaktu mezi ním a poškozeným), či zda k získání kořisti postačila pouze slovní výhrůžka. Výsledky šetření v tomto směru nevyznívají příliš příznivě, neboť z celkového počtu 58 zkoumaných loupežných útoků šlo pouze o výhrůžku v 9 případech, zatímco ve zbývajících 49 k určité formě

násilného fyzického kontaktu s poškozeným došlo (tedy v 84 % případů). Je ovšem nutno dodat, že u drtivé většiny loupeží se nejednalo o násilí, které by mělo za následek vážnější poranění oběti. Detailnější pohled přitom ukazuje, že nejčastější konkrétní formou násilného chování byly v tomto směru fyzické útoky sloužící k přímému zmocnění se kořisti (tedy například vytržení mobilního telefonu z ruky či stržení kabelky z ramene). Setkat se s ním bylo možné celkem u 22 případů. Celkem v 17 případech se pak objevily údery vedené pěstí či obecně rukou pachatele, v 16 případech byla oběť povalena na zem. Méně časté již bylo šacování oběti (8 případů), kopání nohou (5 případů), přikládání zbraně na krk či tělo oběti (5 případů), uchopení rukama pod krkem (4 případy), spoutání oběti (4 případy), násilné natlačení oběti na zeď domu (3 případy), sevření rukou zezadu (2 případy) či tzv. „čelíčko“ (tj. rána čelem do hlavy poškozeného – rovněž 2 případy). Ojediněle (tedy pouze v jediném případě) pak bylo možno zaznamenat škrcení oběti, úder holí do hlavy, nastříkání spreje do očí poškozené či násilné vniknutí do vozu, kde seděl poškozený, prostřednictvím rozbití okna baseballovou pálkou.

Zajímavé je v souvislosti s tím dozajista i hledisko, v kolika případech se při činu objevila zbraň (ať již skutečná, či v tomto obecnějším pojetí jakýkoli jiný předmět, který pachatel jako zbraň použil). Stalo se tak celkem u 27 útoků, tedy zhruba v jedné polovině případů. Nejčastěji šlo přitom o nůž (12 případů) a o střelnou zbraň (9 případů, ale v jednom není jisté, zda jí pachatel u sebe skutečně měl), případně o jejich kombinaci. Dvakrát pachatel oběti prokazatelně pohrozil pouze nefunkční maketou pistole. Zbylé předměty, užívané pachatelem jako zbraň k zastrašení oběti či k přímému útoku na ni, představovaly nůžky, sprej, injekční stříkačka, francouzská hůl a baseballová pálka. V jednom případě oběť nedokázala přesně popsat, o jaký předmět šlo (pouze vypověděla, že jí pachatel cosi ostrého přiložil na bok).

Značnou pozornost jsme při naší analýze trestních spisů věnovali informacím o reakci poškozených na útok. Ta se pochopitelně odvíjela především od typu přepadení, nicméně v obecné rovině je možno prohlásit, že případy, kde by se oběť nepokusila útoku alespoň nějakým způsobem zabránit, byly v našem vzorku zastoupeny méně. Takový popis totiž platil pouze pro 22 loupeží, zatímco pro zbylých 36 případů byla charakteristická buď snaha oběti s pachatelem v průběhu činu nějakým způsobem

komunikovat a přimět ho, aby od záměru zmocnit se vytoužené kořisti ustoupil (19 případů), a nebo se jednalo o přímou a aktivní fyzickou obranu vlastní osoby či majetku (17 případů). Ve čtyřech případech jsme se pak dokonce mohli setkat s tím, že oběť se po přepadení snažila pachatele sama aktivně pronásledovat a dopadnout. Vcelku pozoruhodným se zde jeví zjištění, že mezi poškozenými, kteří se takto pachatelům odvážně postavili na odpor, dominují ženy. Mezi uvedenými 17 případy, kdy se oběť aktivně bránila, byla totiž poškozeným žena v 11 případech, a podobně ze čtyř celkově zmiňovaných poškozených, kteří pachatele po činu pronásledovali, se o ženu jednalo ve třech případech. Lze proto prohlásit, že v tomto ohledu dospělo naše šetření ke stejným zjištěním, jako některé (zde již citované) výzkumy zahraniční. Spolu s jejich autory si ovšem i my dovoluujeme podotknout, že tyto informace nelze interpretovat výhradně jako zprávu o tom, že ženy jsou schopny projevit v kritický okamžik vyšší míru statečnosti než muži. Je totiž třeba mít na paměti, že útoky vedené proti ženám mají často jiný charakter a menší intenzitu než útoky vedené proti mužům. Zatímco ženy se často bránily například v okamžiku, kdy se jim pachatel snažil na ulici vyškubnout kabelku a ony se s ním o ni přetahovaly, velké množství loupeží spáchaných na mužských obětech mnoho prostoru pro aktivní obranu poškozenému nedávalo, neboť pachatel se choval právě tak, aby případný odpor již předem vyloučil (počáteční útok byl například velmi intenzivní, případně si pachatel zjednal respekt zbraní). Tento fakt ovšem nikterak nesnižuje skutečnost, že reakce některých obětí – žen byla podle dostupných spisů v mnoha ohledech obdivuhodná.

S chováním poškozených do jisté míry souvisí i způsob, jakým byl trestný čin následně oznámen policii. Celkem podle očekávání ho nejčastěji nahlásila sama oběť – stalo se tak v 38 případech. V 7 případech policii přivolal náhodný svědek, v jednom pak majitelka obchodu, kterou kontaktovala její zaměstnankyně, jíž pachatel v prodejně přepadl. Pro jiných 5 případů platilo, že policie byla kontaktována jak poškozeným, tak i náhodným svědkem loupeže. Dalších 5 případů z našeho vzorku bylo specifických tím, že se podařilo pachatele při činu nebo bezprostředně po něm zadržet, a teprve potom byla přivolána policie. V jednom případě se pachatel po činu dokonce udal na policii sám (velmi zajímavým se zde jeví fakt, že zaměstnanci ani majitel obchodu, kde se tento pachatel o loupež neúspěšně pokusil, případ sami vůbec nehlásili, neboť podle nich nevznikla

žádná škoda, a tak to nepokládali za nutné) a u jednoho případu se nám tyto okolnosti bohužel zjistit nepodařilo.

5.1.3. Kořist

Významnou kategorií, na níž jsme se při analýze trestních spisů zaměřili, byla otázka kořisti, kterou pachatelé při loupeži získali. S ohledem na její celkovou výši, tak, jak byla vyčíslena orgány činnými v trestním řízení, je možno konstatovat, že nejčastěji se pohybovala v rozpětí od 1.000 do 5.000 Kč. Stalo se tak hned u 22 loupežných útoků z celkových 58, zahrnutých do našeho šetření. V dalších 11 případech se celková škoda pohybovala v rozmezí od 5.000 do 10.000 a třetí nejvíce zastoupenou kategorií byla celková materiální škoda nižší než 1.000 Kč, což platilo pro 8 případů. Ve 4 případech pak byla v rozmezí 10.000-20.000 Kč a v jednom 20.000-100.000 Kč. Uvážíme-li nicméně, že v dalších dvou případech nevznikla žádná škoda (poškození se ubránili), je možné obecně prohlásit, že ve více než polovině námi zkoumaných případů vznikla škoda menší než 5.000 Kč, což vcelku odpovídá v kriminologii tradovaným poznatkům o spíše nevelkých materiálních škodách u tohoto druhu trestné činnosti. Je ovšem nutno dodat, že takové konstatování platí spíše pro typické „pouliční“ loupeže. Jak totiž ukázalo i naše šetření, tam, kde se jednalo o loupeže spáchané například přepadením obchodu či již opakovaně zmiňovaného casina, případně tam, kde byla oběť oloupena ve svém bytě o vybavení či drahou elektroniku, celková materiální škoda logicky výrazně stoupla. Zároveň je ovšem nutno dodat i to, že také u prvně zmíněného typu loupeží, které se odehrávají na veřejně přístupných místech, existují v tomto směru výjimky – v jednom námi zkoumaném případě si totiž pachatel například vyhlédl oběť, která před tím vybrala v bance částku 150.000 Kč, a v dalším byli o 159.000 Kč oloupeni dva zahraniční státní příslušníci v parku cestou z Hlavního nádraží. Celkově vyšší škody byly ovšem skutečně obecně spojeny s loupežemi páchanými v obchodech, zábavních podnicích či v bytech obětí. V 5 případech byly takto v rozmezí 100.000-500.000 Kč a ve 3 dokonce vyšší než 500.000 Kč (vůbec nejvyšší škoda v našem vzorku byla vyčíslena na zhruba 5.651.000 Kč). Ve zbylých dvou případech nebyla škoda orgány činnými v trestním řízení vyčíslena vůbec.

Neméně zajímavým je dozajista i pohled na konkrétní předměty, které kořist v jednotlivých případech představovaly. Vůbec nejčastěji se pachatel zmocnil finanční hotovosti – ta byla součástí (případně výhradním objektem) kořisti celkem u 30 zkoumaných loupežných útoků. Podobně přitažlivým je pro pachatele zjevně mobilní telefon, který se v posledních letech stal běžnou a dostupnou osobní věcí. Výhodné je pro ně i to, že díky existenci celé řady bazarů a zastaváren v Praze v současné době není problémem vyměnit ho takřka bezprostředně po činu za peníze v hotovosti. Jako kořist se takto mobilní telefon objevil ve 26 případech, což je bezmála polovina z celkového počtu analyzovaných loupežných útoků. Ostatní předměty již byly zastoupeny výrazně méně. Jednalo se například o nejrůznější doklady či platební karty, ukořistěné většinou díky tomu, že byly v kabelce či v tašce, které se pachatel zmocnil, nikoli proto, že by měl zájem právě o ně (celkem 11 případů). Vcelku výjimečně se pak mezi ukořistěnými předměty vyskytovaly věci jako oblečení oběti (4 případy), osobní šperky (3 případy), walkman (2 případy) či hodinky (1 případ). Samostatnou kapitolou jsou zde ovšem loupeže spáchané v obchodech, kde bylo celkem logicky kromě tržby kořisti i zboží (4 případy - jednalo se o zboží v podobě oblečení, nebo elektroniky), a rovněž loupeže v bytě či v podniku patřícímu oběti (v našem případě v restauraci), kde se pachatelé zajímali prakticky o vše cenné, co by si mohli odnést, tedy zejména o domácí elektroniku typu televize, DVD přehrávačů, CD přehrávačů apod., ale například i osobní vůz poškozeného, k němuž měli možnost takto získat klíčky (celkem se o loupež tohoto typu jednalo ve 3 případech). Kořistí, kterou můžeme v našem vzorku považovat za patrně nejkurióznější, byla igelitová taška s krmivem a s vodou pro toulavé kočky. S ní související, a bohužel velmi surové přepadení důchodkyně tak v mnoha směrech jakoby symbolicky dokládá již zmiňované tvrzení, že nebezpečnost trestného činu loupeže zpravidla daleko více než ve způsobených materiálních škodách spočívá v ohrožení zdraví a života občanů.

5.1.4. Údaje o pachatelích

Do našeho vzorku bylo zahrnuto celkem 65 pravomocně odsouzených pachatelů za trestný čin loupeže (§ 234 TrZ). Zcela ve shodě s poznatkami z obdobných domácích i zahraničních kriminologických výzkumů je možno konstatovat, že mezi nimi jednoznačně převažovali muži, neboť

z uvedeného počtu byly mezi odsouzenými pachateli pouze 4 ženy. Co se týče věku pachatelů, celkem 6 jich bylo ve věku mezi 15-17 lety, 4 pachatelé ve věku 18-19 let, 18 pachatelů ve věku 20-24 let, 19 pachatelů ve věku 25-29 let, 12 pachatelů ve věku 30-39 let a 6 pachatelů ve věku 40-49 let (žádný z pachatelů tedy věkem nepřesáhl hranici 50 let). Z uvedeného mimo jiné vyplývá, že více jak polovina pachatelů (57 %) z našeho vzorku byla ve věku mezi 20 až 30 lety, a obecně do 30 let věku pak bylo celých 72 % pachatelů. I zde se tedy dosažené poznatky shodují s jinými výzkumy a svědčí o tom, že loupeže jsou nadále doménou spíše mladších pachatelů, zatímco pachatelé starší 40 let jsou u tohoto typu trestné činnosti spíše výjimkou. Vzhledem k nízkému zastoupení žen v našem vzorku (a mezi pachateli loupeží obecně) stojí patrně za zmínku věk uvedených čtyř pachatelek – dvě spadaly do kategorie 20-24 let, dvě pak do kategorie 40-49 let.

Z hlediska státní příslušnosti pachatelů se ukázalo, že zdaleka nejvíce jich bylo občany České republiky – celkem 43 (tedy zhruba 66 %). Druhé nejvyšší zastoupení měli v našem vzorku občané Ukrajiny (12 pachatelů), následovaní s již poměrně značným odstupem občany Slovenské republiky (4 pachatelé) a občany Běloruska (2 pachatelé). Po jednom pachateli pak měla v našem vzorku zastoupení Litva, Rusko, Rumunsko a Makedonie (v případě Makedonie se ovšem jednalo o občana, který žije v naší republice dlouhodobě, a který si zde dokonce našel českou manželku). Zaměříme-li se na národnost pachatelů, u 41 pachatele byla zjištěna národnost česká, u 12 pachatelů ukrajinská, u 6 pachatelů slovenská, u 2 běloruská a dále byli po jednom zastoupeni i pachatelé národnosti makedonské, litevské, rumunské a čečenské. Z kriminologického hlediska nás přirozeně zajímala i případná příslušnost pachatelů k národnostním či etnickým menšinám žijícím na území naší republiky. Podle dostupných informací, které bylo možno ze spisů vytěžit (například výpovědi poškozených či svědků, ale i výpovědi spolupachatelů), je možno konstatovat, že v případě 17 osob se jednalo o příslušníky romské komunity (šlo tedy zhruba o čtvrtinu všech zkoumaných pachatelů). Nutno ovšem poznamenat, že tato skupina pachatelů zpravidla uváděla svoji národnost jako českou.

Co se týče bydliště pachatelů, Prahu uvedlo jako místo trvalého pobytu 24 z nich, bydliště na území ČR, ale mimo hlavní město pak 20 pachatelů. Zbytek pachatelů měl trvalé bydliště mimo území naší republiky

(12 na Ukrajině, 4 na Slovensku, 2 v Bělorusku a po jednom pachatelí v Litvě, Čečně a Rumunsku). Přejodné bydliště v Praze uvádělo 33 pachatelů, jinde v České republice 6 pachatelů. Zbylí pachatelé uváděli, že přejodné bydliště nemají (15 pachatelů), případně se tyto údaje nepodařilo zjistit (11 pachatelů).

Velmi podnětné jsou v mnoha ohledech údaje o nejvyšším dosaženém vzdělání pachatelů. Jak již bylo uvedeno výše, loupeží se podle zjištění většiny kriminologických výzkumů dopouštějí spíše pachatelé s nižším vzděláním, což se plně potvrdilo i v našem vzorku. Ukázalo se totiž nejen to, že mezi pachateli nebyl žádný se vzděláním vyšším než středoškolským, ale především fakt, že oproti 7 pachatelům, kteří dosáhli středoškolského vzdělání s maturitou (respektive v jednom případě se jednalo o maturitu na středním odborném učilišti), jich hned 24 mělo pouze základní vzdělání a 3 dokonce základní vzdělání neukončené. Zde je ovšem navíc nutno zmínit, že z uvedených sedmi pachatelů, kteří dosáhli maturitního vzdělání, se ve čtyřech případech jednalo o občany Ukrajiny, u nichž existuje riziko, že vzdělání, které takto sami popsali, není ve skutečnosti srovnatelné s tím, jak rozumíme danému stupni vzdělání u nás. Citované údaje je tedy nutno brát s jistou rezervou, neboť podíl pachatelů s dosaženým středoškolským vzděláním může být ve skutečnosti ještě nižší. Vyučeno bylo dále celkem 23 pachatelů, u zbylých 8 pachatelů se údaje buď nepodařilo zjistit vůbec, a nebo byly v trestních spisech přesvědčivé informace o tom, že pachatel uvádí vzdělání, kterého ve skutečnosti nedosáhl (vyplývalo to například ze zprávy PMS). Dodejme, že nemalá část pachatelů, kteří spadají do kategorie základního vzdělání, nastoupila po základní škole do učení, ale byla z něj pro nekázeň a časté absence vyloučena (často takto vystřídali i několik oborů, vždy neúspěšně).

Podobně nás zajímalo i to, zda pachatelé byli během svého dospívání žáky zvláštní školy, případně zda pobývali v kolektivních výchovných zařízeních. Tyto údaje se bohužel podařilo z trestních spisů zjistit pouze u části pachatelů, nicméně i tak vyznívá poměrně zajímavě, že například 8 pachatelů z celkem 39, u nichž byla tato data k dispozici, navštěvovalo zvláštní školu (dodejme, že hned 7 z nich přitom bylo příslušníky romské komunity). Co se týče kolektivních výchovných zařízení a pobytu v nich, údaje se v tomto případě podařilo získat o 32 pachatelích, přičemž zmíněnými zařízeními prošlo z této skupiny celkem 9 osob.

Neméně podnětně jako výše uvedené poznatky vyznívají i údaje, které se nám podařilo získat ohledně pracovního poměru pachatelů. Vyšlo najevo, že více jak polovina z nich byla v době spáchání činu nezaměstnaná (37 pachatelů, tedy zhruba 57 %), přičemž ale pouze 3 pachatelé byli podle svého vlastního vyjádření evidováni na Úřadu práce. Dalších 9 pachatelů (tedy přibližně 14 %) uvádělo, že vykonává nejrůznější příležitostné práce či práce formou brigád, většinou na stavbách. Ve všech těchto případech se jednalo o pachatele jiné než české národnosti (jeden byl národnosti slovenské, čtyři ukrajinské, dva běloruské a po jednom litevské a ruské), u nichž vše nasvědčovalo tomu, že uváděná zaměstnání byla většinou nelegální. Mezi výše zmíněnými nezaměstnanými pachateli byla pak i určitá část těch, u nichž bylo možno konstatovat, že dosud žádný prokazatelný pracovní poměr neměli, ačkoli by to jejich věku odpovídalo, případně, že veškerá zaměstnání, kterými tyto osoby v minulosti prošly, byla výhradně charakteru brigád a příležitostných prací. Do kategorie osob zaměstnaných v době činu spadalo naopak pouze 10 pachatelů (dva z nich ovšem uváděli, že trvalý pracovní poměr mají mimo území ČR, a tak je nutno brát tento údaj opět s jistou rezervou), tedy zhruba jen 15 % z celkového počtu. Zbytek našeho vzorku pak můžeme popsat jako studenty (4 pachatelé), vojáky základní služby (2 pachatelé), ženu na mateřské dovolené (1 pachatelka) a invalidní důchodkyni (1 pachatelka). V jednom případě se příslušné údaje bohužel nepodařilo zjistit.

S informacemi o pracovním poměru úzce souvisí i poznatky, které se podařilo zjistit ohledně příjmu a finanční situace pachatelů. Je nicméně třeba podotknout, že údaje, které zde takto můžeme prezentovat, byly získány především z protokolů z policejních výslechů, a zakládají se tak výhradně na tvrzení samotných pachatelů. I přes tento limitující fakt jsou nicméně podle našeho mínění velmi zajímavým zdrojem informací, neboť právě tísnivá finanční situace pachatele je v odborné literatuře u tohoto druhu kriminality diskutována jako jeden ze zásadních motivů (loupež jako trestný čin z nouze). Rozhodujícím a klíčovým faktorem je zde přitom přirozeně pachatelův subjektivní pohled na vlastní životní situaci, nikoli obecně nastavitelná měřítko chudoby či stavu, který bychom mohli nazvat skutečnou finanční nouzí. I proto stojí jistě za uvedení, že celkem 23 pachatelů z našeho vzorku (tedy přibližně 35 %) se charakterizovalo jako osoba, která nemá žádný stálý a pravidelný měsíční příjem (3 z těchto pachatelů ovšem byli studenti, na což je nutno brát zřetel). Mezi pachateli,

kteří určitou pravidelnou finanční částku uvedli, šlo v 9 případech o měsíční příjem do 5.000 Kč, v 7 případech od 5.000 do 10.000 Kč, v 8 případech od 10.000 do 15.000 Kč a v 9 případech nad 15.000 Kč. Celkem u sedmi pachatelů pak tento údaj nebyl k dispozici a zbylí dva pachatelé byli vojáci základní služby, a tak jejich pravidelné příjmy lze charakterizovat jako „služné“.

Co se týče rodinného stavu, mezi mužskými pachateli jednoznačně převažovali pachatelé svobodní (celkem 40, tedy přibližně 65 % ze všech mužských pachatelů), a to oproti 15 pachatelům ženatým a 5 pachatelům rozvedeným. U jednoho pachatele se příslušné údaje ze spisů bohužel nepodařilo vytěžit. Mezi čtyřmi ženami, které náš vzorek zahrnoval, pak pro změnu byly dvě pachatelky svobodné, jedna pachatelka vdaná a jedna rozvedená. Zajímá nás pochopitelně i údaj o tom, zda má pachatel či pachatelka děti. Tyto informace byly v dostupných materiálech k dispozici celkem u 44 pachatelů. Z nich 18 bylo v době spáchání činu bezdětných (včetně jedné z pachatelek), 10 mělo jedno dítě, 9 dvě děti (včetně jedné z pachatelek), 2 pachatelé tři děti, 4 pachatelé čtyři děti (včetně jedné z pachatelek) a konečně pět dětí měla poslední z pachatelek, zařazených do našeho šetření.

5.1.5. Psychiatrické posudky pachatelů

Významným a nadmíru bohatým zdrojem informací o pachatelích jsou pochopitelně odborné psychiatrické znalecké posudky. Ty byly vypracovány celkem u 31 pachatele z našeho vzorku, tedy zhruba u jedné poloviny ze všech. Posudek byl vyhotoven u 26 občanů ČR a u 5 osob jiné státní příslušnosti.

Ukázalo se, že ani v jednom případě nebyly znalcem u pachatele zjištěny a popsány příznaky duševní choroby. Co se však v posudcích objevovalo velmi často, byla charakteristika osobnosti pachatele jako poruchově strukturované, s převažujícími rysy nestálosti, nezdrženlivosti a dissociality, emočně labilní, se zjevným psychopatickým vývojem. S diagnózou tohoto typu jsme se mohli setkat celkem u 18 pachatelů, tedy u více než poloviny z těch, na něž byl odborný posudek vypracován. U většiny pachatelů byly dále konstatovány spíše průměrné rozumové

schopnosti, v jednom případě byla dokonce popsána lehká mentální retardace. Přizvaní znalci rovněž v devíti případech konstatovali škodlivé zneužívání návykových látek (avšak bez vzniklé závislosti v pravém slova smyslu), u dvou pachatelů pak užívání návykových látek s již rozvinutou závislostí. Co se alkoholu týče, i zde bylo shodně u devíti pachatelů popsáno jeho škodlivé užívání, závislost na něm pak byla konstatována v jednom případě. U jednoho pachatele bylo diagnostikováno patologické hráčství. Z hlediska samotného deliktu shledal znalec celkem u šesti pachatelů, že byli v době činu pod vlivem drog, přičemž ovšem jejich rozpoznávací schopnosti byly zachovalé, a schopnosti ovládací jen mírně, forenzně nevýznamně snížené. Mnohem častěji konali pachatelé pod vlivem alkoholu. Celkem v 7 případech znalec v posudku konstatoval, že díky jeho působení měl pachatel ovládací schopnosti významnou měrou snížené a schopnosti rozpoznávací snížené mírně. V dalších sedmi případech byly ovládací schopnosti snížené pouze nevýznamně a ve dvou případech byla opilstost pachatelů znalcem popsána pouze jako lehká podnapilost.

Další z oblastí, na níž jsme se v posudcích soustředili, bylo rodinné prostředí, v němž pachatelé vyrůstali. Je bohužel na místě přiznat, že ne vždy se v daném materiálu podařilo nalézt údaje, které nás zajímaly, a tak je nutno následující údaje brát spíše orientačně, nikoli jako vyčerpávající a přesný výčet zastoupení příslušných jevů ve vzorku všech 31 pachatelů, u nichž byl posudek k dispozici. Přesto stojí podle našeho názoru za uvedení, že společným jmenovatelem pro mnoho posudků byly takové zaznamenané jevy, jako je rozvod či rozchod rodičů, alkoholismus u jednoho či obou rodičů, výrazné konflikty a disharmonické vztahy v rodině, agresivní chování otce vůči matce, jehož byl pachatel v dětství svědkem, přehnané trestání dětí ze strany rodičů či obecně nižší socioekonomický status rodiny. U čtyř pachatelů bylo navíc možno objevit zmínky o trestné činnosti rodičů, u tří pak o trestné činnosti sourozenců (jeden z pachatelů dokonce uváděl, že má devět souzenců, přičemž všichni bratři již byli alespoň jednou v životě ve výkonu trestu odnětí svobody za ublížení na zdraví).

5.1.6. Údaje o pachatelích z dalších zdrojů

Kromě údajů ze znaleckých posudků bylo možné u několika dalších pachatelů vytěžit údaje obdobného typu i z dalších částí trestních spisů. Jedním z takových poznatků byl i ten, zda se pachatelé někdy v minulosti podrobili psychiatrickému léčení. To bylo možné z dostupných materiálů vysledovat celkem u 52 pachatelů, z nichž 16 takové léčení dříve skutečně podstoupilo. Nejčastěji se přitom jednalo o léčení protitoxikomanické (celkem 7 případů). Podobně jsme se u všech pachatelů snažili zjistit, zda bylo možno v souvislosti s jejich deliktem uvažovat o vlivu alkoholu či drog. Ukázalo se, že alkohol hrál patrně určitou roli v kriminogenezi u celkem 21 případů (dostupná byla informace tohoto typu u 41 pachatele), drogy pak zřejmě v 10 případech (opět možno na základě zkoumaných materiálů zjistit u celkem 41 pachatele).

Podrobnější informace o pachateli je možno čerpat rovněž ze zpráv, které byly opatřeny v přípravném řízení, nebo si je soud vyžádal za účelem zjištění dalších okolností týkajících se osoby obžalovaného a možností její nápravy. Takovou zprávou je například osobní hodnocení pachatele z místa bydliště, které vypracovává příslušný obecní úřad. Jak však ukázalo naše šetření, obsah tohoto hodnocení je zpravidla velmi stručný a omezený na sdělení, zda bylo v minulosti proti dotyčné osobě vedeno přestupkové řízení. V našem vzorku bylo uvedené hodnocení od OÚ navíc k dispozici jen u 22 pachatelů (tedy zhruba u jedné třetiny), z nichž u 17 bylo konstatováno, že přestupkové řízení vedeno nebylo, zatímco u zbylých 5 pachatelů vedeno bylo. Dalším typem zprávy, z níž jsme mohli čerpat informace, byly zprávy od Policie ČR. I zde převažovaly spíše stručné zprávy o tom, zda má daná osoba na místním oddělení záznam závadového charakteru, přičemž u 10 pachatelů byl takový záznam konstatován a u 18 pachatelů naopak vyloučen. Celkem ve 20 případech policie navíc informovala i o šetření v místě trvalého nebo přechodného bydliště pachatele. U deseti pachatelů přitom shledala, že jejich chování na uvedeném místě je bezproblémové, u dvou naopak určité problémy zaznamenala (v jednom případě oslovení sousedé poukázali na nadměrné užívání alkoholu, ve druhém případě pak hodnotili chování a vystupování obviněného jako obecně problematické). K šesti pachatelům cizí státní příslušnosti se vyjadřovala i cizinecká policie (například informovala, že daná osoba není v její evidenci, nebo poukázala na to, že dotyčný nemá

v ČR povolený dlouhodobý, přechodný ani trvalý pobyt, případně podala zprávu o azylovém řízení).

Další institucí, s jejíž zprávou jsme se v trestních spisech mohli setkat, bylo oddělení péče o děti a mládež (OPD). Stalo se tak celkem v pěti případech, přičemž vždy bylo zmiňováno výrazně problémové chování mladistvého klienta (například časté útěky z domova, sklony žít ve skupinách závadových osob či zahálčivý způsob života), stejně jako neúspěšné výchovné či terapeutické zásahy a opatření, které byly v minulosti k jeho nápravě učiněny. U tří mladistvých pachatelů – chovanců výchovného ústavu nechyběla ani zpráva z tohoto ústavu a také ze školy, kde studují. Zprávy z výchovného ústavu přitom shodně vypovídaly o tom, že dané osoby mají výrazné problémy s dodržováním režimu a opakovaně utíkají. Hodnocení školy již u těchto pachatelů vyznívalo pozitivněji, alespoň co se týkalo zájmu dotyčných o obor. Součástí dalších šesti spisů bylo i hodnocení obviněného z pracoviště (ve třech případech spíše formálního charakteru, ve dvou se jednalo o hodnocení velmi pozitivní a v jednom případě naopak o hodnocení negativní), součástí jiných dvou spisů pro změnu hodnocení z vojenské jednotky, kde pachatelé sloužili (výrazně negativní hodnocení). V případě čtyř pachatelů ukrajinské národnosti bylo součástí trestního spisu hodnocení chování obviněného z vazební věznice (ve všech případech chování popsáno jako na požadované úrovni, bez výrazných negativních projevů). Dodejme, že alespoň nějaké hodnocení z výše uvedených (tedy včetně zprávy od policie či obecního úřadu) nebylo k dispozici celkem u 10 pachatelů, přičemž v 8 případech se vcelku podle očekávání jednalo o osoby s občanstvím jiným než ČR.

5.1.7. Poznatky o obětech

Kromě poznatků o pachatelích jsme se při analýze soudních spisů, týkajících se trestného činu loupeže, pochopitelně zaměřili i na základní poznatky o poškozených. Ve sledovaných případech bylo zjištěno celkem 69 obětí (z tohoto počtu 7 obětí vystupovalo v trestním řízení jako utajený svědek, proto se nám u nich nepodařilo zjistit všechny sledované údaje). Z tohoto počtu se 52 osob (75,3 %) stalo obětí samostatně, šestkrát se obětí stala skupina osob. V případech samostatných obětí se přitom ve 30 případech jednalo o muže (43,5 %) a ve 22 případech o ženy (31,8 %).

Složení zmíněných skupin je pak možno popsat následovně: dvakrát ji tvořili dva muži, jednou dvě ženy, jednou čtyři ženy, jednou dva muži společně s dvěma ženami a jednou dohromady dva muži a jedna žena.

Přesuneme-li pozornost na věk obětí, což je údaj, který byl k dispozici u 62 osob, můžeme konstatovat, že méně než patnáct let bylo celkem 5 obětí (nejmladší oběti bylo v době loupeže 9 let), 15 až 17 let bylo 4 obětí, 18 až 19 let 3 obětí, 20 až 24 let 13 obětí, 25 až 29 let 10 obětí, 30 až 39 let rovněž 10 obětí, 40 až 49 let 4 obětí, 50 až 60 let 7 obětí, 60 až 70 let 3 obětí a více než 70 let také 3 obětí (vůbec nejstarší oběti bylo 76 let). Více jak polovina obětí byla tedy ve věku do 30 let (56,4 %), přičemž ale vůbec nejvíce obětí spadá do kategorie mezi 20 a 30 lety (23 obětí, tedy 37 %). Co se státní příslušnosti týče, mezi oběťmi bylo 50 státních příslušníků České republiky a 9 cizích státních příslušníků (dvakrát se jednalo o Ukrajinu, Slovensko a Rusko, jednou pak o USA, Irsko a Velkou Británii). U 3 obětí se příslušnost nepodařilo zjistit a 7 obětí (jak již bylo uvedeno výše) vystupovalo jako utajený svědek. Pokud jde o trvalé bydliště, v Praze ho uvedlo 40 osob, 13 pak mimo Prahu a 6 osob v cizině. Přechodné bydliště v Praze uvedlo 14 obětí.

Často diskutovanou je v odborné kriminologické literatuře problematika viktimitnosti³⁷, tj. stupně pravděpodobného rizika, že se jednotlivec nebo určitá sociální skupina stane obětí trestného činu. Míra tohoto rizika přitom často souvisí například s profesí obětí. Také v našem šetření jsme se proto na tuto otázku zaměřili, neboť u trestného činu loupeže je možno takové souvislosti rozhodně předpokládat. Z našeho pohledu bylo možno celkem u 21 osob (tj. u 30,4 %) konstatovat, že se staly obětí loupeže v přímém vztahu k výkonu svého povolání. Šlo přitom zejména o prodáváče v obchodě (10 případů), pracovníky různých provozoven služeb (5 případů, a to řidič rozvážející pizzu, kadeřnice a pracovníci sběren sazky), obsluhu či jiné zaměstnance v barech, restauracích a kasinech (5 případů) a finanční účetní (jeden případ, kdy byla oběť vytipována v bance při výběru větší hotovosti). Je tedy zřejmé, že tyto případy se váží k určitému objektu, a nešlo tedy většinou o tradiční pouliční loupeže. Zaměstnání zbývajících obětí již s činem bezprostředně nesouviselo, nicméně uvedme, že celkem ve

---

³⁷ Srov. např. Kuchta, J., Válková, H. a kol. základy kriminologie a trestní politiky.1.vydání.Praha: C.H.Beck, 2005, s.158

12 případech se obětí stali žáci a studenti škol (z toho 4 žáci základní školy), v 5 případech důchodci a ve 4 případech nezaměstnaní.

Velmi významným z hlediska kriminogeneze může být fakt, zda je oběť v době spáchání loupeže pod vlivem alkoholu či drog (pachatel ji na základě toho může posuzovat jako vhodný cíl útoku, neboť například předpokládá snadnější překonání případného odporu). Pokud jde o alkohol, ze soudních spisů bylo možno vysledovat jeho vliv celkem u 13 osob (většina obětí uváděla mírnou podnapilost), vliv drog pak u jedné osoby. Podobně jsme ve spisech zkoumali vztah oběti a pachatele. Z našeho vzorku 69 obětí jich celkem 9 uvedlo, že se s pachatelem znaly již z dřívější doby, a to nejčastěji z restaurace (v 6 případech). Zbylé osoby (tedy drtivá většina) naopak uváděly, že se s pachatelem neznaly, nicméně v šesti případech byly pachatelem kontaktovány již před samotným loupežným útokem – jednalo se například o nabídku sexu, darování drogy či pozvání do restaurace.

S ohledem na faktory, připomínané výše, bývá v literatuře diskutována i otázka tzv. viktimologického zavinění (tedy vyjádření podílu „viny oběti“ na své vlastní viktimizaci)³⁸. V úvahu připadá tento jev pochopitelně i u trestného činu loupeže, kdy se poškozený může například chovat určitým způsobem neopatrně či lehkomylně (vpustí neznámé lidi do bytu, vychloubá se před cizími lidmi svým majetkem, uvede se do stavu snížené obranyschopnosti apod.). Na tuto otázku jsme se v našem vzorku pochopitelně zaměřili i my. Vše nasvědčuje tomu, že o určitém podílu oběti na vlastní viktimizaci bylo možno uvažovat celkem u 10 případů (tj. zhruba u 17 %). Většinou šlo přitom o situace, v nichž hrál značnou roli alkohol. Poškozený takto například vydatně popíjel před činem s pachatelem (3 případy), případně se ve stavu silné opilosti vyskytoval v pozdních nočních hodinách na osamělém místě (například opilý usnul na zastávce noční tramvaje), čímž k sobě pozornost pachatele připoutal (2 případy). Zbylé případy měly spíše charakter neopatrného chování oběti. Poškozený se tak například nechal vylákat na odlehlé místo za účelem poskytnutí sexuálních služeb (2 případy), pod slibem domluvení možnosti lákavého výdělků (1 případ) či pod slibem, že mu bude vrácen dříve ukradený mobil, na jehož

---

³⁸ Jak správně podotýká například Zapletal (Zapletal, J.: Kriminologie. Praha, PA ČR 1998, str. 76), v tomto směru je nutno mít vždy na paměti, že hovoříme-li o vině oběti, jde o obrazné vyjádření, nemající nic společného s trestněprávním zaviněním, které se vždy vztahuje k pachateli.

číslo se pachateli dovolal (1 případ). V jednom případě pak v loupež vyústily dlouhodobé styky poškozeného s kriminálně závadovými osobami a jeho zvyk zvat si do svého bytu i cizí lidi.

5.2. Poznatky o projednávání a rozhodování trestných činů loupeže získané z trestních spisů

5.2.1. Rozhodování soudů o vině, trestech a náhradě škody způsobené trestnou činností

a) Rozhodnutí o vině

Trestný čin loupeže podle § 234 TrZ je v trestním zákoně zařazen mezi trestné činy namířené proti svobodě člověka, a vyznačuje se zpravidla vysokým stupněm společenské nebezpečnosti. Typový stupeň nebezpečnosti je vyjádřen v trestní sazbě tohoto trestného činu, která obvodním soudům umožňuje jednat a rozhodnout pouze o trestném činu loupeže kvalifikovaném podle 1 odstavce § 234 TrZ. K projednání tohoto trestného činu ve druhém a ve třetím odstavci je v prvním stupni již příslušný Městský soud v Praze (§ 17 TrŘ).

Ustanovením o věcné příslušnosti je tedy dáno, že sledované **obvodní soudy** kvalifikovaly ve všech sledovaných případech jednání odsouzených jako trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ. Byl-li skutek spáchan společným jednáním dvou nebo více osob (ve spolupachatelství), byla tato skutečnost v některých rozsudcích vyjádřena vedle § 234 i vedením ustanovení § 9 odst. 2 TrZ. Ne vždy se spolupachatelé zúčastnili na loupeži stejnou měrou a zákon ani nevyžaduje, aby činnost všech spolupachatelů byla rovnocenná. Spolupachatelem loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ je i osoba, která svou přítomností při činu po předchozí domluvě zesiluje účinnost prováděného násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí (Bulletin NS č. 2/1980-12-I.).

V jednom případě bylo jednání posouzeno jako pomoc k trestnému činu loupeže podle § 10 odst. 1 písm. c) k § 234 odst. 1 TrZ. Odsouzená P. J. se pomoci podle výroku rozsudku dopustila tím, že na výzvu samostatně

stíhaného M.V. začala hledat v jeho batohu pistoli, kterou hrozil použít vůči poškozenému, pokud mu nevydá požadovanou věc. Podle odůvodnění rozsudku byla tato akce mezi oběma obžalovanými předem dohodnuta. Odsouzená svojí přítomností na místě i následným jednáním zvýšila účinnost pohrůžky vyslovené M.V., a vedla k následnému vydání věci poškozeným. Její jednání bylo objektivně i subjektivně složkou děje, které ve svém celku bylo loupeží, a v daném případě šlo spíše než o pomoc o spolupachatelství k trestnému činu loupeže podle § 9 odst. 2 TrZ, jak se uvádí v uvedeném stanovisku Nejvyššího soudu.

Za více skutků různých skutkových podstat (vícečinný souběh nestejnorodý) bylo obvodními soudy odsouzeno 9 pachatelů. Vedle trestného činu loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ byli 4 odsouzení uznáni vinnými i trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), d), e) TrZ, po dvou odsouzených trestnými činy maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. a) TrZ, nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 TrZ, a jeden byl uznán vinným trestným činem neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 249a odst. 1 TrZ.

Dalších 5 odsouzených bylo uznáno vinnými, že jedním skutkem naplnili více různých skutkových podstat trestných činů (jednočinný souběh nestejnorodý). Tento postup je v souladu s trestním zákonem (§ 3 odst. 1), když každý skutek má být zásadně posouzen podle všech zákonných ustanovení, která na něj dopadají, samozřejmě za předpokladu, že trestné činy nejsou v poměru speciality, subsidiarity, a nejde o faktickou konzumpci. Jednočinným souběhem je možno řádně vystihnout povahu trestného činu, stupeň nebezpečnosti jednání pachatele pro společnost, a je důvodem pro uložení úhrnného trestu, v něm by měla být tato skutečnost vyjádřena (§ 35 odst. 1 TrZ).

Obvodní soudy vedle trestného činu loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ u 3 pachatelů jejich jednání posoudily i jako trestný čin vydírání podle § 235 odst. 1, 2 písm. b), c) TrZ, když za použití pistole, nožem, vyhrůžkami a fyzickým napadením přinutili poškozeného podepsat směnku na částku 100.000,- Kč. Podle odůvodnění rozsudku použití přísnější kvalifikace u trestného činu vydírání je dáno skutečností, že uvedeného jednání se dopustili tři obžalovaní ve spolupachatelství, za použití pistole

a nože (u obou trestných činů je v právní větě výroku rozsudku správně uvedeno, že byly spáchány společným jednáním, ale v použitých zákonných ustanoveních není uvedeno ustanovení § 9 odst. 2 TrZ).

U zbývajících dvou odsouzených bylo jejich jednání posouzeno jako jednočinný souběh trestných činů loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ a neoprávněného držení platební karty podle § 249b TrZ. Obvinění při loupeži odcizili poškozenému nepřenositelnou platební kartu identifikovatelnou podle jména a čísla a tuto drželi až do doby, kdy ji při útěku před policií odhodili. Obžalobou byla tato část jednání obžalovaných kvalifikována jako trestný čin vydírání podle § 235 odst. 1 TrZ s odůvodněním, že poškozený byl držen na místě činu a pohrůzkou nucen prozradit PIN své platební karty. Odvolací soud se s tímto závěrem neztotožnil s odůvodněním, že šlo o jednání, které je součástí skutkového děje trestného činu loupeže, maximálně pak snahou o konzumaci zisku z tohoto trestného činu.

Jako dva trestné činy loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ posoudil obvodní soud jednání odsouzeného I.M., který se prvního útoku dopustil dne 13. 3. 2003 kolem 01,00 hod. a druhého útoku stejného dne kolem 01,30 hod. ve stejném obvodu Prahy tak, že společně s M. M. fyzicky napadli zde procházející poškozené J. F. a Z. B., kterým odcizili oděvní svršky, mobilní telefon a peněženku s finančním obnosem 1.930,- Kč a oběma poškozeným úderý pěstí a kopáním způsobili zranění v obličeji. Odvolací soud napadený rozsudek zrušil v celém rozsahu a v souladu s ustanovením § 89 odst. 3 TrZ uvedené jednání posoudil jako jeden pokračující trestný čin loupeže spáchaný dvěma dílčími útoky. Oba útoky byly nesporně vedeny jednotným záměrem, naplňovaly stejnou skutkovou podstatu trestného činu loupeže, a byly spojeny naprosto shodným způsobem provedení, bezprostřední blízkou souvislostí časovou i předmětem útoku.

Ve sledovaném vzorku trestních spisů z obvodních soudů v Praze byl pouze jeden pachatel pravomocně uznán vinným, že trestného činu loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ se dopustil jako zvlášť nebezpečný recidivista podle § 41 odst. 1 TrZ. Takto byl označen již v obžalobě a pochybení v právní kvalifikaci použité soudem prvního stupně neshledal ani odvolací soud. Při hodnocení předchozího odsouzení pachatele za zvlášť závažný úmyslný

restný čin soud přihlédl zejména k odsouzení rozsudkem Okresního soudu v Hradci Králové z roku 2001, kde byl mimo jiné shledán vinným spácháním restných činů znásilnění podle § 241 odst. 1 TrZ a vydírání podle § 235 odst. 1 TrZ, a byl mu uložen úhrnný nepodmíněný rest odnětí svobody v trvání tří let se zařazením do věznice s dozorem a dále rest propadnutí věci. Soud dále správně uvedl, že nemohl přehlédnout ani odsouzení Okresním soudem v Pardubicích z roku 1997 pro restný čin loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ, za který mu byl uložen souhrnný nepodmíněný rest odnětí svobody v trvání tří roků, který vykonal. Při hodnocení materiálního předpokladu zvláště nebezpečné recidivy, podle dovětku ustanovení § 41 odst. 1 TrZ, soud hodnotil zvláště skutečnost, že z posledního výkonu restu odnětí svobody z rozsudku z roku 2001 byl odsouzený podmíněně propuštěn dne 12. 6. 2002, byla mu stanovena zkušební doba do 12. 6. 2006, a již půl roku po podmíněném propuštění se dopouští znovu závažného úmyslného restného činu.

Byly zjištěny i případy, kdy názor na otázku, zda pachatel má být považován **za zvláště nebezpečného recidivistu** mezi orgány činnými v restním řízení (§ 12 odst. 1 TrŘ) nebyl jednotný, a to ani mezi soudy prvního stupně a Městským soudem jako soudem odvolacím.

Tak např. policejní orgán na „Záznamu o prostudování spisu“ upozornil obviněného ml. G.K., že bude nadále posuzován jako zvláště nebezpečný recidivista podle § 41 odst. 1 TrZ. Státní zástupce důvodně tuto právní kvalifikaci v obžalobě nepoužil, neboť nebyla splněna základní podmínka uvedená v § 41 odst. 1 TrZ, že pachatel již byl pro takový nebo jiný zvláště závažný restný čin potrestán. Potrestáním se rozumí alespoň částečný výkon restu odnětí svobody. V minulosti byl sice ml. G.K. pravomocně odsouzen pro restný čin loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ, ale byl mu uložen pouze podmíněný rest odnětí svobody za současného stanovení dohledu.

V další restní věci obvodní státní zástupkyně v obžalobě posoudila jednání obžalovaného jako restný čin loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ, spáchaný zvláště nebezpečným recidivistou dle § 41 odst. 1 TrZ. Z odůvodnění obžaloby lze zjistit pouze to, že této právní kvalifikace bylo použito, a že obžalovaný byl v minulosti 3 x soudně restán, převážně pro majetkovou restnou činnost, a to i násilného charakteru. Obvodní soud

jednání překvalifikoval na trestný čin vydírání podle § 235 odst. 1, 2 písm. b) TrZ. Odvolací soud k odvolání státního zástupce napadený rozsudek zrušil v celém rozsahu a obžalovaného uznal vinným trestným činem loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ. V odůvodnění rozsudku uvedl, že obžalovaný po formální stránce současně splnil veškeré zákonné předpoklady pro to, aby byl posouzen jako zvlášť nebezpečný recidivista ve smyslu § 41 odst. 1 TrZ. Tuto zpřísněnou právní kvalifikaci však odvolací soud nepoužil, neboť shledal, že pro její uplatnění nejsou dány materiální podmínky. Obžalovaný byl za předchozí trestný čin loupeže odsouzen již před poměrně dlouhou dobou - dne 11. 8. 1997 - a tehdy uložený trest odnětí svobody v trvání dvou let a osmi měsíců vykonal již dne 3. 11. 1999. Navíc v nyní posuzovaném případě nebylo použito násilí velké intenzity a též způsobená škody nebyla nikterak vysoká. Tyto okolnosti podle odvolacího soudu snižují nebezpečnost jednání obžalovaného do té míry, že po materiální stránce nedosahuje intenzity potřebné k jeho posouzení jako zvlášť nebezpečného recidivisty.

V souladu s podanou obžalobou obvodní soud posoudil jednání D. F. jako trestný čin loupeže spáchaný ve spolupachatelství zvlášť nebezpečným recidivistou podle § 234 odst. 1, § 9 odst. 2 a § 41 odst. 1 TrZ. Odvolací soud však vyslovil jiný právní názor, když při přezkoumání rozsudku napadeného odvoláním zjistil, že obžalovaného nelze považovat za zvlášť nebezpečného recidivistu. Obžalovaný byl sice rozsudkem Okresního soudu v Přerově v roce 2000 uznán vinným trestným činem loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ a odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání třiceti měsíců, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou a dále k trestu propadnutí věci. Příkaz k dodání do výkonu trestu odnětí svobody byl však realizován až po zadržení D. F. v souvislosti s nyní projednávanou trestnou činností. Obžalovaný sice v minulosti spáchal zvlášť závažný trestný čin, ale nebyl za něj dosud potrestán. Opět tedy nebyla splněna zákonná podmínka předchozího potrestání - alespoň částečný výkon trestu odnětí svobody před spácháním nové trestné činnosti.

Naopak Městský soud v Praze v odůvodnění rozsudku, jímž rozhodl o odvolání státního zástupce a obžalovaného J. Š., považuje za „velmi benevolentní“, pokud obvodní soud nezvažoval možnost posouzení obžalovaného jako zvlášť nebezpečného recidivisty podle § 41 odst. 1 TrZ. Ten se trestného činu dopustil ve zkušební době stanovené při podmíněném

propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, který mu byl uložen rovněž za trestný čin loupeže. V rozsudku uvedl, že stupeň společenské nebezpečnosti zde zvyšuje skutečnost, že obžalovaný jednal promyšleně, předstíral ruskou mluvu proto, aby umocnil strach poškozeného a ztížil svoji identifikaci, snažil se uplatit svědky a jednoho z nich úderem pistolí zranil v obličeji. Již obžaloba byla podána bez kvalifikace podle § 41 odst. 1 TrZ a obvodní soud se v odůvodnění rozsudku touto možností vůbec nezabýval, i když konstatoval, že obžalovaný se dopustil trestné činnosti shodného charakteru a v době podmíněného propuštění z výkonu trestu. Odvolací soud toto pochybení nemohl napravit, když státní zástupce podal odvolání pouze do výroku o trestu.

Součástí rozsudečného výroku o vině je i **právní věta**, jejímž obsahem je uvedení všech zákonných znaků, včetně těch, které odůvodňují určitou trestní sazbu (§ 120 odst. 3 TrŘ). Skutková zjištění obsažená ve skutkové větě jsou zde vyjádřena zákonnou terminologií - znaky základní i kvalifikované skutkové podstaty trestného činu. V právní větě je třeba citovat vždy všechny zákonné znaky odpovídající popisu skutku, jak jsou uvedeny v trestním zákoně. Je třeba zde přesně citovat i objektivní stránku trestného činu loupeže, která záleží v použití násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí, které slouží pachateli k překonání kladeného nebo očekávaného odporu napadené osoby.

Ve většině rozsudků byla právní věta v souladu s popisem objektivní stránky trestného činu loupeže ve skutkové větě. V některých případech však právní věta všechny popsání znaky neobsahovala. Tak např.:

Ve skutkové větě rozsudku obvodního soudu se uvádí, že obžalovaný P. S. „se snažil poškozenému vytrhnout z ruky mobilní telefon, chvíli se o něj s poškozeným přetahoval a poté, když mu pohrozil zabitím, poškozený ze strachu mobilní telefon pustil a on se jej zmocnil a odešel s ním“. V právní větě je uvedeno pouze zmocnění se cizí věci násilím a je zde pominuta výrazná pohrůžka bezprostředním násilím. V právní větě měly být vyjádřeny obě tyto formy objektivní stránky trestného činu. Stejně tak v dalších čtyřech trestních věcech bylo pominuto v právní větě vyjádřit, že trestný čin byl spáchán za použití násilí - údery pěstí, povalením na zem a taháním.

Za násilí ve smyslu § 234 odst. 1 TrZ soudy správně považovaly použití fyzické síly k překonání nebo zamezení kladeného nebo očekávaného odporu. Vytržení dámské kabelky a v jiném případě mobilního telefonu bylo kvalifikováno jako násilí, protože pachatelé cloumáním překonávali odpor napadeného (viz. R 19/1965).

Ve vzorku zkoumaných spisů byly zaznamenány rovněž případy, kdy v průběhu trestního stíhání docházelo mezi orgány činnými v trestním řízení k **rozdílným názorům na právní posouzení skutků**. Tak např.:

Obžalobou bylo jednání J. G. kvalifikováno jako trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ, kterého se měl dopustit tím, že společně s neztotožněným spolupachatelem pod pohrůzkou násilí přiměl poškozeného F. M. k vydání veškerých oděvních svršků, které měl na sobě, z těchto si pak ponechal brýle nepatrné hodnoty, hotovost 50,- Kč a léky poškozeného. Skutek naprosto shodně popsany ve výrokové části rozsudku byl obvodním soudem posouzen pouze jako trestný čin vydírání podle § 235 odst. 1 TrZ. Podle odůvodnění rozsudku obvodní soud „dospěl k závěru, že podmínky § 234 TrZ z pohledu intenzity jednání obžalovaného a ostatních skutkových okolností naplněny nebyly“. Jiné skutkové okolnosti, které by odůvodňovaly použitou právní kvalifikaci, nejsou ze spisu, a ani z odůvodnění rozsudku zjištělné. Státní zástupce proti rozsudku odvolání nepodal.

V daném případě je možno poukázat na dříve zmíněné judikáty č. R 55/1980 a R 39/1989, podle nichž nižší intenzita násilí pouze snižuje stupeň nebezpečnosti činu pro společnost, což lze vyjádřit při ukládání trestu. V žádném případě není možno prostřednictvím hodnocení materiálního znaku trestného činu zaměňovat jeho formální znaky za znaky jiné skutkové podstaty. Malá intenzita násilí nebo jeho bezprostřední pohrůžky nemůže být důvodem pro odmítnutí právní kvalifikace trestného činu loupeže, který je v poměru speciality k trestnému činu vydírání.

Rozsudkem obvodního soudu byli M. K. a V. V. uznáni vinnými, že v restauraci požadovali vydání finanční hotovosti pod pohrůzkou, že V. V. má u sebe zbraň, což pod oděvem naznačoval mířením na poškozeného, a M. K. mu bránil v opuštění toalet, kde ho držel za oděv, načež jim poškozený vydal částku 50,- Kč. Tím měli spáchat trestný čin loupeže podle

§ 234 odst. 1 TrZ. Odvolací soud ve veřejném zasedání podle § 259 odst. 3 TrŘ opakoval důkaz výpovědi poškozeného a dospěl k závěru, že tento skutkový děj byl soudem prvního stupně vadně vyhodnocen. Podle rozsudku odvolacího soudu byl poškozený na toaletě popsaným způsobem donucen, aby si došel vypůjčit částku 50,- Kč, a když toto učinil, tak ji v jiném prostoru restaurace předal obžalovanému V. V., který jej následoval. Ze strany obžalovaných podle rozsudku chyběla pohrůžka bezprostředního násilí, tedy pohrůžka takovým násilím, které má být vykonáno ihned, jestliže se napadený nepodrobí vůli útočníka. Oba obžalovaní věděli, že poškozený u sebe žádné peníze nemá, a ten jim je pod vlivem pohrůžky bezprostředního násilí sám ihned nevydal a ani vydat nemohl. Proto jednání obou obžalovaných odvolací soud kvalifikoval pouze jako trestný čin vydírání podle § 235 odst. 1 TrZ.

V další trestní věci obvodní soud na základě změny důkazní situace jednání obžalovaných E. N. a A. P. obžalobou kvalifikované jako trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ posoudil jako trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. d) TrZ. Poškozený měnil výpověď a nakonec připustil, že obžalovaní mu přímo nevyhrožovali, ani mu nebránili v pohybu, ale kam se „hnul“, tam šli za ním. Telefon mu vytrhli nečekaně a nešlo o nějaké přetahování. Z výpovědi svědků - policistů nebylo rovněž zjištěno, že by poškozený hovořil o nějakém vyhrožování nebo násilí ze strany obžalovaných. Podle odůvodnění rozsudku nelze z chování obžalovaných, zejména pak z jejich početní převahy usuzovat na nějakou pohrůžku bezprostředního násilí. Dle názoru soudu by se jednalo o pouhou domněnku. Obžaloba vycházela z tvrzení poškozeného, že odsouzení jej obstoupili, byli v početní převaze, a z toho dovodila pohrůžku bezprostředního násilí. K naplnění uvedeného znaku skutečně postačuje i konkludentní jednání (např. obstoupení napadeného, napřahování k úderu apod., z nichž vyplývá odhodlání použít násilí), je-li z něho a ostatních okolností zřejmé, že násilí se uskuteční ihned, nepodrobí-li se napadený vůli pachatele (R 1/1980).

Stejně tak v trestní věci V. M. a A. R. obvodní soud jejich jednání, obžalobou kvalifikované jako trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ, posoudil u obou jako trestný čin výtržnictví podle § 202 odst. 1 TrZ, a u V.M. i jako pokus trestného činu ublížení na zdraví podle § 8 odst. 1 k § 221 odst. 1 TrZ. U hlavního líčení nedošlo ke změně důkazní situace

oproti přípravnému řízení, když obžalovaní setrvali na svých původních výpovědích, čtyři předvolaní svědci se k hlavnímu líčení nedostavili a protokoly o jejich výpovědích byly se souhlasem státního zástupce a obou obžalovaných přečteny.

Důvody, které obvodní soud vedly k tomuto rozhodnutí, nelze zjistit ani z rozsudku. Místo odůvodnění je v něm uvedeno, že toto vzhledem k ustanovení § 314d odst. 3 TrŘ odpadá. Postup podle tohoto zákonného ustanovení je však možný pouze v řízení před samosoudcem za situace, kdy státní zástupce i obžalovaný se vzdali práva podat proti rozsudku odvolání. V daném případě však správně ve věci rozhodl senát obvodního soudu, a proto rozsudek měl obsahovat i odůvodnění (§ 120 odst. 1 písm. d) TrŘ) se všemi jeho náležitostmi (§ 125 TrŘ).

Lze se proto pouze domnívat, že obvodní soud zde zcela akceptoval obhajobu odsouzených, že popsaným jednáním požadovali pouze vrácení dokladů a peněz, které jim byly při jízdě v tramvaji poškozenými odcizeny. Obžalovaní se nedomáhali vydání cizí věci a proto nedošlo k naplnění jednoho ze základních znaků skutkové podstaty trestného činu loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ.

Ve sledovaném vzorku trestních spisů obvodních soudů pouze jedna věc, v níž byla podána obžaloba na Milana a Marii S. pro trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ, neskončila odsuzujícím rozsudkem. K žalovanému jednání mělo dojít již v roce 1994 tím, že oba obžalovaní společně s dalšími neztotožněnými osobami v prodejně obstoupili prodavačku, natlačili ji do rohu místnosti, kde ji drželi do doby než ostatní pachatelé z prodejny odcizili zboží v hodnotě 24.490,- Kč. Obvodní soud zde podle § 305 TrŘ konal řízení proti uprchlému.

V této trestní věci obvodní soud rozhodl v neveřejném zasedání, konaném při předběžném projednání obžaloby tak, že podle § 188 odst. 2 TrŘ z důvodů § 172 odst. 2 písm. a) TrŘ trestní stíhání Marie S. zastavil. Soud zde zjistil, že obžalovaná byla od posuzované trestné činnosti již čtyřikrát odsouzena k důrazným nepodmíněným trestům odnětí svobody v celkovém trvání 88 měsíců. V případě odsuzujícího rozsudku by přicházelo v úvahu upuštění od uloženo souhrnného trestu podle § 37 TrZ. Obžalovaný Milan S. byl podle § 226 písm. c) TrŘ zproštěn obžaloby.

Podle odůvodnění rozsudku neměl soud nezvratitelný důkaz k prokázání totožnosti obžalovaného jako pachatele. Obžaloba procesně upotřebitelný důkaz z přípravného řízení nepředložila a svědkyně ve své výpovědi před soudem, vzhledem ke značnému časovému odstupu, nemohla s jistotou určit totožnost obžalovaného.

Městský soud v Praze konal v prvním stupni (§ 17 TrŘ) řízení o závažnějších trestných činech loupeže, které podmiňovaly použití vyšší trestní sazby ve 2 a 3 odstavci § 234 TrZ. Z 10 odsouzených byli tři uznáni vinnými loupeží podle § 234 odst. 1, 2 písm. a), 3 TrZ, z toho dva dalším trestným činem podle § 234 odst. 1, 2 písm. a) TrZ, dva trestným činem podle § 234 odst. 1 a 3 TrZ, dva trestným činem podle § 234 odst. 1, 2 písm. b) TrZ, z toho jeden dalším trestným činem podle § 234 odst. 1 TrZ, jeden trestným činem 234 odst. 1, 2 písm. a) TrZ a dalším trestným činem podle § 234 odst. 1 TrZ, a konečně dva pachatelé byli uznáni vinnými trestným činem loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ.

Ve vícečinném souběhu s uvedenými trestnými činy byly podle rozsudků spáchány trestné činy maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. b) TrZ, padělání a pozměňování veřejné listiny podle § 176 odst. 1 TrZ, nedovolené ozbrojování podle § 185 odst. 1, 2 písm. a), b), 3 písm. a) TrZ, nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1, 2 písm. b) TrZ, trestného činu krádeže podle § 247 odst. 1 písm. a) TrZ a pomoci k trestnému činu krádeže podle § 10 odst. 1 písm. c) k § 247 odst. 1 písm. b), 2 TrZ. U šesti osob šlo o spolupachatelství ve smyslu ustanovení § 9 odst. 2 TrZ. V jednom případě Vrchní soud v Praze vytkl, že soud prvního stupně jednání dvou odsouzených nekvalifikoval jako spolupachatelství. V téže trestní věci Městský soud v Praze oproti obžalobě jednání obžalovaných neposoudil jako dílčí útok pokračujícího trestného činu, ale jako samostatný trestný čin.

Odsouzení Z. CH., V. K., V. M. a R. P.-P. trestný čin loupeže spáchali jako členové organizované skupiny podle § 234 odst. 2 písm. a) TrZ. Vrchní soud v Praze v odůvodnění rozsudku uvedl, že pojem „člen organizované skupiny“ není v samostatném ustanovení nebo výkladových pravidlech trestního zákona uveden, a při rozhodování se vychází z uznávané soudní praxe. Vrchní soud se touto otázkou podrobně zabýval a dospěl k následujícím závěrům: „Za organizovanou skupinu je třeba považovat

takové seskupení více osob, pro něž je m.j. charakteristická plánovitost a soustavnost, což zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení činu, čímž je přímo úměrně zvyšována i společenská nebezpečnost takového činu. Organizovaná skupina je vlastně kvalifikovaným případem spolupachatelství, mající ráz součinnosti vyššího stupně, zvyšující společenskou nebezpečnost. Od klasického spolupachatelství se tak liší větší akceschopností. Charakter organizovanosti více osob tak umožňuje páchání trestné činnosti snáze, jistěji a ve větším rozsahu. Jak již bylo konstatováno, nemusí mít trvalejší charakter. Pokud jde o členy, postačí, že se do skupiny fakticky včlenili, a může jít o zcela nahodilé spolčení“. Dále Vrchní soud v odůvodnění rozsudku uvedl, že v daném případě po vyhodnocení všech okolností lze konstatovat, že nebyly naplněny pouze formální okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, ale i materiální předpoklad, tj. podstatně zvýšený stupeň nebezpečnosti činu pro společnost.

Další okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 234 odst. 1, 2 písm. b) TrZ bylo v této trestní věci způsobení značné škody. Jednání se odsouzený CH. M. E. dopustil tím, že společně s dalšími dvěma neztotožněnými spolupachateli vnikli do prodejny elektroniky, pod pohrůžkou použití střelné zbraně donutili dva zaměstnance prodejny lehnout na zem, spoutali je lepicí páskou a z prodejny odcizili finanční částku 97.000,- Kč a zboží. Způsobili celkovou škodu ve výši 1.562.454,- Kč.

Podle stejného ustanovení, tedy § 234 odst. 1, 2 písm. b) TrZ byl odsouzen V.G. V jeho případě přísnější právní kvalifikaci odůvodnilo způsobení těžké újmy na zdraví. Údery pěstí do obličeje a kopáním způsobil poškozenému při loupežném napadení v baru zlomeninu nosu, pohmoždění obličeje a levé poloviny hrudníku, dále trhlinu sleziny, která musela být poškozenému následně operačně odebrána. Podle znalce šlo o poranění velmi vážné a život poškozeného byl ohrožen.

Výše škody způsobená trestnou činností byla při splnění podmínek § 88 TrZ důvodem u shora uvedených odsouzených Z.CH., V.K. a R.P.-P. i pro nejprísnejší právní kvalifikaci podle odst. 3 § 234 TrZ. Tito odsouzení jako členové organizované skupiny (odst. 2 písm. a) donutili namířenou pistolí a fyzickým násilím manažera Casina M. k vydání klíčů a k podání informací o provozu casina, zejména zabezpečení pokladen a trezorů. Pracovníky casina stejným způsobem donutili k vypnutí bezpečnostního

kamerového systému a otevření trezorů. Poté je donutili lehnout na zem, kde je spoutali kovovými pouty, přes obličej jim přehodili oděvy a zmocnili se finančních prostředků ve výši 5.582.439,61 Kč ke škodě Casina M. a věci v celkové hodnotě 69.333,- Kč ke škodě A. G.

Smrtelný následek trestného činu loupeže byl důvodem pro odsouzení M. K. a G. L. podle § 234 odst. 1, 3 a § 9 odst. 2 TrZ. Skutek spočíval v tom, že obě odsouzené po předchozí domluvě v baru kontaktovaly občana Irské republiky, odjely s ním na odlehlé místo, kde mu v nestřeženém okamžiku M. K. nalila do piva roztok Rohypnolu, a jakmile usnul, odcizila mu z kapsy peněženku, zahraniční telefonní kartu a hotovost ve výši 8.000,- Kč. Příčinou smrti poškozeného bylo zjištěno bezvědomí s následnou dechovou nedostatečností s rozvojem otoku mozku a plic, který způsobila intoxikace alkoholem a Rohypnolem. Podle odůvodnění usnesení odvolacího soudu obžalované za použití násilí (lstí), uměle pomocí hypnotik, ve zjištěném úmyslu uspaly poškozeného a poté mu odcizily uvedené věci. K subjektivní stránce odvolací soud uvedl, že obžalované měly zkušenosti s lékem Rohypnol a musely, buď na základě poučení lékařů nebo alespoň z přibalených letáček znát účinky tohoto léku. Obě obžalované tedy věděly, že jejich jednáním může dojít k těžšímu následku, a pokud spoléhaly na to, že se tak nestane, neměly k tomu přiměřené důvody. K naplnění pojmu spolupachatelství podle § 9 odst. 2 TrZ postačuje, že obžalovaná G. L. svou přítomností po předchozí dohodě zesilovala účinnost prováděného násilí.

Dva odsouzené uznal Městský soud v Praze vinnými spácháním trestných činů loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ, k jejichž projednání je podle § 16 TrŘ příslušný okresní (obvodní) soud. V prvním případě již Městské státní zastupitelství v Praze podalo obžalobu Městskému soudu v Praze, když jednání O.B. posoudilo jako trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1, 2 písm. a) TrZ. Loupeže se podle obžaloby O.B. dopustil po vzájemné dohodě s dalšími třemi, dosud neztotožněnými rusky hovořícími muži, tedy jako člen organizované skupiny. Městský soud v Praze se však s touto právní kvalifikací neztotožnil. V odůvodnění rozsudku uvedl, že bylo prokázáno pouze to, že O. B. se jako spolupachatel účastnil na loupežném přepadení. Jelikož v daném případě ostatní pachatelé zůstali neznámí, nebylo prokázáno, jak zněla dohoda mezi nimi, zda šlo o předem naplánovanou akci nebo první dva účastníci vzhledem k vývoji situace požádali O. B.

o pomoc ad hoc. Nebylo tedy prokázáno, že loupež byla spáchána členy organizované skupiny a nebylo možno obžalovaného uznat vinným kvalifikovanou skutkovou podstatou dle § 234 odst. 1, 2 písm. a) TrZ.

Ve druhém případě bylo již v obžalobě jednání odsouzeného D. A. kvalifikováno jako trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ. Společná obžaloba byla podána i na odsouzeného P. D. a jeho žalovaný trestný čin ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, 3 TrZ určoval k projednání v prvním stupni věcnou příslušnost Městského soudu v Praze.

Jako zvlášť nebezpečný recidivista podle § 41 odst. 1 TrZ byl odsouzen V. G. za dva trestné činy loupeže podle § 234 odst. 1 a § 234 odst. 1, 2 písm. b) TrZ. Při hodnocení předchozího odsouzení pachatele za zvlášť závažný úmyslný trestný čin Městský soud přihlížel k odsouzení z roku 1999, kdy byl uznán vinným mj. i pro trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ, a byl mu uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 3 roků a 6 měsíců, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou. Z uvedeného výkonu trestu odnětí svobody byl odsouzený podmíněně propuštěn v roce 2001, přičemž zkušební doba byla stanovena na 5 let. Krátce po svém propuštění a ve zkušební době odsouzený opětovně začal páchat trestnou činnost a opakovaně i trestný čin loupeže. V odůvodnění rozsudku byly řádně vyhodnoceny formální i materiální podmínky zvlášť nebezpečné recidivy.

Ve skupinové trestní věci, kde bylo rozhodováno o celkem sedmi skutcích, na spáchání kterých se v různé míře podílelo nebo mělo podílet celkem šest obžalovaných cizinců, byli V. M., R. Y. a R. P.-P. zčásti zproštěni obžaloby z účasti na spáchání trestných činů loupeže podle § 9 odst. 2 k § 234 odst. 1, 2 písm. a), 3, § 234 odst. 1, 2 písm. a) a § 234 odst. 1 TrZ. Zprošťujícím výrokem bylo rozhodnuto podle ustanovení § 226 písm. c) TrŘ, neboť nebylo prokázáno, že tito obžalovaní se společně s dalšími podíleli na spáchání skutků. U V. M. o zproštění z trestného činu loupeže podle § 9 odst. 2 k § 234 odst. 1 TrZ rozhodl až Vrchní soud v Praze na základě jeho odvolání. V podstatě stejným důvodem zproštění u všech obžalovaných byl výsledek provedené rekognice, který buď nebyl dostatečně průkazný, nebo šlo podle rozsudku o důkaz nepoužitelný, který nemohl vést k nepochybnému určení osoby pachatele. Oběma soudy zde

byla v plné míře uplatněna zásada in dubio pro reo - pokud nelze odstranit pochybnosti, je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného (obžalovaného).

b) Rozhodnutí o trestech, ochranných opatřeních a náhradě škody

Účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzeným v dalším páčání trestné činnosti a vychovat je k tomu, aby vedli řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti (§ 23 odst. 1 TrZ). Při stanovení druhu trestu a jeho výměry přihlédné soud ke stupni nebezpečnosti trestného činu pro společnost, k možnosti nápravy a poměrům pachatele (§ 31 odst. 1 TrZ).

Obecně lze konstatovat, že obvodní soudy i Městský soud v Praze ve vzorku trestních spisů, který jsme měli k dispozici, ukládaly pachatelům trestného činu loupeže tresty, které co do druhu i jejich výměry v rámci zákonných trestních sazeb stanovených v jednotlivých odstavcích ustanovení § 234 TrZ dostatečně odpovídaly uvedeným hlediskům rozhodným pro ukládání trestu.

Pouze v jednom případě obvodní soud uložil odsouzenému nepodmíněný trest odnětí svobody, který byl v rozporu s příslušnými ustanoveními trestního zákona. Odsouzenému R.M., který byl uznán vinným spácháním trestného činu loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ, kterého se dopustil jako zvláště nebezpečný recidivista ve smyslu § 41 odst. 1 TrZ, ve spolupachatelství dle § 9 odst. 2 TrZ, byl uložen za použití § 42 odst. 1 TrZ nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání sedmi a půl roku, pro jehož výkon byl podle § 39a) odst. 2 písm. d) TrZ zařazen do věznice s ostrahou. Zvýšená trestní sazba podle § 42 odst. 1 TrZ u trestného činu loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ je však v rozpětí od sedmi let a osmi měsíců do třinácti let a čtyř měsíců. Odsouzenému byl tedy uložen trest odnětí svobody pod dolní hranici zvýšené trestní sazby. K odvolání obvodní státní zástupkyně byl tento nezákonný trest odvolacím soudem zrušen a odsouzenému byl nově uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání osmi let se stejným zařazením odsouzeného pro jeho výkon.

Nepodmíněné tresty odnětí svobody uložené obvodními soudy a Městským soudem v Praze za trestný čin loupeže podle § 234 TrZ:

Výše uloženého TrestuOS NEPO	do 2 roků	do 3 roků	do 4 roků	do 5 roků	do 6 roků	do 7 roků	do 8 roků	do 9 roků	do 10 roků	do 11 roků	do 12 roků	do 13 roků
§ 234 odst. 1	15	9	8	2	2							
§ 234 odst. 2						1	1			1		
§ 234 odst. 3									2	1	1	1
C e l k e m	15	9	8	2	2	1	1		2	2	1	1

Za trestný čin loupeže bylo soudy odsouzeno celkem 65 osob. Z toho 45 (69,2 %) odsouzeným byly uloženy nepodmíněné tresty odnětí svobody a 20 (30,8 %) odsouzeným byly uloženy tresty alternativní, které nejsou spojeny s odnětím svobody. U trestného činu loupeže kvalifikovaného podle § 234 odst. 2 a 3 TrZ dolní hranice zákonné trestní sazby ani neumožňovala uložení jiného než nepodmíněného trestu odnětí svobody.

Podle uvedené tabulky byly podle základní i kvalifikované skutkové podstaty trestného činu loupeže ukládány **nepodmíněné tresty odnětí svobody** nejvíce na dolních hranicích zákonných trestních sazeb a v jejich dolních polovinách. U trestného činu loupeže kvalifikovaného podle § 234 odst. 1 TrZ bylo na samé dolní hranici trestní sazby uloženo 41,7 % a dalších 58,3 % nepodmíněných trestů odnětí svobody bylo uloženo v dolní polovině sazby.

Městský soud v Praze ve zkoumaném vzorku spisů uložil všem deseti pachatelům odsouzeným za trestný čin loupeže nepodmíněné tresty odnětí svobody, a to i v případech dvou odsouzených, kde v průběhu soudního řízení došlo ke změně v právním posouzení skutku z kvalifikované na základní skutkovou podstatu podle § 234 odst. 1 TrZ.

Nejpřísnější trest odnětí svobody ve výši dvanáct a půl roku s výkonem ve věznici se zvýšenou ostrahou byl uložen jako trest souhrnný podle § 35 odst. 2 TrZ odsouzenému Z.CH. za rozsáhlou trestnou činnost podle nejpřísnější právní kvalifikace § 234 odst. 3 TrZ. Odsouzený se dopustil trestné činnosti jako člen organizované skupiny, loupežemi způsobil mnohamilionovou škodu a dopustil se i trestných činů nedovoleného ozbrojování podle § 185 odst. 1, 2 písm. a), b), 3 písm. a) TrZ, pomoci k trestnému činu krádeže podle § 10 odst. 1 písm. c) k § 247 odst. 1 b, 2 TrZ a padělání a pozměňování veřejné listiny podle § 176 odst. 1 TrZ. Vrchní soud v Praze k odvolání odsouzeného snížil původně uložený nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání patnácti roků. V odůvodnění rozsudku odvolací soud uvedl, že celkem způsobená škoda u trestného činu loupeže výrazněji nepřevyšuje dolní hranici škody velkého rozsahu (§ 89 odst. 11 TrZ), zejména však proto, že žádnému z poškozených nebyla způsobena smrt nebo těžká újma na zdraví. Ze stejných důvodů snížil Vrchní soud v Praze spoluodsouzenému V. K. původně uložený nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání čtrnácti let na jedenáct a půl roku, s výkonem trestu ve věznici se zvýšenou ostrahou.

Nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání jedenácti let s výkonem ve věznici se zvýšenou ostrahou (§ 39a odst. 2 písm.d) TrZ) uložil městský soud odsouzenému V. G. Za trestné činy loupeže podle § 234 odst. 1, 2 písm. b) a § 234 odst. 1 TrZ, kterých se dopustil jako zvláště nebezpečný recidivista podle § 41 odst. 1 TrZ, a dále za trestné činy nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1, 2 písm. b) TrZ a krádeže podle § 247 odst. 1 písm. a) TrZ. Trest byl ukládán jako souhrnný podle § 35 odst. 2 TrZ a ve zvýšené trestní sazbě podle § 42 odst. 1 TrZ od deseti do patnácti let (v rozsudku mylně uveden odst. 1 § 42 TrZ). Při ukládání trestu soud správně přihlédl k trestní minulosti odsouzeného, který stál před soudem již vícekrát, přičemž vždy se jednalo o trestnou činnost násilného a majetkového charakteru. Stupeň nebezpečnosti činu pro společnost je zvyšován intenzitou provedeného útoku proti poškozenému J. K., kterému způsobil těžké zranění, a spácháním celkem čtyř trestných činů. Trestné činnosti se začal dopouštět bezprostředně po svém propuštění z posledního výkonu trestu odnětí svobody a ve zkušební době. Odsouzený nepracoval, řadu let zneužíval návykové látky a alkohol, a prostředky k obživě si opatroval trestnou činností.

Obvodní soudy za trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ uložily nepodmíněný trest odnětí svobody 35 (63,6 %) odsouzeným, z toho dvěma mladistvým.

Nejpřísnější nepodmíněný trest odnětí svobody byl uložen R. M., který byl odsouzen jako zvlášť nebezpečný recidivista ve smyslu § 41 odst. 1 TrZ k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání osmi roků s výkonem ve věznici se zvýšenou ostrahou. Jde o shora uvedenou trestní věc, kde pochybení obvodního soudu spočívající v uložení trestu mimo zvýšenou trestní sazbu napravil Městský soud v Praze.

Dalším dvěma odsouzeným uložily obvodní soudy nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání šesti roků s výkonem ve věznici s ostrahou. V případě odsouzeného M. S. byl ukládán trest souhrnný podle § 35 odst. 2 TrZ za současného zrušení trestu odnětí svobody v trvání dvou roků, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu tří roků, který byl odsouzenému uložen rovněž jako trest souhrnný, mj. i za trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ. K odvolání státního zástupce Městský soud v Praze trest doplnil o trest zákazu pobytu na území hl.m. Prahy na dobu 3 roků, a dále jím namítanou nízkou výměru uloženého trestu odnětí svobody odmítl. Výše uloženého trestu podle odvolacího soudu dostatečně vyjadřuje vysokou společenskou nebezpečnost jednání odsouzeného, který se v krátké době dopustil dvou trestných činů loupeže, a v projednávaném případě neváhal oloupat poškozeného v tramvaji a za použití nože. Loupež odsouzený spáchal s nepřičetným společníkem, před zraky ostatních cestujících a s naprostou samozřejmostí počítal s tím, že u ostatních spolucestujících vzbudí obavy a ti nezasáhnou.

U odsouzeného J. Š. Městský soud v Praze zrušil napadený rozsudek ve výroku o trestu odnětí svobody v trvání čtyř roků a ve způsobu jeho výkonu, a nově odsouzenému uložil za trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání šesti roků, pro jehož výkon jej zařadil do věznice s ostrahou. Odsouzenému přitěžoval způsob provedení činu a společenskou nebezpečnost trestného činu podstatně zvyšovala i skutečnost, že odsouzený v době spáchání trestného činu se nacházel ve lhůtě stanovené při podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, který mu byl uložen rovněž za trestný čin loupeže.

Ne vždy však mohl odvolací soud napravit výrok o trestu v rozsudku obvodního soudu tak, jako ve shora uvedeném případě. Tak např. odsouzenému P. K. byl rozsudkem obvodního soudu za trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1 a § 35 odst. 2 TrZ uložen souhrnný nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání tří roků, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou. Současně byl zrušen výrok o nepodmíněném trestu odnětí svobody v trvání pěti měsíců, jakož i další rozhodnutí na zrušený výrok navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Usnesením Městského soudu v Praze bylo odvolání odsouzeného podle § 256 TrŘ zamítnuto. Tento soud označil trest odnětí svobody uložený odsouzenému za nepřiměřeně mírný, neodpovídající skutečnosti, že odsouzený byl v minulosti pro svá protispolečenská jednání 22 x souzen, mj. v roce 1996 i pro trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ, kdy mu byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání čtyř roků, který vykonal. V závěru odůvodnění svého usnesení Městský soud v Praze uvedl, že toto pochybení soudu prvního stupně nemohl napravit vzhledem k tomu, že státní zástupce nepodal odvolání v neprospěch odsouzeného.

U nepodmíněných trestů odnětí svobody je zařazení odsouzeného pro výkon trestu do konkrétního základního **typu věznice** neoddělitelnou součástí výroku rozsudku, jímž byl tento trest uložen (§ 122 odst. 1 TrŘ). Smyslem diferenciací výkonu trestu je jeho další individualizace a při výběru typu věznice se soud řídí hledisky uvedenými v ustanoveních § 39a odst. 2 a 3 TrZ. Z celkového počtu 45 odsouzených obvodními i Městským soudem v Praze k nepodmíněným trestům odnětí svobody bylo 14 (31,1 %) odsouzených zařazeno pro výkon trestu do věznice s dozorem, 25 (55,6 %) do věznice s ostrahou a 6 (13,3 %) odsouzených bylo zařazeno do věznice se zvýšenou ostrahou.

Dva mladiství byli pro výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody zařazeni podle § 81 odst. 1 TrZ za použití § 39a odst. 2 písm. b) TrZ do zvláštní věznice nebo oddělení s dozorem (rozhodováno před nabytím účinnosti zák.č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže).

Městský soud v Praze k odvolání odsouzeného L. P. zrušil v napadeném rozsudku výrok o trestu a způsobu jeho výkonu, a podle § 39a odst. 3 TrZ jej pro výkon uloženého nepodmíněného trestu odnětí svobody v trvání tří a půl roku zařadil do věznice s dozorem (původně věznice

s ostrahou). Zařazení odsouzeného do věznice s mírnějším režimem odůvodnil tím, že odsouzený dosud nebyl ve výkonu trestu odnětí svobody, nejedná se u něj o zvláště kriminálně narušenou závadovou osobu a odvolací soud má rovněž za to, že jeho náprava bude lépe zaručena ve věznici s dozorem, ačkoliv s ohledem na výši trestu by měl být správně zařazen podle § 39a odst. 2 písm.c) TrZ do věznice s ostrahou. U jiných odsouzených soudy již ustanovení § 39a odst. 3 TrZ neaplikovaly.

Trest odnětí svobody je univerzálním trestem, který lze uložit za každý trestný čin a kterémukoli pachateli, a je možno vedle něj uložit jakýkoli jiný druh trestu uvedený v ustanovení § 27 TrZ, kromě trestu obecně prospěšných prací. Zároveň je však trestem nejpřísnějším, který má být ukládán pouze v případech, kdy mírnějšími druhy trestu, nespojenými s odnětím svobody, nelze dosáhnout splnění účelu trestu nebo v případech nejzávažnějších trestných činů, kdy je tento trest jedinou sankcí. Dolní hranice zákonné trestní sazby umožňovala obvodním soudům v odůvodněných případech uložit i pachatelům trestného činu loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ jiný než nepodmíněný trest odnětí svobody.

Kromě jednoho případu šlo vždy o **podmíněné odsouzení**. Uplatnění podmíněného odsouzení podle § 58 až 60 TrZ a podmíněného odsouzení s dohledem podle §60a a § 60b TrZ, které je novějším institutem zavedeným do trestního práva jeho novelou provedenou zák. č. 253/1997 Sb., představuje významný a často využívaný druh trestu a důležitou alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.

Podmíněný trest odnětí svobody uložily obvodní soudy 19 odsouzeným, z toho dvěma mladistvým. Podle § 58 odst. 1 TrZ byl uložen 13 odsouzeným a podle § 60a TrZ (s dohledem) byl uložen 6 odsouzeným.

Trest odnětí svobody, jehož výkon byl podmíněně odložen **bez dohledu**, byl obvodními soudy ve zkoumaných případech převážně uložen v jeho maximálně přípustné výměře dvou roků. Pouze dvěma mladistvým odsouzeným byl uložen tento trest v nižší výměře, jednomu v trvání jednoho roku a dalšímu ve výměře 14 měsíců.

Zkušební doba podle § 59 odst. 1 TrZ byla podmíněně odsouzeným stanovena v rozmezí od dvou do čtyř roků.

U dvou odsouzených obvodní soudy podle odůvodnění rozsudků při ukládání podmíněného trestu přihlédly k tomu, že pachatelé spáchali trestný čin ve stavu **zmenšené přičetnosti** ve smyslu § 32 odst. 1 TrZ, kterou si, a to ani z nedbalosti, nepřivodili vlivem návykové látky. U odsouzené B. B. byla důvodem zmenšené přičetnosti vrozená porucha intelektu ve smyslu lehké mentální retardace a porucha osobnosti. V důsledku jejich působení byly v době páchání trestných činů její schopnosti rozpoznat společenskou nebezpečnost svého jednání a toto jednání ovládat podstatně sníženy, nebyly však vymizelé, a ani se vymizení blíží.

U druhého odsouzeného P. Č., kde soud při stanovení druhu trestu a jeho výměry přihlédl ke stavu zmenšené přičetnosti, podle znaleckého posudku z oboru psychiatrie bylo potvrzeno patologické hráčství se závislostí na hře. V době spáchání trestného činu byly schopnosti odsouzeného rozpoznat společenskou nebezpečnost svého jednání a toto jednání dále ovládat podstatně sníženy, a to měrou forenzně podstatnou. Znalec nenavrhl ochranné léčebné opatření. Odsouzený ke spáchané trestné činnosti uvedl, že na hracích automatech prohrál větší obnos peněz, které se loupeží v herně snažil získat zpět.

Tomuto odsouzenému byla podle § 59 odst. 2 TrZ uložena **přiměřená povinnost** „podrobit se v průběhu zkušební doby ochrannému ambulantnímu léčení zaměřenému na patologické hráčství“. Jde o nepřesnou formulaci povinnosti stanovené odsouzenému. Podle § 26 odst. 4 písm. c) TrZ, kde je tato povinnost konkretizována, je možno uložit léčení závislosti, které není ochranným léčením podle tohoto zákona. Toto ustanovení doplňuje institut povinného ochranného léčení podle § 72 TrZ.

V dalších případech podmíněného odsouzení, včetně podmíněného odsouzení s dohledem, nebylo zjištěno uložení přiměřených omezení a přiměřených povinností podle § 59 odst. 2 TrZ a § 60a odst. 3 TrZ. Nebylo využito ani možnosti ve vhodných případech uložit odsouzenému, aby podle svých sil nahradil škodu způsobenou trestnou činností.

Uložený podmíněný trest odnětí svobody považoval za zcela neadekvátní vzhledem ke způsobu provedení útoku obvodní zástupce, který podal neúspěšné odvolání v neprospěch obžalovaného pouze do výroku o trestu, který byl uložen J. Š. v trvání dvou roků na zkušební dobu čtyř

roků za trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ. Podle skutkových zjištění obvodního soudu se J. Š. trestného činu dopustil tím, že v prodejně večerka chytil zepředu majitelku prodejny, ke krku jí přiložil kuchyňský nůž, nutil ji k odchodu do zadní místnosti s tím, že si vezme co chce, a když poškozená začala křičet, strhl jí z krku řetízky a z ucha náušnici. I obhájce obžalovaného v závěrečné řeči dal pouze na zvážení uložení podmíněného trestu za současného uložení probačního dohledu.

Podmíněné odsouzení s dohledem je další významnou alternativou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Oproti podmíněnému odsouzení bez dohledu umožňuje pachateli podmíněně odložit výkon trestu odnětí svobody nepřevyšujícího tři léta. Vyslovením dohledu nad pachatelem trestného činu se prohlubuje sledování a kontrola chování pachatele, a současně je mu poskytováno odborné vedení a pomoc s cílem zajistit, aby v budoucnu vedl řádný život (§ 26a odst. 2 TrZ).

Za trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ byl tento trest uložen šesti odsouzeným. U pěti odsouzených byl trest odnětí svobody vyměřen v maximální zákonem přípustné výměře tří roků a u jednoho v délce dvou roků. Zkušební doba, která je spjata s výkonem dohledu, byla u tří odsouzených stanovena na dobu čtyř roků, u dvou na dobu tří roků a u jednoho na dobu pěti roků. Jde o přísnější druh podmíněného odsouzení, a proto délka uloženého trestu i zkušební doby jsou poněkud vyšší než u podmíněného odsouzení bez dohledu.

Vyslovení dohledu nad pachatelem je obligatorní součástí výroku rozsudku o podmíněném odsouzení podle § 60a odst. 1 TrZ (§ 122 odst. 1 TrŘ). Ve výrocích soudů o vyslovení dohledu nad odsouzeným byly zjištěny určité nedostatky. Nepřesně bylo např. v rozsudku obvodního soudu uvedeno, že výkon trestu odnětí svobody byl podmíněně odložen pouze podle ustanovení § 58 odst. 1 TrZ a dohled stanoven podle § 26a TrZ, když pro tyto případy má trestní zákon speciální ustanovení § 60a.

Výčet povinností pachatele uvedených v § 26b odst. 1 písm. a) až d) TrZ je taxativní a soud je může v potřebné míře pouze konkretizovat tak, aby byly srozumitelné, vykonatelné a daly se kontrolovat. Takovou konkretizaci jsme zaznamenali pouze v jednom rozsudku, kde byl výrok o uložení dohledu blíže specifikován tak, „že obžalovaný bude nejméně

jedenkrát měsíčně dokladovat pracovníkovi příslušné probační a mediační služby dle místa bydliště způsob obživy a zdroj příjmu“. Povinnosti stanovené odsouzenému v ustanovení § 26 písm. b) TrZ zde byly doplněny stanovením lhůty, v níž se má odsouzený dostavovat k probačnímu úředníkovi.

Podle § 122 odst. 1 TrŘ musí být z výroku rozsudku o trestu zřejmé, zda dohled má být vykonáván v obecném rozsahu stanoveném trestním zákonem. Obsahem výroku o uložení dohledu by tedy mělo být určení jeho rozsahu uvedením ustanovení § 26b TrZ, včetně jeho případné konkretizace, nebo vedle něj pachateli uložených dalších předmětných omezení nebo povinností. Kromě shora uvedeného rozsudku v dalších rozsudečných výrocích rozsah dohledu nebyl takto vymezen.

Stejnou pozornost je nutno v případě uložení dohledu věnovat jeho odůvodnění v rozsudku. Pokud rozsudek obsahuje odůvodnění, každý jeho výrok, tedy i výrok o uložení dohledu, musí být řádně a přesvědčivě odůvodněn. Stanovení dohledu je vcelku novým institutem, se kterým se odsouzení většinou prvně setkávají a nemají přesnou představu o jeho obsahu a povinnostech, které pro ně z jeho uložení vyplývají. Podrobné rozvedení práv a povinností, kterým se musí odsouzený podrobit, by tedy mělo být nezbytnou součástí odůvodnění rozsudku, tak jako upozornění na následky při jejich neplnění nebo porušování.

Jako příklad odůvodnění rozsudku, které vcelku splňuje uvedené požadavky, možno uvést: „Soud stanovil dohled za účelem výchovného působení na obžalovaného s tím, že tento bude jedenkrát měsíčně dokladovat pracovníkovi Probační a mediační služby způsob obživy a zdroj příjmů. Pravidelný kontakt s pracovníkem probační a mediační služby, který bude sledovat chování obžalovaného a odborně jej vést k tomu, aby vedl řádný život, je podle názoru soudu dostatečným výchovným prostředkem a zároveň zárukou prevence před pácháním další trestné činnosti. Způsobem svého života má obžalovaný možnost prokázat, že takovýto trest je pro jeho nápravu dostatečný. Pokud by se však ve zkušební době dostal do konfliktu se zákonem, bude třeba nařídit výkon uloženého trestu odnětí svobody“. Bylo však v daném případě vhodné uváděný konflikt se zákonem specifikovat i na porušení nebo neplnění podmínek dohledu.

V další trestní věci se odůvodnění rozsudku omezilo na poučení, že „obžalovaní se budou muset také podrobit výkonu dohledu podle stanovených podmínek projednaných s probační službou soudu“. Odůvodnění zbývajících rozsudků se omezila pouze na konstatování, že dohled byl uložen, a dále např., „že jím byl zdůrazněn výchovný charakter trestu, v rámci něhož má soud nejen možnost intenzivněji sledovat chování pachatele ve zkušební době, ale zároveň poskytovat potřebnou péči a pomoc“.

Trest **obecně prospěšné práce** ve výměře 200 hodin (§ 45 odst. 1 a § 45a odst. 1 TrZ) byl uložen odsouzené P. J. za pomoc ke spáchání trestného činu loupeže podle § 10 odst. 1 písm. c) k § 234 odst. 1 TrZ. Podle odůvodnění rozsudku byl ve věci vypracován znalecký psychiatrický posudek, a z něj bylo zjištěno, že obžalovaná v době spáchání trestné činnosti netrpěla žádnou duševní poruchou ani chorobou, jedná se o osobu nezdrženlivou se závislostí na zneužívání návykových látek, zejména metamfetaminu. K osobě obžalované bylo zjištěno, že v místě bydliště má dobrou pověst a nebyla projednávána pro žádný přestupek. V minulosti byla třikrát soudně trestána, naposledy zdejším soudem v roce 2002, kdy bylo upuštěno od uložení souhrnného trestu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody za majetkovou trestnou činnost. Trest odnětí svobody vykonala dne 29.6.2002. Tato zjištění obvodní soud uzavírá ve vztahu k ukládanému trestu tak, že „s ohledem na tyto okolnosti případu soud uložil obžalované ještě výchovný trest ve výměře 200 hodin“ (není uveden název trestu).

Tento trest není v souladu se zákonem. Základní zákonnou podmínkou pro uložení trestu obecně prospěšných prací uvedenou v ustanovení § 45 TrZ je, že soud odsuzuje pachatele za trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Horní hranice trestu odnětí svobody, jak je uvedena u skutkové podstaty trestného činu loupeže v ustanovení § 245 odst. 1 TrZ, však činí deset let. Nic na tom nemění skutečnost, že v daném případě šlo podle § 10 odst. 1 písm. c) TrZ pouze o pomoc k trestnému činu loupeže, neboť trestní odpovědnost a trestnost účastníka se posuzuje stejně jako trestní odpovědnost a trestnost u pachatele (§ 10 odst. 2 TrZ). I v případě, že by k tomuto pochybení nedošlo, je sporné, zda zde byla splněna další podmínka pro uložení trestu obecně prospěšných prací, že vzhledem k povaze spáchaného trestného činu

a možnosti nápravy pachatele uložení jiného druhu trestu k dosažení jeho účelu není třeba.

Vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody a trestu odnětí svobody podmíněně odloženého bez dohledu a s dohledem byly odsouzeným pachatelům trestného činu loupeže ukládány i další tresty směřující především k posílení ochrany společnosti před páčáním další trestné činnosti. Tento postup je potřebný k naplnění účelu trestu zejména u pachatelů závažných trestných činů, mezi které trestný čin loupeže nesporně patří. Je-li vedle sebe ukládáno více druhů trestů různé povahy, jejich účinky se vzájemně doplňují a jejich působení na pachatele se prohlubuje.

Ve všech případech, kde bylo vedle sebe uloženo více trestů, bylo respektováno ustanovení § 28 TrZ, které stanoví základní zásady pro ukládání jednotlivých druhů trestů a vzájemné vztahy mezi nimi.

Pachatelům trestného činu loupeže, kteří v době rozhodování soudů nebyli občany České republiky, byl při splnění dalších zákonných podmínek, podle § 57 TrZ ukládán **trest vyhoštění**. Jeho základním účelem je zabránit pachateli trestného činu, který není českým občanem, v páčání další trestné činnosti na území České republiky, pokud to vyžaduje bezpečnost lidí nebo majetku, anebo jiný obecný zájem. Trest vyhoštění je druhem trestu, který lze uložit za kterýkoliv trestný čin uvedený ve zvláštní části trestního zákona (§ 28 odst. 1 TrZ), jeho přípustnost je však nutno posuzovat individuálně ve vztahu ke konkrétnímu pachateli. Soudy ve sledovaných trestních věcech podle těchto zásad postupovaly a své rozhodnutí řádně odůvodnily.

Novela trestního zákona s účinností od 1. 1. 1998 zavedla možnost uložení trestu vyhoštění též na dobu určitou a stanovila podmínky pro jeho diferenciaci (dříve byl trest vyhoštění ukládán navždy). Městský soud i obvodní soudy ve vzorku případů, které jsme měli k dispozici, uložil trest vyhoštění 17 odsouzeným cizincům. V 9 případech byl uložen na dobu neurčitou a v 8 případech zvolily soudy jeho mírnější alternativu - pětkrát na dobu 10 let, dvakrát na dobu 7 let a jednou na dobu 6 let.

Vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody byl trest vyhoštění uložen 15 odsouzeným. Dvěma odsouzeným byl trest vyhoštění uložen vedle trestu odnětí svobody podmíněně odloženého. Kumulace podmíněného trestu odnětí svobody s vyhoštěním není sice ze zákona vyloučena, ale z charakteru obou druhů trestů lze usuzovat na její nevhodnost, nepraktičnost a reálnou možnost vzniku dalších komplikací spojených s výkonem podmíněného trestu. Ke sledování chování podmíněně odsouzeného vyhoštěného cizince se při splnění zákonných podmínek (mezinárodní smlouva) nelze obejít bez mezinárodní spolupráce (postupem podle § 459 TrŘ).

Vedle trestu odnětí svobody v trvání dvou roků podmíněně odloženého na zkušební dobu čtyř roků byl trest vyhoštění na dobu šesti roků uložen Y. D., odsouzenému za trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ, kterého se dopustil na nezletilé dívce tím, že ji udeřil přes ruku a vyrazil mobilní telefon, a dalším úderem přes pravou ruku jí způsobil zlomeninu posledního článku prsteníku pravé ruky s následnou dobou léčení v trvání pěti až šesti týdnů. Soud v odůvodnění uvedl, že neshledal žádné přitěžující okolnosti, přestože spáchal trestný čin na osobě mladší patnácti let (§ 34 písm. d) TrZ), a zvolil pouze uložení výchovného trestu.

Tento postup soudu se ukázal být málo účinným. Odsouzený ignoroval výzvu k vycestování z České republiky a navíc i podmínky zkušební doby, když v jejím průběhu se dopustil další trestné činnosti kvalifikované jako trestné činy porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1 TrZ, krádeže podle § 247 odst. 1 písm. e) TrZ a neoprávněného držení platební karty podle § 249b TrZ. Za tuto trestnou činnost mu byl uložen již nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání sedmi měsíců s výkonem trestu ve věznici s dozorem. Podle § 350c odst. 1 TrŘ byl vzat do vyhošťovací vazby. Následně obvodní soud rozhodoval podle § 330 odst. 1 TrŘ, a podle § 60 odst. 1 písm. b) TrZ odsouzenému pouze prodloužil stanovenou zkušební dobu o jeden rok.

V odůvodnění shora uvedeného rozsudku obvodní soud uložení trestu vyhoštění opřel i o zjištění, že žádost odsouzeného o azyl byla pravomocně zamítnuta. Toto konstatované zjištění je pro rozhodnutí o vyhoštění nepodstatné. Z rozsudku Městského soudu v Praze v jiné trestní věci lze k této problematice použít závěr argumentace, kterým odmítl obhajobu

obviněného, že požádal o udělení azylu a byl mu vystaven průkaz azylanta: „Podání žádosti o azyl není důvodem uvedeným v ustanovení § 57 odst. 3 TrZ k neuložení trestu vyhoštění. Pokud by bylo žádosti obžalovaného o udělení azylu dodatečně vyhověno předtím, než bude realizován trest vyhoštění, obžalovaný může požádat o obnovu řízení a po povolení této obnovy bude trest vyhoštění zrušen“.

Dalším druhem trestu, který omezuje svobodu pohybu a pobytu pachatele, je trest **zákazu pobytu** (§ 57a TrZ). I jeho účelem je zabránit pachateli v páchaní další trestné činnosti v prostředí, ve kterém se trestné činnosti již dopouštěl, a které by mu další nezákonnou činnost usnadňovalo nebo by jej negativně ovlivňovalo. Stejně jako trest vyhoštění je možno trest zákazu pobytu uložit vedle jiného druhu trestu (kromě trestu vyhoštění), a za splnění zákonných podmínek může být uložen i jako trest samostatný. Podle § 57a odst. 1 TrZ může být tento trest uložen pouze za úmyslný trestný čin, vyžaduje-li to se zřetelem na dosavadní způsob života pachatele a místo spáchání činu ochrana veřejného pořádku, rodiny, zdraví nebo majetku. Nemůže se vztahovat na místo nebo obvod, v němž má pachatel trvalý pobyt.

Trest zákazu pobytu byl ve zkoumaných případech uložen šesti odsouzeným, z toho v pěti případech vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody a v jednom případě vedle trestu odnětí svobody podmíněně odloženého. Na dobu pěti let byla jeho délka stanovena čtyřem odsouzeným a na dobu dvou let dvěma odsouzeným. U podmíněného trestu odnětí svobody byla délka trestu zákazu pobytu shodná s délkou zkušební doby (pět let). Místem zákazu bylo vždy určeno území hlavního města Prahy, v jehož obvodu žádný z odsouzených neměl trvalý pobyt. Pro uložení tohoto trestu byly splněny i další shora uvedené zákonné podmínky.

Individuální přístup k posuzování podmínek pro uložení trestu zákazu pobytu lze dokumentovat např. na trestní věci dvou žen odsouzených za trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1, 3 TrZ, spáchaný ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 TrZ, kde byl G. L. vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody uložen podle § 57a odst. 1 TrZ i trest zákazu pobytu na území hlavního města Prahy na dobu 5 let. Podle odůvodnění rozsudku byl tento trest uložen se zřetelem na ochranu veřejného pořádku, zdraví a majetku. Po výkonu trestu odnětí svobody zabránil G. L. v tom, aby

navštěvovala hlavní město Prahu za účelem vyhledávání cizinců, kteří se zde koncentrují, a páchala specifický druh trestné činnosti. Naopak soud neakceptoval návrh státního zástupce uvedený v závěrečné řeči, aby tento trest byl uložen i spolupachatelce M. K. Zde bylo přihlédnuto k její dosavadní beztrestnosti, zejména pak k nízkému věku, který je předpokladem toho, že výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody zcela postačí pro její nápravu.

Mezi druhy trestů postihujících majetek, který je ve vlastnictví pachatele, patří i trest **propadnutí věci**. Tento trest byl uložen devíti odsouzeným. Z důvodu uvedeného v ustanovení § 55 odst. 1 písm. a) TrZ, který spočívá v tom, že věci prohlášené za propadlou bylo užito ke spáchání trestného činu, byl tento trest uložen osmi odsouzeným. Jednomu odsouzenému byl tento trest uložen podle § 55 odst. 1 písm. b) TrZ. Podle tohoto ustanovení byl propadlým prohlášen sprej se slzným plynem zn. Tilliarde, který byl u odsouzeného nalezen bezprostředně po jeho zadržení, a jehož podle názoru soudu chtěl vůči poškozené použít, pokud by mu v tom nezabránilo aktivní jednání spoluobčanů.

Věci propadlé byly v rozsudcích vždy přesně označeny tak, aby bylo nepochybné, na co se propadnutí věci vztahuje, a aby nemohlo dojít k jejich záměně. Vždy šlo o věci, které byly dosažitelné, neboť byly v úschově soudu jako tzv. věci doličné. Až na zmíněný sprej šlo o věci, kterých bylo použito při spáchání trestného činu loupeže. Pachatelé vyhrožovali jejich použitím v případě, že se napadení nepodřídí jejich vůli, nebo jich bylo k útoku použito (baseballová pálka). Kromě uvedených věcí byly dále za propadlé prohlášeny tři nože, tři pistole (jedna plastická a jedna plynová) a nůžky.

U trestného činu loupeže jejich pachatelé získali nebo se snažili získat majetkový prospěch, a byly tedy splněny podmínky uvedené v ustanovení § 53 odst. 1 TrZ pro uložení **peněžitého trestu**. Účinek trestu odnětí svobody je tak peněžitým trestem doplňován a postihuje i majetkový prospěch pachatele, který získal z trestné činnosti. Možnosti jeho uložení však významně ovlivňují osobní a majetkové poměry pachatele. Z nich pak nutno učinit závěr o dobytosti nebo nedobytnosti v úvahu přicházejícího peněžitého trestu, a zda jsou tedy dány předpoklady pro jeho uložení. V případě nedobytnosti se tento trest neuloží. Právě nedobytnost tohoto

trestu byl asi rozhodujícím důvodem, že ve zkoumaných případech tento druh trestu nebyl soudy uložen ani v jednom případě. Loupeží se většinou dopouštěly osoby bez práce a jiných zdrojů příjmů, zcela nesolventní, často cizinci, kteří se trestnou činností snažili získat prostředky na uspokojení základních životních potřeb. U těchto osob se nedalo reálně předpokládat zaplacení peněžitého trestu. Navíc téměř u čtvrtiny osob byl trest odnětí svobody kumulován s trestem vyhoštění.

Za splnění podmínek § 35 odst. 2 TrZ byl devíti odsouzeným ukládán trest odnětí svobody jako souhrnný, vždy podle trestní sazby stanovené pro trestný čin loupeže. Ustanovení § 40 TrZ o mimořádném snížení trestu odnětí svobody nebylo ve vzorku zkoumaných případů soudy při ukládání trestu aplikováno.

Mezi právně významné skutečnosti, které mají význam pro určení druhu a výměry ukládaného trestu za jakýkoliv trestný čin, patří **polehčující okolnosti** uvedené v ustanovení § 33 TrZ a **přitěžující okolnosti** uvedené v ustanovení § 34 TrZ. Jejich existence snižuje nebo zvyšuje stupeň nebezpečnosti činu pro společnost, ovlivňuje výběr druhu trestu a jeho výměru v rámci zákonné trestní sazby. Jsou to zpravidla takové okolnosti, které vyjadřují buď postoj pachatele ke spáchanému trestnému činu, anebo které se pojí k objektivní stránce trestného činu. Jsou obecnými okolnostmi a lze je tedy uplatnit při ukládání kteréhokoli druhu trestu.

Podle odůvodnění rozsudků soudů prvního a druhého stupně byly při úvahách o uložení trestu ve prospěch odsouzených přiznány tyto **polehčující okolnosti (§ 33 TrZ)** :

§ 33 písm. b)	TrZ - věk blízký věku mladistvých	- u 1 odsouzeného
písm. e)	- vliv tíživých osobních poměrů, které si sám nezavinil	- u 1 odsouzeného
písm. g)	- řádný život před spáchaním trestného činu	- u 13 odsouzených
písm. h)	- odstranění škodlivých následků nebo dobrovolně nahradil škodu	- u 1 odsouzeného
písm. ch)	- trestného činu upřímně litoval	- u 11 odsouzených
písm. i)	- svůj trestný čin sám oznámil úřadům	- u 1 odsouzeného
písm. j)	- při objasňování trestné své trestné činnosti napomáhal příslušným orgánům	- u 5 odsouzených

U devíti odsouzených soudy v odůvodnění rozsudku výslovně uvedly, že žádné polehčující okolnosti nebyly shledány. V některých případech byly polehčující okolnosti výslovně uvedeny, ale bez jejich zákonného označení.

Nejčastěji soudy odsouzeným přiznaly jako polehčující okolnost vedení řádného života před spácháním trestného činu (§ 33 písm. g) TrZ). Vedení řádného života bylo však někdy zúženo pouze na soudní beztrestnost, a to i u cizinců, kteří se na našem území zdržovali krátce a bez řádného povolení. Dodržování právního řádu je jedním ze základních znaků řádného života, ale není znakem jediným. V rámci této polehčující okolnosti je nutno hodnotit i dodržování dalších základních norem občanské společnosti, plnění povinností vůči státu a společnosti, aby obžalovaný nezneužíval svých práv vůči spoluobčanům, nenarušoval občanské soužití v bydlišti ani v zaměstnání a plnil své povinnosti vůči rodině (např. R 19/1976 a další). Pro takovéto hodnocení této polehčující okolnosti někdy chyběly potřebné podklady (zprávy z místa bydliště, zprávy zaměstnavatelů, pokud odsouzení byli zaměstnání apod.).

Tak např. v případě cizího státního příslušníka S. M. byla přiznána polehčující okolnost vedení řádného života před spácháním trestného činu (§ 33 písm. g) TrZ), přestože odsouzený se na našem území zdržoval bez řádného povolení. Další cizí státní příslušník S. M. se na našem území zdržoval jeden měsíc před spácháním trestného činu. Byla mu přiznána polehčující okolnost vedení řádného života s odůvodněním, že na našem území se nedopustil trestného činu. Ze spisu však bylo zjištěno, že na Slovensku byl odsouzen nejméně 6 x za majetkovou trestnou činnost.

Druhou nejpočetnější přiznanou polehčující okolností byla podle rozsudků upřímná lítost (§ 33 písm. ch) TrZ). Předpokladem lítosti je doznání pachatele ke spáchanému trestnému činu a vyžaduje se vyšší než jen formální projev lítosti. Tato polehčující okolnost byla přiznána i odsouzenému J. Č., který se sice při hlavním líčení poškozené omluvil, ale spáchání trestného činu loupeže zcela rozhodně popřel. Stejně tak ve věci odsouzeného J. H. bylo jeho doznání pouze částečné k odcizení věci, a ne již k použití násilí.

Další přiznané polehčující okolnosti odpovídaly zjištěným skutečnostem a při jejich hodnocení soudy většinou zvažovaly jejich dosah

na stupeň společenské nebezpečnosti spáchaného trestného činu pro společnost.

Jako **přítěžující okolnosti (§ 34 TrZ)** byly při úvahách o trestu v neprospekch odsouzených hodnoceny :

§ 34 písm. b) TrZ	- spáchání trestného činu surovým způsobem, zákeřně zvláštní lstí nebo jiným obdobným způsobem	- 9 odsouzeným
písm. c)	- využití bezbrannosti	- 4 odsouzeným
písm. g)	- způsobení vyšší škody trestným činem	- 2 odsouzeným
písm. h)	- spáchání trestného činu jako organizátor, člen organizované skupiny nebo člen spolčení	- 4 odsouzeným
písm. ch)	- svedení k trestnému činu jiného	- 1 odsouzenému
písm. i)	- pokračování v trestném činu delší dobu	- 2 odsouzeným
písm. j)	- spáchání více trestných činů	- 11 odsouzeným
písm. k)	- dřívější odsouzení pro trestný čin	- 20 odsouzeným

U dalších pěti odsouzených nebylo v odůvodněních rozsudku uvedeno, zda při ukládání trestu byly zjištěny a hodnoceny přítěžující okolnosti, a u devíti odsouzených zde bylo výslovně uvedeno, že tyto okolnosti zjištěny nebyly, z toho u jednoho, že nebyly zjištěny nad rámec okolností hodnocených v rámci uznané zvlášť nebezpečné recidivy ve smyslu § 41 TrZ.

Z uvedeného přehledu přítěžujících okolností je zřejmé, že soudy byla k tíži odsouzených nejčastěji hodnocena recidiva, která také podstatně ovlivnila výměru ukládaných trestů. Je to vcelku očekávané zjištění, které svědčí o hlubším narušení pachatelů trestného činu loupeže, když ani jejich dřívější odsouzení pro trestný čin a často i výkon uložených trestů odnětí svobody nevedly k jejich nápravě. Deset odsouzených se trestné činnosti dopustilo ve zkušební době stanovené při podmíněném odsouzení nebo podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, jeden ve zkušební době stanovené při podmíněném zastavení trestního stíhání. Další odsouzení se trestné činnosti dopustili krátce po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, a jiní v době probíhajícího dalšího trestního řízení. Nebyla výjimkou ani recidiva speciální. Ne vždy však bylo v odůvodněních rozsudků provedeno řádné vyhodnocení této přítěžující okolnosti, zejména druh a povaha předcházející a nyní posuzované trestné činnosti a vnitřní vztah mezi nimi (např. R 13/1974). Další v pořadí byla přítěžující okolnost spáchání více trestných činů a spáchání trestného činu zákeřně a surovým

způsobem, což plyne ze samotné povahy závažnějších forem této trestné činnosti.

V některých případech byly zjištěny závažné skutečnosti, které mají vliv na společenskou nebezpečnost trestného činu, a přitom nebyla jejich hodnocení z hledisek ustanovení § 34 TrZ věnována náležitá pozornost. Tak např. odvolací soud v odůvodnění usnesení, jímž rozhodl podle § 256 TrŘ o zamítnutí odvolání odsouzených M. K. a G. L. uvedl, že soud prvního stupně „opomenul přihlídnout i k okolnostem, které obžalovaným přitěžují, zejména poměrně vysokému stupni nebezpečnosti činu pro společnost, který je zvyšován zákeřností provedení útoku, a tím, že pohnutka obžalovaných byla ziskuchtivá“.

V další trestní věci odsouzeného M. F. soud jako přitěžující okolnost v odůvodnění rozsudku hodnotil pouze více předchozích odsouzení, převážně za majetkovou trestnou činnost. Zcela bez dalšího hodnocení ponechal skutečnost, že odsouzený se dopustil více trestných činů a trestného činu loupeže spáchané dvěma útoky vůči nezletilým osobám. V další trestní věci odsouzeného Y. D. soud uvedl, že neshledal žádné přitěžující okolnosti. Přitom i tento odsouzený se trestného činu loupeže dopustil vůči nezletilé dívce a surovým způsobem, při kterém jí způsobil zranění s následnou dobou léčení pět až šest týdnů.

Na druhé straně odvolací soud označil za nepřijatelnou úvahu soudu prvního stupně z odůvodnění rozsudku, kde bylo uvedeno: „... přestože okruh pachatelů a poškozených se v takových případech zpravidla omezuje na osoby z ruský hovořících zemí, je nutné tyto nekalé praktiky eliminovat...“, neboť je v rozporu s rovností občanů před zákonem a do odůvodnění výroku o trestu nepatří (§ 125 TrŘ). Obžalovanému nemůže být ukládán přísnější trest pro jeho národnost či současné nebo bývalé státní občanství.

Polehčující a přitěžující okolnosti jsou v trestním zákoně vyjmenovány pouze demonstrativně a v konkrétním případě může soud povahu polehčujících nebo přitěžujících okolností přiznat i jiným skutečnostem, pokud mají vliv na stupeň nebezpečnosti činu pro společnost,

a tím i na úvahy o trestu. Docházelo i k přiznání více polehčujících a přitěžujících okolností v trestním zákoně uvedených i neuvedených.

Jako polehčující okolnosti byly např. přiznány, že dobrovolně nastoupil léčení závislosti na alkohol, nebo že ihned po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody se zapojil do pracovního poměru. Jako v zákoně neuvedené přitěžující okolnosti bylo hodnoceno spáchání loupeže na osobě mladistvé, starší ženě, vyhrožování stělnou zbraní, pobyt na našem území bez řádného povolení a opatřování si prostředků k životu trestnou činností, strach poškozené apod.

Zákonným znakem trestného činu loupeže podle § 234 TrZ je úmysl pachatele zmocnit se cizí věci. Hodnota odňaté věci a její případné poškození představuje škodu způsobenou poškozenému uvedeným trestným činem. Rozhodnutí soudu v **adhezním řízení** umožňuje, aby souběžně s probíhajícími trestními stíháními byl nárok poškozeného na náhradu škody řádně objasněn, a pokud mu byla škoda způsobena stíhaným skutkem, aby dosáhl prisouzení její náhrady již v odsuzujícím rozsudku. Novelou trestního řádu provedenou zák. čís. 265/2001 Sb. byla v ustanovení § 228 odst. 1 TrŘ soudu stanovena povinnost, aby vždy uložil obžalovanému povinnost k náhradě škody, jestliže je škoda a její výše součástí popisu skutku uvedeného ve výroku rozsudku, jímž byl obžalovaný uznán vinným, a škoda v této výši nebyla dosud uhrazena. Novelizované ustanovení zavazuje soud k rozhodnutí a současně tím posiluje ochranu poškozeného.

O uplatněném nároku na náhradu škody soudy v odsuzujícím rozsudku rozhodovaly ve zkoumaných případech u 24 odsouzených. Výrokem podle § 228 odst. 1 TrŘ zavázaly 15 odsouzených k povinnosti nahradit škodu, která byla následkem trestné činnosti (v příčinné souvislosti s odsouzeným skutkem). U 4 odsouzených soudy meritorně rozhodly jen o části uplatněného nároku podle § 228 odst. 1 TrŘ, a se zbytkem nároku na náhradu škody poškozené podle § 229 odst. 2 TrŘ odkázaly na řízení ve věcech občanskoprávních. Tento postup byl zvolen v případech, kdy výsledky provedení dokazování nepotvrdily nárok poškozeného v celém uplatňovaném rozsahu. Výrokem podle § 229 odst. 1 TrŘ, že se poškozený odkazuje s uplatněným nárokem na náhradu na řízení ve věcech občanskoprávních, bylo rozhodnuto v 5 případech. Ve zbývajících případech rozhodnutí o náhradě škody nepřicházelo v úvahu, protože

materiální újma vyjádřitelná v penězích buď vůbec nevznikla, případně vzniklá škoda byla poškozenému zcela uhrazena (např. vrácením odcizených věcí), a nebo nárok na náhradu škody nebyl vůbec nebo řádně uplatněn.

Pokud bylo rozhodnuto o povinnosti odsouzeného nahradit poškozenému způsobenou škodu, byly pro toto rozhodnutí splněny zákonné předpoklady. Nárok byl poškozenými včas a řádně uplatněn, v hlavním líčení byla zjištěna a prokázána alespoň jeho minimální výše a rozhodnutí nebránila ani jiná zákonná překážka. V rozsudcích výrok o náhradě škody obsahoval přesné označení osoby oprávněného i výši přiznaného nároku (§ 228 odst. 2 TrŘ) a byl většinou i náležitě odůvodněn ve smyslu požadavků uvedených v ustanovení § 125 TrŘ.

Ve věci odsouzených M. K. a T. M. obvodní soud nerozhodl o uplatněném nároku na náhradu škody. Toto pochybení napravil odvolací soud výroky podle § 228 odst. 1 a § 229 odst. 2 TrŘ. V odůvodnění rozsudku uvedl, že „Obvodní soud rovněž pochybil v tom směru, že v napadeném rozsudku vůbec nerozhodl o návrhu poškozeného S. na náhradu způsobené škody, přestože se poškozený před zahájením dokazování v hlavním líčení připojil s nárokem na náhradu škody ve výši 950,- Kč. Odvolací soud toto pochybení napravil, neboť hodnota mobilního telefonu, kterého se obžalovaní zmocnili, byla znaleckým posudkem z oboru ekonomiky stanovena...“.

Jiný obvodní soud v rozsudku vůbec nereagoval na řádně a včas uplatněný nárok poškozeného R.F. na náhradu škody způsobené trestným činem. V protokole o hlavním líčení je před zahájením dokazování protokolováno: „Dostavil s poškozený R. F., který se připojuje s náhradou škody. Uvádí: vzhledem k tomu, že mi byla vrácena policií částka 800,- Kč, chybí mi částka 300,- Kč a náhrada za odcizený mobil, proto žádám, aby pachatelům bylo uloženo mi tuto škodu nahradit“. V odůvodnění rozsudku se soud uplatněným nárokem na náhradu škody nezabýval a v této věci již odvolací soud nerozhodoval.

Uložení **ochranného opatření** uvedeného v ustanovení § 71 odst. 1 TrZ nebylo ve zkoumaných případech zaznamenáno. U několika odsouzených bylo zjištěno zneužívání alkoholu a psychotropních látek,

nejméně dva odsouzení si páčáním trestné činnosti chtěli opatřit prostředky na nákup drog, u dalšího byla v inkriminovaném období možná intoxikace některou z psychotropních látek, jedné odsouzené byla přiznána zmenšená přičetnost, a další užíval psychotropní látky a byl opakovaně léčen na psychiatrii. Ve všech případech byli již v průběhu přípravného řízení ke zkoumání duševního stavu odsouzených přibráni znalci z oboru zdravotnictví - psychiatrie. V žádném z podaných znaleckých posudků nebylo doporučeno uložení ochranného léčení v žádné jeho formě a soudy podle těchto závěrů postupovaly. Jeden z odsouzených dobrovolně nastoupil ústavní protialkoholní léčení.

5.2.2. Procesní postupy se zaměřením na řízení před soudy prvního a druhého stupně a návrhovou činnost státních zástupců

a) Řízení před soudy prvního stupně

V předsoudním stadiu trestního řízení byly ve zkoumaných trestních věcech trestné činy loupeže a trestné činy spáchané v souběhu s nimi zjištěny, odhaleni jejich pachatelé a vyhledány a provedeny všechny potřebné důkazy potřebné pro rozhodnutí státního zástupce o podání obžaloby. Přípravné řízení po zahájení trestního stíhání probíhalo formou vyšetřování a v jeho průběhu byla opatřena převážná část důkazů, které byly provedeny i v řízení před soudem.

Průměrná **délka přípravného řízení** byla rozdílná u věcí, k jejichž projednání byl příslušný Městský soud v Praze, a věcí projednaných obvodními soudy, i u věcí vyšetřovaných v jednotlivých obvodech hlavního města Prahy. Průměrná délka přípravného řízení ve věcech s příslušností podle § 17 TrŘ byla ve vzorku spisů 293 dnů. Závažnost vyšetřovaných trestních věcí a nutnost provádět obsáhlé dokazování ovlivnily délku přípravného řízení. Délka přípravného řízení v jednotlivých obvodech je rozvedena v další části zprávy.

Z celkového počtu 65 osob odsouzených pro trestný čin loupeže bylo 46 (71 %) osob stíháno **vazebně**. Po celou dobu trestního stíhání bylo umístěno ve vazbě 36 odsouzených, zbývajících 10 bylo v jeho průběhu z různých důvodů propuštěno. Státní zástupci v průběhu přípravného řízení

propustili z vazby čtyři odsouzení. Ve vazbě byli drženi 7 měs. a 29 dnů, 3 měs., 2 měs. a 10 dnů, a 37 dnů. Jeden odsouzený byl propuštěn z vazby po výsledku poškozeného, a další byl z vazby propuštěn a současně převeden do výkonu trestu odnětí svobody, který mu byl uložen v jiné trestní věci.

Obvodní soudy v průběhu hlavního líčení z vazby propustily pět odsouzených. U nich vazba trvala 9 měs. a 5 dnů, 7 měs. a 17 dnů, 5 měs. a 16 dnů, 2 měs. a 24 dnů a 2 měs. a 19 dnů. V jednom případě vazbě předcházela příkaz k zatčení vydaný obvodním soudem. Dva odsouzení byli po propuštění ihned převedeni do výkonu trestu odnětí svobody. Městský soud v Praze při odvolacím řízení propustil z vazby jednoho odsouzeného.

V průběhu trestního řízení odsouzení podávali opakovaně řadu žádostí o propuštění z vazby. Jeden odsouzený žádal nahradit vazbu peněžitou zárukou ve výši 50.000,- Kč a dohledem probačního úředníka, další nabídl nahradit vazbu písemným slibem ve smyslu § 73 odst. 1 písm. b) TrŘ.

Ve dvou případech obvodní soudy neakceptovaly návrh státních zástupců na vzetí odsouzených do vazby. U odsouzeného P. T. obvodní soud považoval písemný slib odsouzeného za dostatečný, aby nahradil vazební důvod podle § 67 písm. c) TrŘ, a zadrženého podle § 77 odst. 2 TrŘ za použití § 73 odst. 1 písm. b) TrŘ propustil na svobodu. V další věci ml. G. K. obvodní soud nahradil vazbu kombinací dvou opatření, a to písemného slibu a dohledu probačního úředníka (§ 73 odst. 1 písm. c) TrŘ). Státní zástupce v tomto případě navrhoval vzetí do vazby z důvodů § 67 písm. a), b), c) TrŘ. První dva vazební důvody obvodní soud neshledal proto, že byla známa adresa odsouzeného, na které se zdržoval, spáchání trestné činnosti plně doznal a svého jednání litoval. Ve spise byla založena i následná zpráva o průběhu dohledu, ve které pracovnice PMS obvodnímu soudu sděluje, že odsouzený plní povinnosti vyplývající z uloženého dohledu.

Odsouzený D. A., občan Běloruska, byl usnesením obvodního soudu podle § 350c odst. 1 TrŘ vzat do vyhošťovací vazby, která začíná okamžikem ukončení výkonu trestu odnětí svobody. Důvodem bylo zjištění, že uložený trest vyhoštění nebude možno realizovat ihned po ukončení trestu odnětí svobody, ale až v době voleného leteckého spojení

do Běloruska. Zde obvodní soud přihlédl k závažnosti trestného činu i k tomu, že již v minulosti uložený trest zákazu pobytu v ČR nerespektoval a v této době také spáchal trestný čin loupeže.

Další odsouzený Y. D., občan Ukrajiny, byl podle § 72 odst. 1 TrŘ propuštěn z vazby, a současně byl podle § 350c odst. 1 TrŘ převeden do vyhošťovací vazby. Do vazby byl odsouzený vzat pro účely vykonávacího řízení, v němž bylo rozhodnuto o prodloužení zkušební doby u podmíněného odsouzení. Odsouzený zcela ignoroval pravomocné soudní rozhodnutí, jímž mu byl mj. uložen i trest vyhoštění na dobu 6 roků. Odmítl podepsat převzetí výzvy k opuštění ČR. Byl zcela bez finančních prostředků a u veřejného zasedání obvodního soudu, který rozhodoval o prodloužení zkušební doby, opakoval svoji vůli především z ekonomických důvodů zůstat i nadále na našem území.

Předběžné projednání obžaloby je samostatné procesní stadium, které následuje po ukončení přípravného řízení. V něm soudy zkoumaly, zda přípravné řízení probíhalo v souladu s příslušnými ustanoveními trestního řádu, a zda jeho výsledky dostatečně odůvodňovaly postavení odsouzeného před soud. V tomto řízení bylo ve třech trestních věcech podle § 188 odst. 1 písm. e) TrŘ rozhodnuto o vrácení věci státnímu zástupci k došetření. V trestní věci odsouzeného O. B. požadoval soud prostřednictvím dožádaných soudů na Ukrajině vyslechnout dva svědky tak, aby obhájci odsouzených měli možnost se těchto výsledků zúčastnit. V další trestní věci odsouzeného J.W. byly důvodem vrácení věci státnímu zástupci závažné procesní nedostatky v přípravném řízení, když svědek byl vyslechnut před sdělením obvinění. Jeho výpověď je proto právně neúčinná a nemůže být u hlavního líčení přečtena podle § 211 odst. 2 písm. a) TrŘ. Stížnost státního zástupce byla v obou případech podle § 148 odst. 1 písm. c) TrŘ jako nedůvodná zamítnuta. Rovněž v trestní věci odsouzeného Y. D. byl důvodem vrácení věci požadavek na provedení výslechu dvou svědků, který státní zástupce shledal důvodným, když stížnost proti usnesení nepodal.

Po předběžném projednání obžaloby bylo ve lhůtách uvedených v ustanovení 181 odst. 3 TrŘ nařízeno u Městského soudu v Praze i u uvedených obvodních soudů **hlavní líčení**. Zákonná lhůta pěti pracovních dnů pro přípravu obžalovaného, jeho obhájce a státního zástupce

byla vždy zachována. Hlavní líčení se konala za stálé přítomnosti obžalovaných (věci převážně vazební) a zúčastnili se jej vždy i zvolení nebo ustanovení obhájci. V nepřítomnosti obžalovaného bylo konáno hlavní líčení pouze ve dvou případech, a to podle ustanovení § 202 odst. 2, 4 a 5 TrŘ, když oba obžalovaní dopisem o tento postup soud požádali. U třech odsouzených musely soudy účast odsouzených u hlavního líčení zajistit vydáním příkazu k zatčení ve smyslu § 69 TrŘ.

Ani zajištění účasti svědků u hlavního líčení se v řadě případů neobešlo bez problémů. Např. ve věci odsouzeného M. L. byl soud nucen provést rozsáhlé pátrání po pobytu poškozeného vyžádáním výpisu z centrální databáze obyvatel, 3 x přes Policii ČR, a nakonec byl k hlavnímu líčení eskortován z věznice ve Stráži pod Ralskem. Rovněž další svědek v této trestní věci musel být po opakovaném bezvýsledném předvolávání k hlavnímu líčení předveden. Nekázeň svědků byla častým důvodem pro odročování hlavního líčení, ale uložení pořádkové pokuty jsme ve spisech zaznamenali pouze v jedné trestní věci. Po předchozích neúspěšných příkazech k předvedení byly pořádkové pokuty podle § 66 odst. 1 TrŘ uloženy svědkům V. V. v částce 500,- Kč a H.S. v částce 5.000,- Kč.

Dokazování je nejdůležitější částí hlavního líčení a jeho cílem je objasnit všechny rozhodné skutečnosti vztahující se ke skutku uvedenému v žalobním návrhu, a tím vytvořit podklad pro meritorní rozhodnutí soudu. Probíhá v úzké součinnosti se stranami, a dává jim prostor pro uplatnění svých návrhů. Soud v hlavním líčení provádí důkazy opatřené v přípravném řízení, důkazy, které soud opatřil sám z vlastní iniciativy, nebo byly navrženy stranami. Povinností soudu je tedy v hlavním líčení nejprve důkazy provést (§ 2 odst. 5 TrŘ), a potom je řádně zhodnotit (§ 2 odst. 6 TrŘ).

Dokazování v hlavním líčení začíná **výslechem obžalovaného** k obsahu obžaloby (§ 207 odst. 1 TrŘ), který se provádí podle obecných procesních ustanovení (§ 90 až § 95 TrŘ). Ve všech případech bylo protokolováno, že před započítím výslechu byl obžalovaný náležitě poučen o svých právech. Z protokolů o výslechu obžalovaného byl zjišťován jejich vnitřní vztah ke spáchané trestné činnosti :

doznaná trestná činnost	16	odsouzených	24,6 %
zčásti doznaná trestná činnost	12	odsouzených	18,5 %
popřena trestná činnost	33	odsouzených	50,8 %
jiný přístup	4	odsouzených	6,1 %
-----			
celkem	65	odsouzených	100,0 %

Polovina odsouzených spáchání trestné činnosti zcela popřela, a to jak v přípravném řízení, tak i při svém výsledku provedeném v hlavním líčení. Většinou uváděli, že na místě činu v rozhodnou dobu vůbec nebyli přítomni, zpochybňovali usvědčující svědecké výpovědi i provedené rekonstrukce. Mezi pachateli, kteří se k trestné činnosti doznali, byli především ti, kteří byli bezprostředně po spáchání trestného činu zadrženi přímo na místě činu nebo v jeho blízkém okolí. Jeden z odsouzených v batohu, který mu byl stržen, zanechal svůj průkaz totožnosti, a další sám oznámil Policii ČR spáchání loupeže. Doznání a projevená lítost byla soudy hodnocena mezi polehčujícími okolnostmi (v těchto případech sporně) při úvahách o druhu a výši trestu. Mezi odsouzené, kteří se ke spáchání trestné činnosti doznali zčásti, jsme zahrnuli ty, kteří odmítli použití násilí nebo jeho pohrůžky, a přiznali pouze krádež nebo podvod, a dále ty, kteří připustili použití násilí, ale popřeli odcizení věcí nebo vůbec zjištěný úmysl. Tři odsouzení uvedli, že v důsledku silné podnapilosti si na nic nepamatují, jeden uvedl, že pokud se dopustil trestné činnosti, svého jednání lituje. Jiný přístup zvolil jeden z odsouzených, který využil svého zákonného práva a rozhodl se o trestné činnosti, která mu byla kladena za vinu, nevyprávět vůbec.

Ze spisů bylo dále zjištěno, že odsouzení cizí státní příslušníci byli před prvním výsledkem v průběhu přípravného řízení poučováni i podle Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích, která upravuje informovanost konzulárních úřadů i styk obviněných s nimi, a jejich právo vyjádřit se písemně v mateřském jazyce ke vznesenému obvinění.

Pořadí provádění dalších důkazů v hlavním líčení ve zkoumaných případech stanovil vždy předseda senátu tak, že po výsledku obžalovaného provedl **výsledky svědků**. Byl-li poškozený vyslýchán jako svědek, byl vyslechnut ihned po obžalovaném. V protokolech o hlavním líčení je uvedeno, že svědci byli řádně poučeni podle příslušných zákonných ustanovení (§ 100 a § 101 TrŘ), přičemž žádný z vyslechnutých svědků nevyužil práva odepřít výpověď. Pokud se soudy spokojily v hlavním líčení

s přečtením protokolů o dřívějších výpovědích svědků, stalo se tak vždy za splnění zákonných podmínek uvedených v ustanoveních § 211 odst. 1 až 3 TrŘ. Postup podle § 212 TrŘ u svědeckých výpovědí nebyl z protokolů o hlavním líčení zjištěn. Podané svědecké výpovědi byly soudy pečlivě hodnoceny jako jeden z nejvýznamnějších informačních zdrojů o projednávané trestné činnosti, často jako jediný usvědčující důkaz.

Ustanovení § 55 odst. 2 TrŘ zajišťuje **utajení totožnosti a podoby svědka** a také jeho osobních údajů. Postup předsedy senátu při výslechu takového svědka v hlavním líčení upravují ustanovení § 183a odst. 1, 2, 4 (a § 209 TrŘ. Ohrožená osoba již v přípravném řízení musí být přiměřeným způsobem informována o nebezpečí, které jí hrozí, i se způsoby poskytnutí ochrany. Utajení podoby spočívalo v tom, že odsouzený a svědek nepřišli do přímého styku, a utajení osobních údajů svědka bylo zajištěno tím, že do protokolu o jeho výslechu bylo zapsáno smyšlené jméno a příjmení.

Z trestních spisů bylo zjištěno, že možnosti utajení popsaným způsobem využilo sedm svědků. V jednom případě bylo utajení provedeno na žádost svědka až v řízení před soudem. Tento svědek v žádosti uvedl, že o utajení žádal již v přípravném řízení. Jeho žádosti nebylo vyhověno s tím, ať si o utajení požádá až u soudu. V protokole o jeho výslechu z přípravného řízení je řádně zaprotokolováno jeho poučení: „Podle § 55 odst. 2 t.ř. máte právo požádat o utajení své podoby a podepsat protokol smyšleným jménem a příjmením, pod kterým jste pak veden, nasvědčují-li zjištěné okolnosti tomu, že vám nebo osobě blízké v souvislosti s podáním svědectví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení vašich základních práv“. Z protokolu však není zřejmé, že by svědek o utajení požádal, a ze spisu ani to, že by policejní orgán postupoval podle § 101a TrŘ. Soud důvodně vyhověl žádosti tohoto svědka o následné utajení. Odsouzený útok vůči němu vedl brutálním způsobem, způsobil mu vážné poranění s následným odebráním ledviny, a trestného činu loupeže se dopustil jako zvlášť nebezpečný recidivista ve smyslu § 41 odst. 1 TrZ.

V jiné trestní věci policejní orgán provádějící vyšetřování trestné činnosti cizího státního příslušníka S. P. vyhověl žádosti svědkyně o utajení její totožnosti. Svědkyně svoji žádost odůvodnila tím, že před rokem a půl byla rovněž přepadena a pachatel dosud nebyl odsouzen. Má obavu, že odsouzený by se jí mohl pomstít. Proto také trestní oznámení učinila až po

telefonickém ujištění, že v trestním řízení bude zaručeno její utajení. Jako utajená svědkyně vystupovala i u hlavního líčení. V protokolech o jejím výslechu i v písemném vyhotovení rozsudku je uváděna pod jiným jménem a příjmením s upozorněním, že jde o chráněného svědka ve smyslu § 55 odst. 2 TrŘ.

Stejně bylo postupováno i v jiných případech, kde došlo k utajení totožnosti svědků. Svědkyně E. S. sice nevyužila možnosti, kterou jí dává ustanovení § 55 odst. 2 TrŘ, ale podle protokolu o hlavním líčení nepřišla do bezprostředního styku s odsouzeným, když byla vyslechnuta z oddělené poradní místnosti. Svědkyně uvedla, že projednávaná událost na ní zanechala stopy a dodnes se bojí chodit sama po ulici.

V průběhu hlavního líčení byly za splnění podmínek § 211 odst.1 TrŘ přečteny protokoly o výslechu svědků v případech, kdy soudy jejich osobní výslech nepovažovaly za nutný. Výpověď poškozeného A. G. byla přečtena za podmínek § 211 odst. 2 písm. a) TrŘ, když přítomnost tohoto svědka u hlavního líčení se nepodařilo zajistit. Svědek je cizinec, a podle dostupných informací pracoval na zaoceánské lodi. Podle § 213 TrŘ byly provedeny **listinné a věcné důkazy**, které se svým obsahem vztahovaly k trestnému činu nebo odsouzenému.

Písemný posudek **znalců** psychiatrů o vyšetření duševního stavu byl vypracován u 30 odsouzených (29 v průběhu přípravného řízení) a u jednoho poškozeného, kde byl doplněn psychologickým vyšetřením. Ve dvou případech byl znalecký posudek v přípravném řízení doplňován v důsledku rozšíření trestního stíhání o další skutky. Jeden odsouzený vyšetření duševního stavu odmítl. Ke zjištěné snížené přičetnosti v obou složkách soud při ukládání trestu přihlédl u dvou odsouzených.

Často byl v přípravném řízení přibírán i znalec z oboru ekonomiky - ceny a odhady movitých věcí, ke stanovení hodnoty věci odcizené při loupeži (23 posudků). Novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. změnou v ustanovení § 105 odst. 1 TrŘ se snaží dosáhnout omezení počtu znaleckých posudků, když jejich vyžadování omezuje jen na složité případy, kde nepostačuje odborné vyjádření. Ve zkoumaných případech bylo zjištěno, že v řadě případů byl znalec přibírán nadbytečně, když ke stanovení hodnoty předmětné věci plně postačovalo odborné

vyjádření ve smyslu § 105 odst. 1 TrŘ. Tak např. znalecký posudek byl vyžádán k ohodnocení bundy nebo trička odcizených při loupeži, jejichž hodnota byla znalci stanovena na 50,- a 300,- Kč, ale i v dalších obdobných případech, zejména u mobilních telefonů. Navíc z hlediska formálních znaků trestného činu loupeže podle § 234 odst.1 TrZ není hodnota věci rozhodná. Odborné vyjádření bylo ke stanovení hodnoty využito jen v 6 případech.

Další znalecké posudky byly v přípravném řízení vyžádány a písemně podány z oboru zdravotnictví - odvětví soudního lékařství (5), když násilným jednáním odsouzených bylo poškozeným způsobeno zranění (2 x doplňovány, když nastaly změny ve zdravotním stavu poškozených), z oboru zdravotnictví - odvětví toxikologie (2), z oboru ekonomiky - odhady drahých kovů a kamenů (3) a odvětví ekonomiky (1), z oboru kriminalistiky - odvětví technické zkoumání písemností (1 – k pasům) a z oboru školství a kultury (1).

V hlavním líčení byly podané písemné znalecké posudky i jejich dodatky přečteny za splnění podmínek uvedených v ustanovení § 211 odst. 5 TrŘ. Jako důkaz listinný podle § 213 odst. 1 TrŘ byl u hlavního líčení přečten znalecký posudek o duševním stavu odsouzeného podaný v jiné trestní věci. Tento postup byl správný, neboť znalecký posudek v tomto případě měl pouze povahu listinného důkazu (R 27/1977-II).

K řádnému objasnění skutkového stavu věci byly v hlavním líčení provedeny další listinné důkazy, zejména **odborná vyjádření** podaná podle § 105 odst. 1 TrŘ. Šlo o jednodušší případy, kde k posouzení bylo třeba odborných znalostí v příslušném oboru, ale ještě bez potřeby hlubšího znaleckého zkoumání. Převažovaly kriminalisticko-technické expertízy podávané příslušnými odbory KS kriminalistické techniky a expertíz Police ČR, Správy hl.m. Prahy. Nejvíce bylo podáno odborných expertíz z oboru daktyloskopie (22), antropologie a genetiky (7), balistiky a pachové identifikace (4). Z dalších odborných vyjádření byly ve zkoumaných případech nejvíce zastoupeny lékařské zprávy o povaze způsobených zranění (8), ale zaznamenali jsme i odborné vyjádření hasičů HZS hl. m. Prahy.

Je možno dodat, že ve věci použitelnosti pachových stop je v rozsudku odvolacího soudu v trestní věci odsouzeného CH.M.E. připomenut i nález Ústavního soudu, publikovaný pod č. 28/1998 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR, kde metoda identifikace pachových stop byla jako obecný důkaz uznána jako nepřímý důkaz prokazující, že určitá osoba se s největší pravděpodobností na místě činu v rozhodné době nebo v době nepřilíš vzdálené nacházela.

Jako další listinné důkazy byly v hlavním líčení podle § 213 odst. 1 TrŘ provedeny důkazy přečtením podstatného obsahu trestních spisů o předchozích odsouzeních, zpráv z místa bydliště a ze zaměstnání odsouzených, Policie ČR, Vězeňské služby ČR, zpráv státních a jiných orgánů, výpisů pasivních i aktivních hovorů z mobilních telefonů a další.

Podle protokolů o hlavním líčení byly postupem podle § 213 odst. 2 TrŘ provedeny **věcné důkazy**. Věcnými důkazy byly v konkrétních případech předměty, kterými byl trestný čin spáchán (pistole, nože, nůžky), a na něž se vztahoval trest propadnutí věci podle § 55 odst. 1 písm. a) TrZ.

Před ukončením dokazování v hlavním líčení bylo ve všech protokolech zaznamenáno zjištění předsedy senátu, zda strany nečiní **návrhy na doplnění dokazování** (§ 215 odst. 4 TrŘ). Na rozsah dokazování stanovený soudem mohou mít strany odlišný názor, a proto mají práva navrhnout jeho doplnění a soud je povinen o jejich návrhu rozhodnout (§ 216 odst. 1 TrŘ). Návrh na doplnění dokazování provedením výslechu dalších svědků byl odsouzenými a jejich obhájci učiněn v osmi případech. Polovina těchto důkazních návrhů byla shledána důvodnými a hlavní líčení bylo za účelem jejich provedení odročeno. Zbývajícimi soudy neakceptované návrhy se týkaly požadavků na zkoumání duševního stavu (2) a vyžádání zdravotní dokumentace. Nebyl zjištěn návrh na doplnění dokazování v hlavním líčení ze strany státního zástupce.

b) Odvolání a řízení o něm

Řádným opravným prostředkem proti odsuzujícímu rozsudku soudu prvního stupně je odvolání, které je přípustné proti každému dosud nepravomocnému rozhodnutí. Podané odvolání má odkladný účinek (§ 245 odst. 1 a 2 TrŘ). Novelizace trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001

Sb. se podstatně dotkla i právní úpravy odvolání. Jde o velmi významné a zásadní změny, které více připomínají rekodifikaci než novelizaci, a podstatně mění základní principy a dosavadní povahu právní úpravy odvolání. I nadále však ponechává odvolání jako jediný řádný opravný prostředek umožňující napadnout a přezkoumat jak právní, tak i skutkové vady rozsudku.

Uvedenou novelou se změnil princip vyřizování odvolání z kasačního s prvky apelace na princip apelační s prvky kasace, a došlo tak k výraznému posílení apelačních prvků v rozhodování odvolacího soudu (§ 259 odst. 3 TrŘ). Dosud zásadně uplatňovaný revizní princip při přezkoumávání napadeného rozhodnutí byl opuštěn a byl nahrazen principem vázanosti odvolacího soudu obsahem podaného odvolání (§ 254 TrŘ). Došlo též k upřesnění některých kasačních oprávnění odvolacího soudu (§ 257 a § 258 TrŘ) a omezení jeho možnosti vrátit věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí (§ 259 odst. 1 TrŘ) nebo státnímu zástupci k došetření (§ 260 TrŘ). V návaznosti na opuštění revizního principu následuje požadavek obligatorního odůvodnění odvolání co do rozsahu a důvodů napadení (§ 249 TrŘ), úprava postupu při odstraňování vad podaného odvolání (§ 251 odst. 1, 2 TrŘ) i nový způsob rozhodnutí odvolacího soudu, kterým je odmítnutí odvolání (§ 253 odst. 3, 4 TrŘ).

Odvolací soud tedy podle nové úpravy již nepřezkoumává správnost a zákonnost všech výroků napadeného rozhodnutí, ale je povinen se z hlediska vytýkaných vad zabývat jen těmi oddělitelnými výroky, které byly odvoláním napadeny, a správností postupu, který jim předcházel. Novela dává přednost provádění důkazů před odvolacím soudem, aby zde mohlo být meritorně rozhodnuto (princip apelace). Vzhledem k tomu, že novela trestního řádu nabyla účinnosti od 1. 1. 2002, ve zkoumaných případech bylo již nutno v odvolacím řízení podle uvedených nových zásad postupovat.

Ze zapůjčených trestních spisů bylo zjištěno, že proti rozhodnutím soudů prvního stupně **podaly odvolání** tyto oprávněné osoby:

obžalovaný	.....	35 odvolání
státní zástupce	.....	12 odvolání
jiný	.....	0 odvolání
-----		
celkem podáno odvolání		47

Obžalovaný i státní zástupce podali současně odvolání v devíti případech. V jednom případě proběhla tři odvolací řízení a bylo evidováno pouze poslední z nich, jímž byla trestní věc pravomocně ukončena. Odvolání nepodalo 30 obžalovaných (46,1 %) a odsuzující rozsudky nabyly právní moci již v prvním stupni.

Možnost podat odvolání využilo 35 obžalovaných (53,9 %). Vzhledem k tomu, že polovina všech obžalovaných spáchání trestné činnosti v průběhu přípravného řízení i u hlavního líčení popřela, jde o počet odvolání, který odpovídá jejich postoji ke spáchané trestné činnosti. Je to vcelku i pochopitelná reakce na poměrně vysoké tresty ukládané za projednávanou závažnou trestnou činnost. Pouze do viny podali obžalovaní 3 odvolání, pouze do trestu 7, a do obou výroků podali 25 odvolání ve svůj prospěch. V odvoláních do výroku o vině obžalovaní požadovali vyslovení zprošťujícího výroku nebo uznání mírnější právní kvalifikace, v odvoláních do výroku o trestu uložení mírnějších trestů, především trestů nespojených s odnětím svobody.

Státní zástupci podali 12 odvolání v neprospěch obžalovaných, z toho 4 do výroku o vině a 8 do výroku o trestu. Odvoláním do výroku o vině se státní zástupci domáhali uznání žalované právní kvalifikace skutků jako trestných činů loupeže při jejich překvalifikaci soudy na jiné, méně závažné trestné činy, anebo uznání zvláště nebezpečné recidivy podle § 41 odst. 1 TrZ. V odvoláních do výroku o uloženém trestu požadovali uložení přísnějších trestů odnětí svobody, trestů odnětí svobody bez jejich podmíněného odkladu, doplnění výroku o uloženém trestu o tresty zákazu pobytu na území hl. města Prahy a propadnutí věci.

V trestní věci odsouzených M.K. a G.L. bylo podáno odvolání oběma odsouzenými i státním zástupcem proti výrokům o trestu. V této věci Vrchní státní zastupitelství v Praze zaslalo Vrchnímu soudu v Praze

písemné vyjádření k odvolání obou obžalovaných, a v jeho závěru učinilo i návrh na rozhodnutí odvolacího soudu ve veřejném zasedání. V dalších trestních věcech jsme podobné vyjádření nezjistili.

Novela trestního řádu posílila dispoziční zásadu kromě práva odvolatele podat podnět k zahájení řízení i na rozsah přezkoumání napadeného rozsudku. Odvolatel tedy určuje rozsah přezkoumání povinnosti odvolacího soudu. Jsou proto kladeny vyšší nároky na splnění obsahových náležitostí podávaného odvolání (§ 249 TrŘ) a soud je povinen oprávněné osoby v rozsudku o těchto náležitostech řádně poučit (§ 125 odst. 2 TrŘ). Postup předsedy senátu soudu prvního stupně v případech, kdy podané odvolání vykazuje nedostatky, je upraven v ustanovení § 251 odst. 1 TrŘ a důsledkem plynoucím z jejich neodstranění je odmítnutí odvolání z důvodu, že nespĺňuje náležitosti obsahu odvolání (§ 253 odst. 3 TrŘ).

Podle ustanovení § 125 odst. 2 TrŘ je vymezení nutného **obsahu odvolání** nezbytnou součástí obsahu poučení o odvolání. Obsah poučení o odvolání v písemných vyhotoveních rozsudků soudů prvního stupně těmto novým požadavkům ve většině případů vyhovoval. Jen zcela výjimečně bylo zjištěno, že poučení o odvolání nebylo dostatečné nebo na novou právní úpravu vůbec nereagovalo. Jako příklad možno uvést poučení z rozsudku ze dne 29. 4. 2003 (tedy již po novele):

„Proti tomuto rozsudku je možné si podat odvolání do osmi dnů ode dne písemného doručení rozsudku, k Městskému soudu v Praze, prostřednictvím soudu podepsaného. Odvolání si nemohou podat osoby, které se před tím výslovně tohoto práva do protokolu vzdaly.“

Naopak jako příklad zcela vyčerpávajícího poučení ve smyslu novely trestního řádu uvádíme jeden z mnoha písemných vyhotovení rozsudků:

„...Osoba oprávněná napadat rozsudek pro nesprávnost některého jeho výroku jej může napadnout také proto, že takový výrok učiněn nebyl, jakož i pro porušení řízení předcházejícímu rozsudku, jestliže toto porušení mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo že chybí. Odvolání musí být odůvodněno tak, aby bylo patrné, v jakých výrociích je rozsudek napadán a jaké vady jsou vytýkány rozsudku nebo řízení, které mu předcházelo. Státní zástupce je v odvolání povinen uvést, zda jej podává, byť z části, ve

prospěch či neprospěch obžalovaného. S úspěchem však nemůže odvolání podat osoba, která se tohoto práva výslovně po vyhlášení rozhodnutí vzdala“.

V ustanovení § 251 TrŘ upravuje postup předsedy senátu soudu prvního stupně v případech, kdy odvolání podané oprávněnými osobami neobsahuje náležitosti obsahu odvolání podle § 249 odst. 1 TrŘ, stanoví lhůty k odstranění vad a ukládá předsedovi senátu povinnost v určitých případech zajistit obžalovanému kvalifikovanou právní pomoc, a to jen pro odůvodnění odvolání, nebo i pro obhajování v odvolacím řízení. Ve zkoumaných případech byl postup podle § 251 TrŘ předsedou senátu realizován ve dvou trestních věcech.

V trestní věci vedené proti odsouzenému D. F. odvolací soud přípisem vrátil věc bez projednání odvolání soudu prvního stupně s tím, že odvolání doposud nebylo nijak odůvodněno. Obhájce obžalovaného byl podle přípisu vyzván ve smyslu § 251 odst. 1 TrŘ k tomu, aby vady odvolání odstranil. Ve spise však není založen žádný doklad, který by umožnil učinit závěr, že tato výzva byla doručena. Za této situace podle odvolacího soudu nelze aplikovat ustanovení § 253 odst. 3 TrŘ, tedy odmítnout odvolání bez věcného přezkumu napadeného rozsudku, a současně nejsou splněny ani podmínky pro projednání odvolání v odvolacím řízení, neboť podané odvolání dosud nemá nezbytné obsahové náležitosti. Soud prvního stupně byl odvolacím soudem požádán o zopakování výzvy k odstranění vad odvolání, případně o předložení dokladu o doručení takové výzvy obhájci obžalovaného. Soud prvního stupně poté opětovně vyzval obhájce obžalovaného, aby vady odvolání ve stanovené lhůtě odstranil, a v následujícím měsíci odvolací soud již o řádně odůvodněném odvolání jednal a rozhodl.

Ve druhé věci samosoudkyně obvodního soudu vyzvala obhájkyň odsouzeného M.M. k odstranění vad podaného odvolání ve lhůtě pěti dnů od doručení výzvy tak, aby z něj bylo patrné, ve kterých výrocích je rozsudek napadán (vina, trest, náhrada škody), a jaké vady jsou mu vytýkány. Současně ve výzvě upozornila na následek uvedený v ustanovení § 253 odst. 3 TrŘ. Tato výzva byla dána přesto, že odvolání bylo podáno opožděně, a jako takové bylo odvolacím soudem podle § 253 odst. 1 TrŘ v neveřejném zasedání zamítnuto. Ve spise je založena i žádost obhájkyně

o navrácení lhůty k podání odvolání podle § 61 odst. 1 TrŘ, která však byla obvodnímu soudu doručena až po rozhodnutí odvolacího soudu.

O podaných odvoláních **rozhodly odvolací soudy** takto:

- odvolání bylo podle § 256 TrŘ zamítnuto	29
- odvolání bylo zamítnuto podle § 253 odst. 1 TrŘ	1
- odvolací soud rozhodl sám rozsudkem podle § 259 odst. 3 TrŘ	17

V přehledu jsou uvedena konečná rozhodnutí odvolacích soudů, které ve věci rozsudkem pravomocně rozhodly nebo svým usnesením zpravomocnily rozsudek soudu prvního stupně.

Pouze v jedné trestní věci došlo k **vrácení**, a to hned dvakrát, jednak státnímu zástupci k došetření podle § 260 TrŘ, a poté soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí podle § 259 odst.1 TrŘ. O vrácení věci státnímu zástupci k došetření rozhodl Městský soud v Praze, který rozsudek zrušil z důvodů uvedených v ustanovení § 258 odst. 1 písm.a), c) TrŘ. Podle usnesení měl být skutek posouzen podle přísnější právní kvalifikace (§ 234 odst.1, 2 písm. a) TrZ - žalováno pouze jako § 234 odst. 1 TrZ) a ve věci je nutno prostřednictvím dožádaných soudů na Ukrajině vyslechnout dva poškozené. O vrácení věci bylo rozhodnuto ještě před účinností novely trestního řádu. O vrácení věci k novému projednání a rozhodnutí soudu prvního stupně rozhodl Vrchní soud v Praze již po účinnosti novely. Podle odůvodnění usnesení bylo soudu prvního stupně uloženo vyslechnout asistenta vyšetřovatele, který prováděl výslechy obou poškozených, a jenž prováděl s poškozenými rekonice podle fotografií. Dále mu bylo uloženo vyslechnout dalšího svědka, jehož výslechu se dovolával obžalovaný. Odvolací soud jednal ještě jednou a k odvolání obžalovaného mu snížil uložený nepodmíněný trest odnětí svobody.

Po projednání věci ve veřejném zasedání **zamítly** odvolací soudy jako nedůvodná podle § 256 TrŘ 29 podaných odvolání. Většinou bylo rozhodnuto usnesením, spíše výjimečně bylo toto rozhodnutí i součástí výroku rozsudku odvolacího soudu, když bylo současně rozhodováno o více odvoláních. Zamítnuto bylo 26 odvolání podaných obžalovanými a 3 odvolání státních zástupců, která byla podána v neprospěch obžalovaných do výroků o uložených trestech. Jedno odvolání bylo zamítnuto podle § 253 odst. 1 TrŘ, když bylo podáno opožděně.

Nebyl zjištěn případ zpětvzetí odvolání podle § 250 odst. 4 TrŘ, ani jeho odmítnutí podle § 253 odst. 3 TrŘ, že nespĺňuje náležitosti obsahu odvolání. Nebylo zaznamenáno ani rozhodnutí podle § 257 TrŘ.

Na základě podaných odvolání bylo 17 rozsudků soudů prvního stupně zrušeno buď v celém rozsahu, nebo v některé jeho části. Podle výrokové části rozsudků odvolacích soudů byl jimi zjištěn **důvod zrušení** (kasační důvod) uvedený v ustanovení:

§ 258 odst. 1 písm. e) TrŘ (nepřiměřený trest) u	10 odvolání
§ 258 odst.1 písm. d) TrŘ (porušení trestního zákona) u	4 odvolání
§ 258 odst.1 písm. b), f) TrŘ (vady skutkových zjištění a nesprávné rozhodnutí o nároku poškozeného) u	2 odvolání
§ 258 odst. 1 písm. d), e) TrŘ (porušení trestního zákona a nepřiměřený trest) u	1 odvolání

V jednom rozsudku odvolacího soudu nebyl důvod zrušení ve výrokové části, a ani v jeho odůvodnění vyjádřen uvedením příslušného zákonného ustanovení. Vzhledem k tomu, že byl napadený rozsudek zrušen ve výroku o trestu, šlo nepochybně o důvod uvedený v ustanovení § 258 odst. 1 písm. e) TrŘ.

Po zrušení rozsudku napadeného odvoláním (v celém rozsahu nebo v jeho oddělitelné části) postupovaly odvolací soudy podle ustanovení § 259 odst. 3 TrŘ, které stanoví rozsah uplatnění apelačního principu, který podle nové zákonné úpravy převládá v odvolacím řízení. **Odvolací soudy samy rozhodly** rozsudkem ve výrocích o vině i o trestu.

Ve výrocích o vině odvolací soudy u třech odsouzených zpřísnily použitou právní kvalifikaci z trestných činů krádeže a vydírání na trestný čin loupeže, u dvou odsouzených jimi spáchané útoky byly posouzeny jako jeden pokračující trestný čin loupeže, a dále odvolací soud zrušil posouzení jednoho odsouzeného jako zvlášť nebezpečného recidivisty podle § 41 odst. 1 TrZ.

Odvolací soudy samy rozhodly ve výrocích o trestu tak, že šesti odsouzeným snížily uložený nepodmíněný trest odnětí svobody. K odvolání státních zástupců uložily přísnější nepodmíněný trest odnětí svobody pěti odsouzeným, z toho jednomu uložily i tresty zákazu pobytu na území hl. m. Prahy a trest propadnutí věci, a jednomu odsouzenému zvýšily výměru

trestu odnětí svobody podmíněně odloženého, doplnily jej stanovením dohledu a uloženým trestem zákazu pobytu na území hl. m. Prahy. Jak již bylo shora uvedeno, odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí také konstatoval, že pochybení soudu prvního stupně ve výroku o trestu nemohl napravit pro absenci odvolání státního zástupce (zákaz reformace in peius).

V ustanovení § 259 odst. 3 TrZ jsou stanoveny podmínky, za kterých by měl odvolací soud sám rozhodnout rozsudkem (podmínkou je správně zjištěný skutkový stav v napadeném rozsudku nebo na základě důkazů provedených před odvolacím soudem), a nově i podmínky, za kterých se může odchýlit od skutkového zjištění soudu prvního stupně (opakování podstatných důkazů provedených v hlavním líčení, nebo provedení nových důkazů).

Odvolací soudy ve vzorku případů samy rozhodly rozsudkem v převážné většině případů na podkladě skutkového stavu, který byl podle jejich názoru správně zjištěn již v rozsudcích soudů prvního stupně. Odvolací soudy jsou však současně jedním ze subjektů dokazování v trestním řízení, i když dokazování zpravidla neprovádí, neboť těžiště dokazování je u soudu prvního stupně. Nová koncepce odvolacího řízení však přinesla změnu i v tom, že rozšířila možnost doplnění dokazování před odvolacím soudem.

Doplnění dokazování ve veřejném zasedání konaném o podaném odvolání prováděly odvolací soudy ve zkoumaných případech jen zcela výjimečně. Zaznamenaly jsme doplnění dokazování ve dvou případech výslechy svědků a znalce z oboru zdravotnictví - odvětví psychiatrie, byl doplňován opis rejstříku trestů, proveden důkaz a vyžádány spisy o předchozích odsouzeních k posouzení postupu podle ustanovení § 35 odst. 2 TrZ nebo § 41 odst. 1 TrZ, bylo vyžádáno vyjádření velvyslanectví Ukrajiny, potvrzení pasových orgánů, a byl ověřován pobyt odsouzeného (k následnému uložení trestu zákazu pobytu na území hl. m. Prahy).

Ze zkoumaných trestních spisů bylo dále zjištěno, že odvolací soudy postupovaly při přezkoumání trestních věcí v souladu s novou koncepcí, spočívající v **omezeném revizním principu**, a omezily se jen na přezkum z hlediska vad vytykávaných odvoláním. Důvody pro aplikaci druhé věty ustanovení § 254 odst. 1 TrŘ a ustanovení § 254 odst. 2 TrŘ odvolací soudy

nezjistily. Pouze v trestní věci odsouzeného J. H. se odvolací soud v odůvodnění rozsudku zmiňuje i o správnosti odsouzení za skutky kvalifikované jako dva trestné činy maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm.c) TrZ a § 171 odst. 1 písm. a) TrZ (bod II a III rozsudku), přestože odvoláním byl napaden pouze výrok o vině trestným činem loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ (bod I rozsudku).

Zjištěné poznatky nasvědčují tomu, že oba odvolací soudy při svém rozhodování plně využívaly posílený apelační princip, v odůvodněných případech samy dokazování doplňovaly, když o zrušení napadeného rozsudku a vrácení věci soudu prvního stupně důvodně rozhodly pouze v jednom případě. V přezkumné praxi obou odvolacích soudů byl plně uplatněn omezený revizní princip, který v podstatné části případů zjednodušil opravné řízení.

c) Dovolání

Velká novela trestního řádu přinesla s účinností od 1. 1. 2002 významnou změnu i v systému opravných prostředků, když zavedla nový mimořádný opravný prostředek nazvaný dovolání, který je upraven v ustanoveních § 265a až 265s TrŘ. Dovolání je tak dalším mimořádným opravným prostředkem vedle stávající stížnosti pro porušení zákona a obnovy řízení. Jeho smyslem je posílení postavení procesních stran, které jeho prostřednictvím mohou, za přísně stanovených podmínek, dosáhnout přezkoumání některých pravomocných rozhodnutí soudu Nejvyšším soudem.

Dovolání je mimořádným opravným prostředkem, a proto je v ustanovení § 265d TrŘ omezen okruh osob, které ho k Nejvyššímu soudu prostřednictvím soudu prvního stupně mohou podat, na státního zástupce a obviněného. Obviněný může dovolání podat pro nesprávnost výroku rozhodnutí soudu, který se ho bezprostředně dotýká, o čemž musí být vždy poučen.

Z rozhodnutí odvolacích soudů bylo zjištěno, že toto poučení bylo součástí každého jejich rozhodnutí ve věci samé. Ve vztahu k obviněnému bylo jeho obsahem poučení o předmětu dovolání, o nutnosti jeho podání prostřednictvím obhájce k soudu, který ve věci rozhodl v prvním stupni,

o lhůtě pro jeho podání i informaci o tom, že o dovolání rozhoduje Nejvyšší soud.

Možnosti podat dovolání využilo pět odsouzených, dovolání státního zástupce ve zkoumaných spisech nebylo zjištěno. Jedna trestní věc, kde kromě dovolání byla současně podána i stížnost k Ústavnímu soudu, zatím nebyla předložena příslušným soudům k rozhodnutí. O čtyřech podaných dovoláních rozhodl Nejvyšší soud v neveřejném zasedání tak, že je odmítá.

Jako nepřijatelné podle § 265i odst. 1 písm. a) TrŘ bylo usnesením Nejvyššího soudu odmítnuto dovolání podané v trestní věci odsouzeného J. F., kterým byl výhradně napaden odsuzující rozsudek soudu prvního stupně, a nikoli usnesení soudu druhého stupně, kterým bylo odvolání odsouzeného zamítnuto, a proti kterému mělo dovolání správně směřovat. Rozhodnutí soudu prvního stupně však dovoláním napadnout nelze, a toho si měl být vědom obhájce odsouzeného, který písemně dovolání z pověření odsouzeného vypracoval.

Další dovolatel CH. M. E. se domáhal jiného skutkového stavu, odlišného hodnocení důkazů, a namítal, že v řízení neměl obhájce, ač ho podle zákona měl mít. Jeho dovolání bylo Nejvyšším soudem odmítnuto podle § 265i odst. 1 písm. b) TrŘ (nesprávně uveden § 265b odst. 1 písm. b) TrŘ) proto, že bylo podáno z jiného důvodu, než je uveden v § 265b TrŘ. Nejvyšší soud v odůvodnění usnesení uvedl, že odsouzený v rámci svého dovolání poukazuje na skutečnosti, které mají výhradně skutkovou nebo procesní povahu. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) TrŘ, spočívající v nesprávném právním posouzení skutku, nesmí polemizovat s popisem skutku obsaženým v příslušném výroku napadeného rozhodnutí ve věci samé, ale musí z něj vycházet. Tak tomu bylo v konkrétním případě, protože odsouzený se domáhal přezkoumání stavu věci po stránce skutkové, a své námitky uplatňoval již v předcházejících stádiích trestního řízení.

V této věci Nejvyšší soud v odůvodnění usnesení, jímž dovolání odmítl, vyslovil stanovisko i k námitce, že obhájce nebyl přítomen při odběru srovnávací pachové stopy u odsouzeného, a nebyl ani o jejich provedení vyrozuměn. Uvedl, že „.....porovnání otisku pachové stopy sejmuté na místě činu s odběrem srovnávací pachové stopy u obviněného je

úkonem, který není zařazen mezi vyšetřovací úkony, ale jde o činnost prováděnou v rámci kriminalistické expertízy nazývané ‚porovnání pachových stop‘ na základě metody pachových konzerv, a provádějí je nikoliv orgány činné v trestním řízení, ale odborní pracovníci odlišní od osob, které vyšetřování zajišťují....“ Zde je vhodné poznamenat, že tito specialisté jsou často pracovníky Policie České republiky, kterým je svěřena činnost při provádění kriminalistických expertíz (viz Závazný pokyn policejního prezidenta č. 135/2001 Sb.), nejsou však orgánem činným v trestním řízení ve smyslu § 12 odst. 1, 2 TrŘ. Jedná se o souhrn speciálních postupů, který je odbornou činností, a účast obhájce je při ní ze všech shora uvedených důvodů vyloučena.

Odlišné stanovisko vyslovil v této věci Ústavní soud ve svém usnesení, jímž stížnost mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků odmítl jako zjevně neopodstatněnou podle § 43 odst. 2 písm. a) zák.č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů. V odůvodnění usnesení uvedl, že porovnání zajištěných pachových stop se srovnávací pachovou konzervou je obdobou ztotožnění při rekognici, a že tedy z povahy věci měl mít obhájce odsouzeného možnost být úkonu přítomen, pokud o to kvalifikovaně požádá. Důvodem je zajištění „rovnosti zbraní“, aby tak mohlo dojít alespoň k minimálnímu dohledu a transparentnosti tohoto úkonu. Proto došlo jednoznačně k pochybení policejního orgánu, jehož by se měly orgány činné v trestním řízení vždy vyvarovat, nota bene, když o předmětném úkonu nebyl pořízen ani videozáznam. Dále se v usnesení uvádí, že toto pochybení bylo ústavně konformním způsobem napraveno soudem prvního stupně, poněvadž k námitkám obhájce stěžovatele v hlavním líčení byl vyslechnut pracovník, provádějící tento úkon, který podrobně a bez jakýchkoliv pochyb důvěryhodně zodpověděl otázky soudu i stěžovatele a reagoval i na všechny námitky. V neposlední řadě důkaz pachovou zkouškou zapadá v daném případě do dalších, v řízení provedených důkazů.

Dvě dovolání byla odmítnuta jako zjevně neopodstatněná podle § 265i odst. 1 písm. e) TrŘ. Dovolání byla přípustná, opírala se o zákonný důvod, podaly je včas oprávněné osoby a obsahovala stanovené náležitosti. Odsouzená G. L. v dovolání namítala, že důkazy v řízení provedené v žádném případě neprokazují, že by se jakýmkoliv způsobem podílela na jednání spoluodsouzené a na vzniku škodlivého následku. V odůvodnění

usnesení Nejvyšší soud odkázal analogicky na rozhodnutí publikované pod č. 18/1994 Sb. rozh. tr., podle něhož spolupachatel trestného činu loupeže, který sám fyzicky poškozeného nenapadl, odpovídá za jeho smrt podle § 9 odst. 2 TrZ k § 234 odst. 1, 3 TrZ, jestliže byla způsobena jednáním jiného spolupachatele v rámci společného loupežného útoku proti poškozenému, a on alespoň vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět mohl, že tímto útokem uvedený těžší následek může být způsoben. Nejvyšší soud zde proto nedovodil dovolatelkou namítaný nesoulad mezi skutkovými zjištěními nalézacího soudu akceptovanými soudem odvolacím a použitou právní kvalifikací.

V dalším dovolání, odmítnutém Nejvyšším soudem podle § 265i odst. 1 písm.e) TrŘ, odsouzeným uváděný dovolací důvod odpovídal konkrétně uplatněným argumentům i zákonnému ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) TrŘ, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku. Vedle námitek, které směřovaly proti skutkovým zjištěním obou soudů a hodnocením provedených důkazů, které nenaplňují dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) TrŘ, ani jiný dovolací důvod, uplatnil odsouzený i výhrady proti právnímu posouzení skutku a uvedl konkrétní skutečnosti, které měly dle jeho mínění vést k odlišnému právnímu posouzení jeho jednání. Námítky k právnímu posouzení skutku nebyly Nejvyšším soudem shledány jako důvodné, a proto bylo jeho dovolání odmítnuto.

Rozhodování o dalších mimořádných prostředcích (stížnosti pro porušení zákona a o návrhu na povolení obnovy řízení) nebylo ve vzorku trestních spisů zjištěno.

d) Návrhová činnost státních zástupců

V protokolech o hlavním líčení byl sledován i závěrečný návrh státního zástupce, který přednesl po skončení dokazování **v hlavním líčení**. Vzhledem ke stručné protokolaci nelze celý obsah jeho závěrečné řeči blíže posoudit. Vždy však bylo protokolováno jeho stanovisko k provedeným důkazům, návrh na rozhodnutí o vině, právní kvalifikaci, a návrh na uložení druhu trestu a jeho očekávané výměry. Nebylo zjištěno, že po závěrečné řeči obžalovaného a jeho obhájce by se státní zástupce opětovně ujal slova (replika).

Státní zástupci učinili ve sledovaných trestních věcech zcela shodný návrh s rozhodnutím soudu prvního stupně na rozhodnutí v otázce viny i trestu u 45 (69,2 %) odsouzených. U 20 (30,8 %) odsouzených byl jejich závěrečný návrh rozdílný od rozhodnutí soudů, z toho u 6 odsouzených v otázce viny a u 14 v otázce trestu:

- u 4 odsouzených státní zástupce navrhoval v souladu s podanou obžalobou uznání přísnější právní kvalifikace u trestného činu loupeže (soudy překvalifikováno na krádeže a vydírání) a u 4 bylo k jeho odvolání pochybení napraveno odvolacím soudem,
- u 2 odsouzených požadoval skutek posoudit vedle trestného činu loupeže i jako trestný čin vydírání podle § 235 odst. 1 TrZ, odvolání nebylo podáno,
- u 9 odsouzených navrhoval uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, když soud uložil trest odnětí svobody podmíněně odložený, u jednoho odsouzeného podáno úspěšně odvolání, jinak většinou bez odvolání,
- u 1 odsouzeného navrhoval uložení přísnějšího trestu odnětí svobody a trestu zákazu pobytu na 5 roků; soudem trest zákazu pobytu nebyl uložen,
- u 1 odsouzeného navrhoval uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody a trestu vyhoštění; soudem uložen trest odnětí svobody podmíněně odložený a trest vyhoštění,
- u 2 odsouzených státní zástupce oproti uloženému trestu nenavrhoval uložení trestu propadnutí věci a u 1 odsouzeného trest zákazu pobytu.

Alternativní návrh učinil státní zástupce u dvou odsouzených, když vedle návrhu na uložení nepodmíněného trestu připustil i možnost jeho podmíněného odkladu s delší zkušební lhůtou, a u dalšího dal navíc v úvahu i možnost uložení ochranného léčení. U jednoho odsouzeného správně reagoval na upozornění soudu a oproti podané obžalobě v závěrečné řeči navrhl uznání i na zvlášť nebezpečnou recidivu podle § 41 odst. 1 TrZ.

Sledovali jsme i návrhovou činnost státních zástupců u veřejných zasedání **odvolacích soudů**. Konečné návrhy jsou jistou obdobou závěrečných řečí v hlavním líčení a slouží k vyjádření stanoviska státního zástupce působícího u odvolacího řízení k přezkoumávanému rozhodnutí.

Státní zástupci a odsouzení podali celkem 47 odvolání proti odsuzujícím rozsudkům soudů prvního stupně. Odvolací soudy o nich rozhodovaly v 35 veřejných zasedáních, a jedno odvolání bylo podle § 253 odst. 1 TrŘ odvolacím soudem zamítnuto v neveřejném zasedání, tedy bez návrhu státního zástupce (§ 263 odst. 1 TrŘ). Účast státního zástupce při veřejném zasedání je v těchto případech ze zákona povinná (§ 263 odst. 2 TrŘ). Ve všech zkoumaných případech byla v protokolech o veřejném zasedání řádně vyznačena nejen přítomnost státních zástupců, ale i jejich stanovisko k projednávané věci.

Shodný návrh s rozhodnutím odvolacích soudů byl vyznačen v 25 a rozdílný návrh ve 12 protokolech o veřejném zasedání. Jako rozdílný jsme zaznamenali návrh na:

- zamítnutí 5 odvolání podle § 256 TrŘ v případech, kdy odvolací soud rozhodl ve věci rozsudkem podle § 259 odst. 3 TrŘ,
- vrácení 4 věcí soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí (§ 259 odst. 1 TrŘ) v případech, kdy odvolací soud rozhodl jinak,
- zrušení výroku o uložení trestu v rozsudku soudu prvního stupně a uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody dvěma odsouzeným, kde odvolací soud ponechal původní tresty odnětí svobody podmíněně odložené,
- zrušení výroku o trestu a uložení přísnějšího trestu odnětí svobody a trestu zákazu pobytu na území hl. m. Prahy, kde odvolací soud původní trest ponechal a podmínky pro uložení trestu zákazu pobytu neshledal.

Obecně lze konstatovat, že mezi návrhy státních zástupců a rozhodnutími soudu prvního i druhého stupně by nemělo docházet

k podstatnějším rozdílům v základní otázce, kterou je vina odsouzeného, od které se následně odvíjejí další výroky rozhodnutí. Tyto rozdíly také zjištěny nebyly, nebo byly k odvolání státních zástupců napraveny odvolacím soudem (právní kvalifikace). V otázce volby druhu trestu a jeho výměry však nelze vyloučit rozdílný právní názor, který ovlivňuje i rozdílné procesní postavení soudů a státních zástupců v trestním řízení.

Ve všech případech, kde bylo podáno **dovolání**, tedy i ve věci dosud nerozhodnuté, bylo v trestních spisech založeno písemné vyjádření státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství, přestože tuto povinnost mu zákon výslovně neukládá (§ 265h odst. 2 TrŘ). Pokud bylo o dovolání již rozhodnuto, tak v souladu s písemným vyjádřením státního zástupce na jeho odmítnutí.

e) Délka trestního řízení a jeho jednotlivých fází

Požadavek na co nejrychlejší projednání trestních věcí je zdůrazněn již v základních zásadách trestního řízení, když v ustanovení § 2 odst. 4 TrŘ je uloženo trestní věci projednávat co nejrychleji. Zásada rychlosti řízení je rozpracována a zajištěna celou úpravou postupu podle trestního řádu. Dle čl. 38 Listiny základních práv a svobod má každý právo na to, aby jeho záležitost byla v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, který rozhodne o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Požadavek na rychlost řízení obsahuje i Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod (čl. 6) a Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (čl. 14 odst. 3). Rychlost řízení je jedním ze základních a často kritizovaných problémů našeho soudnictví (mj. i stížnosti proti České republice k Evropskému soudu pro lidská práva).

Vedle celkové délky trestního stíhání, kterou se podle ustanovení § 12 odst. 10 TrŘ rozumí úsek řízení od zahájení trestního stíhání až do právní moci rozsudku nebo jiného rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení (v našem případě vždy rozsudku soudu), jsme sledovali samostatně i délku přípravného řízení, soudního řízení, a z toho zvláště i délku řízení u odvolacího soudu. Toto rozfázování trestního řízení nám umožnilo sledovat podíl jednotlivých orgánů činných v trestním řízení na celkové délce trestního stíhání a případně i určit příčiny průtahů. Délka řízení byla sledována pouze **ve věcech rozhodovaných v prvním stupni obvodními**

soudy, když vzorek spisů Městského soudu v Praze byl velmi malý, a proto ani neumožňoval z hlediska sledování rychlosti řízení učinit jakékoliv závěry.

Nejprve však byla zjišťována doba, která uplynula **od spáchání skutku**, ve kterém byl později spatřován trestný čin loupeže, **do zahájení trestního stíhání**. Tato doba byla vykázána podle jednotlivých trestních věcí ve dnech. U spolupachatelů jsme zahájení trestního stíhání evidovali u prvního odsouzeného. I tato doba je významná pro další postup orgánů činných v trestním řízení a má vliv na délku trestního řízení. Rychlá reakce na spáchanou trestnou činnost, zejména u tak závažného trestného činu, jako je loupež, má význam pro řádné objasnění rozhodných skutečností, opatření, zajištění a sílu důkazů sloužících k prokázání trestné činnosti, a rovněž na výchovné působení uložených trestů a účinek ochranných opatření. V neposlední řadě chrání společnost před opakováním trestné činnosti, zejména osobami, které si loupežemi opatřují prostředky k obživě (výrazná recidiva).

Doba od spáchání skutku do zahájení trestního stíhání:

zahájeno v den spáchání	u 23 věcí	53,5 %
do 3 dnů	6	13,9 %
do 1 týdne	1	2,3 %
do 14 dnů	2	4,7 %
do 1 měsíce	1	2,3 %
do 2 měsíců	3	7,0 %
do 3 měsíců	1	2,3 %
do 6 měsíců	4	9,3 %
nad 6 měsíců	2	4,7 %
Celkem	43 věcí	100,0 %

U více než poloviny případů bylo trestní stíhání zahájeno v den spáchání trestného činu (posledního útoku), když zjištěné a odůvodněné skutečnosti již nasvědčovaly tomu, že byl spáchán trestný čin a byl dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba (§ 160 odst. 1 TrŘ). V těchto případech byli odsouzení většinou zadrženi na místě činu nebo v jeho blízkém okolí, někdy za pomoci občanů, kteří se nacházeli v blízkosti. Nejpozději od spáchání skutku bylo zahájeno trestní stíhání za 428 dnů a další za 379 dnů po předchozím odložení věci podle § 159a odst.

4 TrŘ z důvodu, že se nepodařilo zjistit takové skutečnosti, které by opravňovaly postup podle § 160 TrŘ.

Vzhledem k ustanovení § 12 odst. 10 TrŘ tato doba není zahrnuta do doby trestního stíhání. Zahájením trestního stíhání vstupuje přípravné řízení do druhé fáze – vyšetřování.

Naše zkoumání se proto dále zaměřilo na celkovou **délku trestního stíhání**, která zahrnuje jednotlivé úseky trestního stíhání prováděného Policií ČR, obvodními státními zastupitelstvími, obvodními soudy a Městským soudem v Praze jako soudem odvolacím. **Trestní stíhání jednotlivých osob bylo ve zkoumaných případech pravomocně ukončeno v těchto lhůtách:**

do 3 měsíců	u 5 osob	9,1 %
do 4 měsíců	7	12,7 %
do 5 měsíců	4	7,3 %
do 6 měsíců	8	14,5 %
do 10 měsíců	14	25,5 %
do 1 roku	6	10,9 %
do 18 měsíců	9	16,4 %
do 2 roků	2	3,6 %
Celkem	55	100,0 %

Ve lhůtě do 6 měsíců od zahájení do právní moci rozsudku bylo ve sledovaných obvodech pravomocně ukončeno 43,6 % trestních stíhání odsouzených, nejvíce pak ve lhůtě do 10 měsíců (25,5 %). Průměr u všech obvodů činil 259 dnů. Byly však zjištěny podstatné rozdíly v délce trestního stíhání mezi jednotlivými obvody od 157 dnů do 417 dnů. V dalších dvou obvodech byla zjištěna průměrná délka trestního stíhání 195 a 266 dnů. Nejméně trvalo trestní stíhání 68, 70, 72 a 74 dny.

Z následujících údajů zjistíme podíl jednotlivých orgánů činných v trestním řízení na celkové délce trestního řízení. V jednotlivých fázích trestního řízení jsme zjišťovali i rozdíly mezi délkou řízení v jednotlivých obvodech a pokusili se označit i hlavní příčiny, které negativně ovlivňovaly činnost orgánů činných v trestním řízení z hlediska délky jimi prováděného řízení.

Po novele trestního řádu (zák.č. 265/2001 Sb.) **přípravné řízení** zahrnuje objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, před zahájením trestního stíhání (§ 158 až § 159b) a dále vyšetřování (§ 160 až § 170 TrŘ). Vyšetřováním je úsek přípravného řízení od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, popř. jiného způsobu ukončení. Podání obžaloby je součástí přípravného řízení a jeden ze způsobů jeho ukončení.

Délka vyšetřování u trestních věcí projednávaných vybranými obvodními soudy v Praze je evidována podle jednotlivých věcí, když skutečnost, že bylo společně stíháno více osob, ve sledovaných případech neměla vliv na délku vyšetřování (vždy podána společná obžaloba). Ze spisů bylo zjištěno, že:

vyšetřování bylo ukončeno do 1 měsíce	5 věcí	11,6 %
2 měsíců	18	41,9 %
3 měsíců	6	13,9 %
4 měsíců	4	9,3 %
5 měsíců	2	4,7 %
6 měsíců	4	9,3 %
1 roku	3	7,0 %
přes 1 rok	1	2,3 %
Celkem	43 věcí	100,0 %

V ustanovení § 167 odst. 1 písm. b) TrŘ je pro skončení vyšetřování policejním orgánem stanovena lhůta tří měsíců od zahájení trestního stíhání pro věci, u nichž je dána prvním stupni příslušnost okresního soudu, a nejde o věci, které vyřizuje samosoudce. Trestný čin loupeže, i podle trestní sazby jeho základní skutkové podstaty, sem patří. V této zákonné lhůtě bylo ukončeno 67,4 % konaných vyšetřování (sledováno do podání obžaloby). Z trestních spisů se nepodařilo zjistit, zda ve všech dalších případech, kde došlo k překročení stanovené lhůty, postupoval policejní orgán podle § 167 odst. 2 TrŘ, zda státní zástupce postupoval podle věty druhé tohoto zákonného ustanovení a dále podle § 167 odst. 3 TrŘ (záznamy sdělení a písemné pokyny SZ spíše ve spisech státních zastupitelství).

Průměrná délka vyšetřování činila 95 dnů na jednu trestní věc. I v délce vyšetřování byly zjištěny podstatné rozdíly mezi jednotlivými obvody, od nejkratší 47 dnů, 74, 111 až po nejdelší 146 dnů. Nelze dospět

k jednoznačnému závěru, že by podstatnější rozdíly v délce vyšetřování mezi jednotlivými obvody výrazněji ovlivnila složitost dokazování. V obvodu s nejkratší dobou přípravného řízení se podařilo ukončit vyšetřování podáním obžaloby i do 3, 24 a 32 dnů. Nejdéle 13 měsíců trvalo vyšetřování v nevazební věci odsouzeného L. G. Příčinu se nepodařilo zjistit, když i znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie byl zde vypracován do 5 dnů od ustanovení znalce podle § 105 odst. 1 TrŘ.

Požadavek na co nejrychlejší projednání trestních věcí **v hlavním líčení** je jednou z významných záruk spravedlivého rozhodnutí, neboť průtahy negativně ovlivňují množství a kvalitu důkazů. Trestní řád v ustanovení § 203 odst. 2 TrŘ ukládá předsedovi senátu povinnost dbát na to, aby hlavní líčení nebylo zdržováno výklady, které nemají vztah k projednávané věci, a aby bylo zaměřeno co nejúčinněji k objasnění věci. K rychlému projednání trestních věcí působí i další ustanovení trestního řádu, např. § 196 odst. 2, § 211, § 219 odst. 1 a další.

Ve zkoumaných trestních věcech byla samostatně sledována **délka soudního řízení**, tedy doba, která uplynula ode dne nápadu trestní věci (doručení obžaloby obvodnímu soudu) do dne právní moci rozhodnutí. Tento úsek bylo podle našich poznatků ukončen:

do 1 měsíce	u 3 osob	5,5 %
do 2 měsíců	10	18,2 %
do 3 měsíců	7	12,7 %
do 4 měsíců	11	20,0 %
do 5 měsíců	4	7,3 %
do 6 měsíců	6	10,9 %
do 1 roku	12	21,8 %
nad 1 rok	2	3,6 %
celkem	55 osob	100,0 %

Tak jako u celkové doby trestního stíhání a vyšetřování jsme sledovali i délku soudního řízení podle dnů potřebných pro jeho ukončení. Průměrná doba činila 132 dnů, v jednotlivých obvodech pak nejméně 73, dále 112, 140 a nejvíce 203 dny. V obvodech s nejkratší dobou vyšetřování bylo nejrychleji ukončeno i soudní řízení. U poměrně malého počtu srovnávaných věcí z jednotlivých obvodů i jedna, delší dobu projednávaná trestní věc, podstatně ovlivní celkovou délku soudního řízení. U obvodního

soudu s průměrem 203 dnů to např. byla jedna trestní věc, kterou tento soud projednával 16 měsíců, a nešlo přitom z jeho strany o bezdůvodné průtahy. Hlavní líčení zde muselo být celkem 6 x odročeno k provedení řady důkazních návrhů. Délku řízení dále ovlivnilo rozhodování o žádostech o propuštění z vazby, námitek podjatosti i vypovězení plné moci obhájci a ustanovení obhájce jiného v průběhu soudního řízení. Před vzetím do vazby v této věci odsouzený dále nerespektoval předvolání k hlavnímu líčení a musel být vydán příkaz k jeho zatčení.

Při porovnání se Statistickým přehledem soudních agend Ministerstva spravedlnosti ČR za rok 2003 lze průměrnou délku soudního řízení ve sledovaných obvodech označit za velmi dobrou. U trestného činu loupeže podle § 234 TrZ je ve statistice MS ČR vykazován za rok 2003 průměr v ČR 416 dnů a v hl. m. Praze 278 dnů od nápadu do dne právní moci rozhodnutí. V roce 2004 se celostátní průměr u tohoto trestného činu snížil na 395 dnů a v hl. m. Praze na 229 dnů.

Při zkoumání délky soudního řízení je třeba ve sledovaných případech brát v úvahu několik skutečností, které měly zásadní vliv na její délku:

- změny provedené novelou trestního řádu (zák. č. 265/2001 Sb.), a zejména změny v odvolacím řízení, spočívající především v posílení prvků apelace a omezení revizního principu, vedly ke zkrácení soudního řízení,
- kvalitní vyšetřování s menším počtem svědků a vyšším počtem znaleckých posudků a průkazných odborných vyjádření mělo pozitivní vliv na rychlost soudního řízení,
- vysoký počet vazebních věcí znamenal bezproblémové zajištění přítomnosti odsouzených u hlavního líčení, ale na druhé straně i prodloužení doby řízení rozhodováním o stížnostech proti zamítavému rozhodnutí o propuštění z vazby,
- vysoký počet podaných odvolání, když 29 (67,4 %) trestních věcí obvodních soudů bylo projednááno v odvolacím řízení,

- nerespektování předvolání svědků k účasti u hlavního líčení a jejich někdy i opakovaná neúčast bez závažných důvodů,
- potíže s doručením rozsudku odsouzenému a poškozenému.

Samostatně jsme sledovali **délku odvolacího řízení**, které spolu s délkou hlavního líčení tvoří celkovou délku soudního řízení. Je uvedeno podle věcí, když v jednom odvolacím řízení bylo často projednáváno odvolání více oprávněných subjektů.

Odvolací řízení bylo od doručení trestního spisu s předkládací zprávou skončeno ve lhůtě do 14 dnů u 8 věcí, do 1 měsíce u 15 věcí, do 2 měsíců u 3 věcí, do 3 měsíců 1 věc, a do 6 měsíců 1 věc. Jedna trestní věc vedená proti odsouzenému R.M. byla skončena ve lhůtě přes 6 měsíců. Průtah nebyl zaviněn odvolacím soudem. Odsouzenému se opakovaně nepodařilo doručit předvolání k veřejnému zasedání, na uvedených adresách se nezdržoval, muselo být pátráno po jeho pobytu a nakonec musel být podle § 69 odst. 1 TrŘ vydán příkaz k jeho zatčení.

Celkem 79,3 % věcí bylo u odvolacích soudů skončeno ve lhůtě do jednoho měsíce. Při poměrně vysokém počtu zrušených rozsudků a věcí nově rozhodnutých odvolacím soudem je možno označit jejich postup za plně odpovídající požadavku na rychlé projednání trestních věcí.

Ve stanovisku pléna Ústavního soudu ČR ze dne 17.2.1998, sp. zn. Pl ÚS st 6/98 se uvádí: „O zbytečné průtahy ve smyslu porušení ústavních zásad spravedlivého procesu ..., půjde proto zpravidla jen tehdy, jestliže tyto průtahy in concreto vzniknou špatnou či nevhodnou organizací práce, za níž nese odpovědnost příslušný funkcionář soudu, nebo jsou založeny dostatečně a přesvědčivě zjištěnou liknavostí soudu (soudce) nebo podobnými okolnostmi spočívajícími při výkonu jurisdikce na jeho straně.....“.

Větší podíl na celkové délce trestního řízení má ve vzorku případů řízení soudní. I tak délka soudního řízení byla pod celostátním průměrem i průměrem v hl. m. Praze vykázaným u trestného činu loupeže podle § 234 TrZ. Zbytečné průtahy ve smyslu uvedeného stanoviska Ústavního soudu ČR nebyly zjištěny v řízení u soudů prvního stupně, a ani u soudu

odvolacího. U odvolacího soudu bylo postupováno v souladu se změnami, které přinesla novela trestního řádu, zaměřenými především na uplatňování posíleného apelačního principu, a v jeho důsledku na zkrácení soudního řízení.

6. Shrnutí a závěr

6.1. Shrnutí

- Moderní kriminologie chápe strach ze zločinu vedle klasických objektivních ukazatelů (tj. stavu, struktury a dynamiky kriminality) jako jedno ze základních měřítek bezpečnostní situace v daném státě nebo lokalitě. Z domácích i zahraničních výzkumů přitom v těchto souvislostech jednoznačně vyplývá, že obavy z viktimizace veřejnost pocítuje zejména ve vztahu k násilným trestným činům. Mezi ty, které jsou občany vnímány jako delikty obzvláště ohrožující, patří i trestný čin loupeže.
- Podle Wrighta je loupež dokonce možno považovat za jakousi „ústřední součást“ či přímo „páteř“ zmiňovaného strachu ze zločinu. Wright ve své práci dokládá, že co skutečně omezuje občany ve volném pohybu po ulicích, co je nutí vyhýbat se neznámým lidem a na základě čeho se opevňují ve svých domovech, je především strach z možnosti, že se stanou obětí loupežného přepadení.
- Kriminologové se v zásadě shodují, že trestný čin loupeže je typickým příkladem tzv. pouliční či velkoměstské kriminality. Někteří autoři dokonce připomínají, že mnohdy se výraz „pouliční zločin“ stává pro loupež až jakýmsi hojně užívaným synonymem.
- Kriminální statistiky v tomto ohledu skutečně vypovídají vcelku přesvědčivě o tom, že k loupežím dochází mnohem častěji na veřejných prostranstvích ve městech a velkých průmyslových aglomeracích než v prostředí venkova. Vysvětlení je možno hledat především v nedostatečné úrovni společenské kontroly lidského jednání a chování. Je totiž známo, že intenzita této kontroly je nepřímo úměrná hustotě obyvatelstva v dané lokalitě.
- Schmeidler v tomto duchu podotýká, že velké plochy ulice, které nejsou nikým přehlíženy a které působí dojmem, že nikomu nepatří, skutečně stimulují k příležitostné kriminalitě. Poměrně vysokou míru kriminality či deviantního chování tradičně vykazují nepřehledné

uliční prostory, výškové budovy od určitého počtu podlaží, nepřehledné vchody, výtahy, haly, schodiště a požární schodiště, podzemní garáže a chodby.

- Čírtková je názoru, že v zásadě existují tzv. viktimogenní situace, čili místa a časové okamžiky, s nimiž je spojeno velké riziko ohrožení trestnou činností. Zdůrazňuje navíc fakt, že všechna světová velkoměsta jsou podle tohoto hlediska výrazným způsobem strukturována, a lze je tak dělit na specifické viktimogenní zóny.
- Pokud jde o pachatele loupežných útoků, bývá často v kriminologické literatuře věnované tomuto tématu citován Conklin, který se dokonce pokusil vytvořit určitou typologii pachatelů loupeží. Vycházel při ní z hlediska, nakolik a jakým způsobem je u dané osoby páchaní loupeží spjato s opatřováním si prostředků k živobytí. Rozlišil tak celkem čtyři typy pachatelů, a to lupiče profesionálního, lupiče příležitostného, lupiče závislého na drogách a lupiče-alkoholika.
- Typologií loupeží se zabýval i Smith, který na základě dat získaných výzkumem rozlišuje pro změnu loupeže a jejich pachatele podle toho, jakým způsobem probíhá úvodní kontakt mezi lupičem a jeho obětí. Na základě tohoto hlediska je podle Smithe možno hovořit v zásadě o pěti různých typech loupeží, a to o bleskovém útoku, konfrontaci, léčce, pokusu získat kořist bez předchozího slovního či fyzického kontaktu, a konečně o kontaktu mezi pachatelem a obětí, který určitým způsobem iniciuje sama oběť.
- V odborné literatuře je často diskutován i význam zapojení oběti do utváření predelikventní situace a do celkového mechanismu události. Osmančík je toho názoru, že v mnoha případech je možno u loupeží vysledovat tzv. viktimologické zavinění.
- Z domácích výzkumů se v poslední době problematice loupeží, a konkrétně pak jejím mladistvým pachatelům, věnoval Večerka. Při jeho výzkumu se jednoznačně potvrdilo, že loupež představuje delikt typický pro mužské pachatele. Odhalena byla dále skutečnost, že loupeží se dopouštějí především pachatelé, kteří jsou bez zaměstnání, a kteří aktuálně v době spáchání trestného činu nenavštěvují žádnou

školu či učební obor. Z hlediska etnicity patřily dvě třetiny pachatelů k Romům. Z výzkumu je možno vyčíst několik zajímavých informací o obětech studovaných trestných činů. Co do četnosti napadení totiž z celkové počtu obětí vyčnívají dvě zcela rozdílné skupiny. První z nich tvoří podnapilé osoby (většinou muži středního věku) vracející se ve večerních či nočních hodinách z restauračního podniku. Pachatelé si je obvykle vytipovali přímo v restauraci, v její blízkosti či v prostředcích MHD, a následně je sledovali do míst, kde se díky pozdní noční hodině nevyskytovali žádní svědci, a kde na ně posléze i zaútočili. Podle Večerky takto postupují zejména skupiny rómských pachatelů. Druhým častým typem oběti byli vrstevníci mladistvého útočnicka. K atakům v těchto případech obvykle došlo v odpoledních hodinách, a to poblíž školy či poblíž místa bydliště. Kořist si pak pachatel vynutil spíše pohrůzkou použití násilí, k jeho závažnějšímu užití zpravidla nedošlo. Viktimologicky významnou skupinu dále představovaly i starší osoby (zejména ženy), které pachatelé oloupili vytržením tašky či kabelky.

- S řadou výzkumů věnovaných loupežím se můžeme setkat v zahraniční kriminologické literatuře. O jednom z nich obsáhle informuje Barkerová. Stav pouliční kriminality v Londýně ve druhé polovině osmdesátých let vedl pracovníky tamní metropolitní policie v roce 1988 k analýze vzorku 5615 zločinů vztahujících se k tomuto typu trestné činnosti. Barkerová seznamuje s velmi nosnými poznatky, které byly v rámci výzkumu získány z rozhovorů s pachateli a s oběťmi loupeží. Pachatelé byli mimo jiné dotazováni i hypoteticky na to, zda by si určité prostředí ke spáchání loupeže zvolili záměrně - vyšlo však najevo, že konkrétní výběr podle zvláštního typu místa pachatelé neprovádějí. Výzkumníci se dále dotazovali i na to, podle jakých znaků si pachatelé vybírali oběť. Nejčastěji zmiňovanou charakteristikou bylo „vzezření zámožného člověka“. Podobně důležitými faktory se ukázal majetek viditelný na první pohled - hodinky, batoh, šperky apod. Část dotazovaných pachatelů ovšem žádný z těchto ani jiných znaků nevedla, neboť cílem loupeže je podle nich především zmocnit se peněz, a ty má u sebe zpravidla každý.

- Wright, zabývající se otázkami motivace k trestnému činu loupeže, ve svém výzkumu dospěl na základě rozhovorů s pachateli k nikoli překvapivému názoru, že základní pohnutkou je takřka vždy silně prožívaná potřeba opatřit si rychle peníze. Podle něj je ovšem na místě konstatovat, že většinu pachatelů k takovému jednání nežene stav bezprostřední nouze. Upozorňuje, že většina pachatelů se sice podle svého vlastního mínění permanentně potýká s finančními potížemi či „chronickou“ chudobou, nicméně na vině je většinou právě a jen jejich závadový životní styl, který je doslova žene do stále hlubších a hlubších problémů. Loupež je tak podle názoru takřka všech zkoumaných pachatelů z tohoto hlediska naprosto ideálním typem trestné činnosti, neboť na rozdíl od jiných deliktů vede obvykle k přímému a relativně snadnému získání vytoužené finanční hotovosti.

Shrnutí z policejních statistik

- Celkový nárůst kriminality v České republice po roce 1989 se projevil i u trestného činu loupeže ohromným vzestupem. V prvních letech po revoluci se zvýšil počet loupeží v ČR oproti roku 1989 zhruba 5x (ČR – 1989 – 789, 1990 – 3 855). Tento trend ve vývoji trestného činu loupeže kopíruje obecné trendy kriminality a platí i pro Prahu (Praha – 1989 – 191, 1990 – 1 219).
- Nepříznivý trend ve vývoji trestného činu loupeže se v 90. letech zastavil a stagnoval, ale v posledních letech došlo k dalšímu podstatnému nárůstu (počet zjištěných loupeží v ČR v roce 2004 se oproti roku 2001 zvýšil o 39,6 %).
- Region hlavního města Prahy se na celkovém počtu zjištěných loupeží v letech 1995 – 2004 podílel jednou třetinou (33,4 %).
- V letech 1995-2004 se objasněnost u trestného činu loupeže v ČR pohybovala v rozmezí od 38,9 do 45,1 % - průměrná hodnota byla 42,5 %. Objasněnost u trestného činu loupeže v Praze byla nejnižší ze všech krajů v ČR, a za posledních deset let se pohybuje v pásmu od 22,4 do 28,4 % - ve sledovaném období byla průměrná hodnota 24,6 %.

- Z celkového počtu stíhaných osob v letech 1995–2004 tvořili stíhaní za TČ loupeže v Praze 17,8 %. Z celkového počtu stíhaných osob za TČ loupeže v ČR tvořili recidivisté 35,8 %, v Praze byl jejich podíl 33,3 %. Cizinci byli zastoupeni mezi stíhanými za TČ loupeže v ČR v letech 1995-2004 11,7 %, v Praze tvořili cizí státní příslušníci jednu čtvrtinu ze všech stíhaných (25,1 %).
- Varovným signálem z posledních let je vzestup loupeží spáchaných dětmi a mladistvými pachateli. Vzhledem k závažnosti tohoto druhu trestné činnosti jsou tak do značné míry relativizovány příznivé statistické údaje svědčící o tom, že celková kriminalita této věkové skupiny v poslední době klesá.
- Podle věku stíhaných osob v letech 1995-2004 jsou v ČR za TČ loupež nejpočetnější skupinou stíhané osoby ve věku 20 - 23 let (19,6 %), v Praze jsou na prvním místě mezi stíhanými osoby ve věku 24 – 29 let (23,9 %).
- Z deseti pražských obvodů jsou podle zjištěných loupeží v letech 1994 –2003 na prvních dvou místech obvody Prahy 4 – 2 984 a Prahy 1 – 2 958. V centru Prahy jsou vytvořeny ideální podmínky pro celou řadu kriminogenních situací. Objasněnost loupeží na Praze 1 je naopak velmi nízká (v letech 1994–2003 Praha 1 byla s objasněností 25,9 % na 9. místě v Praze).
- Celková zjištěná škoda u TČ loupeže v Praze v letech 1994–2003 dosáhla astronomické výše 967 675,1tis. Kč. Nejvyšší zjištěná škoda byla v roce 2002, a to 203 278,2 tis.Kč.

Shrnutí ze statistických údajů policie k TČ loupeže v Praze v roce 2003 :

- V 1 011 případech se stal obětí loupeže v Praze muž, v 600 případech žena a ve 121 případech se obětí loupeže stala skupina osob.
- Z celkového počtu 1 932 obětí bylo způsobeno zranění 336 obětem, při loupeži přišel jeden člověk o život. Materiální újma byla

způsobena 1 405 obětí v celkové výši 69 050,2 tis. Kč, bez fyzické či materiální újmy se ocitlo v roce 2003 v Praze pouze 182 obětí.

- TČ loupeže se kumuluje v nočních hodinách. V časovém intervalu od 22,01 – 02,00 hodin bylo zjištěno 547 (31,7 %), od 21,01 – 03,00 hodin se stalo 696 (40,1 %).
- Nejvíce loupeží bylo spácháno v pátek (285) a v sobotu (283). Nejméně loupeží bylo spácháno v roce 2003 v pondělí (215) a v neděli (220). Nejvíce loupeží bylo v roce 2003 spácháno v Praze v měsíci listopadu (182) a v prosinci (181). Nejméně pak v červenci (117), červnu a lednu (128). V období zimních měsíců (od října do března) bylo spácháno 936 loupeží – 54 %; v letních měsících (od dubna do září) to bylo 796 loupeží – 46 %.
- Z celkového počtu 539 (504 mužů a 35 žen) policii známých pachatelů bylo 390 pachatelů z Čech a 149 ze zahraničí. Mezi cizinci byli nejpočetněji zastoupeni Ukrajinci (72 pachatelů), Slováci (30) a Litevci (13). Pokud jde o zaměstnání známých pachatelů, převažují nezaměstnaní (227). Z kriminálního hlediska bylo 47 pachatelů v roce 2003 již dříve policií vyšetřováno a 204 pachatelů bylo policií označeno jako recidivisté.

Shrnutí z justičních statistik

- Po roce 1990 byl zaznamenán jak nárůst absolutního počtu osob odsouzených za trestný čin loupeže, tak i vzestup podílu na celkovém množství odsouzených osob. Zatímco před rokem 1989 se počet odsouzených za loupež pohyboval kolem 500-600 osob (521 v roce 1989), po patnácti letech se jejich počet ztrojnásobil (1 695 v roce 2004).
- Podíl na celkovém množství odsouzených osob se pak u loupeží zvýšil z necelého jednoho procenta (0,7 %-0,9 % v letech 1985-1989) na hodnotu přesahující 2 % (s výjimkou jediného roku 1994, kdy podíl dosáhl 1,9 %), v některých letech dokonce 3 % (1991 – 3,1 %; 1998 – 3,0 %).

- V průběhu posledních dvaceti let se změnil způsob trestání za trestný čin loupeže. V letech 1985 až 1991 se ukládal nepodmíněný trest za trestný čin loupeže ve více než 80 % (82,7 % v roce 1991 až 86,6 % v roce 1989). Od roku 1990 však dochází k postupnému snižování jejich podílu ve prospěch trestů podmíněných (změna trestní sazby).
- Struktura nepodmíněných trestů se v průběhu let 1985 - 2004 příliš nezměnila. Průměrné hodnoty za roky 1985 až 2004 jsou následující: NEPO trest do 1 roku - 640 osob, tj. 4,6 %; přes 1 rok do 5 let – 10 928 osob, tj. 78,2 %; přes 5 let – 2 400 osob, tj. 17,2 % .
- Z hlediska pohlaví nepřekvapí, že mezi odsouzenými za trestný čin loupeže převažují v naprosté většině muži (v průměru za roky 1985 až 2004: 93,8 % mužů, 6,2 % žen).
- Z hlediska věku jsou v průměru za roky 1995 až 2004 nejpočetnější skupinou odsouzení za TČ loupeže ve věkové kategorii 20–24 let (26,3 %). Druhou nejpočetnější skupinou jsou odsouzení ve věkové kategorii 15-17 let (22,9 %).

Shrnutí z analýzy trestních spisů

Z analýzy jednotlivých trestních věcí, kde došlo u čtyř vybraných obvodních soudů v Praze a u Městského soudu v Praze k pravomocnému odsouzení 65 osob za trestný čin loupeže podle § 234 TrZ, vyplývají následující hlavní závěry :

Hlavní poznatky z rozhodování o trestném činu loupeže

- Obecně lze konstatovat, že všechny orgány činné v trestním řízení věnovaly náležitou pozornost řádnému objasnění a projednání této trestné činnosti.
- Bylo postupováno v souladu s příslušnými hmotněprávními a procesními ustanoveními trestního práva, a zjištěná pochybení nebo rozdílné právní názory na konkrétní problematiku lze označit za vcelku ojedinělé.

- Použitá právní kvalifikace odpovídá výsledkům provedeného dokazování i popisu skutků ve výrokových částech soudních rozhodnutí; byla respektována zásada, že skutek má být posouzen podle všech v úvahu přicházejících ustanovení hmotného práva.
- Těžší následek byl vždy vyjádřen v kvalifikované skutkové podstatě trestného činu loupeže, při splnění materiální podmínky uvedené v ustanovení § 88 odst. 1 TrZ.
- Ojedinele byly zjištěny případy rozdílného názoru státních zástupců a soudů i mezi soudy obou stupňů na právní posouzení skutku a zvlášť nebezpečnou recidivu podle § 41 TrZ; pochybení bylo zpravidla napraveno odvolacím soudem.
- Spolupachatelství bylo jen ojedinele ve výrokových částech rozsudku vyjádřeno použitím ustanovení § 9 odst. 2 TrZ, a někdy nebylo uvedeno ani v právní větě.
- Byly zjištěny případy, kdy právní věta v rozsudku nebyla zcela v souladu s popisem objektivní stránky trestného činu loupeže ve skutkové větě, která záleží v použití násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí; buď nebyla vyjádřena jejich kumulace, anebo použité násilí bylo označeno pouze jako pohrůžka.
- Při rozhodování o trestech byly v převážné většině případů již soudy prvního stupně respektovány obecné zásady pro stanovení některého z druhu trestů uvedených v ustanovení § 27 TrZ a pro stanovení jeho konkrétní výměry (§ 31 TrZ).
- Při ukládání trestů bylo postupováno i v souladu s ustanovením § 39 odst. 2 TrZ, které vyjadřuje subsidiární povahu nepodmíněného trestu odnětí svobody; mezi jednotlivými obvody byly zjištěny rozdíly v poměru nepodmíněných trestů odnětí svobody a trestů alternativních, které vyplývají spíše z důsledné individualizace hodnocení všech rozhodných skutečností než z benevolentnějšího přístupu některých soudců k pachatelům.

- Nepodmíněné tresty odnětí svobody byly uloženy dvěma třetinám odsouzených; při jejich ukládání nebylo využíváno celého rozpětí trestních sazeb, když nejvíce jich bylo uloženo při dolní hranici a v dolní polovině zákonné trestní sazby uvedené v jednotlivých odstavcích § 234 TrZ.
- Pro výkon nepodmíněných trestů odnětí svobody byla polovina odsouzených zařazena do věznice s ostrahou a pouze u jednoho odsouzeného bylo aplikováno ustanovení § 39a odst. 3 TrZ, a pro výkon trestu byl zařazen do věznice s mírnějším režimem.
- Za trestný čin loupeže kvalifikované v základní skutkové podstatě (§ 234 odst. 1 TrZ) byl třetině odsouzených uložen trest odnětí svobody podmíněně odložený.
- Bylo využíváno i podmíněného trestu odnětí svobody s dohledem, který byl ukládán v jeho maximální zákonem přípustné výměře a zkušební doba zde byla stanovena na delší dobu než u podmíněných trestů bez dohledu (zpravidla vyšší nebezpečnost činu pro společnost).
- Ve výrocích soudů o stanovení dohledu i v odůvodněných rozsudků byly zjištěny určité nedostatky, zejména v určení konkrétních povinností, kterým je povinen se odsouzený podrobit, stanovení jejich rozsahu, a v odůvodnění i chybějící poučení o následcích při neplnění nebo porušování povinností dohledu.
- Pouze jednomu odsouzenému byla podle § 59 odst. 2 TrZ uložena povinnost podrobit se léčeni (ještě nepřesná formulace).
- Odsouzeným byly při respektování vzájemných vztahů mezi jednotlivými druhy trestů a za splnění zákonných podmínek ukládány i další tresty směřující k posílení ochrany společnosti, a to trest vyhoštění cizím státním příslušníkům, trest zákazu pobytu na území hl.m. Prahy a trest propadnutí věci; nebylo zaznamenáno uložení peněžitého trestu (nesolventnost většiny odsouzených – nedobytnost trestu).

- Právně významnými skutečnostmi pro stanovení druhu a výměry ukládaného trestu, kterými jsou polehčující (nejčastěji hodnocen řádný život) a přitěžující okolnosti (nejvíce recidiva), se soudy v odůvodněných rozsudcích zabývaly; ne vždy je však důsledně všechny vyhodnotily ze všech rozhodných hledisek a ve všech vzájemných souvislostech.
- O škodě způsobené trestnou činností bylo rozhodováno v adhezním řízení a při splnění zákonných předpokladů bylo rozhodnuto o její náhradě; rozhodnutí o uložení ochranného opatření (§ 71 TrZ) nebylo v rozsudcích zaznamenáno a nebyly ze spisů zjištěny ani podmínky pro takového rozhodnutí (např. doporučení znalců psychiatrů na uložení ochranného léčení).
- Vazebně bylo stíháno 71 % odsouzených a pokud důvody vazby pominuly, odsouzení byli v průběhu řízení propuštěni na svobodu; o žádostech na propuštění z vazby a o stížnostech proti zamítavým rozhodnutím bylo včas a řádně rozhodováno.
- Dokazování v průběhu hlavního líčení probíhalo tak, aby byl řádně zjištěn skutkový stav věci; polovina návrhů stran na doplnění dokazování v hlavním líčení byla soudem provedena; polovina odsouzených při výslechu spáchání trestné činnosti popřela, svědci v odůvodněných případech využili možnosti utajit svoji totožnost a podobu (§ 55 odst. 2 TrŘ).
- Znalecké posudky byly vždy u hlavního líčení přečteny za splnění podmínek uvedených v ustanovení § 211 odst. 5 TrŘ. V přípravném řízení byly vyžadovány z oboru ekonomiky cen často nadbytečně i tam, kde by postačovalo odborné vyjádření (zanedbatelná hodnota věci); odborná vyjádření opatřená v průběhu přípravného řízení byla u hlavního líčení provedena jako důkazy listinné (§ 213 odst. 1 TrŘ).
- Více než polovina odsouzených využila svého práva podat odvolání, a pouze ve dvou případech byly odstraňovány vady podaných odvolání (z toho v jednom případě zbytečně, když odvolání bylo podáno opožděně).

- Státní zástupci podávali bezvadná a většinou důvodná odvolání do výroků o vině i trestu; byly však zjištěny i případy, kdy odvolací soud konstatoval, že zjištěná pochybení soudů prvního stupně nemohl napravit, protože státní zástupce odvolání v neprospěch obžalovaného nepodal (zákaz reformationis in peius).
- Po novele trestního řádu byla pouze jedna věc vrácena soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí. Jinak rozhodl odvolací soud (po nebo bez doplnění dokazování) podle § 256 TrŘ o zamítnutí odvolání, nebo rozhodl ve věci sám tak, že u 17 odsouzených změnil pouze výrok o trestu nebo změnil výrok o vině, a v důsledku toho i výrok o trestu.
- K vrácení věci státnímu zástupci k došetření z odvolacího řízení podle § 260 TrŘ po novele trestního řádu nedošlo ani v jednom případě.
- Odvolací soudy tedy důsledně respektovaly změny zavedené novelou trestního řádu, když při rozhodovací činnosti postupovaly podle posíleného apelačního principu a při přezkoumávání rozhodnutí plně uplatňovaly tzv. omezený revizní princip.
- Z mimořádných opravných prostředků bylo využito pouze dovolání, které podalo pět odsouzených, přičemž čtyři z nich rozhodl Nejvyšší soud v neveřejném zasedání jejich odmítnutím, a o jednom nebylo dosud rozhodnuto.
- Závěrečné návrhy státních zástupců u soudů prvního stupně se většinou shodovaly s rozhodnutím soudů v otázce viny, v otázce trestů byly více odlišné (dvě třetiny odvolání bylo SZ podáno do výroků o trestech); dvě třetiny návrhů státních zástupců působících u odvolacích soudů bylo shodných s rozhodnutími odvolacích soudů.
- Mezi spácháním loupeže a zahájením trestního stíhání nedocházelo k prodlevám, když u více než poloviny věcí bylo trestní stíhání zahájeno v den spáchání trestného činu, a tím byly vytvořeny dobré podmínky pro další postup orgánů činných v trestním řízení.

- Větší časové období z celkové délky trestního stíhání zabralo řízení před soudy, tedy úsek od podání obžaloby do právní moci rozhodnutí, přičemž jak v délce přípravného řízení, tak i v délce soudního řízení byly zjištěny poměrně značné rozdíly mezi jednotlivými obvody.
- Délku soudního řízení u trestného činu loupeže ve vzorku případů můžeme jednoznačně označit za velmi dobrou, pod celostátním průměrem i průměrem v hl. m. Praze. Nové principy uplatňované v odvolacím řízení k tomuto výsledku nesporně přispěly.

Okolnosti zkoumaných loupežných útoků

- Z trestních spisů, které jsme měli k dispozici, bylo možno získat informace o celkem 58 loupežných útocích. Z hlediska počtu pachatelů, kteří se na analyzovaných loupežných útocích podíleli, je možno konstatovat, že ve 32 případech měl loupež na svědomí jeden pachatel, v 18 případech dva pachatelé, v 6 případech tři pachatelé a v jednom případě pachatelé čtyři.
- Co se týče konkrétního prostředí, kde ke zkoumaným loupežím docházelo, jednoznačně převažují místa, která je možno obecně charakterizovat jako veřejná prostranství. Na nich se odehrálo celkem 37 analyzovaných útoků, tedy zhruba dvě třetiny z celkového počtu. Ve 27 případech se přitom jednalo o prostředí ulice, v 5 případech o park, ve 2 případech o zastávku městské hromadné dopravy, jedním případem byl dále zastoupen i vestibul metra, venkovní prostory benzinové čerpací stanice a dosti překvapivě také hřbitov.
- Druhým nejčastějším místem, kde k loupežím docházelo, byly v našem vzorku prostory obchodů či provozoven služeb. Ty si pachatelé pro svůj čin zvolili celkem v 10 případech
- Obvyklé představy veřejnosti zpravidla spojují nebezpečí loupežného přepadení na ulici s pozdně večerními či nočními hodinami. Náš vzorek však ukazuje, že z uvedeného počtu případů spáchaných na veřejném prostranství se jich v pomyslné kritické době mezi 22:00 až 4:30 odehrálo pouze 14 (tedy něco málo přes jednu třetinu).

- Situace, kdy oběť (případně oběti) byla na místě činu osamocena a nemohla doufat v pomoc kolemjdoucích svědků, využili pachatelé celkem ve 27 případech (tedy zhruba v jedné polovině ze všech). Vzhledem k tomu, že zjevná přítomnost jiných lidí byla zaznamenána v trestních spisech u dalších 19 případů, není však ani výše zohledněný faktor pro potenciální oběti spolehlivou zárukou, že na místech, kde se vyskytují další lidé, k loupeži nedojde.
- V posledních letech byla v Praze realizována celá řada opatření na poli situační prevence, zejména pak kamerových systémů. Zaměřili jsme se proto i na skutečnost, zda u některého ze zkoumaných loupežných útoků objevíme ve spisech zmínku o tom, že tento systém (ať již se jednalo o městský kamerový systém či například o soukromé bezpečnostní kamery v obchodech) posloužil při dopadení či při pozdější identifikaci pachatele, případně jako důkazní materiál. Z dostupných údajů vyšlo najevo, že celkem u 8 loupežných útoků byl záznam bezpečnostní kamery skutečně prověřován, z toho ve 3 případech se jednalo o záběry kamer umístěných v obchodě či v herně, ve zbylých 5 případech pak o záběry z kamer umístěných na veřejných prostranstvích. Co se první skupiny týče, ve dvou případech byl záznam posléze použit i jako důkazní materiál, naopak v jednom bylo shledáno, že kamera nezabírala přímo ty prostory, v nichž k činu došlo. Ve druhé skupině uvedených případů (tj. kamery na veřejně dostupných místech) pak byly záběry jako důkazní materiál použity pouze v jediném případě, zatímco ve zbylých čtyřech bylo bohužel konstatováno, že navzdory přítomnosti kamer na místě činu se kritický okamžik zachytit nepodařilo (například z toho důvodu, že kamera byla v klíčový okamžik otočena jiným směrem).

Způsob provedení loupežného útoku

- Z celkového počtu 58 loupežných útoků, o nichž jsme mohli z dostupných trestních spisů čerpat informace, byly nejvíce zastoupeny ty, které je možno na základě v této práci podrobně analyzované typologie Smithe charakterizovat jako rychlý a ze strany poškozeného nečekaný útok pachatele. Takový popis bylo možno použít celkem pro 20 případů (tedy zhruba pro jednu třetinu všech).

- Druhým nejčastějším typem, s nímž jsme se mohli setkat, byly loupeže, při nichž se pachatel či pachatelé pokusili získat tržbu nebo zboží z obchodu, provozovny služeb, baru nebo herny. O takový případ se jednalo celkem u 12 posuzovaných loupežných útoků.
- Pro dalších deset loupežných útoků platilo, že pachatel či pachatelé s poškozeným nejprve navázali kontakt, většinou pod falešnou záminkou či zavádějícím slibem, a teprve potom došlo k samotnému útoku.
- Čtvrtým nejrozšířenějším typem, který zde můžeme uvést, a který rovněž vychází ze vzpomínaného Smithova pojetí, je typ nazývaný tímto autorem „konfrontace“. V našem šetření měl zastoupení v celkem 7 případech.
- Z celkového počtu 58 zkoumaných loupežných útoků šlo o výhrůžku použití násilí v 9 případech, zatímco ve zbývajících 49 k určité formě násilného fyzického kontaktu s poškozeným došlo (tedy cca v 84 % případů). U drtivé většiny loupeží se nejednalo o násilí, které by mělo za následek vážnější poranění oběti. Detailnější pohled přitom ukazuje, že nejčastější konkrétní formou násilného chování byly v tomto směru fyzické útoky sloužící k přímému zmocnění se kořisti (tedy například vytržení mobilního telefonu z ruky či stržení kabelky z ramene).
- Celkem u 27 útoků byla pachatelem použita zbraň, tedy zhruba v jedné polovině případů. Nejčastěji šlo přitom o nůž (12 případů) a o střelnou zbraň (9 případů), případně o jejich kombinaci. Dvakrát pachatel oběti prokazatelně pohrozil pouze nefunkční maketou pistole. Zbylé předměty, užitá pachatelem jako zbraň k zastrašení oběti či k přímému útoku na ni, představovaly nůžky, sprej, injekční stříkačka, francouzská hůl a baseballová pálka.
- Pozornost jsme při naší analýze trestních spisů věnovali informacím o reakci poškozených na útok. Ta se pochopitelně odvíjela především od typu přepadení, nicméně v obecné rovině je možno prohlásit, že případy, kde by se oběť nepokusila útoku alespoň nějakým způsobem zabránit, byly v našem vzorku zastoupeny méně.

- Zajímavým zjištěním je, že mezi poškozenými, kteří se pachatelům odvážně postavili na odpor, dominují ženy. Mezi 17 případy, kdy se oběť aktivně bránila, byla totiž poškozeným žena v 11 případech. Podobně mezi čtyřmi poškozenými, kteří po činu sami aktivně pronásledovali pachatele, se o ženu jednalo ve třech případech.

Kořist

- Obecně lze uvést, že ve více než polovině námi zkoumaných případů vznikla škoda menší než 5.000 Kč, což vcelku odpovídá v kriminologii tradovaným poznatkům o spíše nevelkých materiálních škodách u tohoto druhu trestné činnosti. Je ovšem nutno dodat, že takové konstatování platí spíše pro typické „pouliční“ loupeže.
- Pokud jde o celkovou výši škody, tak, jak byla vyčíslena orgány činnými v trestním řízení, je možno konstatovat, že nejčastěji se pohybovala v rozpětí od 1.000 do 5.000 Kč. Stalo se tak hned u 22 loupežných útoků z celkových 58, zahrnutých do našeho šetření. V dalších 11 případech se celková škoda pohybovala v rozmezí od 5.000 do 10.000, a třetí nejvíce zastoupenou kategorií byla celková materiální škoda nižší než 1.000 Kč, což platilo pro 8 případů. Ve 4 případech pak byla v rozmezí 10.000-20.000 Kč a v jednom 20.000-100.000 Kč.
- Celkově vyšší škody byly obecně spojeny s loupežemi páchanými v obchodech, zábavních podnicích či v bytech obětí. V 5 případech byly takto v rozmezí 100.000-500.000 Kč a ve 3 dokonce vyšší než 500.000 Kč (vůbec nejvyšší škoda v našem vzorku byla vyčíslena na zhruba 5.651.000 Kč).
- Z konkrétních předmětů, které kořist v jednotlivých případech představovaly, se vůbec nejčastěji pachatel zmocnil finanční hotovosti – ta byla součástí (případně výhradním objektem) kořisti celkem u 30 zkoumaných loupežných útoků. Mobilní telefon, který se v posledních letech stal běžnou a dostupnou osobní věcí, se stal druhou nejčastější kořistí. Jako kořist se takto mobilní telefon objevil ve 26 případech, což je bezmála polovina z celkového počtu analyzovaných loupežných útoků.

Poznatky o pachatelích

- Ve shodě s poznatky z obdobných domácích i zahraničních kriminologických výzkumů je možno konstatovat, že mezi 65 pravomocně odsouzenými za trestný čin loupeže jednoznačně převažovali muži, neboť z uvedeného počtu byly mezi odsouzenými pachateli pouze 4 ženy. Více jak polovina pachatelů (57 %) z našeho vzorku byla ve věku mezi 20 až 30 lety, a obecně do 30 let věku pak bylo celých 72 % pachatelů.
- Z hlediska státní příslušnosti pachatelů se ukázalo, že zdaleka nejvíce jich bylo občany České republiky – celkem 43 (tedy zhruba 66 %). Druhé nejvyšší zastoupení měli v našem vzorku občané Ukrajiny (12 pachatelů), následovaní s již poměrně značným odstupem občany Slovenské republiky (4 pachatelé) a občany Běloruska (2 pachatelé).
- Z kriminologického hlediska nás přirozeně zajímala i případná příslušnost pachatelů k národnostním či etnickým menšinám žijícím na území naší republiky. Podle dostupných informací, které bylo možno ze spisů vytěžit (například výpovědi poškozených či svědků, ale i výpovědi spolupachatelů), je možno konstatovat, že v případě 17 osob se jednalo o příslušníky romské komunity (šlo tedy zhruba o čtvrtinu všech zkoumaných pachatelů).
- Loupeží se podle zjištění většiny kriminologických výzkumů dopouštějí spíše pachatelé s nižším vzděláním, což se plně potvrdilo i v našem vzorku. Ukázalo se totiž nejen to, že mezi pachateli nebyl žádný se vzděláním vyšším než středoškolským, ale především fakt, že oproti 7 pachatelům, kteří dosáhli středoškolského vzdělání s maturitou (respektive v jednom případě se jednalo o maturitu na středním odborném učilišti a 4 pachatelé maturovali mimo ČR), jich hned 24 mělo pouze základní vzdělání, a 3 dokonce základní vzdělání neukončené.
- Více jak polovina pachatelů byla v době spáchání činu nezaměstnaná (37 pachatelů, tedy zhruba 57 %), přičemž ale pouze 3 pachatelé byli podle svého vlastního vyjádření evidováni na Úřadu práce. Dalších 9

pachatelů - cizinců (tedy přibližně 14 %) uvádělo, že vykonává nejrůznější příležitostné práce či práce formou brigád, většinou na stavbách.

- Celkem 23 pachatelů z našeho vzorku (tedy přibližně 35 %) se charakterizovalo jako osoba, která nemá žádný stálý a pravidelný měsíční příjem. Mezi pachateli, kteří určitou pravidelnou finanční částku uvedli, šlo v 9 případech o měsíční příjem do 5.000 Kč, v 7 případech od 5.000 do 10.000 Kč, v 8 případech od 10.000 do 15.000 Kč a v 9 případech nad 15.000 Kč.
- Co se týče rodinného stavu, mezi mužskými pachateli jednoznačně převažovali pachatelé svobodní (celkem 40, tedy přibližně 65 % ze všech mužských pachatelů), a to oproti 15 pachatelům ženatým a 5 pachatelům rozvedeným.
- Odborné psychiatrické znalecké posudky byly vypracovány celkem u 31 pachatele z našeho vzorku, tedy zhruba u jedné poloviny ze všech. Ani v jednom případě nebyly znalcem u pachatele zjištěny a popsány příznaky duševní choroby.
- Osobnost pachatele byla v posudcích nejčastěji charakterizována jako poruchově strukturovaná, s převažujícími rysy nestálosti, nezdrženlivosti a dissociality, emočně labilní, se zjevným psychopatickým vývojem. S diagnózou tohoto typu jsme se mohli setkat celkem u 18 pachatelů, tedy u více než poloviny z těch, na něž byl odborný posudek vypracován. U většiny pachatelů byly dále konstatovány spíše průměrné rozumové schopnosti, v jednom případě byla dokonce popsána lehká mentální retardace.
- Přizvání znalci rovněž v devíti případech konstatovali škodlivé zneužívání návykových látek (avšak bez vzniklé závislosti v pravém slova smyslu), u dvou pachatelů pak užívání návykových látek s již rozvinutou závislostí.
- Co se alkoholu týče, i zde bylo shodně u devíti pachatelů popsáno jeho škodlivé užívání, závislost na něm pak byla konstatována v jednom

případě. U jednoho pachatele bylo diagnostikováno patologické hráčství.

- Z hlediska samotného deliktu shledal znalec celkem u šesti pachatelů, že byly v době činu pod vlivem drog, přičemž ovšem jejich rozpoznávací schopnosti byly zachovalé a schopnosti ovládací jen mírně, forenzně nevýznamně snížené.
- Mnohem častěji konali TČ pachatelé pod vlivem alkoholu. Celkem v 7 případech znalec v posudku konstatoval, že díky jeho působení měl pachatel ovládací schopnosti významnou měrou snížené a schopnosti rozpoznávací snížené mírně. V dalších sedmi případech byly ovládací schopnosti snížené pouze nevýznamně, a ve dvou případech byla opilost pachatelů znalcem popsána pouze jako lehká podnapilost.

Poznátky o obětech

- Ve sledovaných případech bylo zjištěno celkem 69 obětí (z tohoto počtu 7 obětí vystupovalo v trestním řízení jako utajený svědek, proto se nám u nich nepodařilo zjistit všechny sledované údaje). Celkem 52 osob (75,3 %) se stalo obětí samostatně, šestkrát se obětí stala skupina osob. V případech samostatných obětí se přitom ve 30 případech jednalo o muže (43,5 %) a ve 22 případech o ženy (31,8 %).
- Více jak polovina obětí byla ve věku do 30 let (56,4 %), přičemž ale vůbec nejvíce obětí spadá do kategorie mezi 20 a 30 lety (23 obětí, tedy 37 %). Co se státní příslušnosti týče, mezi oběti bylo 50 státních příslušníků České republiky a 9 cizích státních příslušníků (dvakrát se jednalo o Ukrajinu, Slovensko a Rusko, jednou pak o USA, Irsko a Velkou Británii).
- Celkem u 21 osob (tj. u 30,4 %) bylo možno konstatovat, že se staly obětí loupeže v přímém vztahu k výkonu svého povolání. Šlo přitom zejména o prodavače v obchodě (10 případů), pracovníky různých provozoven služeb (5 případů, a to řidič rozvážející pizzu, kadeřnice a pracovníci sběren sazky), obsluhu či jiné zaměstnance v barech,

restauracích a kasinech (5 případů) a finanční účetní (jeden případ, kdy byla oběť vytipována v bance při výběru větší hotovosti).

- Velmi významným z hlediska kriminogeneze může být fakt, zda je oběť v době spáchání loupeže pod vlivem alkoholu či drog. Pokud jde o alkohol, ze soudních spisů bylo možno vysledovat jeho vliv celkem u 13 osob (většina obětí uváděla mírnou podnapilost), vliv drog pak u jedné osoby.

6.2. Závěr

Cílem našeho výzkumu byl popis a analýza aktuálního stavu TČ loupeže v Praze podle zvolených proměnných, poznání a popis základních kriminologických faktorů.

Zjistili jsme, že celkový nárůst kriminality po roce 1989 se projevil vzestupem i u trestného činu loupeže v Praze, a přes určitou stagnaci ve vývoji zjištěných loupeží v polovině 90. let dochází v posledních třech letech k dalšímu významnému nárůstu v počtu zjištěných loupeží. Region Prahy se ve zkoumaném období podílel na celkovém nápadu loupeží v ČR jednou třetinou, v Praze byla nejnižší objasněnost loupeží z celé ČR (Praha 4 a Praha 1 jsou obvody s největším nápadem loupeží v hlavním městě a zároveň obvody s nejnižší objasněností). V Praze tvořili recidivisté třetinu ze všech stíhaných osob, cizinci pak čtvrtinu.

Z našeho výzkumu můžeme konstatovat zajímavé zjištění, že v Praze již není nic neobvyklého stát se obětí loupeže v denní době a za přítomnosti jiných lidí. Nejčastěji se loupež odehraje jako rychlý a nečekaný útok za strany pachatele, časté jsou i přepadení různých objektů s cílem získat tržbu nebo zboží. Není překvapením, že se kořistí u loupeží vůbec nejvíce stává finanční hotovost, z dalších věcí v posledních letech dominuje mobilní telefon. Analýza potvrdila, že loupeží se dopouštějí spíše pachatelé s nižším vzděláním, pachatelé jsou velice často nezaměstnaní a bez stálého příjmu.

Jak jsme již zmínili v úvodu výzkumu, vždy bude loupeží mnohem víc v prostředí velkoměsta než v prostředí maloměstském či venkovském. Přesto je nutné i v prostředí velkoměsta udržet počet loupeží v přijatelných mezích tak, aby se občané cítili relativně bezpečně, a zvláště, aby se návštěva některé městské lokality nestala v nočních hodinách vysloveně nebezpečnou. Výzkum trestného činu loupeže prokázal, že se zatím nepodařilo loupeže v Praze dostat pod určitou míru kontroly. Bylo by dobré v dalších výzkumech zjistit, jak účinný je systém preventivních opatření realizovaných v Praze, a to zejména opatření na úseku situační prevence.

LITERATURA

Barker, M., Geraghty, J., Webb, B., Key, T.: The Prevention of Street Robbery. London, Home Office Police Department 1993.

BC Crimes Trends: Robbery. Ministry of Attorney General, Police Services Division, British Columbia 2000.

Calder, J.D.: Robbery. In: Bryant, C.D.: Encyclopedia of Criminology and Deviant Behavior. Philadelphia, Brunner – Routledge 2001.

Cook, P.J.: Robbery violence. In: Journal of Criminal Law and Criminology, č. 2/1987.

Čírtková, L.: Kriminální psychologie. Praha, Eurounion 1998.

Harper, D.W.: Robbery, Armed (Street). In: Bryant, C.D.: Encyclopedia of Criminology and Deviant Behavior. Philadelphia, Brunner – Routledge 2001.

Grumlík, R.: Loupežný trestný čin v psychiatrické expertize. In: Kriminologický sborník, č. 12/1992.

Jambor, J.: Některé poznatky z vyhodnocení výsledků průzkumu okolností ovlivňujících výskyt trestného činu loupeže podle § 234 trestního zákona a postihu jeho pachatelů u vybraných prokuratur Severomoravského kraje za rok 1978. In: Prokuratura, č. 4/1979.

Komenda, J.: Sociální deviace. Olomouc, Univerzita Palackého 1999.

Kuchta, J., Válková, H. a kol.: Základy kriminologie a trestní politiky. Praha, C.H.Beck 2005.

Malý, F.: Analýza vývoje kriminality v ČSFR v letech 1986-1990. In: Kriminologický sborník, č. 11/1991.

Marešová, A.: Kriminalita v roce 2002. Praha, Institut pro kriminologii a sociální prevenci 2003.

Mouzos, J., Carcach, C.: *Weapon Involvement in Armed Robbery*. Canberra, Australian Institute of Criminology 2001.

Offender profiles. National Crime Prevention Council, Canada 1995.

Osmančík, O.: *Trestný čin loupeže v Praze*. Praha, Institut pro kriminologii a sociální prevenci 1992.

Osmančík, O.: *Násilná kriminalita*. Praha, Institut pro kriminologii a sociální prevenci 1992.

Paes-Machado, E., Levenstein, Ch.: „I’m sorry everybody, but this is Brazil.“ *Armed Robbery on the Buses in Brazilian Cities*. In: *The British Journal of Criminology*, č. 1/2004.

Salmelainen, P.: „Home Invasions“ and Robberies. In: *Crime and Justice Bulletin*, č. 31/1996.

Schmeidler, K.: *Sonda Hodonín: Jak občané vnímají riziko kriminality ve svém městě. Mohou urbanisté kriminalitu zmenšit?* In: *Policista*, č. 6/2002, příloha *Prevence*.

Smith, J.: *The nature of personal robbery*. London, Home Office Research, Development and Statistics Directorate 2003.

Sochůrek, J.: *Nástin vybraných problémů viktimologie*. Liberec, Technická univerzita 2003.

Surmík, M.: *Některé charakteristiky páchaných loupeží*. In: *Československá kriminalistika*, č. 1/1985.

Večerka, K.: *Mladiství pachatelé na prahu tisíciletí*. Praha, Institut pro kriminologii a sociální prevenci 2004.

Wright, R., Decker Scott, H.: *Robbers on Robbery. Prevention and the Offender*. National Criminal Justice Reference Service 2002 (el. verze publikovaná U.S. Department of Justice).

Zapletal, J.: K problematice násilí a násilné kriminality v současnosti. In: Kriminalistika, č. 2/1994

Zapletal, J.: Kriminologie. Praha, Policejní Akademie ČR 1998.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Loupeže v Praze v letech 1994– 2003 podle obvodů (zdroj: Policie ČR)

Rok 1994	Praha 1	Praha 2	Praha 3	Praha 4	Praha 5
Zjištěné loupeže	289	93	59	187	163
Z toho pod vlivem alkoholu	10	6	11	7	9
Z toho loupeže se zbraní	30	7	7	9	7
Objasněno	99	17	41	50	34
Stíháno osob	108	10	38	51	43
Z toho - cizinců	37	3	3	11	3
- žen	11	0	2	2	5
- recidivistů	39	3	23	13	15

Rok 1994	Praha 6	Praha 7	Praha 8	Praha 9	Praha 10
Zjištěné loupeže	50	67	87	49	98
Z toho pod vlivem alkoholu	11	3	1	1	11
Z toho loupeže se zbraní	37	39	29	27	30
Objasněno	13	23	10	11	9
Stíháno osob	42	34	21	30	40
Z toho - cizinců	3	6	3	3	12
- žen	1	2	1	1	1
- recidivistů	17	9	6	10	6

Rok 1995	Praha 1	Praha 2	Praha 3	Praha 4	Praha 5
Zjištěné loupeže	285	117	67	216	168
Z toho pod vlivem alkoholu	1	1	8	9	10
Z toho loupeže se zbraní	10	3	5	17	11
Objasněno	86	23	26	96	38
Stíháno osob	67	26	31	93	54
Z toho - cizinců	10	5	8	19	11
- žen	13	2	0	7	4
- recidivistů	25	4	15	14	15

Rok 1995	Praha 6	Praha 7	Praha 8	Praha 9	Praha 10
Zjištěné loupeže	103	83	92	43	100
Z toho pod vlivem alkoholu	5	2	7	2	3
Z toho loupeže se zbraní	18	6	8	3	3
Objasněno	73	26	29	18	37
Stíháno osob	51	30	33	18	28
Z toho - cizinců	4	2	5	2	1
- žen	1	1	4	1	1
- recidivistů	16	2	14	3	8

Rok 1996	Praha 1	Praha 2	Praha 3	Praha 4	Praha 5
Zjištěné loupeže	314	94	81	237	140
Z toho pod vlivem alkoholu	5	0	7	5	2
Z toho loupeže se zbraní	11	6	6	23	7
Objasněno	63	13	28	65	35
Stíháno osob	68	16	34	71	42
Z toho - cizinců	18	5	4	20	8
- žen	6	2	3	10	10
- recidivistů	18	5	4	20	8

Rok 1996	Praha 6	Praha 7	Praha 8	Praha 9	Praha 10
Zjištěné loupeže	60	78	109	46	112
Z toho pod vlivem alkoholu	4	0	9	0	3
Z toho loupeže se zbraní	10	0	4	9	14
Objasněno	34	16	29	21	46
Stíháno osob	32	21	25	15	54
Z toho - cizinců	4	4	7	2	3
- žen	0	2	1	0	6
- recidivistů	4	4	7	2	3

Rok 1997	Praha 1	Praha 2	Praha 3	Praha 4	Praha 5
Zjištěné loupeže	370	94	91	290	186
Z toho pod vlivem alkoholu	3	0	8	3	5
Z toho loupeže se zbraní	9	6	10	51	14
Objasněno	75	36	45	134	41
Stíháno osob	81	21	44	85	62
Z toho - cizinců	23	6	14	24	24
- žen	2	3	6	7	6
- recidivistů	28	11	14	15	16

Rok 1997	Praha 6	Praha 7	Praha 8	Praha 9	Praha 10
Zjištěné loupeže	76	69	131	86	146
Z toho pod vlivem alkoholu	3	0	9	0	0
Z toho loupeže se zbraní	9	3	12	14	15
Objasněno	24	22	58	48	58
Stíháno osob	20	18	55	43	45
Z toho - cizinců	6	3	15	9	4
- žen	1	0	3	0	4
- recidivistů	6	6	6	19	9

Rok 1998	Praha 1	Praha 2	Praha 3	Praha 4	Praha 5
Zjištěné loupeže	317	96	121	266	138
Z toho pod vlivem alkoholu	5	0	4	4	1
Z toho loupeže se zbraní	10	1	5	30	12
Objasněno	73	31	55	96	37
Stíháno osob	73	43	28	88	32
Z toho - cizinců	30	5	6	20	8
- žen	8	8	5	12	2
- recidivistů	18	14	8	21	5

Rok 1998	Praha 6	Praha 7	Praha 8	Praha 9	Praha 10
Zjištěné loupeže	84	75	114	84	125
Z toho pod vlivem alkoholu	7	0	6	0	0
Z toho loupeže se zbraní	7	5	17	6	5
Objasněno	30	30	38	23	35
Stíháno osob	22	26	35	32	36
Z toho - cizinců	10	9	11	8	7
- žen	0	0	4	1	5
- recidivistů	7	9	12	7	6

Rok 1999	Praha 1	Praha 2	Praha 3	Praha 4	Praha 5
Zjištěné loupeže	344	130	140	372	217
Z toho pod vlivem alkoholu	6	0	7	4	2
Z toho loupeže se zbraní	21	3	13	30	13
Objasněno	53	37	44	74	45
Stíháno osob	66	34	50	74	53
Z toho - cizinců	26	7	14	26	22
- žen	7	1	5	7	8
- recidivistů	24	12	11	21	9

Rok 1999	Praha 6	Praha 7	Praha 8	Praha 9	Praha 10
Zjištěné loupeže	84	80	149	146	183
Z toho pod vlivem alkoholu	4	2	6	1	0
Z toho loupeže se zbraní	6	8	16	22	16
Objasněno	34	30	52	47	50
Stíháno osob	35	36	48	35	53
Z toho - cizinců	4	11	13	10	17
- žen	3	5	4	1	3
- recidivistů	17	13	18	10	17

Rok 2000	Praha 1	Praha 2	Praha 3	Praha 4	Praha 5
Zjištěné loupeže	350	115	131	352	214
Z toho pod vlivem alkoholu	1	2	6	4	2
Z toho loupeže se zbraní	19	14	16	30	13
Objasněno	58	33	38	100	32
Stíháno osob	66	42	37	66	33
Z toho - cizinců	24	8	6	12	10
- žen	3	4	3	6	0
- recidivistů	23	21	18	13	9

Rok 2000	Praha 6	Praha 7	Praha 8	Praha 9	Praha 10
Zjištěné loupeže	114	108	129	119	170
Z toho pod vlivem alkoholu	2	0	6	3	0
Z toho loupeže se zbraní	15	7	13	20	17
Objasněno	27	42	36	41	41
Stíháno osob	26	29	36	39	33
Z toho - cizinců	10	5	12	14	8
- žen	0	2	1	1	4
- recidivistů	5	16	10	16	7

Rok 2001	Praha 1	Praha 2	Praha 3	Praha 4	Praha 5
Zjištěné loupeže	265	71	97	317	209
Z toho pod vlivem alkoholu	6	1	2	1	1
Z toho loupeže se zbraní	13	15	13	37	17
Objasněno	67	33	31	89	64
Stíháno osob	69	32	26	70	48
Z toho - cizinců	18	8	11	13	10
- žen	10	3	1	4	7
- recidivistů	22	16	10	19	15

Rok 2001	Praha 6	Praha 7	Praha 8	Praha 9	Praha 10
Zjištěné loupeže	108	80	132	103	166
Z toho pod vlivem alkoholu	1	0	3	2	0
Z toho loupeže se zbraní	8	5	16	20	6
Objasněno	33	22	65	43	38
Stíháno osob	25	21	40	47	42
Z toho - cizinců	7	6	12	8	13
- žen	0	2	5	4	4
- recidivistů	2	8	12	17	12

Rok 2002	Praha 1	Praha 2	Praha 3	Praha 4	Praha 5
Zjištěné loupeže	255	112	87	366	261
Z toho pod vlivem alkoholu	3	0	8	1	8
Z toho loupeže se zbraní	16	18	22	38	42
Objasněno	64	60	49	116	74
Stíháno osob	66	55	44	103	83
Z toho - cizinců	21	13	9	27	17
- žen	6	2	2	4	10
- recidivistů	35	25	10	27	31

Rok 2002	Praha 6	Praha 7	Praha 8	Praha 9	Praha 10
Zjištěné loupeže	119	113	122	121	171
Z toho pod vlivem alkoholu	4	2	4	2	0
Z toho loupeže se zbraní	14	8	19	22	18
Objasněno	42	25	66	80	63
Stíháno osob	33	23	51	71	39
Z toho - cizinců	10	7	16	19	12
- žen	1	2	3	3	4
- recidivistů	9	14	17	35	9

Rok 2003	Praha 1	Praha 2	Praha 3	Praha 4	Praha 5
Zjištěné loupeže	262	98	91	381	215
Z toho pod vlivem alkoholu	5	1	6	12	7
Z toho loupeže se zbraní	14	7	10	46	15
Objasněno	71	40	47	127	50
Stíháno osob	90	44	57	105	52
Z toho - cizinců	32	9	10	19	22
- žen	11	4	9	7	1
- recidivistů	43	14	21	35	21

Rok 2003	Praha 6	Praha 7	Praha 8	Praha 9	Praha 10
Zjištěné loupeže	147	106	101	171	213
Z toho pod vlivem alkoholu	4	2	3	6	1
Z toho loupeže se zbraní	7	5	15	23	10
Objasněno	24	23	48	75	58
Stíháno osob	36	34	56	78	57
Z toho - cizinců	14	7	16	25	17
- žen	1	3	4	2	1
- recidivistů	8	19	19	35	20

Příloha č. 2

Popis analyzovaných loupežných útoků

Jak bylo uvedeno v kapitole 5.1., pro lepší představu čtenářů o trestných činech loupeže, které byly zahrnuty do našeho vzorku, uvádíme níže jejich stručný popis.

Pachatel ve vestibulu metra u fotoautomatu nastříkal poškozené do očí blíže nezjištěnou slznou látku, poté jí strhl s ramene kabelku a s tou následně utekl. Na útěku byl poškozenou pronásledován a později zadržen náhodnými chodci.

Pachatel před budovou základní školy přistoupil k poškozenému (žákovi této školy), který v tu chvíli psal krátkou textovou zprávu na svém mobilním telefonu, a tento telefon se mu pokusil vytrhnout. Chvíli se o něj s poškozeným přetahoval, a poté, když mu pohrozil zabitím, poškozený telefon ze strachu pustil, pachatel se ho zmocnil a odešel s ním.

Pachatel přistoupil zezadu k poškozenému, který si právě zavazoval tkaničku u boty, dvakrát ho udeřil francouzskou holí do hlavy a vyžadoval vydání bundy. Poškozený to odmítl, a tak ho pachatel udeřil pěstí do obličeje, v důsledku čehož poškozený svou bundu nakonec vydal.

Jeden z pachatelů měl v držení mobilní telefon, který byl odcizen známému poškozeného. S poškozeným se tak pachatelé domluvili na místě a podmínkách, kde a jak s tento mobil předají. Poškozený však podmínky nesplnil, a tak ho jeden z pachatelů natlačil na zeď domu a druhý mu z kapsy vytáhl finanční hotovost. Třetí pachatel mu pak z ruky vytrhl mobil a z kapsy vytáhl nabíječku. Z místa činu následně pachatelé utekli.

Pachatel přistoupil k poškozené a zeptal se jí, kolik je hodin. Když mu řekla, že neví, a otočila se k němu zády, nečekaně ji chytil rukou pod krkem a zatlačil ji ke vchodovým dveřím domu. Požadoval vydání ledvinky, kterou měla poškozená přehozenou přes rameno, přičemž nečekal, až mu ji sama vydá, ale s ramene jí strhl a utekl.

Poškozený spal na zastávce noční linky MHD. Jeden z pachatelů ho uchopil pod krkem a druhý mu prošacoval kapsy, a následně mu odcizil peněženku. Dále byl poškozený vyzván, aby vydal mobilní telefon, což také učinil (poté, co si z telefonu vyndal SIM kartu).

Pachatel ze zadu udeřil poškozenou do obličeje rukou, srazil ji tak na zem a odcizil jí igelitovou tašku s klíči od bytu a krmením pro toulavé kočky. Křik poškozené zaslechl mladý muž, který měl otevřené okno do ulice. Pachatele pronásledoval a následně i dopadl a přivedl zpět.

Pachatel vstoupil do prodejny v okamžiku, kdy zde byla prodavačka sama. V ruce držel pistoli. Přistoupil k prodavačce, položil jí ruku na rameno a řekl, aby si lehla na zem. Následně vešel do obchodu spolupachatel. Ženu připoutali pouty k vodovodní trubce. Poté z prodejny odcizili zboží.

Pachatel poškozeného napadl ve chvíli, kdy telefonoval z mobilního telefonu, a to tak, že ho ze zadu udeřil do levého spánku a do ucha, v důsledku čehož poškozený zavrával. Pachatel mu následně telefon vytrhl z ruky a z místa činu utekl. Telefon poté prodal do bazaru.

Pachatel vnikl do kadeřnictví a pod pohružkou střelby z revolveru, který držel v ruce, vyžadoval v ruském jazyce (za účelem ztížit případné odhalení) po čtyřech přítomných ženách vydání peněz a mobilních telefonů, na základě čehož mu dvě ženy daly peníze a dva telefony. V tu chvíli však do provozovny vstoupili dva muži, a tak se pachatel snažil utéct. Po krátké potyčce, při níž jednoho z mužů zranil na hlavě, ho tito zadrželi a předali policii.

Dva pachatelé v prostoru WC restaurace napadli poškozeného, a to tak, že nejprve zhasli světlo a poté ho srazili na zem, zasadili mu několik úderů rukama do obličeje a drželi ho, aby nekladl odpor, přičemž mu následně odcizili občanský průkaz, peněženku, peníze v hotovosti, klíče a kupon MHD.

Dva pachatelé ze zadu přistoupili k poškozené a strčili do ní tak, že upadla na zem, a snažili se jí strhnout s ramene kabelku. Oběť se bránila a kabelku nepustila, a tak ji pachatelé táhli několik metrů po zemi.

Poškozená křičela, volala o pomoc, ale i přes její odpor se pachatelům nakonec podařilo kabelku vytrhnout a z místa činu utéct.

Poškozeného u stánku s občerstvením kontaktovala cizí žena s prosbou, zda by ji nechal zavolat ze svého mobilu, což učinil. Téhož se dožadovala i později, ale to jí již nevyhověl. Žena ho pak spolu s další ženou a samotným pachatelem pronásledovali. Cestou v autobuse pachatel poškozeného vulgárně urážel. Venku ho pak napadl, a to úderem pěsti do obličeje. Z vesty mu odcizil pouzdro na brýle, ale když zjistil, o co jde, vrátil se zpět, pěsti ho srazil k zemi a z kapsy mu odcizil mobilní telefon. Z místa činu pak utekl, ale vzápětí byl dopaden hlídkou policie, kterou poškozený kontaktoval již v autobusu.

Tři pachatelé vstoupili do prodejny elektroniky a pod pohrůžkou použití namířené střelné zbraně donutili dva zaměstnance prodejny ulehnout na zem na břicho, přičemž následně je spoutali lepicí páskou. Poté z prodejny odcizili finanční hotovost a zboží.

Jeden ze dvou pachatelů ze zadu přistoupil k poškozené a snažil se jí strhnout tašku z ramene, to se mu však nepovedlo, a tak do poškozené strčil. Ta upadla na kolena, ale tašku nepustila, a tak ji vláčel po zemi, dokud tašku nevytrhl. Poté utekl. Druhý z pachatelů po celou dobu hlídal.

Pachatel a jeho známý si objednali pomocí mobilního telefonu dovoz pizzy. Když zaměstnanec rozvážkové firmy pizzy dovezl na místo, pachatel k němu přistoupil s tím, že mu nezaplatí, chytil ho pod krkem, hlavou udeřil do obličeje, až poškozený upadl. Dále mu nadával, kopal do něj a ptal se, kde jsou klíče od vozidla. Nato poškozený sdělil, že klíče jsou v autě a z místa následně utekl. Pachatel a jeho známý do vozu nastoupili a odjeli.

Pachatel přistoupil na tramvajové zastávce ze zadu k poškozené a pokusil se jí vytrhnout kabelku, to se mu však nepodařilo, a tak v jedné pokračoval, přičemž při přetahování se o kabelku dovedl poškozenou až do kolejiště. Zde se mu podařilo kabelku vytrhnout, poškozená upadla na zem a způsobila si drobné poranění na kolenou a na obličeji.

Pachatel vešel do sběrný sazky, vytáhl nůž na poškozenou a požadoval vydání peněz. Následně sám vnikl za přepážku a peníze zde odcizil.

Tři spolužáci (dva chlapci a jedna dívka) si povídali na ulici a hráli si přitom s mobilními telefony. Pachatel je nejprve minul, ale po chvíli se vrátil a jednomu z nich vytrhl mobil z ruky. Druhého chlapce pak chytil za rukáv bundy a při výhrůžce zbitím požadoval i vydání jeho telefonu. Poškozený mu z obavy z násilí mobil vydal. Pachatel poté utekl.

Poškozená šla na hodinu do základní umělecké školy. Z kapsy vytáhla mobil a začala psát textovou zprávu své matce. V tu chvíli ji pachatel ze zadu silně udeřil do ruky, v níž telefon držela, přičemž ten upadl na zem. Pachatel ho zvedl a chtěl utéct, ale poškozená se mu snažila podrazit nohy a rovněž chytil ho za bundu, což se jí podařilo, avšak pachatel ji následně přes ruku prudce udeřil, čímž jí způsobil zlomeninu posledního článku prstu. Následně z místa činu utekl.

Pachatel přiběhl ze zadu k poškozené a chytil ji za rameno jednou rukou, druhou rukou jí pak sáhl ze zadu mezi nohy. Pak ji chytil za kabelku, kterou měla na rameni, a se slovy „dej sem tu kabelku“ se jí snažil strhnout. To se mu však pro aktivní obranu poškozené nepodařilo, načež se z místa činu pokusil utéct, ale vzápětí byl zadržen policejní hlídkou.

Pachatel chytil poškozenou rukou ze zadu za ústa, strhnul ji na zem a vytrhl jí z ruky mobilní telefon. Poté z místa činu utekl.

Pachatel vstoupil do zlatnictví, prodavačce nečekaně přiložil krejčovské nůžky pravou rukou ke krku, a to se slovy „dejte mi peníze“. Prodavačka otevřela šuplík, aby ukázala, že je prázdný. V dalším jednání pachateli zabránil zaměstnanec, který vše viděl přes jednocestné zrcadlo a vešel do místnosti s pistolí. Pachatel poté odešel, zaměstnanec jej nepronásledoval.

Pachatel vstoupil do domu za poškozeným, kterého zepředu chytil za ruce přes hrudník, aby se poškozený nemohl bránit, opakovaně ho uhodil pěstí do zad a následně mu ze zadní kapsy kalhot odcizil peněženku. Poté poškozeného povalil na zem a utekl, ale vzápětí byl na ulici zadržen náhodně kolemjdoucím policistou.

Pachatel se na ulici pokusil poškozené strhnout s ramene kabelku. Poté, co se jí po chvíli přetahování zmocnil, utíkal k automobilu a snažil se

odjet, v čemž mu poškozená bránila, a proto na ní vytáhl nůž a hrozil jí zabitím. Následně se s vozidlem rozjel, poškozená se zachytila za stěrač předního okna, který ulomila a sama si pádem poranila nohu. Pachatel z místa činu ujel.

Pachatel si všiml v bance poškozené, jak vyzvedává větší obnos peněz. Poškozenou poté pronásledoval a ve vhodnou dobu k ní přistoupil zezadu a pokusil se jí strhnout kabelku s ramene. To se mu však zprvu nepodařilo, protože poškozená se bránila a o kabelku se s pachatelem přetahovala. Nakonec se ale kabelky přesto zmocnil (řemen prasknul). Z místa činu poté utekl, avšak po několika metrech byl zadržen kolemjdoucími.

Pachatelé fyzicky napadli poškozenou (cestou z noční linky), a to kopnutím do obličeje a opětovně i po sražení na zem ji znovu kopli do obličeje. Poté ji odcizili kabelku.

Pachatel vešel do sběrný sazky, přeskočil překážku a uchopil poškozenou pod krkem a požadoval, aby mu vydala tržbu. Ta mu sdělila, že peníze jsou v zásuvce a v trezoru. Pachatel odcizil peníze a z místa činu odešel.

Pachatel vstoupil do prodejny, vešel za prodejní pult a na prodavačku vytáhl nůž, přičemž požadoval vydání peněz ze zásuvky a z pokladny.

Pachatel vnikl do prodejny, kde ohrožoval nožem prodavačku, a to tak, že jí ho přiložil ke krku. Zároveň ji nutil k odchodu do zadní části prodejny. Poškozená začala křičet a bránila se. Po vzájemné potyčce jí pachatel strhl krku řetízek a z ucha náušnici, a poté z prodejny utekl.

Pachatel namířil maketou pistole na barmana v herně, aby ho oloupil o peníze (mince do automatů) a o kasírku s tržbou, která ležela na pultu. Následně barmana pod hrozbou použití pistole odvedl do zázemí provozovny, kde jej donutil pokleknout. Poté z provozovny odešel.

Dva pachatelé vešli do baru a s pistolí v ruce požadovali po barmance vydání tržby. Ta ze strachu vyhověla a peníze vydala.

Pachatelé nejprve prodejnu navštívili v dopoledních hodinách. Jeden z nich si tam vyzkoušel bundu. Odpoledne pak nejprve vešel jeden z nich a nechal se obsloužit jednou z prodavaček. Po zhruba pěti minutách vešli další dva a za pomoci střelné zbraně donutili obě prodavačky k odchodu do zadní části místnosti, přičemž jednu z prodavaček i srazili na zem. V zadní místnosti je uzamkli a následně z prodejny odcizili zboží. S kořistí pak utekli.

Pachatelé se s poškozeným dali do řeči v noci na Hlavním nádraží. Slíbili mu, že mu seženou práci. Společně pak vyšli ven, kde mu nejprve odcizili hodinky, a dále ho pomocí úderů pěstí a kopání donutili zout si boty. Poté pokračovali společně směrem k Masarykovu nádraží, přičemž cestou poškozeného dále bili a odcizili mu navíc i silonovou bundu.

Poškozený popíjel na ulici se svou známou (prostitutkou). Pachatelé se s ním nejprve dali do řeči, a pak ho fyzicky napadli, a to tak, že ho udeřili pěstí do obličeje a hlavou do čela (tzv. čelíčkem), přičemž ihned poté ho začali šacovat a odcizili mu finanční hotovost a z peněženky též platební kartu. Následně se dožadovali sdělení PIN kódu, a přitom poškozenému vyhrožovali, že nebude-li sdělený kód pravý, „tak uvidí“. Když se poškozený pokoušel vyvléci ze sevření, znovu byl udeřen do čela. Poté se na místě objevila hlídka policie. Jeden z pachatelů ještě stačil odhodit kartu do koše.

Pachatelka nabídla příteli poškozeného sex za úplatu. Poškozený ho doprovázel. Na výzvu druhého pachatele začala hledat v batohu tohoto spolupachatele pistoli, kterou hrozil použít vůči poškozenému, pokud mu dobrovolně nevydá svou mikinu, což posléze učinil.

Pachatelé přistoupili na ulici k poškozenému a požádali ho o cigaretu. Ten pro ni sahal do kapsy, načež mu jeden z pachatelů vytrhl walkman a druhý jej udeřil do obličeje, a poté utekli. Jeden z pachatelů se však následně vrátil, udeřil opět poškozeného pěstí do obličeje a požadoval po něm peníze a další cennosti. Dalšímu jednání zabránil zásah kolemjedoucího řidiče taxi.

Poškozená se vydala na hřbitov k hrobu svého manžela. Již na zastávce ji kontaktovala pachatelka, která se s ní dala do řeči. Na hřbitov ji

pak pronásledovala a opět se s ní snažila navázat kontakt (např. jí chtěla pomoci s úklidem hrobu či si půjčovat smetáček). Pak se na poškozenou zezadu nečekaně vrhla, prudce ji strčila, udeřila ji pěstí a po pádu poškozené na zem jí vytrhla kabelku, kterou poškozená svírala kotníky nohou. Následně se snažila odejít, ale poškozená ji pronásledovala a za pomoci náhodného svědka i dopadla.

Pachatelé přistoupili na nádraží k poškozené a chtěli půjčit mobil. Když odmítla, začali jí vyhrožovat, přičemž ji ohrožovali injekční stříkačkou, a to s tím, že může po bodnutí chytit AIDS a žloutenku. Poškozená mobil vydala, ale vzápětí byla dále přinucena, aby pachatele následovala ven z haly, kde se jeden z pachatelů vzdálil, zatímco druhý pod stejnou hrozbou vzal poškozené i walkman, a dále ji vyhrožoval, že musí počkat na místě jednu minutu, než odejde, přičemž pokud tak neučiní, zastřelí ji.

Pachatelé na ulici zastavili vozidlo, v němž jel manažer casina. S namířenou pistolí ho donutili odblokovat dveře auta, nastoupili k němu do vozu a odjeli s ním na odlehlé místo. Tam jej za použití násilí donutili k vydání univerzálního klíče od casina a kódu k trezorům. Tři z pachatelů se pak rozjeli do samotného casina, zbylí poškozeného dále hlídali. V casinu donutili pod výhrůžkou použití střelné zbraně pracovníka ochranky k vypnutí bezpečnostního kamerového systému a k otevření trezoru, a dále tohoto pracovníka a další zaměstnankyni – uklízečku přinutili ulehnout na zem, kde je spoutali kovovými pouty a přes obličej jim přehodili oděvy. Zbylí pachatelé mezitím nutili manažera spolupracovat, tedy navádět pachatele v casinu po telefonu při otevírání sejfů. Potom ho připoutali k madlu sedadla a zanechali na místě.

Pachatelé přistoupili v noční tramvaji k poškozenému, který seděl na sedačce. Jeden z nich mu odepnul z krku zlatý řetízek se zavěšeným prstenem. Když se poškozený ohradil, druhý z pachatelů mu řekl, aby nebyl drzý, a zda ví, co je to „aréna smrti“, přičemž v ruce držel otevřený kapesní nůž, mířil s ním na hrudník poškozeného a přehazoval si ho z ruky d ruky. Po odcizení pachatelé vystoupili z tramvaje a pokusili se věci prodat v nonstop bazaru, ale vzápětí byli zadrženi přivolanou hlídkou.

Pachatel přistoupil k poškozenému, přitiskl mu k pravému boku blíže nezjištěný ostrý předmět a poškozeného vyzval, aby zašel za budovu. Tam mu přikázal vydat peníze. Poškozený mu dal peněženku, z níž pachatel následně odcizil dvě bankovky. Peněženku pak odhodil na zem a z místa činu utekl.

Pachatel na ulici před domem požadoval po poškozeném vydání mobilu. Poškozený to odmítl, a tak pachatel vytáhl nůž, který poškozenému namířil na hrudník, a následně mu mobil z kapsy vzal. Poškozeného pak povalil na zem a utekl. Mobilní telefon pak prodal v bazaru.

Pachatel zastoupil poškozené cestu, anglicky řekl „Stop“ a „Money“, a když nereagovala, přiložil jí k hrudníku pistolí. Poškozená mu vydala částku 70 Kč. Poté řekl pachatel „ještě telefon“, načež mu ho poškozená vydala, a po jeho slovech „go go“ a zamávání pistolí utekla.

Pachatel v parku požadoval na poškozeném vydání peněz, a to pod pohrůžkou, že poškozeného zbije a hodí ho do potoka. Poškozený mu ze strachu vydal 30 Kč, přičemž mu pachatel následně vytrhl peněženku z rukou a vzal mu dalších 300 Kč. Poté mu navíc vrazil facu. Následně místo činu opustil.

Poškozený zastavil s autem u benzínové pumpy, aby si ho luxem vyčistil. V tu chvíli u něj zastavilo auto, a řidič – pozdější pachatel, ho otevřeným okénkem oslovil, aby ho obvinil z toho, že daný vůz ukradl. Poškozený nastartoval a rozhodl se raději ujet, ale pachatel ho svým vozem pronásledoval, a to velmi riskantním způsobem. Poškozený již v této fázi kontaktoval policii. Nakonec zastavil u další benzínové stanice. Pachatel vystoupil z auta a snažil se dostat do vozu poškozeného, přičemž k tomu použil i baseballovou pálku, kterou rozbil okénko u řidiče. Po poškozeném pak požadoval telefon, kterým právě volal policii. Poškozený mu ho vydal. Při následném pokusu pachatele o ujetí z místa činu byl dopaden policií. Uloupený mobil měl v botě spolujezdec pachatele.

Poškození, cizí státní příslušníci, vystoupili na nádraží z vlaku a vydali se přes park směrem k tramvaji. Dva pachatelé jim zastoupili cestu a žádali vydání peněz, údajně jako daň za to, co zde v ČR vydělají. Na pomoc si přitom zavolali mobilem další dva spolupachatele. Pod pohrůžkou násilí

s použitím nože pak poškozené donutili peníze vydat, a poté z místa činu utekli.

Pachatel vyzval poškozeného, aby mu dal mobilní telefon. Když mu řekl, že ho nemá, přitiskl poškozeného na zeď a sdělil mu, že jestli telefon nevydá, zbije ho. Poté poškozeného povalil na zem a prořacoval ho, přičemž mu roztrhl boční kapsu na pravé nohavici kalhot, z níž následně telefon odcizil.

Pachatelé zazvonili na domovní zvonek. Jakmile jim poškozený otevřel dveře, zatlačil ho jeden z pachatelů dovnitř a začal byt prohledávat, přičemž druhý pachatel ho pobízel. Když se poškozený proti tomuto počínání ohradil, jeden z pachatelů mu přiložil nůž na krk a vyhrožoval mu, že ho podřízne. Následně z bytu i s kořistí oba pachatelé odešli, přičemž cestou ještě rozbili sklo u domovních dveří.

Tři pachatelé vnikli do prodejny, a to tak, že nejprve vešli dva z nich a prohlíželi si vystavené zboží, a poté i třetí, kterého jedna ze dvou prodavaček začala obsluhovat. Tento muž následně vytáhl nůž a jeden ze zbylých dvou pistolí, a pomocí nich donutili obě ženy, aby odešly do zkušebních kabin, kde je spoutali. Vzápětí do prodejny vešli dva muži (jeden z nich přítel jedné z prodavaček, druhý zaměstnanec stejné firmy). I tyto muže pachatelé donutili odejít do kabinky. Z prodejny pak odcizili zboží.

Poškozený přicházel před domem k automobilu, když byl napaden pachateli, a to údery pěstí do obličeje. Po pádu na zem mu odcizili zimní bundu a z místa činu utekli.

Pachatelé vnikli do restaurace patřící poškozenému. Jeden z nich na poškozeného vytáhl střelnou zbraň, další na něj mířil nožem a tloukl ho pěstí. Třetí z nich ho pak donutil podepsat předtištěný formulář směnek na 100.000 Kč. Poté ho pod pohružkou násilí společně donutili odnosit věci typu přehrávače apod. do jeho vlastního auta, s nímž posléze jeden z pachatelů odjel, zatímco zbývající dva poškozeného odvedli zpět do restaurace, kde mu nařídili zůstat po dobu alespoň 20 minut.

Pachatel s poškozeným spolu popíjeli alkohol v restauračním zařízení. Společně pak spolu vyšli ven, oba v podnapilém stavu. Pachatel začal poškozeného náhle škrtit, a to v úmyslu zmocnit se jeho finanční hotovosti. Přitom ho povalil na kapotu poblíž zaparkovaného auta a strhl mu z opasku koženou brašničku, a následně pak i bundu, v níž byla peněženka a doklady. Bundu a doklady následně pachatel odhodil v parku, kde byly později nalezeny náhodnými chodci a vráceny poškozenému.

Dva pachatelé vnikli do bytu poškozeného. Tam ho donutili pod pohrůžkou použití zbraně kleknout na zem, přičemž jeden z pachatelů ho následně hlídal a druhý mezitím vynášel z obývacího pokoje elektroniku a další věci do chodby bytu. Když se posléze poškozenému podařilo vstát a snažil se klást odpor, pachatelé se v hlídání vystřídali a jeden z nich strhl poškozeného za krk a ruku na zem, aby ho vzápětí pod pohrůžkou užití nože, zabití a znásilnění donutil zůstat sedět s hlavou mezi kolena. Z místa činu pak pachatelé odjeli taxíkem.

Poškozený se dal s pachateli do řeči na zastávce noční tramvaje. Společně šli následně na pivo do nočního baru. Když však později poškozený odcházel a setkal se s nimi venku, jeden z pachatelů ho strhl na zem, následně pak postavil na nohy a držel mu ruce za zády, přičemž druhý ho současně šacoval a vyndal mu z peněženky peníze. Poté ho pustili, ale když začal utíkat pryč, opět ho chytili a strhli na zem, a následně mu vzali mobilní telefon. Poté mu nařídili, aby šel pryč.

Pachatel v herně (nonstop baru) po slovní rozeprá fyzicky napadl poškozeného, a to údery do obličeje, dále jej srazil na zem, kopal do něho a stáhl z něj šusťákovou bundu, ve které měl osobní věci.

Dva pachatelé po předchozí slovní rozeprá napadli údery pěstí a kopáním poškozeného, čímž mu způsobili pohmožděniny obličeje a hlavy, a po sražení na zem se zmocnili jeho cestovního pasu a snubního prstenu.

Pachatelky, tchýně a snacha, se vypravily do Prahy s cílem kontaktovat zde nějakého cizince a za pomoci rohypnolu ho oloupit. Na základě společné dohody se takto v jednom pražském nočním klubu daly do řeči s poškozeným, cizím státním příslušníkem, od něž si nechaly zaplatit pití. Posléze s ním klub opustily a vozem taxi se společně přemístily

na jedno pražské sídliště. Tam v jednom baru pachatelky zakoupily plechovku piva, do nějž jedna z nich v nestřeženém okamžiku nalila roztok rohypnolu a jakmile poškozený usnul, odcizila mu peníze. Z místa činu pak obě odešly. Poškozený zemřel, jako příčina smrti bylo určeno bezvědomí s následnou srdeční a dechovou nedostatečností s rozvojem otoku mozku a plic.

Summary

Research into the crime of robbery in Prague was conducted in accordance with the plan of the Institute for Criminology and Social Prevention to carry out surveys of specific, selected forms and manifestations of crime and sociopathological phenomena. The crime of robbery (Section 234 of the Criminal Code) has always counted among the most serious offences. The danger to society associated with robbery is high because in recent years it has continually been one of the most common serious crimes. It is clear that robbery will always occur more frequently in the environment of a large town than in a small town or village. Nevertheless, even in large cities, the number of robberies needs to be kept within acceptable limits so that citizens can feel relatively secure, and especially so that a visit to a particular part of town in the evening hours does not turn into a matter of serious risk.

The subject of our practice-related research was the issue of the crime of robbery in Prague. The aim of the research was to describe and analyse the current state of robbery in Prague according to selected variables, knowledge and descriptions of basic criminological factors. The following methods, techniques and procedures were applied as part of the research:

- e) study of specialist documents and sources (domestic and foreign) on the relevant matter,
- f) development and analysis of our legislation,
- g) analysis of statistical data from courts and public prosecutors, the police (the subject of the analysis also included special compilations of police statistics on robbery according to specific Prague districts) and the prison service,
- h) study and analysis of data from court records in 2003.

The study is made up of six chapters (Introduction. Crime of robbery from a criminological standpoint. Development and analysis of current legislation on robbery. Statistical data on robbery. Findings from analyses of criminal records on robbery. Summary and conclusion.). The theoretical part of the study gathers findings from selected domestic and foreign research on the issue of robbery and also describes in detail the development of legislation on the crime of robbery in the Czech Republic

since 1918. The empirical parts of the research study contain a comprehensive analysis of statistical data on the crime of robbery from the police and public prosecutors, a detailed analysis of judicial decisions concerning the crime of robbery, and a criminological analysis of acts of robbery. The criminological approach to specific acts of robbery produced a wide variety of interesting findings on the circumstances surrounding acts of robbery, the means by which they are carried out, and the perpetrators and victims of robbery in Prague.

Výzkum trestného činu loupeže v Praze

Odpovědný řešitel: Mgr. Jan Rozum

Spoluřešitelé: Mgr. Petr Kotulan
Mgr. Lucie Háková
Mgr. Jan Tomášek

Vydavatel: Institut pro kriminologii a sociální prevenci

Určeno: Pro odbornou veřejnost

Tiskárna: Vydavatelství KUFŘ
František Kurzweil
Naskové 3
Praha 5

Dáno do tisku: Prosinec 2005

Vydání: první

Náklad: 190 výtisků

ISBN 80-7338-047-1